

Försvar samt beredskap mot sårbarhet

Förslag till statsbudget för 2005

Försvar samt beredskap mot sårbarhet

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	9
2	Utgiftsområde 6	11
2.1	Omfattning.....	11
2.2	Utgiftsutveckling	12
3	Totalförsvar	13
3.1	Omfattning.....	13
3.1.1	Omfattning Verksamhetsområdet Det militära försvaret.....	13
3.1.2	Omfattning Verksamhetsområdet Det civila försvaret	13
3.2	Utgiftsutveckling	14
3.3	Mål Totalförsvar.....	15
3.3.1	Mål Verksamhetsområdet Det militära försvaret.....	15
3.3.2	Mål Verksamhetsområdet Det civila försvaret.....	15
3.4	Politikens inriktning	15
3.5	Beredskapskredit för totalförsvaret	16
3.6	Insatser	17
3.6.1	Insatser inom politikområdet.....	17
3.6.1.1	Insatser inom Verksamhetsområdet Det militära försvaret.....	17
3.6.1.2	Insatser inom Verksamhetsområdet Det civila försvaret	17
3.7	Resultatbedömning	18
3.7.1	Verksamhetsområde Det militära försvaret	18
3.7.1.1	Bedömning av operativ förmåga	18
3.7.1.2	Utbildning, planering m.m. och stridskrafternas utveckling	19
3.7.1.3	Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	40
3.7.1.4	Insatser	46
3.7.1.5	Försvarsunderrättelseverksamhet	49
3.7.2	Verksamhetsområdet Det civila försvaret	50
3.7.2.1	Sammanfattande bedömning av förmågan inom det civila försvaret.....	50
3.7.2.2	Redovisning av gemensamma frågor för civilt försvar.....	51
3.8	Inriktning	52
3.8.1	Inriktning Verksamhetsområdet Det militära försvaret.....	52
3.8.1.1	Utbildning, planering m.m. och stridskrafternas utveckling	52
3.8.1.2	Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	55
3.8.1.3	Insatser	57

3.8.1.4	Försvarsunderrättelseverksamhet.....	59
3.8.2	Inriktning Verksamhetsområdet Det civila försvaret	60
3.8.2.1	Övergripande inriktning av verksamheten.....	60
3.8.2.2	Inriktning för gemensamma frågor för civilt försvar	60
3.9	Revisionens iakttagelser	60
3.10	Budgetförslag	63
3.10.1	6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.....	63
3.10.2	6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling.....	64
3.10.3	6:3 Krisberedskapsmyndigheten.....	67
3.10.4	6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar.....	68
3.10.5	Försvarets materielverk.....	69
3.10.6	6:5 Totalförsvarets pliktverk.....	70
3.10.7	6:6 Försvarshögskolan.....	71
3.10.8	6:7 Försvarets radioanstalt	72
3.10.9	6:8 Totalförsvarets forskningsinstitut.....	73
3.10.10	6:9 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer.....	74
3.10.11	6:10 Nämnder m.m.....	74
4	Politikområde Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar	77
4.1	Omfattning	77
4.1.1	Omfattning Verksamhetsområdet Svåra påfrestningar.....	77
4.1.2	Omfattning Verksamhetsområdet Skydd mot olyckor	78
4.2	Utgiftsutveckling.....	78
4.2.1	Utgiftsutveckling Verksamhetsområdet Svåra påfrestningar	79
4.2.2	Utgiftsutveckling Verksamhetsområdet Skydd mot olyckor.....	79
4.3	Mål för politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar.....	79
4.3.1	Mål Verksamhetsområdet Svåra påfrestningar	79
4.3.2	Mål Verksamhetsområdet Skydd mot olyckor	79
4.4	Politikens inriktning.....	79
4.5	Insatser	80
4.5.1	Insatser inom politikområdet	80
4.5.1.1	Insatser inom Verksamhetsområdet Svåra påfrestningar.....	81
4.5.1.2	Insatser inom Verksamhetsområdet Skydd mot olyckor	81
4.5.2	Insatser utanför politikområdet.....	81
4.6	Resultatbedömning.....	82
4.6.1	Verksamhetsområdet Svåra påfrestningar.....	82
4.6.1.1	Sammanfattande bedömning av förmågan inom samhällets beredskap mot svåra påfrestningar på samhället i fred.....	82
4.6.1.2	Samverkansområde Teknisk infrastruktur	83
4.6.1.3	Samverkansområde Transporter	84
4.6.1.4	Samverkansområde Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen.....	85
4.6.1.5	Samverkansområde Ekonomisk säkerhet.....	85
4.6.1.6	Samverkansområde Områdesvis samordning, samverkan och information	86
4.6.1.7	Samverkansområde Skydd, undsättning och vård	87
4.6.2	Verksamhetsområde Skydd mot olyckor.....	88
4.6.2.1	Sammanfattande bedömning av verksamhetsområdet Skydd mot olyckor.....	88

4.6.2.2	Resultat.....	88
4.6.2.3	Analys och slutsatser	92
4.7	Inriktning	93
4.7.1	Inriktning Verksamhetsområdet Svåra påfrestningar.....	93
4.7.2	Inriktning Verksamhetsområdet Skydd mot olyckor	94
4.8	Revisionens iakttagelser.....	96
4.9	Budgetförslag	97
4.9.1	7:1 Kustbevakningen.....	97
4.9.2	7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra olyckor.....	99
4.9.3	7:3 Ersättning vid räddningstjänst m.m.....	100
4.9.4	7:4 Samhällets skydd mot olyckor	100
4.9.5	7:5 Krisberedskap.....	102
4.9.6	7:6 Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet	106

Tabellförteckning

Anslagsbelopp.....	10
2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområdet.....	12
2.2 Härledning av ramnivån 2005–2007. Utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet	12
2.3 Realekonomisk fördelning.....	12
3.1 Utgiftsutveckling inom politikområdet.....	14
3.2 Lönekostnader m.m.	30
3.3 Avvecklingskostnader	30
3.4 Total sjukfrånvaro.....	31
3.5 Utfall fredsfrämjande truppinsatser.....	48
3.6 Anslagsutveckling.....	63
3.7 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.	64
3.8 Anslagsutveckling.....	64
3.9 Investeringsplan.....	65
3.10 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden.....	66
3.11 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	67
3.12 Anslagsutveckling.....	67
3.13 Uppdragsverksamhet	68
3.14 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 6:3 Krisberedskapsmyndigheten....	68
3.15 Anslagsutveckling.....	68
3.16 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar	69
3.17 Uppdragsverksamhet	69
3.18 Investeringsplan.....	70
3.19 Anslagsutveckling.....	70
3.20 Uppdragsverksamhet	71
3.21 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 6:5 Totalförsvarets pliktverk	71
3.22 Anslagsutveckling.....	71
3.23 Uppdragsverksamhet	71
3.24 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 6:6 Försvarshögskolan	72
3.25 Anslagsutveckling.....	72
3.26 Uppdragsverksamhet	72
3.27 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 6:7 Fösvarets radioanstalt.....	73
3.28 Anslagsutveckling.....	73
3.29 Uppdragsverksamhet	73
3.30 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 6:8 Totalförsvarets forsknings- institut.....	74
3.31 Anslagsutveckling.....	74
3.32 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 6:9 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer	74

3.33 Anslagsutveckling.....	74
3.34 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 6:10 Nämnder m.m.	75
4.1 Utgiftsutveckling inom politikområdet	78
4.2 Anslagsutveckling.....	97
4.3 Offentligrättslig verksamhet.....	97
4.4 Uppdragsverksamhet.....	97
4.5 Investeringsplan.....	98
4.6 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 7:1 Kustbevakningen.....	99
4.7 Anslagsutveckling.....	99
4.8 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden	99
4.9 Anslagsutveckling.....	100
4.10 Anslagsutveckling.....	100
4.11 Offentligrättslig verksamhet.....	101
4.12 Uppdragsverksamhet.....	101
4.13 Investeringsplan.....	101
4.14 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 7:4 Samhällets skydd mot olyckor	102
4.15 Anslagsutveckling.....	102
4.16 Investeringsplan.....	103
4.17 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden	104
4.18 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 7:5 Krisberedskap.....	106
4.19 Anslagsutveckling.....	106
4.20 Uppdragsverksamhet.....	106
4.21 Investeringsplan.....	107
4.22 Redovisning av bemyndigande.....	107
4.23 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 7:6 Gemensam radio- kommunikation för skydd och säkerhet.....	107
Förkortningar och benämningar.....	123

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att för 2005 utnyttja en kredit på högst 40 000 000 000 kronor i Riksgäldskontoret om krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden föreligger (avsnitt 3.5),
2. godkänner förslaget till investeringsplan för Försvarsmakten för perioden 2005-2007 (avsnitt 3.10.2),
3. bemyndigar regeringen att under 2005 för ramanslaget 6:2 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling* besluta om beställningar av materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling som inklusive tidigare gjorda beställningar medför utgifter på högst 68 500 000 000 kronor efter 2005 (avsnitt 3.10.2),
4. godkänner förslaget till investeringsplan för Försvarets materielverk för perioden 2005-2007 (avsnitt 3.10.5),
5. bemyndigar regeringen att för 2005 låta Försvarets materielverk disponera en kredit i Riksgäldskontoret på högst 25 000 000 000 kronor för att tillgodose behovet av rörelsekapital (avsnitt 3.10.5),
6. godkänner förslaget till investeringsplan för Kustbevakningen för perioden 2005-2007 (avsnitt 4.9.1),
7. bemyndigar regeringen att under 2005 för ramanslaget 7:2 *Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor*, besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 15 000 000 kronor efter 2005 (avsnitt 4.9.2),
8. godkänner förslaget till investeringsplan för Statens räddningsverk, såvitt avser Samhällets skydd mot olyckor, för perioden 2005-2007 (avsnitt 4.9.4),
9. godkänner förslaget till investeringsplan för Krisberedskapen för perioden 2005-2007 (avsnitt 4.9.5),
10. bemyndigar regeringen att under 2005 för ramanslaget 7:5 *Krisberedskap* besluta om avtal och beställningar av tjänster, utrustning och anläggningar för beredskapsåtgärder samt åtgärder för att hantera svåra påfrestningar på samhället i fred, som inklusive tidigare gjorda beställningar medför utgifter på högst 403 750 000 kronor efter 2005 (avsnitt 4.9.5),
11. bemyndigar regeringen att för 2005 låta Statens räddningsverk disponera en låneram i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar på högst 660 000 000 kronor (avsnitt 4.9.5),
12. bemyndigar regeringen att för 2005 låta Socialstyrelsen disponera en låneram i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar på högst 200 000 000 kronor (avsnitt 4.9.5),
13. fastställer avgiftsuttaget för finansiering av åtgärder mot allvarliga hot och påfrestningar som gäller elektronisk

- kommunikation till högst 100 000 000 kronor under 2005 (avsnitt 4.9.5),
14. fastställer avgiftsuttaget för elberedskapsavgiften till högst 250 000 000 kronor under 2005 (avsnitt 4.9.5),
15. för budgetåret 2005 anvisar anslagen under utgiftsområde 6 *Försvar samt beredskap mot sårbarhet* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp*Tusental kronor*

Anslag	Anslagstyp	
6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.	Ramanslag	22 125 249
6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	Ramanslag	17 391 059
6:3 Krisberedskapsmyndigheten	Ramanslag	144 649
6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar	Ramanslag	17 467
6:5 Totalförsvarets pliktverk	Ramanslag	248 049
6:6 Försvarshögskolan	Ramanslag	30 596
6:7 Försvarets radioanstalt	Ramanslag	424 764
6:8 Totalförsvarets forskningsinstitut	Ramanslag	189 759
6:9 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom totalförsvaret	Obetecknat anslag	75 665
6:10 Nämnder m.m.	Ramanslag	7 139
7:1 Kustbevakningen	Ramanslag	641 875
7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	Ramanslag	25 000
7:3 Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst	Ramanslag	20 000
7:4 Samhällets skydd mot olyckor	Ramanslag	734 901
7:5 Krisberedskap	Ramanslag	1 747 434
7:6 Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet	Ramanslag	323 000
Summa		44 146 606

2 Utgiftsområde 6

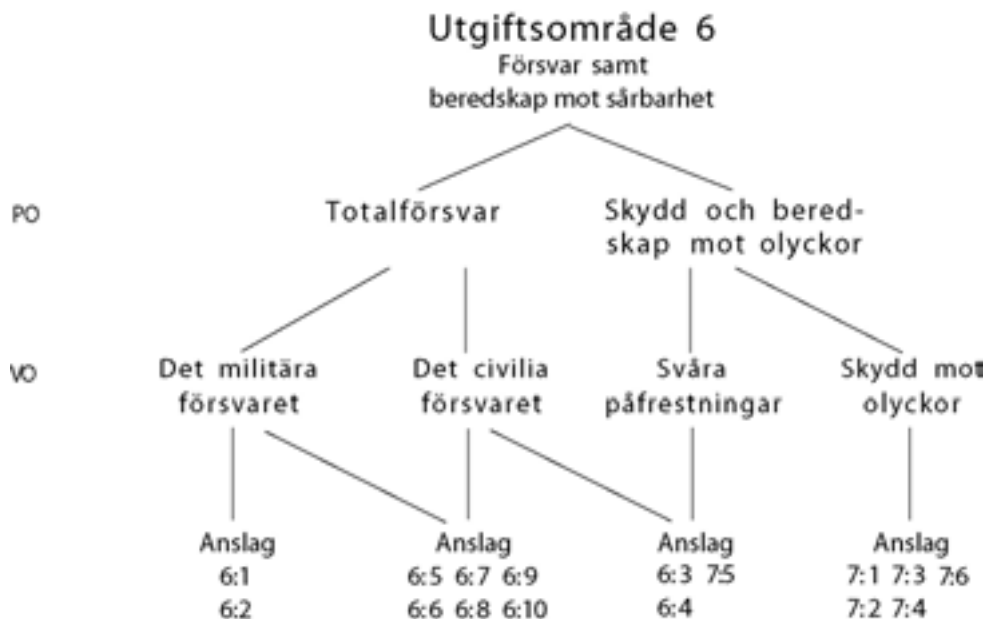
2.1 Omfattning

Utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet omfattar politikområdet Totalförsvar och politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. Politikområdet Totalförsvar består av verksamhetsområdet Det militära försvaret och verksamhetsområdet Det civila försvaret. Politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar omfattar verksamhetsområdet Svåra påfrestningar och verksamhetsområdet Skydd mot olyckor.

Den schematiska skissen nedan visar utgiftsområdets verksamhetsstruktur, dvs. vilka politik- och verksamhetsområden som ingår.

Samhällets planering av åtgärder inom verksamhetsområdet Det civila försvaret kommer även fortsättningsvis att genomföras samordnat med planeringen för verksamhetsområdet Svåra påfrestningar inom ramen för sex samverkansområden.

Vidare framgår av skissen från vilka anslag verksamheten inom respektive verksamhetsområde finansieras. Ett anslag kan således finansiera verksamhet under flera verksamhetsområden.

Anm: Förklaring till anslagsbeteckn. finns på motstående sida

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområdet

Miljoner kronor

	Utfall 2003	Budget 2004 ¹	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
Politikområde Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar	2 933	3 143	2 933	3 492	3 458	3 414
Politikområde Totalförsvaret	42 196	41 204	39 593	40 654	40 461	39 787
Totalt för utgiftsområde 6	45 129	44 346	42 526	44 147	43 918	43 202

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

Utfallet för 2003 innebar att ett totalt anslagssparande på 2 509 miljoner kronor uppstod vid ingången av 2004. Regeringen beslutade i juni 2004 att 417 miljoner kronor av anslagssparandet skulle föras bort som en indragning. Totalt tilldelat belopp, inklusive anslagssparande, för 2004 uppgick därmed till 46 423 miljoner kronor.

För 2004 har regeringen beslutat om utgiftsbegränsningar för anslagen inom utgiftsområdet om 45 343 miljoner kronor. Regeringen avser fatta beslut om ytterliggare utgiftsbegränsningar om 2 000 miljoner kronor för 2004.

Regeringen har i tabell 2.2 nedan i förhållande till 2004 beräknat utgiftsområdets ram enligt följande.

Förändringen till följd av beslut består i huvudsak av den inriktning för den ekonomiska ramen för utgiftsområdet som regeringen föreslår i prop. 2004/05:5 (se vidare 3.10).

Vidare förändras utgiftsområdets ram till följd av överföringar från och till andra utgiftsområden. Förändringen består i huvudsak av tillämpningen av riksdagens beslut, i samband med behandlingen av 2004 års ekonomiska vårproposition, att de ändamål och verksamheter som finansieras med anslaget 37:6 *Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet* under utgiftsområde 22 överförs till utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet. Denna indelning skall tillämpas från och med denna budgetproposition och innebär att utgiftsområdets ram ökar.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2005–2007. Utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet

Miljoner kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	44 331	44 331	44 331
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	73	879	1 855
Beslut	-575	-1 500	-3 050
Överföring till/från andra utgiftsområden	317	208	65
Övrigt	0	0	0
Ny Ramnivå	44 147	43 918	43 202

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfallet 2003 samt kända förändringar av anslagens användning.

Tabell 2.3 Realekonomisk fördelning

Miljoner kronor

Transfereringar ¹	10 750
Verksamhetsutgifter ²	2 082
Investeringar ³	31 314
Summa ramnivå	44 147

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som de statliga myndigheterna använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

3 Totalförsvaret

3.1 Omfattning

Riksdagen har genom lagen (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap definierat totalförsvaret som verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig. Under högsta beredskap är totalförsvaret all samhällsverksamhet som då skall bedrivas. Totalförsvaret avser således en verksamhet och inte en organisation. Med totalförsvarets resurser avses alla de resurser som finns för totalförsvarets verksamhet. Politikområdet omfattar planering, förberedelser och utnyttjande av totalförsvarets resurser för att uppnå de av riksdagen angivna målen samt att på andra sätt stödja svensk säkerhetspolitik. Totalförsvaret omfattar verksamhetsområdena Det militära försvaret och Det civila försvaret. De anslag som ingår i politikområdet framgår av tabell 3.1.

I prop. 2004/05:5 redogör regeringen för inriktningen av totalförsvaret under den kommande perioden.

3.1.1 Omfattning Verksamhetsområdet Det militära försvaret

Det militära försvaret omfattar den verksamhet som bedrivs av Försvarmakten och delar av den verksamhet som bedrivs av de totalförsvarets gemensamma myndigheterna. Dessa utgörs av Försvarets materielverk, Totalförsvarets forskningsinstitut, Förvarshögskolan, Totalförsvarets pliktverk och Försvarets radioanstalt. Vidare finansieras viss verksamhet utförd av frivilliga försvarsorganisationer, Svenska Röda Korset, Centralförbundet Folk och Försvaret samt

vissa mindre nämnder inom verksamhetsområdet.

3.1.2 Omfattning Verksamhetsområdet Det civila försvaret

I fred är civilt försvar den verksamhet som genomförs för att skapa och vidmakthålla samhällets förmåga att motstå ett väpnat angrepp. Det civila försvaret är därmed inte en organisation utan den verksamhet som ett flertal aktörer genomför i syfte att komplettera det fredstida samhällets förmåga att hantera kriser.

I prop. 2004/05:5 redogör regeringen för inriktningen av Det civila försvaret under den kommande perioden. Den grundläggande försvarsförmågan och kompetensen för det civila försvaret ryms i allt väsentligt inom den förmåga som byggs upp för att kunna hantera svåra påfrestningar på samhället i fred. För att säkerställa det civila försvarets förmåga kommer även fortsättningsvis vissa kompletterande åtgärder att vidtas.

Regeringens bedömning i prop. 2004/05:5 att förändra finansieringsprinciperna för samhällets krisberedskap skapar förutsättningar för att bygga upp en förstärkt fredstida förmåga att hantera svåra påfrestningar på samhället i fred. Samhällets planering av åtgärder inom det civila försvaret kommer även fortsättningsvis att genomföras samordnat med planeringen för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred inom ramen för sex samverkansområden. Dessa är Teknisk infrastruktur, Transporter, Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen, Ekonomisk säkerhet, Områdesvis samordning,

samverkan och information samt Skydd, undsättning och vård. Detta bidrar till en helhetsyn i planeringsprocessen och i samhällets satsningar på krisberedskapen.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom politikområdet

Miljoner kronor

	Utfall 2003	Budget 2004 ¹	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.	21 598,6	21 673,6	21 361,8	22 125,2	21 425,8	19 910,0
6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	19 350,4	18 391,1	17 107,3	17 391,1	17 865,0	18 669,0
6:3 Krisberedskapsmyndigheten	127,0	143,3	134,3	144,6	144,3	146,8
6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar	15,0	17,3	16,4	17,5	17,7	18,0
6:5 Totalförsvarets pliktverk	233,3	245,1	234,6	248,0	250,4	254,6
6:6 Försvarshögskolan	31,7	30,4	27,8	30,6	30,9	31,5
6:7 Försvarets radioanstalt	473,3	415,3	399,7	424,8	451,8	479,2
6:8 Totalförsvarets forskningsinstitut	188,8	192,2	181,6	189,8	192,1	195,5
6:9 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom totalförsvaret	88,2	88,3	86,6	75,7	75,7	75,7
6:10 Nämnder m.m.	6,6	7,1	5,8	7,1	7,1	7,1
Äldre anslag uppfört på statsbudgeten 2002	83,1		37,1			
Totalt för politikområde Totalförsvaret	42 196,2	41 203,6	39 592,9	40 654,4	40 460,8	39 787,4

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FIU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

Till och med innevarande år har anslaget 6:5 *Civilt försvar* beräknats under politikområdet Totalförsvaret. I denna proposition föreslår regeringen att anslaget flyttas till politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. I tabell 3.1 ovan och i följande text är således inte detta anslag redovisat.

Utfallet för 2003 innebar ett totalt anslagssparande på 2 295 miljoner kronor vid ingången av 2004. Regeringen beslutade i juni 2004 att 350 miljoner kronor av anslagssparandet skulle föras bort som en indragning. Denna indragning skedde helt på anslaget 6:2 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling*. Totalt tilldelat belopp, inklusive anslagssparande, för 2004 uppgick därmed till 43 132 miljoner kronor.

Av anslagssparandet från 2003 stod Försvarsmakten för 2 240 miljoner kronor. Drygt 189 miljoner kronor är hänförligt till anslaget 6:1 *Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.* och 2 051

miljoner kronor till anslaget 6:2 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling*. Utfallet 2003 var lägre än den av regeringen beslutade utgiftsbegränsningen, vilken för anslaget 6:2 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling* innebar att drygt 2 000 miljoner kronor av tillgängliga medel inte fick användas.

För materielanskaffningen innebar utgiftsbegränsningen att ett antal omförhandlingar genomfördes under hösten 2003. Resultatet av dessa omförhandlingar mellan Försvarsmakten och Försvarets materielverk blev att beställningar för 775 miljoner kronor flyttades till 2004. Av dessa 775 miljoner kronor avser nästan 600 miljoner kronor beställningar rörande JAS 39 Gripen-systemet (anskaffning och vidmakthållande). Utöver dessa omförhandlingar har milstolpar motsvarande 1 187 miljoner kronor inte genomförts under 2003. Även här är det JAS 39 Gripen som berörs (två flygplan som ej levererades) samt anskaffning av helikopter 15.

Omförhandlingarna och ej genomförda milstolpar gav en förskjutning på totalt 1 962 miljoner kronor. Resterande belopp kan förklaras av milstolpar i diverse mindre uppdrag som inte har fallit ut under 2003. Anslagsposten för anläggningar överskreds med 6,7 miljoner kronor. Se vidare under avsnitt 3.9 Revisionens iakttagelser.

För de fredsfrämjande truppinsatserna användes 1 186 miljoner kronor under 2003, vilket innebar ett anslagssparande på drygt 73 miljoner kronor. För utfall per insats se tabell under avsnitt 3.7.1.4.

Till följd av regeringens beslut om utgiftsbegränsningar för 2004 kan leveranser gällande JAS 39 Gripen-systemet komma att förskjutas även under 2004.

Utfallet för de totalförsvargemensamma myndigheterna, nämnder m.m. och stöd till frivilliga försvarsorganisationer var 1 022 miljoner kronor 2003. Av dessa utgifter beräknar regeringen att 135 miljoner kronor är hänförligt till de åtgärder som enbart eller till allra största del faller inom ramen för Det civila försvarets förmåga. Motsvarande belopp för Det militära försvaret beräknas till 887 miljoner kronor.

Regeringen beräknar att av de budgeterade utgifterna för 2005 för politikområdet kan omkring 40 360 miljoner kronor hänföras till verksamhetsområdet det militära försvaret och 294 miljoner kronor till Det civila försvaret.

3.3 Mål Totalförsvaret

I prop. 2004/05:5 föreslår regeringen ett nytt mål för politikområdet. Regeringen föreslår att målet skall, i avvaktan på en översyn av mål inom utgiftsområdet, vara att

- bidra till att hantera och förebygga kriser i vår omvärld,
- hävda vår territoriella integritet,
- försvara Sverige mot väpnat angrepp och
- värna civilbefolkningen och säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna vid ett väpnat angrepp eller krig i vår omvärld.

3.3.1 Mål Verksamhetsområdet Det militära försvaret

I prop. 2004/05:5 bedömer regeringen att målet för verksamhetsområdet bör vara att det militära försvaret, inom ramen för sin huvuduppgift, förmågan att kunna föra väpnad strid, skall uppnå den förmåga och genomföra de insatser som krävs.

I nämnda proposition framgår regeringens förslag till krav på operativ förmåga.

3.3.2 Mål Verksamhetsområdet Det civila försvaret

I prop. 2004/05:5 bedömer regeringen att målet för verksamhetsområdet bör vara att värna civilbefolkningen, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och bidra till Försvarsmaktens förmåga vid ett väpnat angrepp eller krig i vår omvärld.

3.4 Politikens inriktning

I och med prop. 2004/05:5 Vårt framtida försvar tas nya stora steg i den pågående försvarsreformen. I föreliggande budgetproposition presenteras vilka konsekvenser detta får på statsbudgeten inför det kommande året.

Försvarsreformen inleddes i samband med det förra försvarsbeslutet. Den tidigare fokuseringen på invasionsförsvar ersattes då med en inriktning mot ett modernt, flexibelt och rörligt insatsförsvar. Insatsförsvaret skulle utformas med en bredare hotbild som utgångspunkt. En omfattande internationalisering inleddes med syfte att skapa ökad förmåga för internationell krishantering och säkerhetsfrämjande arbete.

Regeringens säkerhetspolitiska bedömning är att ett militärt väpnat angrepp enskilt mot Sverige fortfarande är osannolikt under överskådlig tid (minst en tioårsperiod). Däremot kan militära incidenter inte uteslutas, inte heller att militära hot mot Sverige skulle kunna uppstå i framtiden. Därför behöver vi även fortsättningsvis upprätthålla en grundläggande försvarsförmåga och kompetens att möta olika typer av militära hot. Det militära försvaret dimensioneras därmed inte enbart av kraven på att hävda vår integritet och bidra till internationell

fred och säkerhet, utan också av vår vilja att upprätthålla en grundläggande försvarsförmåga och kompetens. Vi kommer att behålla, utbilda och utveckla en större volym förband än vad dagens militära hotbild mot Sverige kräver.

Försvaret är en viktig resurs i en aktiv svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Sveriges internationella insatser bidrar till att främja internationell fred och säkerhet, och stärker därmed vår egen säkerhet. Dagens hotbild och konfliktmönster har gjort detta samband allt tydligare. Det är också ett väsentligt säkerhetspolitiskt intresse att Sverige agerar gemensamt med andra stater för att främja fred och säkerhet. Inte minst viktigt är att vi agerar tillsammans med våra nordiska grannar samt med andra länder inom EU. Försvarsreformen skall öka Sveriges möjlighet att bidra till utvecklingen av EU:s krishanteringsförmåga, som syftar både till att förebygga uppkomsten av konflikter och att dämpa pågående konflikter. I nuvarande omvärldsläge skall Försvarsmaktens beredskap därför i första hand vara anpassad till uppgifterna att genomföra internationella insatser och upprätthålla vår territoriella integritet.

Utnyttjande av militära resurser i internationell krishantering kan inte ses isolerat utan måste betraktas i ett större sammanhang där andra resurser och ansträngningar också ingår. Försvarsmaktens bidrag skall därför komplettera, eller kompletteras med civil internationell krishantering.

Fokus bör nu riktas mot att utveckla det svenska bidraget till EU:s snabbinsatsförmåga. Men det kommer även i framtiden att finnas ett fortsatt stort behov av uthålliga stabiliserande insatser. Förband och personal för detta ändamål skall därför också finnas tillgängliga. Skapandet av snabbinsatsförmåga och annan internationell förmåga kommer att vara viktiga inslag i att utveckla insatsorganisationen och kompetensen för väpnad strid.

För att säkerställa vår förmåga att i framtiden kunna möta väpnade angrepp skall grunden för personalförsörjningen även fortsättningsvis ytterst vara totalförsvarsplikten. De plikt- och utbildningssystem som finns idag är dock anpassade till invasionsförsvarets behov. Utbildningssystemet bör utformas så att grundutbildningen av totalförsvarspiktiga kan kompletteras med en frivillig extra termin som är inriktad mot internationell tjänstgöring. Pliktsystemet ger idag staten en möjlighet att

med tvång utbilda unga män enbart för det nationella försvaret behov. För att kunna producera kvalificerade insatsförband för såväl nationella som internationella uppgifter, bör därför en större tyngd vid uttagningen läggas vid de mönstrandets frivillighet att tjänstgöra. Ökad betoning på frivillighet skall tillsammans med ett förändrat utbildningssystem leda till en ökad förmåga här och nu. Det är också angeläget att ansträngningarna ökar för att få fler kvinnor att söka sig till försvaret. Inte minst i de internationella insatserna är det av stor vikt att personalen består av både män och kvinnor. Rekryteringen av personal till försvaret skall grundas på en modern människosyn. Alla människors lika värde skall respekteras, oavsett kön, etnicitet eller sexuell läggning. En god utbildning och ett korrekt bemötande skall kunna garanteras. Lika självklart skall det vara att man inte utsätts för onödiga risker.

När det gäller verksamhetsområdet Det civila försvaret skall en kontinuerlig anpassning till det rådande säkerhetspolitiska läget ske. Det är också viktigt att de principer som riksdagen beslutade om i samband med prop. 2001/02:158 Samhällets säkerhet och beredskap får genomslag i verksamheten. Det innebär att en helhetssyn skall vara styrande i den fortsatta utvecklingen avseende beredskapen för olyckor i fred, extraordinära händelser, svåra påfrestningar och krig. Därför föreslår regeringen i denna budgetproposition att de ekonomiska resurserna för civilt försvar flyttas från politikområdet Totalförsvar till politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. Förberedelser kommer att påbörjas för att följa upp och vidareutveckla vad som redovisas i propositionen Samhällets säkerhet och beredskap. Detta arbete skall resultera i en proposition som regeringen planerar att lämna till riksdagen under 2005.

3.5 Beredskapskredit för totalförsvaret

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2005 utnyttja en kredit på högst 40 000 000 000 kronor i Riksgäldskontoret om krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden föreligger.

Skälen för regeringens förslag: Riksdagen bemyndigade regeringen att utnyttja en kredit i Riksgäldskontoret på högst 40 000 000 000 kronor för 2004, om krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden föreligger. Regeringen anser att ett motsvarande bemyndigande, avseende samma belopp, bör lämnas för 2005. Beredskapskrediten skall säkerställa att en nödvändig beredskapshöjning inte förhindras eller fördröjs därför att regeringen inte disponerar nödvändiga betalningsmedel. Om beredskapskrediten utnyttjas, avser regeringen att återkomma till riksdagen med redovisning av behovet av medel för den fortsatta verksamheten.

3.6 Insatser

3.6.1 Insatser inom politikområdet

3.6.1.1 Insatser inom Verksamhetsområdet Det militära försvaret

Inom det militära försvaret har den nationella och internationella övnings- och utbildningsverksamheten genomförts med en hög ambitionsnivå. Enligt Försvarmakten har verksamheten genomförts med ett gott resultat och ställda målsättningar har uppfyllts. Övningsverksamheten har genomförts på högre förbandsnivåer jämfört med föregående år vilket bland annat har lett till att såväl utveckla och öka officerarnas kompetens att planera övningsverksamhet samt att leda förband på högre nivå.

Under 2003 har Sverige bidragit med en mekaniserad bataljon, underrättelseenhet samt stabspersonal om ca 740 personer till Kfor i Kosovo. Till Sfor i Bosnien-Hercegovina har Sverige bidragit med en underrättelseenhet samt stabspersonal om 5 personer. Inom den av EU ledda insatsen, benämnd Concordia, i Makedonien har Sverige bidragit med två övervakningsteam om ca 10 personer.

Under 2003 bidrog Sverige med en flygplatsenhet om ca 90 personer i den FN-ledda insatsen MONUC i Demokratiska Republiken Kongo, dels med ett specialförband i den EU-ledda och FN-mandaterade insatsen Artemis i nordöstra DR Kongo. Vidare bidrog Sverige med stabsoch samverkansofficerare samt CIMIC-enheter inom Isaf i Afghanistan.

Materieförsörjningen under 2003 och första halvåret 2004 har medfört förbättrade förutsättningar för insatsorganisationens förmåga att lösa de fyra huvuduppgifterna. Materieförsörjningens omfattning har varit betydande i och med att bland annat interimsversionen av helikopter 15 och kulspruta 90 B har tillförts Försvarmakten och att leveranserna av flygplan JAS 39 C och splitterskyddad stridsbåt 90 till flyg- och marinstridskrafterna har fortsatt.

Inom forskning och teknikutvecklingen har fokusering skett mot informationsinhämtning mot luft-, yt- och undervattensmål, ledningsförmåga på operativ och taktisk nivå samt bekämpnings- och skydds-förmåga i en hot och stridsmiljö på det framtida slagfältet. Insatser har även gjorts för att öka samverkan med den civila forskningen.

Avveckling av materiel och anläggningar i samband med ominriktningen av Försvarmakten har fortsatt med hög prioritet.

Internationella bi- och multilaterala samarbeten, inkluderande utvecklingen av den europeiska försvarsbyrån inom ramen för det europeiska försvarssamarbetet, samt genomförande av exportstöd har fortsatt i syfte att säkerställa Försvarmaktens materieförsörjning.

Arbetet med att ta fram en samlad strategi för det militära försvarets forskning, teknikutveckling och materieförsörjning har slutförts. Regeringen redovisar strategin i prop. 2004/05:5.

3.6.1.2 Insatser inom Verksamhetsområdet Det civila försvaret

År 2003 var det första året då det reformerade krishanteringssystemet som presenterades i prop. 2001/02:158 Samhällets säkerhet och beredskap tillämpades fullt ut. Krisberedskapsmyndigheten har vidareutvecklat formerna för sitt arbete med krisberedskapen. Metoder för att göra risk- och sårbarhetsanalyser vid myndigheter och i kommuner har tagits fram och förmedlats till relevanta aktörer. Bidrag har fördelats till myndigheter, kommuner, landsting och organisationer för att dessa skall kunna genomföra åtgärder som stärker samhällets totala förmåga att hantera och att förebygga svåra påfrestningar på samhället i fred och vid höjd beredskap.

3.7 Resultatbedömning

3.7.1 Verksamhetsområde Det militära försvaret

Målet för verksamhetsområdet mot vilket resultatbedömningen gjorts är att resurserna skall kunna användas för de huvudändamål som har angetts för politikområdet Totalförsvaret.

3.7.1.1 Bedömning av operativ förmåga

Försvarmakten har i årsredovisningen för 2003 lämnat en redovisning av den operativa förmågan i olika avseenden. Vid bedömningen har hittills gällande bedömningsskala, god, godtagbar och icke godtagbar använts. Dessutom gör Försvarmakten sin bedömning i relation till rådande säkerhetspolitiska omvärldsläge och 2001 års försvarsbeslut. Regeringen gör dock bedömningen att de nu angivna tre skalstegen för att värdera den operativa förmågan inte är tillräckligt tydliga och bör förändras. Med anledning därav avser regeringen utveckla ett värderingsinstrument som skall skapa bättre förutsättningar för att kunna mäta den operativa förmågan i mer absoluta termer och därmed bättre kunna redovisa resultaten av det gångna årets verksamhet för riksdagen. Förvarsberedningen har i sitt betänkande Försvaret för en ny tid (Ds 2004:30) i juni 2004 förordat en delvis ny inriktning med förändrade krav på den operativa förmågan. Denna inriktning ligger till grund för regeringens förslag i prop. 2004/05:5 för 2005-2007. Försvarmakten har fått i uppdrag att redovisa konsekvenserna för bland annat insatsorganisationen och regeringen avser att återkomma i frågan till riksdagen under 2005. Detta innebär att bedömningarna av den operativa förmågan i denna och nästa års budgetproposition, i avvaktan på ställningstagande till Försvarmaktens förslag och nya värderingsinstrument, har en mer beskrivande karaktär.

Resultat

Förmågan till försvar mot väpnat angrepp

Försvarmaktens bedömning är att förmågan är godtagbar. Vid ett försämrat omvärldsläge bedöms brister finnas inom områdena ledning, underrättelseinhämtning, logistik och helikopterunderstöd.

Förmågan att hävda vår territoriella integritet

Försvarmaktens bedömning avseende förmågan är att den är godtagbar. Avsaknad av ett gemensamt operativt lednings- och övervakningssystem innebär vissa begränsningar.

Förmågan att bidra till fred och säkerhet i omvärlden

Försvarmakten bedömer att förmågan är godtagbar och i enlighet med regeringens krav och ambitioner inom ramen för internationellt engagemang. Personalens och förbandens ökade internationella erfarenheter från såväl internationella insatser som internationell övningsverksamhet samt tillförsel av ny materiel har bidragit till att successivt utveckla och höja denna förmåga. Inom områdena ledningsmetodik, ledningssystem, materiel och utbildning behövs alltjämt fortsatt anpassning och utveckling.

Förmågan att stärka det svenska samhället

Försvarmaktens bedömning avseende förmågan anges sammantaget som god.

Förmåga till anpassning

Möjligheten att på kort sikt (högst ett år efter regeringsbeslut) kunna utveckla förmågan att möta insatser av fjärrstridsmedel och begränsade luftrörliga insatsstyrkor bedöms av Försvarmakten som godtagbar. Förmågan att på medellång sikt (inom fem år efter regeringsbeslut) efter beslut om anpassningsåtgärder kunna möta mer omfattande militära operationer anges vara godtagbar.

Analys och slutsatser

Försvarsreformen har inte i alla delar kunnat genomföras i den takt och i den utsträckning som ursprungligen antogs. Regeringen vill dock understryka vikten av att riksdagens tidigare fattade beslut om det militära försvarets inriktning mot ett flexibelt insatsförsvär fullföljs. De brister som redovisats är i flera fall desamma som redovisades efter verksamhetsåret 2002. Dessa begränsningar finns bland annat inom förmågan till ledning på operativ nivå, operativ logistik, underrättelseinhämtning samt uthållighet vid genomförande av operationer. Trots bristerna i genomförandet gör regeringen bedömningen att den operativa förmågan är godtagbar mot bakgrund av att omvärldsläget förbättrats ytterligare i Sveriges närområde.

När det gäller förmåga till väpnad strid på högre nivåer, har under 2003 denna till vissa delar kunnat höjas bland annat genom en samlad slutövning med markstridskrafter och stabs- och ledningsövningar. Regeringen vill särskilt betona vikten av att förmågan att leda förband på högre nivåer kontinuerligt utvecklas då detta är en viktig och efterfrågad kompetens vid internationella insatser på såväl förbandsnivå som vid placering av stabsofficerare i multinationella staber.

Regeringen anser att en av de väsentligaste verksamheterna är kontinuerlig utbildnings- och övningsverksamhet av insatsförbanden.

Regeringen bedömer att förmågan till internationella insatser har fortsatt att utvecklas i en positiv riktning. Genom deltagande i bland annat EU:s insats i Demokratiska Republiken Kongo, erhöles värdefulla kunskaper och erfarenheter avseende snabbinsatser. Utöver detta har Försvarsmaktens deltagande i internationell övningsverksamhet bidragit till utveckling av såväl insatsorganisationen som den operativa förmågan.

Förmågan att stärka samhället vid svåra påfrestningar är precis som förra verksamhetsåret god. Under 2003 har en omfattande samverkan med andra myndigheter genomförts. Genom denna samverkan samt med erfarenheter från genomförda insatser har förmågan vidmakthållits på en god nivå.

3.7.1.2 Utbildning, planering m.m. och stridskrafternas utveckling

Operativ ledning och logistik

Resultat

Operativ ledning och logistik består av Högkvarteret med stabsförband, Operativa insatsledningen (OPIL) med stabsförband samt operativ transportbataljon m.m. Vid förbanden har grundutbildning genomförts med goda resultat och utbildningsmålen har i huvudsak nåtts. Delar av Högkvarteret har i samverkan med Regeringskansliet och andra myndigheter deltagit i en europeisk krishanteringsövning (CME 03).

Försvarets telenät (FTN) har vidmakthållits och utvecklats, bl.a. genom säkerhetshöjande åtgärder. Uthålligheten har också ökat. Nyanskaffad radiomateriel för satellitkommunikation har ökat OPIL:s ledningsförmåga samt utlandsstyrkans effektivitet och verkan.

Inom Försvarsmaktens logistik (FM LOG) har arbetet med etableringen av de divisionsstaber och de fem ekonomiredovisnings- och lönekontoren fortsatt och beräknas vara avslutad under 2004. Arbetet har försvårats p.g.a. förseningar i utbyggnaden av IT-stödet vilket medfört svårigheter att realisera förväntade rationaliseringar.

FM LOG har fortlöpande prövat möjligheterna till att lägga ut verksamhet på entreprenad. Under 2003 har sådana beslut fattats om skyddsmasksservice, brandsläckarservice, delar av standardfordonsunderhållet och en militärrestaurang. Under 2004 avses bl.a. lagerhantering inom reservmateriefunktionen samt ytterligare militärrestauranger att prövas. Koncentration av verksamhet till färre platser har medfört ett bättre resursutnyttjande. Ett exempel på detta är inrättandet av regionala telefonväxlar.

Beställarfunktionen har utvecklats genom att Försvarsmaktens högkvarter har fastställt en utvecklad modell för kostnads- och produktivitetsuppföljning. I modellen ingår ett antal styrande nyckeltal avseende kalkylkostnader och produktivitet.

Försvarsmaktens bedömning är att FM LOG:s verksamhet reducerat kostnaderna med 30 miljoner kronor jämfört med 2002. Prognosen för kostnadsreduktionen är 150

miljoner kronor 2004 och 250 miljoner kronor 2005.

Analys och slutsatser

Högkvarteret har intagit en ny organisation men arbetet med att finna bättre arbetsformer fortsätter, bl.a. kan FM LOG stab komma att ingå i Högkvarteret under en logistikinspektör. Ett antal av de åtgärder Försvarsmakten planerar att vidta kommer att behöva underställas regeringens beslut.

Att bedöma innebörden av det ekonomiska utfallet av FM LOG:s verksamhet under 2003 är komplicerat. Volymförändringar, tillkommande och avgående verksamhet, prisjusteringar m.m. gör det svårt att fullt ut särskilja vad som är rationaliserings- eller allmänna besparingar. Regeringen anser att Försvarsmaktens redovisning av denna verksamhet kan förbättras.

Markstridskrafter

Resultat

Markstridskrafterna består av divisionsförband, armébrigadförband samt nationella skyddsstyrkor inklusive hemvärn.

Under 2003 har bl.a. följande förband utbildats:

- en reducerad artilleribataljon,
- delar av en divisionsluftvärnsbataljon,
- en reducerad jägarbataljon,
- tre reducerade mekaniserade bataljoner,
- delar av en underhållsbataljon och
- delar av en pionjärbataljon.

Under 2003 var utvecklingen av förband anmälda till internationella styrkeregister inklusive genomförandet av internationella insatser och utveckling av förband med hög beredskap i insatsorganisationen prioriterad. Utbildnings- och övningsverksamheten skulle inriktas mot bl.a. övningar i telestörd miljö, att leda högre förband och att samträningen av förband skulle öka.

När det gäller divisionsförbanden redovisar Försvarsmakten att onormalt höga avgångar av totalförsvarspliktiga, till skillnad från Försvarsmakten i stort, har medfört att uppsatta mål för berörda förband inte har nåtts. Däremot har divisions-luftvärnsförbandens deltagande i flygvapen-övningen Focus utvecklat förmågan strid mot luftmål. Övningen innehöll bl.a.

insatser mot kvalificerat målflyg i telestörd miljö. Däremot kvarstår brister p.g.a. att viss personal i förbandet är utbildad på äldre materiel. Avseende förbindelsebataljonen finns stora personella brister.

Leverans av televapenmateriel till divisionsförbanden fortsätter. Målsättningen är att materiel för en splitterskyddad televapentropp skall kunna levereras under 2006. Fortsatt utveckling av stridsledningseenhet till luftvärnsrobotsystem 97 och radarstationer för under rättelseenheter pågår, men har försenats. Leverans är nu planerad att ske under 2004. Fem djupminröjningsystem för röjning av nedgrävda minor har levererats, liksom fyra system för maskinell truppminröjning. Vidare har anskaffning av materiel till NBC-kompaniet påbörjats.

De för året uppsatta utbildningsmålen för armébrigadförbanden bedöms i huvudsak ha uppnåtts. De olika övningar som genomförts under utbildningen, i synnerhet den avslutande ASÖ (Arméns slutövning) bedöms ha varit avgörande för brigadförbandens möjlighet att nå utbildningsmålen. Förmågan att leda förband i högre nivåer har ökat. Försvarsmakten redovisar att brigadledningarna, efter återkommande rapporter om brister, nu uppnår ställda mål.

Hemvärnet har under året genomfört stabstjänstövningar och ledningsövningar inom de nationella skyddsstyrkorna (bland annat övningarna ASSÖ, ANNIKA och LINUS). Samverkansmöten och seminarier med länsstyrelser, länspolismyndigheter och landsting har genomförts under året. Arbetet med att utveckla samverkansdokument mellan länsstyrelserna och militärdistriktet påbörjades under 2003 och lokala samverkansmöten och nätverksträffar samt regionala och kommunala krisledningsövningar har genomförts. Vissa personalfrågor rörande hemvärnet redovisas nedan.

När det gäller de mekaniserade bataljonerna är förmågan överlag godtagbar, dock finns vissa brister. Bristerna rör främst personalens antal och utbildningsnivå. Det finns även personalbrister i pionjärbataljonerna, i brigadluftvärnsbataljonerna samt i stadsskyttebataljonerna vilket begränsar deras förmåga.

Till armébrigadförbanden har anskaffning av minskydd för stridsvagn 122 Leopard påbörjats. Leverans av mörkersikte till pansarvärnsrobot 56 och ytminplogar till stridsfordon 90 pågår. Chassier för bandgående granatkastare (SSG 120 Amos) är slutlevererade. Delserie 2 av

pansarterrängbil har börjat levereras. Totalt 124 av 150 fordon har levererats. 65 rullflaksbilar har levererats och 45 rullflakssläpvagnar har beställts och leveranser av dessa planeras under 2004. Rullflaksbilarna ersätter äldre typer av lastbilar medan släpen tillförs de förband som är anmälda till internationella styrkeregister. Inledande beställning av stridsledningssystem för bataljon har gjorts och leverans av bärgningsbandvagn 120 har påbörjats.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att de brister som Försvarmakten har redovisat avseende markstridsförbandens förmåga till största delen beror på brister i personalens antal eller utbildningsnivå. I huvudsak är båda dessa faktorer beroende av den omfattande omstrukturering som berör flertalet av förbanden.

Tidigare år har Försvarmakten redovisat påtagliga brister i förmågan att leda förband i högre nivåer. Regeringen bedömer att denna förmåga har ökat något och att den idag i allt väsentligt är godtagbar. För att inte dessa brister i ledningen av förband i högre nivåer skall återkomma är det nu av stor betydelse att förmågan vidmakthålls och utvecklas genom flera övningar.

Sjöstridskrafter

Resultat

Sjöstridskrafterna har bestått av sex grundorganisationsförband samt 13 förband i insatsorganisationen. Under 2003 har bl.a. följande förband vidmakthållits:

- signalspaningsfartyget Orion
- en marin underhållsbataljon,
- två ytstridsflottiljer,
- en minkrigsflottilj,
- en ubåtsflottilj och
- tre amfibiebataljoner.

Försvarmakten bedömer att förmågan hos de marina förbanden överlag är god. Den inriktning och de mål som sattes upp av regeringen för 2003 har i huvudsak uppnåtts. Såväl ytstridsförbanden, amfibieförbanden som ubåtsförbanden har deltagit i internationell övningsverksamhet och i systemverifiering. Vid stridsfartygsförbanden har omsättning av de två ytstridsflottiljerna, ubåtsflottiljen och minkrigs-

flottiljen skett. Förbanden har genomfört den nationella övningen Sammarin på Västkusten samt deltagit i internationella övningar såsom Vasa II, Baltic Bridge, Baltops, och Lovisa. Delar av förbanden har genomfört utbildning vid Flag Officer Sea Training (FOST) i Plymouth och Joint Maritime Course (JMC) i Faslane, England, som ett led i valideringen av de internationella sjöstyrkornas förmåga. Ubåtsräddningsövningarna Northern Sun och Crown Eagle har genomförts inom ramen för ubåtsräddningsavtal med andra länder. Samtliga övningar har genomförts med gott resultat. Härutöver har minröjning genomförts i inloppet till Göteborg.

Utbildnings- och övningsverksamheten har varit prioriterad under 2003 för att ambitionsnivån successivt skulle kunna återgå till planerad nivå. Därefter har den bibehållits och sjöstridskrafternas fortsatta utveckling av internationell förmåga inriktades mot de förband som anmälts till internationella styrkeregister.

Inom amfibieförbanden har utbildning bedrivits av delar av amfibiebrigadledning samt omsättning av en amfibiebataljon genomförts med bra resultat. Utvecklingen av amfibiebrigadledningskompanierna har fortsatt i syfte att tillföra insatsorganisationen en amfibiebrigadledning. Utveckling av den internationella insatsförmågan har fortsatt inom amfibiekåren. Samarbetet med Finland har fortsatt under året och har omfattat förmågeutveckling, men däremot inte utveckling av någon gemensam amfibiestyrka. Amfibieförbandens förmåga att delta i gemensamma nationella och multinationella marina operationer har även utvecklats inom ramen för Sammarin och bilateralt utbyte med Finland, bland annat under övning Lovisa samt deltagande i övningarna Northern Light och Cooperative Endeavour.

I budgetpropositionen för 2003 angav regeringen bl.a. att leveranser av torped 62 och stridsbåt 90 avsågs fortsätta. Detsamma skulle gälla studierna inför utvecklingen av ett nytt torped-, min- och sensorsystem (TMS). Vidare avsågs leveranser av korvetter av Visbyklass påbörjas i syfte att tas i operativ drift efter 2004. Slutligen skulle utvecklingen av luftoberoende ubåts-maskineri och utvecklingen inom ubåtsprojektet Viking fortsätta. I huvudsak har dessa mål uppnåtts. Under 2003 har bland annat följande större materielsystem modifierats eller tillförts Försvarmakten:

- halvtidsmodifiering av fartyget Carlskrona,
- korvetter av Stockholmsklass efter halvtidsmodifiering,
- mobila högmaster för telekommunikation inom amfibiesystemet,
- korvett av Visbyklass sjösatt,
- rörliga land- och sjögående ledningsplatser för amfibieförbanden,
- anskaffning av materiel till EOD- grupper (sjöminröjning),
- sjömålsrobotsystem RBS 12 efter halvtidsmodifiering,
- 27 tilläggs skyddade stridsbåtar 90 HS har slutleverats,
- anskaffning av kustspaningsradar PS 640 och
- långvågsradio för ubåtskommunikation.

Till detta kommer bl.a. att anskaffning av system som ger tekniska förutsättningar för informationsutbyte med Finland inom det bilaterala samarbetet kring sjölägesinformation.

Inom Försvarsmakten finns f.n. följande marina förband i beredskap för internationella insatser:

- en sjöminröjningsstyrka,
- ett korvettförband och
- ett ubåtsförband.

Utbildning genomfördes under 2003 för samtliga dessa förband. Inget av dem deltog emellertid i någon insats under året. Däremot har den 4:e minkrigsflottillen fortsatt att sjöminröja längs den baltiska kusten.

Antalet inryckande totalförsvarspliktiga inom sjöstridskrafterna ökade från 2 500 under 2002 till 2 700 under 2003. Kostnaden per totalförsvarspliktig låg under 2003 på ca 2 500 kr/tjänstgöringsdag, vilket i stort sett är samma nivå som under 2000, 2001 och 2002.

Under 2003 uppgick antalet gångtimmar för fartygen till ca 19 700. Kostnaderna per gångtid (tim) uppgick i snitt till 79 400 kronor mot 66 700 kronor under 2002. Ökningen förklaras av att underhållsåtgärderna varierar mellan åren. Under 2002 genomgick exempelvis fartyget Carlskrona en större översyn vilket innebär större kostnader kombinerat med mindre gångtid. Generellt sett har gångtidsuttaget minskat under 2003 och därmed har timkostnaden ökat.

Analys och slutsatser

Enligt regeringens bedömning är tillståndet inom sjöstridskrafternas förband överlag gott och de flesta förband har en god utvecklingsprognos. Övningar har genomförts med gott resultat och inriktningen av sjöstridskrafterna i stort har följts och genomförts under verksamhetsåret. Sjöstridskrafternas materiella förnyelse har fortskridit som planerat.

Luftstridskrafter

Flygförband

Resultat

I luftstridskrafterna har under 2003 bl. a. ingått tre stridsledningsbataljoner, en radarflygggrupp FSR 890, åtta flygbasbataljoner, fem divisioner JAS 39 Gripen, två divisioner JA 37 Viggen, en division AJS 37 Viggen, fyra centrala transportflygdivisioner och två helikopterbataljoner.

Vid flygvapnets lednings- och underhållsförband har de uppsatta utbildningsmålen för basbataljon 04 och strilbataljon 04 i allt väsentligt nåtts. Ett nytt förbandsutbildningssystem har tillämpats och utfallet har varit positivt. Under Flygvapenövning 03 (FVÖ 03) erhöles viktiga erfarenheter och det gavs tillfälle att öva förmågan att leda förband på bataljonsnivå såväl som att leda verksamhet från taktisk stab. Vidare har två flygplatsenheter utbildats och underställt Operativa insatsledningen för insats i Demokratiska Republiken Kongo.

Inom JAS 39-förbanden har utbildning av sex flygförare pågått under året. Utbildningen skulle ha avslutats under 2003 men har försenats i ca ett halvår pga. av de ekonomiska neddragningarna. Mot bakgrund av de ekonomiska neddragningarna har omskolningsverksamheten under senare delen av året nedprioriterats till förmån för uppbyggnaden av SwAFRAP JAS 39 som rekryterats, bemannats och utbildats. Uppbyggnaden av SwAFRAP har krävt kraftfulla prioriteringar inte bara mot Gripenförbanden utan även gentemot övriga flygsystem. En omprioritering av ombeväpningsplanen har gjorts mot bakgrund av de ekonomiska neddragningarna. Detta innebär att det under 2004 kommer att krävas åtgärder i form av omfördelning till flygning på andra flygsystem för att vidmakthålla flygkompetensen hos flygförarna. Under året har Gripenförbanden deltagit i två internationella övningar (Ample

Train och Nordic Air Meet) med gott övningsutbyte och SwAFRAP har deltagit i en internationell övning (Cooperativ Key) samt genomfört valideringsövning i simulatormiljö.

Inom övriga stridsflygförband har uppgiften hävdande av territoriell integritet prioriterats. Under året har en division JA 37 Viggen avvecklats och det återstår två divisioner för viss flygtjänst som kompetensbärare innan ombeväpning till JAS 39 påbörjas. De sista skolflygplanen SK 37 har överförts till telekrigsfunktionen och flygförare och störoperatörer har omskolats. Telekrigsförbandet har med ett gott resultat deltagit i övningen Elite i Tyskland där förbandet väl kunde mäta sig med de övriga deltagande förbanden.

Verksamheten inom transportflygförbanden har i huvudsak omfattat Försvarsmaktsinterna transporter av materiel och personal, transporter åt externa kunder, deltagande i nationella och internationella övningar samt utbildning av transportflygbesättningar.

Flygplanstillgängligheten har varit låg under perioder på grund av motorproblem på TP 84:orna, vilket medfört att det varit nödvändigt att prioritera transporter och högsta prioritet har givits till transporter för utlandsstyrkan. Transportförbandet har deltagit i övningarna Focus och FVÖ 03 med bra resultat. Under året har tolv flygförare examinerats och fyra har påbörjat utbildning. I SwAFRAP C 130 har 100 kontrakterats av förbandets 123 befattningar.

Försvarsmakten gör bedömningen att slutövningen FVÖ 03 och uppsättandet av flygplatsenheten för insats i Demokratiska Republiken Kongo har bidragit till att flygvapnets insatsorganisation utvecklats positivt.

På materielsidan har informationssystem (IS FV) anskaffats. Under året har projekteringen och utbyggnaden av anläggningar till radiosystemet Taras fortsatt och anskaffningen av LUF (trådlös markanslutning) har slutförts. Vidare pågår en uppgradering av stridsledningscentralerna som är en anpassning till de nya flyg- och radiosystemen hos JAS 39, FSR 890, Taras m.fl.

Leverans av flygplan av version JAS 39 C pågår. Under föregående år levererades 17 flygplan och vid utgången av 2003 hade totalt 138 JAS 39 levererats. Industrins utvecklingsarbete med varnings- och motmedelssystem till JAS 39 C (EWS39/S) är försenat, men en första leverans för prov och försök har genomförts.

Provflygningar med laserbomber och laserutpekningsskapsel samt beställning av laserbomber till JAS 39 har skett. Upphandlingen av PETRA (Planning, Evaluation, Training, Rehearsal & Analysis) har blivit försenad. Därmed riskeras introduktionen av JAS 39 C/D vid förband, för internationella insatser och utbildning av utländska förare att bli försenad. Serieanskaffning och integration av jaktrobot 98 och hjälmsikte till JAS 39 har beställts. Förutsättningar har även skapats för framtida anskaffning av jaktrobot Meteor.

Viggensystemet fortsätter att avvecklas i enlighet med plan och takten har anpassats så att driften säkerställts för JA 37 t.o.m. 2004 och för AJS 37/SK 37E t.o.m. 2005 så att mesta möjliga utnyttjande medges av systemets återstående flygtid. Integrationen av lufttankningsutrustningen till ett flygplan TP 84 har till delar genomförts och beräknas vara klar under våren 2005. Två flygplan Tp 100 (SAAB 340B) har levererats som ersättning för Tp 101 under andra halvåret 2004.

Under 2003 ryckte 1 922 totalförsvarspiktiga in vid luftstridskrafterna, inklusive helikopterförbanden. Antalet kvinnor som ryckte in vid luftstridskrafterna, exklusive helikopterförbanden, var 70 kvinnor varav 11 avslutade sin tjänstgöring i förtid.

Analys och slutsatser

Regeringen anser att det är positivt att uppbyggnaden av SwAFRAP JAS 39 skett och att den internationella övning som telekrigsförbandet SK 37 deltog i visade att förbandet kunde mäta sig internationellt. Det är dock oroväckande att uppbyggnad av SwAFRAP JAS 39 i kombination med exportstödsåtgärder och förseningar i leveransen av flygplan synes ha krävt prioriteringar gentemot såväl Gripenförband som andra flygsystem. Detta inte minst vad det gäller omfördelning av flygtid från Gripensystemet till andra system som måste ske under 2004 för att vidmakthålla flygkompetensen hos flygförarna. Av Försvarsmaktens redovisning framgår även vikten av att genomföra större övningar av typen FVÖ 03 liksom upprättandet och vidmakthållandet av skarpa insatser för att insatsorganisationen skall utvecklas på ett positivt sätt. Kostnaden per flygtimme och flygplanstyp har, med undantag för JA 37, ökat för alla flygsystem. De största kostnadsökningarna står

AJS 37 (inkl SK) och TP 84 för. En förklaring till detta bedöms vara att de fasta kostnaderna får större genomslag mot bakgrund av att alla flygsystem utom JAS 39 Gripen har färre flygtimmar 2003 jämfört med 2002.

Helikopterförband

Resultat

Genom samövningar med K 3 i Karlsborg samt deltagande i ASSÖ (Arméns stabs- och sambandsövning) och ASÖ (Arméns slutövning) har helikopterförbandens förmåga att understödja den luftburna bataljonen utvecklats. Förmågan till markoperativ helikopterstrid har upprätthållits på en låg nivå dels genom studien "Beväpnade helikoptersystem", dels genom att del av pansarvärnshelikoptersystemet har behållits som kompetensbärare. Förbandets förmåga till sjöoperativa helikopterinsatser har vidmakthållits på beordrad nivå. Den satsning som gjorts på övningsverksamheten har medfört att yrkesofficerarnas kompetens har ökat.

Under året har helikopterflottiljen drabbats av två haverier med totalt sju omkomna. En mycket stor del av tiden under november och december 2003 har ägnats åt omhändertagande av följderna av haveriet utanför Göteborg där fem besättningsmedlemmar omkom.

Flyginspektören uppmärksammade i en rapport 2001 förhållanden rörande helikopter- verksamheten. Försvarsmakten har nu inkommit med kommentarer till rapporten. Helikopter 4-systemet dras fortfarande med störningar i flygtidsproduktionen. Störningarna har flera orsaker, bl.a. råder det en allmän brist på tekniker. Denna brist har man försökt åtgärda genom upphandling vid industrin. Problemet har ändå inte fullt ut kunnat åtgärdas och anledningen är omskolningen av tekniker till de nya helikoptersystemen. Utbildning och träning i s.k. Under Water Escape, som sker framför allt i Norge och Danmark skall genomföras regelbundet med alla besättningar som opererar över hav och större sjöar. Periodiciteten har varit låg av ekonomiska skäl och verksamheten har kompletterats med enklare övningar på hemmaplan.

På de flesta helikoptersystem har antalet flygtimmar sjunkit och det beror på att produktionsutlägget i verksamhetsuppdraget för 2003 reviderades med anledning av den utgiftsbegränsningen som Försvarsmakten erhö.

Utöver detta uppstod även produktionsstörningar. Följderna blev att helikoptersystemens flygtid reducerades med 2 610 flygtimmar.

Att det gick att ta ut en ekonomisk besparing på helikoptersystemen bedömdes som genomförbart, främst p.g.a:

- tillgängliga produktionsförutsättningar,
- följer av haveriet med helikopter 11 i mars 2003,
- personalutveckling mot nya helikoptersystem,
- begränsad tillgänglighet i helikopter 10-systemet och
- planerad avveckling av helikopter 6.

Det reviderade flygtidsmålet på 15 270 timmar uppnåddes ej fullt ut. Differensen mellan planerad nivå och utfall uppgår till 602 timmar. Differensen beror främst på:

- övertidsstopp. Det påverkar möjligheten att öka tillgängligheten genom att snabbt avhjälpa felutfall inom det främre underhållet,
- resestopp. Begränsningar i tillgängligheten genom att flytta produktionskapacitet mellan olika produktionsplatser,
- personal omplanerad från flygunderhåll av nuvarande helikoptersystem till omskolning för nya helikoptersystem och
- att flygtid flyttades från äldre system till helikopter 15.

I fråga om materiel pågår anskaffningen av en ny medeltung helikopter (helikopter 14). Vad det gäller leverans av lätt helikopter (helikopter 15) är denna försenad till tidigast hösten 2004. Sedan i januari 2003 sker inflygning av besättningar på två levererade interimshelikoptrar. Avveckling av helikoptersystem 3, 5 och 6 går enligt plan.

Ett omfattande organisationsutvecklingsarbete har pågått under året och den 1 mars 2004 intog helikopterflottiljen en ny organisation med ett gemensamt verksamhetstillstånd.

Grundutbildningen av totalförsvarspiktiga har gått enligt plan. De totalförsvarspiktiga som nu utbildas krigsplaceras inom helikopterorganisationen. Tidigare pliktsbefattningar som haft till syfte att möjliggöra drift av grundorganisationen har tagits bort och ersatts av anställd personal.

Analys och slutsatser

2003 har varit ett år med flera tragiska olyckor. Regeringen kommer att nogsamt följa det fortsatta säkerhetsarbetet inom helikopterverksamheten.

Det går inte att göra en sammantagen bedömning av förmågan för helikopterbataljonerna då de är under fortsatt utveckling och inte skall vara operativa förrän 2008.

Utvecklingen mot ett nätverksbaserat försvar (NBF)

Resultat

Regeringen har tidigare beslutat att den fortsatta utvecklingen och anskaffningen av de tekniska delarna av det framtida ledningssystemet (Ledsyst T) skall styras genom successiva beslut baserade bl.a. på Försvarsmaktens återredovisning. Utvecklingen genomförs mot i första hand systemdemonstrator 2005 och 2006. Utgående från gjorda erfarenheter beslutas därefter om den fortsatta utvecklingen mot ett nätverksbaserat försvar. Under 2003 har genomförandet av Ledsyst T fas två steg två fortsatt och Försvarsmakten redovisade aktuellt utvecklingsläge i årsredovisningen för 2003.

Det övergripande målet för genomförd verksamhet har varit av förutsättningsskapande karaktär för såväl metod- som teknikutvecklingsprocessen. Bland annat har Försvarsmaktens Utvecklingscentrum för ledningssystem etablerats i Enköping. Detta utgör ett utvecklingscentrum för Försvarsmakten integrerat med resurser ur Försvarets materielverk, Totalförsvarets forskningsinstitut, Försvarshögskolan och industrin.

Av Försvarsmaktens redovisning framgår att utvecklingsarbetet inom utvecklingsprocesserna teknik, metodik och personalkompetens sker parallellt enligt upprättad plan. Utvecklingsprocessen för organisationsutveckling planeras startas under 2004 där beslutskriterierna för denna främst är beroende av dragna erfarenheter ur metodikutvecklingen.

Försvarsmakten har fortsatt att utveckla målsättningar och planer och sammanställt dessa i en långsiktig funktionsutveckling som styr den samlade ledningssystemutvecklingen. Vidare har det fortsatta arbetet med riskhantering inriktats mot gemensamma rutiner inom alla utvecklingsprojekt. Under 2003 har analysföretaget

Gartner Group genomfört två oberoende granskningar som resulterade i slutsatsen att den totala risken i utvecklingen har minskat. Dock redovisades nya bedömda risker i den fortsatta utvecklingen.

Analys och slutsatser

Regeringens bedömning är att verksamheten under 2003 i stort har genomförts som planerats. De brister som framgått av Försvarsmaktens redovisning avser främst möjligheterna att bemanna projektorganisationen. Regeringen bedömer att dessa brister på sikt kan medföra risk för att nödvändig samordning och interaktion mellan verksamhetskrav och tekniska möjligheter kan försvåras.

När det gäller utvecklingen mot det nätverksbaserade försvaret anser regeringen att det är väsentligt att denna utveckling sker tillsammans med andra myndigheter, kommuner och landsting. Genom detta kan förutsättningar skapas för att aktörer som verkar inom krishanteringsområdet höjer samhällets förmåga att samordnat hantera svåra kriser eller påfrestningar på samhället i fred, kris eller krig. Försvarsmaktens arbete inför detta har inletts.

Regeringens avsikt är att även fortsättningsvis successivt pröva Försvarsmaktens hemställningar om ytterligare steg i utvecklingen av utvecklingsprocesserna fram till systemdemonstratorerna 2005 och 2006. I detta arbete stöds Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) av Statskontoret.

Hemvärdet

Resultat

Under 2003 skedde en nyrekrytering till hemvärdet med omkring 2 700 personer. Av dessa var ca 70 procent under 35 år. Andelen kvinnor i hemvärnsförbanden har ökat till cirka 15 procent. Trots nyrekryteringen har hemvärnspersonalen i förbanden minskat från ca 54 900 till ca 52 500. Vidmakthållande och utveckling av hemvärnsförbanden har inte kunnat ske på planerat sätt.

Kontraktsuppfyllanden inom hemvärnsförbanden har minskat under 2003. En sammanställning över de senaste årens genomförda tjänstgöringsdagar visar på en ojämn utveckling. Antalet tjänstgöringsdagar under 2003 var ca 176 800 jämfört med drygt 199 000

under 2002 (-12 procent). Sett över hela perioden, åren 1998–2003, har antalet tjänstgöringsdagar pendlat mellan ca 164 000 och ca 218 000 med ett snitt på ca 189 000 dagar.

När det gäller utbildning av totalförsvarspliktiga (tre månader) för placering i hemvärnet har antalet inryckta minskat från 101 personer 2002 till 91 personer 2003, varav 75 fullföljde utbildningen och 43 skrev hemvärnskontrakt. Utbildning genomfördes vid Livgardet (Kungsängen), I 5 (Östersund), I 19 (Boden) och Ing 2 (Eksjö). Motsvarande siffra för 2002 var 90. Av dessa var 77 personer kvar i hemvärnet vid utgången av 2003.

Analys och slutsatser

Hemvärnets framtida numerär och uppgifter behandlas inom ramen prop. 2004/05:5. Under 2003 har en minskning av hemvärnets personal skett. Detta kan ses som en anpassning till en framtida numerär. Enligt regeringen torde bemanningsgraden av de enskilda hemvärnsförbanden, och de regionala skillnaderna dem emellan, ha större betydelse. Regeringen ser det som positivt att medelåldern inom hemvärnet fortsätter att sjunka. Detsamma gäller ökningen av andelen kvinnor.

Regeringen anser det vara anmärkningsvärt att en fjärdedel av de personer som genomfört tremånadersutbildning som totalförsvarspliktiga för hemvärnet har lämnat hemvärnet redan ett år efter kontraktsskrivningen. Försvarmakten hade som mål angivit att 300 personer under 2003 skulle utbildas för hemvärnets behov. Värdet och kostnadseffektiviteten av denna utbildning kan därför ifrågasättas då utfallet visat sig vara så lågt. Från och med 2004 kommer emellertid Totalförsvarets pliktverk att i samband med mönstring erbjuda dem som placeras i utbildningsreserven möjlighet till att genomföra den tre månader långa hemvärnsutbildningen.

Personal

Totalförsvarspliktiga

Resultat

Regeringen angav i regleringsbrevet för 2003 att 16 000 totalförsvarspliktiga skulle påbörja grundutbildning under året och resultatet blev att totalt ca 15 500 personer ryckte in.

Avgångarna minskade något under 2003 och uppgick till 13,3 procent. Under 2002 uppgick avgångarna till 14,2 procent, dvs. en minskning med ca en procentenhet. Högst var avgångarna inom markstridskrafterna (14,2 procent) och lägst vid luftstridskrafterna (11,4 procent).

Försvarmakten har tillsammans med Totalförsvarets pliktverk under 2003 vidtagit en rad åtgärder för att öka antalet kvinnor som gör plikttjänstgöring. Bl.a. har informationsinsatser mot landets samtliga sjuttonåringar genomförts. Många kvinnor har anmält intresse i samband med student- och ungdomsmässor där Försvarmaktens rekryteringscentrum och Totalförsvarets pliktverk varit representerade.

Under 2003 ökade antalet antagningsprövade kvinnor till ca 1 000 från ungefär 800 under 2002. Sammanlagt skrevs ca 550 kvinnor in för totalförsvarsplikt 2003 mot knappt 400 under 2002, vilket får betraktas som en markant ökning. Under 2003 har en förstudie för att förbättra kommunikationen med invandrarungdomar gjorts. Den har resulterat i ett förslag till kommunikationsplan. Det har framkommit att viljan att fullgöra totalförsvarsplikt hos män med utomnordisk bakgrund ungefärligen motsvarar den som de med nordisk bakgrund uppvisar, dvs. drygt 50 procent. Av kvinnorna kan ca 40 procent av de med utomnordisk bakgrund tänka sig antagningsprövning, mot ca 50 procent hos motsvarande grupp kvinnor med nordisk bakgrund.

Kostnaderna för utbildning av totalförsvarspliktiga per tjänstgöringsdag har ökat mot tidigare år. Under 2003 uppgick genomsnittskostnaden till ca 2 300 kronor per dag, 2002 till ca 1 900 kronor per dag och 2001 till ca 1 700 kronor per dag. Försvarmakten anför att de ökade kostnaderna beror på att myndigheten bättre har styrt hur förbanden skall fördela kostnaderna mot rätt prestation. En del beror även på att kostnader för förändrade utryckningsbidrag för totalförsvarspliktiga 2003 har fullt ut fått fullt genomslag.

Analys och slutsatser

Regeringen anser att differensen mellan regleringsbrevets mål om 16 000 inryckande mot utfallet på ca 15 500 är godtagbar. Det är positivt att andelen kvinnor som har antagningsprövats och genomfört pliktsutbildning har ökat. De informationsinsatser som Försvarmakten och

Totalförsvarets pliktverk har genomfört bedöms ha haft en god genomslagskraft. Det är även positivt att avgångarna har minskat, men det är fortfarande en allt för stor andel av de totalförsvarspliktiga som inte slutför grundutbildningen.

Yrkesofficerare

Resultat

Vid utgången av 2003 uppgick antalet yrkesofficerare till ca 12 000 (2002 ca 12 100). Av dessa var ca 10 800 placerade i Försvarsmaktens nationella verksamhet, ca 400 var verksamma vid andra myndigheter som Försvarets materielverk och Försvarshögskolan, ca 300 tjänstgjorde utomlands och ca 500 var tjänstlediga.

Försvarsmaktens målsättning var att antalet skulle ha minskat till ca 11 800. Den viktigaste orsaken till att minskningsmålet inte nåddes var att ca 100 yrkesofficerare färre än planerat slutade på egen begäran.

Under 2003 har Försvarsmakten anställt ca 450 yrkesofficerare (2002 ca 400). Ca 480 svenska elever har påbörjat det första av yrkesofficersprogrammets två år och ca 500 det andra. Därtill kommer att ett tiotal utländska elever årligen genomgår denna utbildning.

Försvarsmakten menar att förberedelserna inför 2004 års försvarsbeslut visat att det uppstår en övertalighet bland officerarna i alla de ekonomiska nivåer som studerats. Försvarsmakten har därför beslutat att ställa in den yrkesofficersutbildning som skulle ha inletts hösten 2004 med examen sommaren 2006.

Genomsnittsåldern för yrkesofficerarna var 39,4 år under 2003 (39,5 under 2002). Männens genomsnittsålder var 39,7 år (2002 39,7 år) och kvinnornas genomsnittsålder 31,7 år (2002 30,9 år).

Analys och slutsatser

Enligt regeringens mening överensstämmer utvecklingen i allt väsentligt med den som förväntats. Regeringen drar följande slutsatser av Försvarsmaktens redovisning.

De minskande avgångarna bland yngre officerare är i sig glädjande eftersom dessa har en avgörande betydelse för utbildningen av de totalförsvarspliktiga, för bemanningen av de internationella insatserna och för balansen i åldersstrukturen. Regeringen erinrar dock om att

avgångsbenägenheten brukar tillta i samband med försvarsbeslut varför det måste finnas en beredskap för att den positiva utvecklingen kan komma att förändras under de närmaste åren.

Antalet tjänstlediga ligger mycket nära den långsiktiga nivå som Försvarsmakten lagt till grund för sitt underlag inför 2004 års försvarsbeslut. I likhet med vad som redovisats om avgångarna måste det dock finnas en beredskap för att situationen kan komma att förändras eftersom avgångar ofta föregås av en tids tjänstledighet.

Rekryteringen har fortsatt att vara lägre än det behov om ca 550 nya fänrikar per år som Försvarsmakten har för en balanserad personalförsörjning av den grund- och insatsorganisation som beslutades i 2001 års försvarsbeslut. Regeringen menar dock att Försvarsmaktens beslut att reducera nyanställningen av yrkesofficerare är motiverat eftersom prop. 2004/05:5 leder till ett fortsatt behov av att minska antalet anställda.

Det avtal om särskild pension som gjort det möjligt för officerare med fullmakt att gå i förtida pension vid 55 års ålder upphör att gälla vid utgången av 2004. Utgående från officerskårens nuvarande åldersstruktur och de rekryteringsbegränsningar som beslutats bedömer regeringen att genomsnittsåldern kommer att öka under de närmaste åren. Yrkesofficerarnas åldersstruktur kommer också att påverkas av resultatet av de förhandlingar som pågår om bl.a. yrkesofficerarnas pensionsålder och möjlighet att gå i förtida pension med pensionsersättning.

Kvinnor som yrkesofficerare

Resultat

Antalet kvinnor som är yrkesofficerare har ökat med ca 30 och totalen blev därmed ca 470 kvinnor, vilket motsvarar knappt fyra procent. Försvarsmakten har i ännu högre grad än förra året lyckats dämpa de stora avgångarna som tidigare utgjort ett problem och detta har starkt bidragit till den ökade andelen kvinnor.

Flera av de åtgärder som Försvarsmakten tidigare använt sig av för att rekrytera fler kvinnor till officersyrket och totalförsvarsplikten har fortsatt under det gångna året och har till stor del gett positiva resultat. Översynen av de fysiska baskraven har exempelvis lett till att Försvarsmakten beslutat om ett krav på regelbunden träning. Med början den 1 juli 2004

kommer detta gradvis ersätta tidigare krav. Undersökningen av huruvida det finns osakliga skillnader i vitsordsnivåer mellan män och kvinnor har också avslutats. Undersökningen har påvisat att det finns vissa skillnader och detta bidrar därmed till ökande kunskaper som grund för fortsatt arbete med att ge kvinnor och män samma möjligheter.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att de låga förtida avgångarna bland kvinnor som är officerare under de senaste åren utgör ett välkommet trendbrott. En nyintroducerad åtgärd under 2003 som däremot inte gav planerat resultat var positiv särbehandling av kvinnor som sökte yrkesofficersprogrammet. Inriktningen att anta alla behöriga sökande kvinnor resulterade istället i en minskning av antalet kvinnor. Någon väsentlig skillnad i antalet sökande kvinnor kan inte förklara ett minskat antal antagna kvinnor med 9 procentenheter jämfört med föregående år, då åtgärden inte tillämpades. Det är därför viktigt att följa upp alla steg i rekryteringen för att finna orsaken till att fler kvinnor än tidigare år gallrats bort och därefter vidta åtgärder för att rekryteringsåtgärder skall ge effekt.

Personal som nyligen fullgjort totalförsvarsplikt

Resultat

Under 2003 har Försvarsmakten fortsatt att anställa personal efter fullgjord pliktsutbildning. Anställningstiderna har varierat och motsvarar ca 500 årsarbetare (2002 ca 350). Personalen har i likhet med tidigare år huvudsakligen anställts för instruktörsuppgifter och erfarenheterna av detta är goda.

Analys och slutsatser

Enligt regeringens mening har utvecklingen i likhet med 2002 visat att det bör vara möjligt att utnyttja och utveckla befintliga anställningsformer för den personal som Försvarsmakten anställer. Det senare var också något som regeringen framhöll i propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2001/02:10). En fortsatt positiv utveckling förutsätter dock att Försvarsmakten och de fackliga organisationerna är överens om tillämpningen av befintliga avtal alternativt ingår ett nytt avtal som reglerar hur kompetensen hos som dem

som nyligen fullgjort totalförsvarsplikt bör tillvaratas.

Civilanställda

Resultat

Planerad personalvolym den 31 december 2003 av civilanställda var 8 900 årsarbetskrafter exklusive beräknade pensionsavgångar från 58 års ålder s.k. 58+. Utfallet blev ca 8 700, vilket är ca 200 årsarbetskrafter (2 procent) färre än planerat. Mäts årsarbetskraften i snitt för hela 2003 visar det på ett underskridande med cirka 50 årsarbetskrafter (0,6 procent). Av antalet årsarbetare är ca 3 400 kvinnor. Utfallet av antalet civilanställda har enligt Försvarsmakten i stort blivit som planerat.

Den positiva nedåtgående trenden som tidigare har uppmäts vad gäller medelåldern (45 år 2003) fortsätter och bedöms fortsätta under 2004.

Planerade avgångar för 2003 var 860. Utfallet blev ca 835. De som avgick på egen begäran (ca 200) och avgångar med pensionsersättning (ca 200) gav det största utfallet. Antalet avgångar genom s.k. 58+ har minskat under 2003 och bedöms fortsätta att minska under 2004.

Inom ramen för arbetet med implementering av ett nytt kompetensförsörjningssystem har Försvarsmakten i april 2004 inrättat en funktion för chefsutveckling av civil personal.

Analys och slutsatser

Regeringen finner att utfallet av antalet årsarbetskrafter vid årets slut har blivit ungefär som planerat. Den nedåtgående trenden avseende medelåldern för de civilanställda fortsätter. Sammantaget har Försvarsmakten enligt regeringens bedömning nått ett godtagbart resultat. I övrigt ser regeringen mycket positivt på att Försvarsmakten har inrättat en funktion för chefsutveckling av civil personal inrättats.

Reservofficerare

Resultat

Försvarsmakten har under året bedrivit ett arbete för att utröna behoven av reservofficerare i insatsorganisationen i framtiden. Av årsredovisningen framgår det att det vid utgången av 2003 fanns nära 15 000 reservofficerare, varav ca 200 kvinnor. Med aktuellt reservofficersavtal (avtal 94 B) fanns det

ca 12 100 reservofficerare, varav ungefär 180 kvinnor. Ett arbete med att avveckla övertaliga har igångsatts. Under 2003 grundrekryterades nära 70 nya reservofficerare efter att som första kull genomgått det nya reservofficersprogrammet. Samtidigt övergick ca 110 yrkesofficerare till att bli reservofficerare. Ungefär 440 reservofficerare sade upp sin anställning under året.

Medelåldern för reservofficerare har sänkts marginellt under året till ca 45 år. Endast en mindre del av de nuvarande reservofficerarna utgör den mest användbara delen sett till kompetens och åldersprofil. Det stora flertalet reservofficerare är över 35 år (ca 85 procent) med en tyngdpunkt i ålderskategorin 35-45 år.

Under 2003 tjänstgjorde nära 200 reservofficerare i utlandsstyrkan eller i annan internationell tjänst. Detta motsvarar ungefär 35 procent av officerskåren i internationell tjänst. I grundorganisationen tjänstgjorde också ca 200 reservofficerare, totalt ca 49 500 tjänstgöringsdagar. Till detta kommer att arbetet med att placera reservofficerare i hemvärnet och de nationella skyddsstyrkorna fortgår.

Kompetensutvecklingen för reservofficerarna har varit fortsatt eftersatt. Endast ett fåtal förband har kallat in reservofficerare till tjänstgöring, främst i samband med stabsövningar. På grund av Försvarmaktens ekonomiska reduceringar under det sista halvåret 2003 genomfördes endast en av fyra planerade centrala reservofficersutbildningar med inriktning mot internationell tjänst (i samverkan med Förbundet Sveriges Reservofficerare, SVEROF).

Under 2003 etablerades överbefälhavarens råd för samverkan med näringslivet, organisationer och offentlig förvaltning. Syftet med nätverket är att skapa förståelse och insikt hos de civila arbetsgivarna för de olika krav som blir följderna av Försvarmaktens uppgifter, inte minst den internationella verksamheten.

Analys och slutsatser

Regeringen anser att det är positivt att Försvarmakten har fortsatt verksamheten med att definiera reservofficersbehoven i insatsorganisationen och igångsatt ett avvecklingsarbete. Inom utlandsstyrkan är andelen reservofficerare inom officerskadern fortsatt stor och den har ökat inom grundorganisationen, vilket tyder på ett stort behov av reservofficerare med rätt ålder och kompetensprofil. Regeringen finner det

negativt att möjligheten till övnings- och kompetensutveckling har varit låga samt att de flesta reservofficerare inte tillhör den mest efterfrågade ålderskategorin för t.ex. utlandstjänstgöring.

Personal i internationell tjänst

Resultat

Antalet individer som varit i internationell tjänst har legat på samma nivå som för 2002, dvs. ungefär 770 personer. Intressant att notera är att reservofficerarna tjänstgör i större omfattning än tidigare och att antalet yrkesofficerare i utlandsstyrkan minskar. Det är framför allt antalet militärobservatörer som minskat under året. Inom den övriga tjänstgöringen har antalet individer som tjänstgör ökat avsevärt och stödet till de baltiska länderna är den enskilt största posten, men även antalet tjänster inom EU har fortsatt att öka.

Analys och slutsatser

Erfarenheterna visar att behovet av språkkurser har ökat som ett led av förberedelser till tjänstgöring inom olika organisationer och missioner. Framför allt behöver Försvarmakten förstärka utbildningen i franska, där bristerna för närvarande är störst. Erfarenheterna visar också att Försvarshögskolans chefsprogram är en god grund för arbete vid internationella staber. Den stabsofficerskurs som tidigare behövts innan internationell tjänstgöring är numera överflödiga och resurserna kan omprioriteras till personal som inte genomgått chefsprogrammet.

Arbetsgivarrollen

Resultat

Under 2003 har arbetet fortsatt med att stärka chefers förutsättningar att företräda arbetsgivaren. Enligt Försvarmakten är omvärldens förtroende för Försvarmakten som arbetsgivare av stor betydelse för den framtida utvecklingen av myndigheten. Arbete har bedrivits för att detta synsätt skall präglade budskapet i utbildningsprogram för Försvarmaktens anställda. Detta synsätt skall enligt Försvarmakten också få genomslag i utvecklingssamtal och arbetsplatsträffar, lönebildning och andra avtalsbestämmelser, dialog och samverkan med de fackliga organisationerna, förbandsbesök och seminarier samt uppföljning av arbetsgivarbeslut.

För att öka erfarenheten som arbetsgivarföreträdare har bemanningsarbetet inriktats på att undvika täta befattningsbyten för officerare. Under 2003 har ett nytt förhållningssätt till rörlighetsfrågorna introducerats. Ett nytt avtal om rörlighet och kostnadsersättning har förhandlats fram under året och stöder det nya förhållningssättet.

Försvarmaktens uppföljning under 2003 av överbefälhavarens s.k. 10-punktsprogram, som fastställdes 2001 och som har till syfte att driva personalfrågorna på ett konsekvent sätt så att personalpolitiken stöder verksamhetens utveckling, har visat vilka åtgärder som är genomförda helt eller delvis och vilka som återstår. Som exempel kan följande nämnas.

Metoderna för utvecklingssamtal och arbetsplatsträffar är utvecklade och överförda till förband. Policy och riktlinjer är utgivna för att underlätta pendling, flyttstimulans och distansarbete.

Förnyade förhandlingar om avtal avseende utlandstjänstgöring bedöms kunna återupptas i slutet av 2004. Frågan om direktrekrytering till vissa officersbefattningar och ansökningsförfarande till befattningar samt flerkarriärsystem hanteras inom ramen för ett nytt kompetensförsörjningssystem. Projektet ”Kompetens i Centrum” för civilanställda har genomförts och utvärderats.

Analys och slutsatser

Enligt regeringens bedömning har Försvarmakten vidtagit lämpliga åtgärder i syfte att förbättra sin arbetsgivarroll. Det är viktigt att Försvarmakten fortsätter att arbeta med denna fråga efter den kritik som granskande myndigheter riktat mot Försvarmakten. Regeringen avser att noggrant fortsätta uppföljningen av Försvarmaktens arbetsgivarroll.

Personalkostnader

Resultat

Riksdagen biföll den 25 mars 2004 försvarsutskottets förslag till riksdagsbeslut i bet. 2003/04:FöU3 Riksdagens revisorers förslag angående Försvarmaktens arbetsgivarpolitik och vissa personalfrågor i försvaret (rskr. 2003/04:168). Utskottet konstaterar i betänkandet bl.a. att personalkostnaderna utgör en väsentlig del av anslagen till Försvarmakten. Det är viktigt att regeringen fortsätter att stärka

sin uppföljning och styrning när det gäller arbetsgivarpolitiken inom Försvarmakten. Försvarsutskottet anför vidare bl.a. att regeringen fortsättningsvis årligen bör redovisa för riksdagen personalkostnaderna inom Försvarmakten liksom avvecklingskostnaderna för personalen.

Enligt Försvarmaktens budgetunderlag för 2005 uppgår lönekostnaderna m.m. exklusive avvecklingskostnaderna för de senaste åren till vad som anges i följande tabell.

Tabell 3.2 Lönekostnader m.m.

Miljoner kronor

År	2002	2003
Lönekostnader m.m.	9 251	9 395

Enligt Försvarmaktens kvartalsrapport 1 för 2004 uppgår avvecklingskostnaderna för de senaste åren till vad som anges i följande tabell.

Tabell 3.3 Avvecklingskostnader

Miljoner kronor

	2000	2001	2002	2003
Yrkesofficerare	609	741	809	674
Civil personal	54	163	233	262
Totalt	663	904	1 042	936

Analys och slutsatser

Enligt Försvarmakten har det inte funnits möjlighet att dela upp personalkostnaderna på olika kategorier anställda som utskottet hemställt om. Regeringen har konstaterat att metoderna hittills för hur personalkostnader beräknas skiljer sig åt mellan olika dokument, exempelvis årsredovisningar och budgetunderlag. Därmed är det också svårt att dra några entydiga slutsatser. Redovisningsproblemen i fråga om hur personalkostnader beräknas är olyckliga, eftersom kostnaderna är utsatta för kritik och ett adekvat underlag behövs. Inför försvarsbeslutet har Försvarmakten dock skapat en enhetlig metod för att beräkna kostnaderna. Metoden har använts i budgetunderlaget för 2005 och avses användas i fortsättningen. Förändringen bedöms ge en mer relevant kostnadsbild och kan följas i fortsättningen. Enligt Försvarmakten har samma metod använts i den första kvartalsrapporten för 2004 och den ger därför en rättvisande bild över åren av avvecklingskostnaderna.

Sjukfrånvaro och arbetsmiljö

Resultat

Sjukfrånvaron inom Försvarsmakten har fortsatt att öka under 2003. Som framgår av tabellen nedan skiljer sig sjukfrånvaron markant mellan könen och mellan olika åldersgrupper. Den underliggande statistiken visar vidare att sjukskrivningsperioder som är längre än 60 dagar utgör den främsta frånvaroororsaken bland såväl kvinnor som män som är 30 år eller äldre.

Tabell 3.4 Total sjukfrånvaro

Procent

Ålder	<30 år	30-49 år	>50 år
Kvinnor	2,5	6,0	7,3
Män	1,0	1,8	3,8

Försvarsmakten har redovisat de åtgärder som myndigheten vidtagit för att minska sjukfrånvaron och för att förbättra arbetsmiljön. Enligt Försvarsmaktens mening utgörs den viktigaste delen i arbetet av att genomföra ett systematiskt arbetsmiljöarbete inom ramen för arbetsmiljölagen samt att analysera konsekvenserna av de beslut som fattas. Försvarsmakten har också pekat på att en rad projekt genomförs i syfte att förbättra arbetsmiljön.

Försvarsmakten menar att personalen fortfarande påverkas negativt av tidigare försvarsbeslut. Upplevd osäkerhet, otydlighet och hög arbetsbelastning leder till en ökande sjukfrånvaro. Detta har enligt Försvarsmakten drabbat kvinnor hårdare än män eftersom ett betydande antal kvinnor verkar inom de delar av myndigheten som organisatoriskt inordnats i Försvarsmaktens logistik och därmed fått förändrade arbetsvillkor.

Försvarsmakten bedömer att 2004 års försvarsbeslut kan komma att leda till att frånvaron på grund av bl.a. psykosociala skäl ökar. För att så långt det är möjligt minimera dessa effekter har Försvarsmakten inlett ett arbete som syftar till att klarlägga varför vissa grupper har en påtagligt högre sjukfrånvaro än andra. Vidare är ambitionen att ta fram ett åtgärdsprogram som skall bidra till det arbetsmiljöförbättrande arbete som myndigheten avser bedriva.

Analys och slutsatser

Enligt regeringens mening är det angeläget att Försvarsmakten fortsätter sina ansträngningar

för att minska sjukfrånvaron eftersom den, liksom i samhället i övrigt, tenderar att öka år från år. Ett sjukdomsförebyggande arbete bedöms dessutom vara särskilt angeläget de närmaste åren för att minska effekterna av den relativa osäkerhet som många försvarsmaktsanställda kan komma att uppleva i anslutning till förslagen i prop. 2004/05:5. Därtill kommer det att krävas ett målmedvetet arbete av alla arbetsgivare för att det skall vara möjligt att nå det mål om en minskad ohälsa som regeringen satt upp och som riksdagen ställt sig bakom (prop. 2002/03:1 utg.omr. 10 avsnitt 2.3, bet. 2002/03:SfU1, rskr 2002/03:72).

Verksamhetssäkerhet m.m.

Resultat

Med verksamhetssäkerhet avser Försvarsmakten förmågan att hantera risker för personal, arbetsmiljö och marin yttre miljö vid all verksamhet. Arbetet leds av Försvarsmaktens säkerhetsinspektion som ingår i Högkvarteret.

Viktiga delar i säkerhetsarbetet under 2003 har varit att fortsätta att tydliggöra roller och ansvar för verksamhetssäkerheten och förbättra systemet för att få information om olyckor och tillbud i verksamheten. Säkerhetsinspektionen har också fortsatt att införa arbetssätt och rutiner i Högkvarteret för verksamhetsutövare med verksamhetssäkerhetsansvar.

Arbetet med Försvarsmaktens säkerhetsföreskrifter har fortsatt, bl.a. genom att säkerhetsinstruktionen för vapen och ammunition har reviderats och att bestämmelserna för åtgärder mot brand, explosionsfara, kemisk hälsopåverkan m.m. har börjat revideras. Under 2003 fastställdes föreskrifter för Försvarsmaktens dykeriverksamhet. Bestämmelserna för den militära luftfarten har omarbetats under året.

Försvarsmaktens sjukvårdscentrum för fortlöpande statistik bl.a. över inträffade olyckor med personskador. För totalförsvarspliktsidan visar de senaste åren en tydligt nedåtgående trend. Antalet olyckor med personskada per 100 000 tjänstgöringsdagar har sjunkit från ca 65 (1999) till ca 40 olyckor (2003). Även när det gäller anställda har antalet olyckor sjunkit, från elva olyckor per 1 000 anställda (1999) till sju olyckor (2003). Antalet anställda och totalförsvarspliktiga som omkommit i tjänsten är genomgående lågt. Exempelvis omkom två personer 1999 och tre personer 2002. År 2003

innebar dock en dramatisk förändring i och med att tio anställda och totalförsvarspliktiga omkom i fem olyckor. De allvarligaste olyckorna inträffade i helikopterverksamheten. Dessa olyckor utreds av Statens haverikommission.

Analys och slutsatser

Regeringen anser att olycksstatistiken visar att myndighetens säkerhetsarbete i många avseenden är framgångsrikt, om än att regeringen också kan konstatera att det vid ett flertal tillfällen inträffat svåra olyckor. En viktig utgångspunkt i säkerhetsarbetet är det system med avvikelserapportering som tillämpas. Detta system innebär att alla olyckor och tillbud skall rapporteras. Syftet med rapporteringen är emellertid inte att straffa en felande, utan att kunna rätta till oklarheter och felaktigheter.

Även om Försvarmakten bedriver ett ambitiöst säkerhetsarbete anser regeringen att fortsatta åtgärder måste vidtas, framför allt för att minska antalet omkomna i tjänsten ännu mer. Inriktningen måste vara att ingen skall dödas i tjänsten. Mot denna bakgrund ser regeringen mycket allvarligt på att så många anställda och totalförsvarspliktiga omkom i tjänsten under 2003. Det är enligt regeringen viktigt att orsakerna till dessa olyckor utreds noga och att Försvarmakten vidtar de åtgärder som behövs för att minska risken för fortsatta olyckor.

Regeringen anser sammanfattningsvis att säkerhetsarbetet inom Försvarmakten är mycket viktigt. Det är därför angeläget att Säkerhetsinspektionen har ändamålsenliga möjligheter för att på ett effektivt sätt kunna genomföra säkerhetsfrämjande åtgärder. I detta ligger att säkerhetsaspekten alltid måste väga tungt t.ex. i de slutliga avvägningarna inom myndigheten. Generellt gäller enligt regeringen att ett säkerhetsorgan bör ha en stark och så långt möjligt fristående ställning. Regeringen anser att säkerhetsinspektionens ställning inom Försvarmakten bör stärkas. Regeringen behandlar denna fråga i prop. 2004/05:5 för 2005 – 2007.

Det militära skolsystemet

Resultat

Försvarshögskolans (FHS) uppgifter är att utbilda yrkes- och reservofficerare på högre nivåer, att kompetensutveckla chefer för

totalförsvarets behov samt att bedriva viss forskning inom olika ämnen. Den grundläggande officersutbildningen och övrig militär utbildning bedrivs inom Försvarmakten vid bl.a. fack- och funktionsskolor. Under 2003 har dessa utbildningar genomförts med överlag goda resultat. Rekryteringen till fackprogrammet har dock varit fortsatt låg av flera anledningar. Huvudanledningen till detta är inte främst Försvarmaktens ekonomiska situation, utan kan även bero på att utbildningen inte har marknadsförts i tillräckligt hög grad. De fackutbildningar som genomförts har dock hög måluppfyllelse.

Övrig utbildning (högre totalförsvarsutbildning, internationella kurser, program i statsvetenskap och övriga kurser) visar på god till mycket god måluppfyllelse. Försvarshögskolan redovisar att det finns en del kvarvarande problem när det gäller kundernas framförhållning och utnyttjande av dessa kurser som s.k. budgetregulator. Kritiken riktas framför allt mot den största kunden, Försvarmakten.

För att säkra den vetenskapliga grunden bygger Försvarshögskolan upp forskning inom de områden där skolan bedriver undervisning. För att undervisningen till fullo skall kunna utnyttja respektive utvecklas genom forskning har Försvarshögskolan under året fortsatt arbetet med att strukturera utbildningen i termer av ämnen i vilka forskning bedrivs. Särskilt har man satsat på ämnen som kompletterar utbudet på övriga högskolor. Här är krigsvetenskap viktigast. Ytterligare ämnen som har utvecklats är statsvetenskap med inriktning på internationella relationer och krishantering samt militärhistoria. Under 2003 har 16 professorer varit anställda, 38 disputerade har varit verksamma vid skolan och antalet doktorander har varit 36. Sammantaget gör detta att forskningsplattformen vid Försvarshögskolan blir allt stabilare samt att andelen redovisade undervisningstimmar med forskarutbildade lärare konstant ökar. Vad gäller könsfördelningen i dessa personalkategorier kan sägas att kvinnor främst är underrepresenterade i gruppen chefer och lärare. Försvarshögskolan arbetar långsiktigt för att få bättre balans och att antalet kvinnor i nyckelbefattningar skall öka.

Analys och slutsatser

Regeringen kan konstatera att både utbildning av officerare vid militärhögskolor och vid Försvars-

högskolan genomförts med gott resultat samt att skolsystemet i allt väsentligt motsvarar kraven på en modern utbildning. Regeringens uppfattning är att utbildningen genomförts mot de fastställda utbildningsmålen och att målen i huvudsak har uppnåtts.

Av Försvarmaktens redovisning framgår även att de ekonomiska restriktionerna fått konsekvenser för stabs- och chefsprogrammen och att de i vissa fall har påverkat kvalitén. Framför allt innebar detta att antalet fristående kurser minskades. Ett annat problem, vilket kan riskera viss kompetensförsörjning, är den ojämna beläggningen på de fristående kurserna. Regeringen avser att särskilt följa utvecklingen på dessa områden.

Diskriminerings- och mångfaldsfrågor

Resultat

Kön

Försvarmakten har åstadkommit viss minskning av förekomsten av anmälda sexuella trakasserier. Utbildning och vidtagna åtgärder för att förebygga trakasserier på grund av kön har gett effekt genom en ökad medvetenhet och en ökad tilltro till organisationens förmåga att hantera problemen. Samtidigt är problemet alltjämt omfattande och nivån är hög i jämförelse med andra samhällssektorer.

Försvårshögskolans övergripande jämställdhetsplan tillsammans med en handlingsplan mot sexuella trakasserier utgör grunden för myndighetens arbete. Två jämställdhetsutbildningar, den ena med chefer som målgrupp och den andra med inriktning på hur genusaspekter kan belysas i utbildningen har anordnats. Därutöver har kartläggningar av arbetsmiljö och löneläge utgående från ett jämställdhetsperspektiv genomförts. Detta har resulterat i ett faktaunderlag som kan användas vid det fortsatta arbetet vid myndigheten.

Försvarets radioanstalt sätter i sin jämställdhetsplan upp fem övergripande målområden för myndighetens jämställdhetsarbete: arbetsförhållanden och arbetsmiljö, förvärvsarbete och föräldraskap, utbildning och kompetensutveckling, könsfördelning inom olika befattningar och yrkeskategorier, lönestruktur. Ett av myndighetens mest prioriterade jämställdhetsmål är att öka andelen chefer som är kvinnor. Av de sju

chefstjänstemän som tillsattes under 2003 var fem kvinnor.

Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, har en jämställdhetspolicy och gemensamma handlingsplaner för jämställdhet, jämställda löner och mot trakasserier och kränkande särbehandling. Policyn och handlingsplanerna behandlar såväl normer avseende kön, sexuell läggning och etnicitet som åtgärder för att främja jämställdhet och mångfald och för att motverka diskriminering. Myndigheten har genomfört enkätundersökningar för alla anställda och detta ger en god bild av dagens situation och förutsättningar för att rätt åtgärder vidtas. Dessutom har FOI under 2003 utsett ombud till vilka anställda kan vända sig om de känner sig utsatta för kränkningar (oavsett diskriminering på grund av kön, sexuell läggning eller etnicitet).

Försvarets materielverk har under året bedrivit ett aktivt arbete för att främja jämställdheten mellan kvinnor och män. Myndigheten har bland annat ökat antalet kvinnor i positioner som enhets- och uppdragsledare samt civilingenjörer eller motsvarande. Vid utgången av 2003 var andelen kvinnor som var enhetsledare 24 procent, uppdragsledare 14 procent samt civilingenjörer 16 procent. Försvarets materielverk beaktar även jämställdhet vid nyrekryteringar för att nå en jämnare könsfördelning. Av samtliga nyrekryterade var 34 procent kvinnor.

Totalförsvarets pliktverks arbete med jämställdhet fortskrider och myndigheten har bl.a. satt som mål att det underrepresenterade könet för respektive yrkesgrupp inte skall underskrida 40 procent av totalen. Inom kategorierna lednings- respektive kärnkompetens har målet nåtts, medan det inte har nåtts för kategorin stödkompetens. En förklaring som ges är att personalrörligheten inom området är låg.

Sexuell läggning

Försvarmakten, Försvarets materielverk, Totalförsvarets pliktverk, Försvårshögskolan, Försvarets radioanstalt och Totalförsvarets forskningsinstitut har fått regeringens uppdrag att redovisa myndighetsvisa strategier för att motverka diskriminering av homosexuella, bisexuella och transpersoner (HBT).

Försvarets materielverk kommer att integrera HBT-frågorna i det systematiska arbetsmiljöarbetet. Totalförsvarets forskningsinstitut,

Totalförsvarets pliktverk, Försvarets radioanstalt och Försvarets högskolan arbetar med frågor som rör HBT-området integrerat med jämställdhets-, mångfalds- och diskrimineringsfrågor. Under våren 2004 genomförde Totalförsvarets forskningsinstitut en medarbetarenkät som utgör ett underlag för det fortsatta arbetet. Pliktverket har genomfört en serie utbildningar om frågorna för verkets personal där HBT-frågorna lyfts fram särskilt vid ett tillfälle.

Inom HBT-området pågår projektet Normgivande mångfald som ingår i EU:s Equal-program vid Försvaretsmakten och som även kommer att fortsätta under 2005. Under 2003 gjordes en omfattande kartläggning som ett led i detta arbete. Kartläggningen utgör en viktig grund för Försvaretsmaktens utformning av lämpliga åtgärder och har åtföljts av en informationskampanj under 2003. Inom ramen för kampanjen har förbandsledning, fackliga företrädare och de totalförsvarspliktigas förtroendemän vid samtliga förband utbildats. Fas två har därefter inletts och omfattar bl.a. utbildning av all personal och alla totalförsvarspliktiga, ca 3 000 personer, vid sex försöksförband.

Etnicitet

Försvaretsmakten har med policy och handlingsplaner avseende mångfald, främlingsfientlighet och religiös utövning lagt grunden för fortsatt arbete inom området. Arbetet med att underlätta för personer från religiösa minoriteter som fullgör totalförsvarsplikt har fortsatt. Även utbildning kring rasism har genomförts på flera olika nivåer. Försvaretsmaktens arbete tillsammans med Totalförsvarets pliktverk att se över mönstringsprocessen och befattningskraven har däremot inte avslutats och därför inte kunnat bidra till ökad mångfald. Enligt regeringens mening är det viktigt att medborgare med invandrabakgrund inte bara formellt, utan också reellt har en plats i totalförsvaret på samma sätt som övriga medborgare. Totalförsvarets pliktverk arbetar därutöver med mångfaldsfrågor utgående från ett arbetsgivarperspektiv, vilket bl.a. betyder att myndigheten reviderat sina säkerhetsanalyser så att fler yrkeskategorier kan öppnas för personer som inte är svenska medborgare.

Försvarets materielverk arbetar aktivt vid rekrytering med att öka andelen sökande av

underrepresenterad etnisk tillhörighet. Vid behov erbjuder även Försvarets materielverk svenskundervisning. Slutligen kommer myndigheten under året, i syfte att motverka diskriminering, ge information till alla chefer.

Försvarets radioanstalt behandlar trakasserier på grund av etnisk härkomst i sin handlingsplan för kränkande särbehandling. Myndigheten arbetar således med handlingsplanen integrerat i verksamhetsledningen, vilket även gäller Totalförsvarets forskningsinstitut och Försvarets högskolan.

Analys och slutsatser

De totalförsvargemensamma myndigheterna påverkar i varierande utsträckning arbetsmiljö och attityder inom det militära försvaret. För samtliga myndigheter gäller att de har ett arbetsgivaransvar som bl.a. innebär att de skall verka för att ge alla samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter i arbetslivet. Uttalade krav på samtliga myndigheter har därför varit att de verkar för att förbättra arbetsvillkoren för de anställda i detta avseende. Därutöver har regeringen särskilt betonat Försvaretsmaktens, Totalförsvarets pliktverks och Försvarets högskolans viktiga roller i att bemöta totalförsvarspliktiga och studeranden tillsammans med att utveckla ett gott ledarskap. Projektet Normgivande mångfald har bidragit till en förbättrad nulägesbeskrivning av situationen inom Försvaretsmakten och regeringen bedömer att det i mycket hög grad har synliggjort situationen för HBT-personer vid myndigheten.

Regeringen bedömer att det i många avseenden svåra arbetet med att förändra olämpliga attityder inom myndigheterna så att alla, oaktat t.ex. kön och sexuell läggning kan känna sig välkomna inte fått tillräckligt genomslag ännu. Flera av ansträngningarna inom dessa områden är positiva och sker med en gradvis ökande ambitionsnivå, men det är i dagsläget för tidigt att bedöma vilket resultat arbetet ger då det ofta handlar om långsiktiga processer.

Civilt meritvärde

Resultat

Med civilt meritvärde av totalförsvarspliktstjänstgöring avses sådana

kunskaper som den enskilde individen tillägnar sig under sin tjänstgöring/utbildning och som av både arbetsgivare och den enskilde som genomgått utbildningen anses vara något som ger nytta i det fortsatta livet. Samtidigt får inte arbetet med civilt meritvärde leda till att utbildningsmålen eftersätts eller att utbildningen förlängs för att ge ett civilt meritvärde. Det är behovet av den militära befattningen och de krav som ställs på befattningen som skall avgöra utbildningens längd och innehåll.

Försvarmakten har under 2003 aktivt arbetat med att förbättra det civila meritvärdet för totalförsvarspliktstjänstgöring. Ett arbete som ytterligare kommer att intensifieras utifrån Försvarsdepartementets promemoria "En samlad syn på civilt meritvärde" (Fö2004/386/MIL) och utifrån svaret på det uppdrag regeringen gav till Försvarmakten att lämna förslag på hur det civila meritvärdet i totalförsvarspliktsutbildningen kan utvecklas och förbättras.

Analys och slutsatser

Regeringens bedömning är att Försvarmakten aktivt har arbetat för att förbättra det civila meritvärdet av en genomförd totalförsvarspliktstjänstgöring. Regeringen kommer att noga följa Försvarmaktens fortsatta arbete med att utveckla och förbättra det civila meritvärdet av genomförd totalförsvarspliktstjänstgöring och bedömer att det hittills nedlagda arbetet varit bra.

Frivilliga försvarsorganisationer

Resultat

Vid utgången av 2003 uppgick medlemstalet i de frivilliga försvarsorganisationerna till drygt 706 000 personer, vilket är en minskning med ca 3 procent jämfört med 2002. De frivilliga försvarsorganisationerna har på uppdrag av Krisberedskapsmyndigheten och Försvarmakten bedrivit utbildning inom respektive specialområde.

Av de totalt 23 frivilliga försvarsorganisationerna hade 21 uppdrag från Försvarmakten under året. Från anslaget 6:10 Frivilliga försvarsorganisationer (ap 1, Försvarmakten) utbetalades 54,2 miljoner kronor i organisationsstöd till frivilliga försvarsorganisationer. Utöver detta utbetalades 3,1 miljoner kronor

som hyresstöd och 2 miljoner kronor som bidrag till vissa militära tidskrifter m.m. Organisationsstödet har fördelats för att finansiera organisationernas ledning, administration, totalförsvarsinformation, rekrytering, ungdomsverksamhet och funktionärsutbildning.

Ersättningarna för uppdragsverksamhet m.m. från anslag 6.1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser (ap 1) uppgick till 128,8 miljoner kronor. Uppdragen från Försvarmakten har inriktats mot bl.a. internationella insatser, utbildning av avtalspersonal för hemvärnet och befälsutbildning. Utöver detta utbetalades 3,5 miljoner kronor via Försvarmakten för organisationernas stödjande verksamhet i Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland. Verksamheten har blivit etablerad och efterfrågad. Samtliga baltiska länder har framfört önskemål om att samarbetet bör fortsätta.

Organisationsstöd har från Försvarmakten utbetalats till bland annat Centraförbundet för befälsutbildning (CFB), 11,5 miljoner kronor, och Riksförbundet Sveriges Lottakårer (SLK), 11,2 miljoner kronor. Dessa organisationer erhöll även högst uppdragsersättning m.m. under året. CFB fick 29,0 miljoner kronor och SLK 21,3 miljoner kronor.

Antalet personer med frivilligavtal (samarbetsavtal mellan Försvarmakten och elva av de frivilliga försvarsorganisationerna) minskade under året. Avtalspersonalen svarar för kompetensförsörjning inom främst hemvärnet, bl.a. avseende underhålls- och motorfordonstjänst. Det totala antalet avtal uppgick vid utgången av 2003 till ca 17 300 (målet för 2003 var 28 600), varav 59 procent var ingångna med kvinnor. Under året tecknades 940 nya avtal. 42 procent av dessa tecknades med kvinnor. Av personerna med frivilligavtal var ca 45 procent över 48 år. Behovet av avtalspersonal är fortfarande stort och uppskattas av Försvarmakten för 2004 till 23 000 personer.

Utbildningsverksamheten inom de frivilliga försvarsorganisationerna ökade något under året, från drygt 175 000 utbildningsdagar 2002 till ca 185 000 dagar 2003. Antalet kursdeltagare uppgick till ca 47 000 personer. Ungdomsverksamheten har visat på ett ökat antal deltagare (drygt 17 800) och ett ökat antal utbildningsdagar (ca 52 500). Av anslaget 6:10 har 14,1 procent utnyttjats för ungdomsverksamhet, vilket är en ökning mot 2002.

Av totalt 23 frivilliga försvarsorganisationer har 10 organisationer haft uppdrag inom det civila försvaret. Organisationsstöd har fördelats till frivilliga försvarsorganisationer för deras ledning, administration, totalförvarsinformation, rekrytering, ungdomsverksamhet och funktionärsutbildning. Från anslaget 6:10 *Frivilliga försvarsorganisationer* utbetalades 28,9 miljoner kronor i organisationsstöd. Stödet har utbetalats till bland annat Sveriges Civilförsvarsförbund (CFS) 12,2 miljoner kronor, Sveriges Kvinnliga Bilkårens Riksförbund (SKBR) 6,4 miljoner kronor, Frivilliga Automobilkårens Riksförbund (FAK) 3,1 miljoner kronor och Svenska Blå Stjärnan (SBS) 2,1 miljoner kronor. Under året utbetalade Krisberedskapsmyndigheten 58,7 miljoner kronor i uppdragsmedel. Mest uppdragsmedel erhöll CFS 14,7 miljoner kronor, Svenska Röda Korset (SRK) 13,1 miljoner kronor, SKBR 7,7 miljoner kronor och FAK 7,5 miljoner kronor. Särskilda projektmedel via Krisberedskapsmyndigheten har skapat möjligheter för de frivilliga försvarsorganisationerna att stödja utvecklingen av frivillig försvarsverksamhet i Estland, Lettland, Litauen, Polen, Ukraina och Ryssland.

Analys och slutsatser

Regeringen ser det som positivt att uppsatta mål i stort har nåtts, utom gällande avtalspersonal till hemvärdet. En av frivilligrörelsens väsentligaste uppgifter är att förse Försvarsmakten med avtalspersonal till hemvärdet. Den personal som tecknat sådana avtal har emellertid hög medelålder och nära hälften är äldre än 50 år, vilket, enligt regeringen, motverkar hemvärdets förnyring. Positivt är emellertid att en majoritet av avtalspersonalen är kvinnor.

Regeringen redovisade i prop. 2001/02:159 Frivillig försvarsverksamhet inom totalförsvaret förslag till riktlinjer för organisationsstöd och uppdrag till frivilliga försvarsorganisationer. Propositionen bifölls av riksdagen den 23 maj 2002 (bet. 2001/02:FöU12, rskr. 2001/02:262). Med anledning av propositionen har regeringen bl.a. gett Försvarsmakten och Krisberedskapsmyndigheten i uppdrag att lämna förslag på vilka organisationer som skall omfattas av förordningen (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet. Uppdraget redovisades den 31 oktober 2003. Regeringen avser låta klarlägga om ett behov finns av förstärkningspersonal vid

svåra påfrestningar på samhället i fred samt förutsättningarna för detta.

De utbildningsuppdrag som Krisberedskapsmyndigheten ger organisationerna riktas alltmer mot behoven vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Samarbetsformer har börjat utvecklas mellan kommuner och frivilliga försvarsorganisationer. Därigenom ökar möjligheten för enskilda medlemmar att medverka i samhällets krishantering.

Regeringen finner fortsatt att stora delar av dagens frivilligverksamhet är inriktad mot det gamla invasionsförsvaret och anpassat till en numerärt större insatsorganisation med andra behov av stöd av frivilliga än dagens.

Miljöfrågor

Resultat

Försvarsmakten har för verksamheten under 2003 lämnat dels en sammanfattad redovisning av försvarssektorns miljöarbete, dels en redovisning av miljöarbetet inom den egna myndigheten.

För försvarssektorn redovisas i huvudsak följande. Arbetet leds av miljödelegationen, som består av representanter för de myndigheter som ingår i sektorn, dvs. Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Fortifikationsverket, Totalförsvarets forskningsinstitut, Förvarshögskolan och Försvarets radioanstalt. Arbetet har inriktats på fossila bränslen, kemikalier och utbildning.

Försvarsmakten redovisar försvarssektorns åtgärder för att minska den negativa påverkan på de nationella miljö kvalitetsmålen. Ur redovisningen kan följande noteras.

- Miljö kvalitetsmålet Rikt odlingslandskap, dvs. att bevara en god och hälsosam livsmiljö och att bevara natur- och kulturvärden. Övnings- och miljöanpassade skötselplaner har börjat upprättas för ytterligare tolv övnings- och skjutfält.
- Miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö, dvs. att städer, tätorter och annan bebyggd miljö skall utgöra en god och hälsosam livsmiljö. Arbetet med att bullerisolera bostäder runt de militära flygplatserna har fortsatt.
- Miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö, dvs. att miljön skall vara fri från ämnen och metaller som har skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden.

Försvarssektorn har fortsatt att sanera farliga lämningar efter tidigare militär verksamhet. För att utveckla samarbetet i kemikaliefrågor har sektorn bildat en särskild kemikaliegrupp. Vidare har ett kemikaliehanteringsprogram införts inom en av sektorns myndigheter (Fortifikationsverket).

- Miljökvalitetsmålet Skyddande ozonskikt, dvs. att avveckla ämnen som bryter ned ozonskiktet. Sektorn har fortsatt att avveckla användningen av de ozonnedbrytande ämnena CFC och HCFC.
- Miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan, dvs. att begränsa utsläppen av koldioxid. Sektorn har minskat sin totala energiförbrukning, t.ex. genom att byta ut oljepannor eller att installera bergvärme. Vidare har hos flera myndigheter rutinerna för resor ändrats.

Under 2003 och 2004 har försvarssektorn utvecklat miljösamarbetet med Frankrike. Frankrike har nyligen inlett arbetet med att miljöanpassa sitt försvar och har därvid vänt sig till Sverige för att få del av svenska erfarenheter.

Försvarsmakten fortsätter att utveckla det införda miljöledningssystemet. En viktig del därvidlag är att starkare än hittills integrera miljöledningssystemet i myndighetens verksamhetsledningssystem.

Försvarsmakten redovisar också att miljöarbetet är viktigt vid internationella insatser och övningar. Den svenska bataljonen i Kosovo bedriver därför sitt miljöarbete utifrån ett hållbarhetsperspektiv, med bl.a. källsortering. Farligt avfall transporteras tillbaka till Sverige för att möjliggöra ett miljömässigt omhändertagande. Vidare har ett miljöledningssystem införts för den svenska styrkan i Kosovo.

På regeringens uppdrag och inom ramen för det säkerhetsfrämjande stödet har Försvarsmakten fortsatt ett aktivt internationellt försvarsmiljösamarbete. Det avser bl.a. projekt med Estland, Lettland, Litauen samt Ryssland och Ukraina. Myndigheten har också genomfört en miljökurs för officerare från stater runt Svarta havet och Kaspiska havet. Samarbetet med USA har fortsatt inom ramen för det gällande försvarsmiljösamarbetsavtalet.

Totalförsvarets pliktverk har fortsatt arbetet med att införa ett miljöledningssystem och en

miljöpolicy har tagits fram. De tyngst vägande miljöbelastningarna anses tjänsteresor, mönstringsresor och resor till och från arbetet vara. En översyn av myndighetens resor genomförs tillsammans med en miljöanpassning av upphandlingar vad avser mönstringsresor.

Försvarshögskolan har lämnat in en särskild miljöredovisning av vilken det framgår att cirka hälften av de miljömål som satts upp för 2003 har uppnåtts till hälften eller mer. Ett stort inslag under 2003 har varit miljöutbildning av personalen. Andra viktiga inslag är beaktande av miljöpolicy i samband med projekteringen av de nya lokalerna vid Kungl. Tekniska Högskolan.

Totalförsvarets forskningsinstitut redovisar goda resultat i miljöarbetet. Institutet bedriver både ett direkt miljöarbete bl. a. genom att miljöutbilda sin personal, utarbeta en miljömanual, minska energianvändningen och förebygga olika typer av föroreningar men även ett indirekt miljöarbete där myndigheten genomför miljöforskningsuppdrag åt regeringen och myndigheter inom den militära och civila sektorn. Institutets försvarsrelaterade miljöforskning har bidragit till försvarssektorns uppfyllande av målen i nordisk Agenda 21 bl. a. avseende miljökrav vid materielanskaffning och internationellt samarbete på miljöområdet.

En miljödirektör arbetar centralt inom myndigheten och miljöhandläggare finns vid respektive avdelning.

Ett kvalitetsledningssystem enligt ISO 9001 infördes 2003 vid myndigheten. Integration med det införda miljöledningssystemet enligt ISO 14001, till ett gemensamt verksamhetsledningssystem, planeras ske fullt ut under 2004.

Försvarets materielverks systematiska miljöarbete startade med genomförandet av en miljöutredning 1997. Miljöutredningen visade att Försvarets materielverks miljöpåverkan huvudsakligen är indirekt genom den materiel-försörjning myndigheten genomför på uppdrag av Försvarsmakten. Under 2002 upprättade Försvarets materielverk ett processbaserat miljöaspektsregister, grundat på miljöutredningens resultat.

Försvarets materielverks miljömål är baserade på de miljöaspekter som identifierades i miljöutredningen och på de principer för miljöarbetet som framgår av Försvarets materielverks miljöpolicy.

En av de främsta uppgifterna för myndighetens miljöpolicy är att ställa krav på Försvarets materielverks verksamhetsledningssystem. Myndigheten har ett processororienterat arbetssätt där kraven på ett systematiskt miljöarbete omhändertas i processerna. Därmed fördelas miljöansvaret på dem som använder processerna, det vill säga Försvarets materielverks personal.

Försvarets materielverk har under 2003 bedrivit ett omfattande miljöarbete. Några av de viktigaste åtgärderna för vidareutveckling av miljöledningssystemet har varit följande:

- utarbetande av ett miljöaspektsregister,
- utbildning av cirka 100 nyanställda, 40 inköpare samt 20 chefer samt
- utarbetandet av ett intranätverktyg som hjälpmedel för anställda att kunna ställa relevanta miljökrav i materielens hela livscykel.

Försvarets radioanstalts miljöarbete präglas av målsättningen att minimera all påtaglig skadlig miljöpåverkan och att vara förebyggande när det gäller ny miljöpåverkan. Myndighetsmål för den närmaste femårsperioden är bl.a. att minska utsläppen från fossila bränslen, minska miljöbelastningen från interna och externa transporter och minska avfallets mängd. Som ett led i detta skall all personal vid radioanstalten genomgå miljöutbildning.

Analys och slutsatser

Regeringen konstaterar att försvarssektorn fortsätter att bedriva ett ambitiöst miljöarbete i linje med de nationella miljö kvalitetsmålen. Regeringen vill också peka på att under 2003 hölls det andra plenarmötet inom det s.k. Rigainitiativet. Detta samarbete syftar till att utveckla och stärka försvarsmiljösamarbetet i Östersjöregionen och det innefattar samtliga Östersjöstater samt bl.a. Norge, Storbritannien och USA. Samarbetets informella sekretariat leds av Sverige. Rigainitiativet involverar Försvarsdepartementet och Försvarsmakten. Härutöver har under 2003 försvarsmiljösamarbetet mellan EU-staternas försvarsministerier fortsatt att utvecklas. Under 2003 hölls två möten, det ena i Storbritannien och det andra i Frankrike.

Regeringen bedömer att Totalförsvarets pliktverk i sin redovisning fokuserat på relevanta teman och planerar vidta adekvata åtgärder,

såsom införskaffande av videokonferensutrustning i syfte att minska antalet tjänsteresor.

Trots att alla miljömål inte nåtts är regeringens samlade bedömning att Försvars högskolan gjort en ambitiös satsning och att den struktur för miljöarbetet som både årsredovisningen och den särskilda miljöredovisningen visar, har varit ett viktigt instrument för att mäta måluppfyllelsen inom området. Kvaliteten i arbetet har stadigt höjts de senaste åren. Mycket talar också för att Försvars högskolan, i de nya lokalerna, kommer att kunna nå en högre måluppfyllelse än hittills.

Regeringen anser att Totalförsvarets forskningsinstitutets miljöarbete utvecklats på ett bra sätt och att det finns en god miljökompetens vid myndigheten. Regeringen utgår från att institutet fortsätter detta arbete och att utvärderingar och uppföljningar av miljöarbetet utvecklas ytterligare.

Regeringens bedömning är att Försvarets materielverk bedriver ett omfattande och ambitiöst miljöarbete, som även har uppmärksammat internationellt.

Regeringen anser att miljöarbetet vid Försvarets radioanstalt fortskrider väl. Det är angeläget att fortsätta arbetet med att öka personalens medvetenhet och motivation att följa miljöpolicy i det dagliga arbetet.

Omstruktureringen av grundorganisationen

Resultat

Regeringen behandlar i detta avsnitt huvudsakligen de organisatoriska förändringarna. Frågor om Försvarsmaktens personal behandlas i personalavsnittet.

Den 1 januari 2004 inrättades den nya organisationsenheten Livgardet i Kungsängen med enheten Swedint. Flyttningen av Swedint:s verksamhet från Almnäs i Södertälje till Upplands-Bro/Kungsängen slutfördes under våren 2004 och Försvarsmakten framhåller att investeringskostnaderna i Kungsängen med anledning av flyttningen ligger inom den planerade ramen om 250 miljoner kronor. Regeringen konstaterar också att organiseringen av den operativa insatsledningen (OPIL) i Uppsala följer den uppgjorda planeringen. Organiseringen har kunnat slutföras våren 2004. I och med att OPIL, som organisatoriskt ingår i Högkvarteret, lokaliserats till Uppsala kommer

Uppsala garnison att bibehållas i sin helhet. I övrigt gäller för Uppsala att F 16 lades ned vid utgången av 2003.

Den militära flygskolan är sedan årsskiftet 2003/04 organiserad på Malmen i Linköping. Den grundläggande taktiska flygutbildning, GTU, omlokaliseras i slutet av 2003 från Uppsala till Malmen och är nu samordnad med den grundläggande flygutbildningen, GFU. Den första gruppen GFU-elever påbörjade sin utbildning på Malmen i augusti 2003. Den första gruppen GTU-elever påbörjade sin utbildning i augusti 2004.

Regeringen beslutade i juni 2004 tillåta den militära verksamheten på Malmen enligt miljöbalken. Regeringen föreskrev i sitt beslut antalet flygrörelser för verksamheten samt överlämnade ärendet till länsstyrelsen i Östergötlands län för fortsatt prövning enligt miljöbalken. Länsstyrelsen har därefter, i avvaktan på att myndigheten kan fatta ett slutligt beslut, i ett delbeslut medgivit flygskolans verksamhet.

Nedläggningarna efter riksdagens beslut i mars 2000 innebär också att Försvarsmakten skall avveckla en del övnings- och skjutfält. Ett generellt problem i det sammanhanget är frågan om oexploderad ammunition på dessa fält. Osäkerheten om det förekommer ammunitionseffekter av detta slag försenar i allmänhet avvecklingen av fältet. Problemet har lett till att Försvarsmakten tillsammans med bl.a. Totalförsvarets forskningsinstitut och Fortifikationsverket nu utarbetar en modell för att kunna riskvärdera övnings- och skjutfält. Detta arbete beräknas kunna bli klart senare i år.

Regeringen vill också belysa en annan fråga som är av betydelse för utvecklingen av grundorganisationen, nämligen uppföljningen av beslutade och genomförda förändringar. Bland annat inom ramen för det s.k. reformkontrollprojektet, som syftade till att följa upp försvarsreformen, dvs. försvarsbesluten 2000 och 2001, har Försvarsdepartementet konstaterat att det är svårt att på ett ändamålsenligt sätt följa upp grundorganisatoriska förändringar. Regeringen har i de årliga regleringsbrev till Försvarsmakten successivt preciserat återredovisningskraven för att på detta sätt skapa en bättre grund för uppföljning. I årsredovisningen för 2003 har Försvarsmakten sålunda redovisat bl.a. orts- och förbandsvisa besparingar vid genomförda nedläggningar.

Inom ramen för uppdraget i juni 2003 att utarbeta underlag inför 2004 års försvarsbeslut uppdrog regeringen åt Försvarsmakten att redovisa ett förslag till en förbättrad planerings-, besluts- och uppföljningsprocess för förändringar i grundorganisationen. Processen skall medge uppföljning i bl.a. ekonomiska termer och av strukturförändringar liksom av konsekvenser av genomförda förändringar. Försvarsmakten har under våren 2004 redovisat ett förslag till en förbättrad process.

Analys och slutsatser

Regeringen konstaterar, liksom föregående år, att omstruktureringen av grundorganisationen efter besluten 2000 i allt väsentligt löper i enlighet med planeringen. De strukturella förändringarna är genomförda. Avvecklingen av fastigheter går snabbare än Försvarsmakten har planerat.

Regeringen delar Försvarsmaktens uppfattning att en modell för att kunna riskvärdera övnings- och skjutfält vore värdefull för att förenkla och därmed påskynda avvecklingen av de fält som Försvarsmakten skall lämna. Härigenom underlättas för andra intressenter att nyttiggöra områdena för angelägna ändamål.

Regeringen bedömer vidare att de nya redovisningsmodeller som Försvarsmakten redovisat i årsredovisningen för 2003, tillsammans med den nya planerings-, besluts- och uppföljningsprocessen kommer att lägga grund för betydligt förbättrade möjligheter för regeringen att följa upp de grundorganisatoriska förändringarna i Försvarsmakten. Regeringen anser att det är angeläget att den förändring av grundorganisationen som prop. 2004/05:5 kommer att leda till kan följas upp på ett adekvat sätt.

Regeringen behandlar även frågor om bl.a. övnings- och skjutfält samt uppföljning av grundorganisatoriska förändringar i prop. 2004/05:5 för 2005 – 2007.

Skydd mot NBC-stridsmedel

Resultat

I fråga om det fysiska skyddet mot NBC-stridsmedel har detta förbättrats i samband med anskaffning av mobilt kollektivt skydd (COLPRO). I fråga om medicinskt skydd och medicinskt omhändertagande måste de

nuvarande autoinjektorerna ersätts. Vidare har ett arbete påbörjats för att se över den medicinska NBC-utbildningen för utlandsstyrkan. I samband med att utlandsstyrkan har utbildats och utrustats har personalen givits skydd knutet till uppgiften. Här kan nämnas att bataljonen i KFOR kompletterats med skyddsdräkter bl.a. med hänsyn till de befintliga miljöhot som finns i Kosovo i t.ex. kolkraftverken. I samverkan med FOI NBC-skydd har miljö- och sjukvårdshoten vad avser detta område kartlagts vid rekognoseringsresor till DR Kongo och Liberia.

Beredskap mot att möta NBC-hot utgörs främst av den nationella NBC-insatsstyrkan. Målsättningen för NBC-insatsstyrkan och NBC-kompaniet är att förbanden skall kunna ingå i internationella enheter varför hänsyn har tagits till partnerskapsmålen i samband med förbandens upprättande. I dagsläget bedöms interoperabiliteten som acceptabel men förbättringar kan ske. I fråga om NBC-kompaniet har anskaffning av NBC-specifik materiel och övrig specialmateriel påbörjats, bl.a. har analys- och laborietrustning levererats. Under förutsättning att inga ytterligare förseningar i materietillförseln sker beräknas kompaniet vara fullt operativt 2006.

Under 2003 inleddes utvecklingen av en internationell NBC-insatsstyrka som står i 30 dagar beredskap till EU-styrkeregister fr.o.m. den 1 juli 2004. Det bör uppmärksammas att materielplanerna endast omfattar materiel till ett NBC-kompani.

Analys och slutsatser

Regeringen finner det positivt att hotstudier genomförs i samband med rekognoseringsresor inför kommande insatser i syfte att öka skyddet för svenska deltagande förband. Vidare finner regeringen det angeläget att Försvarmakten vidtar åtgärder för att förhindra förseningar i NBC-kompaniets materietillförsel. Mot bakgrund av att det endast är planerat att anskaffa materiel till ett NBC-kompani kommer detta att begränsa möjligheterna till utbildning och beredskap vid en internationell insats med NBC-insatsstyrkan.

3.7.1.3 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

Materiel

Resultat

Under 2003 har Försvarmakten bland annat fått leverans av följande materielsystem:

- en första leverans av JAS 39 C ur delserie 3,
- splitterskyddade stridsbåtar 90 HS,
- långvågsradio för ubåtskommunikation,
- helikopter 15 (i provisorisk utformning),
- kulspruta 90 B och
- 200 personterrängbilar.

Flera viktiga materielsystem är dessutom under leverans till Försvarmakten:

- ledningssystem för logistikbataljon som skall ingå i nordisk brigad, mekaniserad bataljon och pansarterrängbilsbataljon,
- skyddspaket till stridsfordon 90 avsedda för internationell tjänst,
- splitterskyddat trupptransportfordon, delserie 2,
- hårdmålsgranat Bonus till artilleriet och
- Luftvärnsrobotsystem 97 och underrättelseenhet 23.

Den verksamhet som har genomförts inom de fastställda objektsramarna redovisas i bilaga 1.

Analys och slutsatser

Regeringens bedömning avseende hur tillförda materielsystem har påverkat den operativa förmågan i Försvarmakten redovisas under respektive stridskraft.

Avveckling av överskottsmateriel

Resultat

Avvecklingen av Försvarmaktens överskottsmateriel har under året haft hög prioritet. Avvecklingen skall enligt Försvarmaktens planering vara klar senast den 31 december 2004. Under det gångna verksamhetsåret fick dock Försvarmakten i uppgift att avveckla delar av de materiella mobiliseringsenheterna. Eftersom detta resulterat i en ökad volym förnödenheter som skall avvecklas kan detta enligt Försvarmakten påverka när avvecklingen blir slutförd.

Förutom utgallring genom försäljning och destruktion har avveckling även skett genom t.ex. överföring till andra statliga myndigheter, gåva till humanitärt bistånd samt gåva inom ramen för bilateralt säkerhetsfrämjande samarbete med Estland, Lettland och Litauen.

Ammunitionsavvecklingen fortsätter enligt plan. Kritiska faktorer har under hela året varit tillgången på skyddsstyrkor för ammunitions-transporterna. Det företag som under året mottagit de största leveranserna för avveckling är NAMMO. Närmare 65 procent av den totalt avvecklade explosiva vikten under 2003 har utförts av detta företag.

Försvarsmakten har gett Försvarets materielverk i uppdrag att sälja överskottsmateriel. Försäljningen sker genom anbudsförfarande. Under 2003 har cirka tre procent av den övertaliga materielen sålts och tre försäljningsomgångar har avslutats. De totala försäljningsintäkterna uppgår till ca 55 miljoner kronor och de totala utgifterna till knappt 700 miljoner kronor.

Nedan redovisas de redan vidtagna och de kommande åtgärderna med anledning av försvarsutskottets betänkande Försvarsmaktens avveckling av överskottsmateriel (bet. 2003/04:FöU4).

Försvarsutskottet har i ovan nämnda betänkande inte något principiellt att invända mot att staten överför materiel som inte längre behövs för dess verksamhet till andra offentliga organ, såsom kommunerna, allra minst om kommunernas och landstingens krisberedskap därmed stärks. Utskottet menar därmed att man inte har något att erinra mot att det prövas om möjligheterna finns för staten att överföra överskottsmateriel till kommuner för att stärka deras krishanteringsförmåga. Denna fråga bereds inom Regeringskansliet.

I samma betänkande framför försvarsutskottet att de vill ha ökad information från Försvarsmakten till kommuner, landsting, länsstyrelser och centrala myndigheter i fråga om avvecklingen av Försvarsmaktens överskottsmateriel. Den del av förslaget som berörde Krisberedskapsmyndigheten avlogs.

Regeringen gav den 23 juni 2004 Försvarsmakten i uppdrag att aktivt informera kommuner, landsting, länsstyrelser och centrala myndigheter om vilken materiel som avvecklas, vilka regler som styr avvecklingen samt vad

myndigheter skall göra för att kunna överta övertalig materiel.

Försvarsutskottet framför slutligen i betänkandet att Försvarsmakten bör ges i uppdrag att redovisa samliga intäkter av försäljning av överskottsmateriel.

Med anledning härav har regeringen uppdragit åt Försvarsmakten att årligen redovisa samtliga intäkter från materielavvecklingen.

Analys och slutsatser

Regeringens bedömning är att avvecklingen har genomförts enligt plan. Den helhetslösning som Försvarsmakten, med stöd från Försvarets materielverk, nu arbetar med verkar vara ändamålsenlig. Trots detta aviserar Försvarsmakten som nämnts ovan att det finns en risk för att avvecklingen försenas i förhållande till det ursprungliga målet 31 december 2004. Den angivna anledningen är att Försvarsmakten under 2003 fått i uppgift av regeringen att avveckla delar av de materiella mobiliseringsenheterna. Eftersom detta inte var känt 2000 när planen för materielavvecklingen gjordes upp är det rimligt att avvecklingstakten påverkas.

Beträffande kostnader för avvecklingsverksamheten motsvarar de inte de ursprungliga beräkningarna. Kostnaderna för verksamheten var cirka 630 miljoner kronor för 2003. Regeringen noterar att detta är betydligt mer än de årliga kostnader om 250 miljoner kronor som Försvarsmakten aviserade 2000. Orsakerna till detta verkar vara missbedömningar i de uppskattade kostnaderna för avveckling och i omfattning av materiel som skall avvecklas i kombination med förändrad tidsplan.

Anläggningar

Resultat

Inga fortifikatoriska åtgärder i den operativa insatsledningens lokaler i Uppsala har genomförts i avvaktan på vidare beslut i frågan.

Beträffande avveckling av anläggningar har Försvarsmakten prioriterat anläggningar med höga driftskostnader, anläggningar som är skadliga för miljön och anläggningar som innebär risk för tredje man. Huvuddelen av nedläggningsobjekten från 1996 års försvarsbeslut är avvecklade. Arbetet med att avveckla de anläggningar som beslutats i samband med omstruktureringen 2000 fortsätter.

Analys och slutsatser

Regeringen har noterat att Försvarsmakten och Fortifikationsverket har vidtagit åtgärder för att komma till rätta med det stora underutnyttjande av anslagsposten som påpekades i budgetpropositionen för 2004 (prop. 2003/04:1, utg.omr. 6). Detta har bidragit till ett överskridande av anslagsposten, vilket resulterat i en oren revisionsberättelse. Regeringen bedömer dock att de uppsatta målen med verksamheten i stort har uppnåtts.

Forskning, teknikutveckling m.m.

I detta avsnitt lämnas en resultatredovisning av Försvarsmaktens forskning och teknikutveckling som främst beställts vid Totalförsvarets forskningsinstitut, Försvarets materielverk och Förvarshögskolan. Därefter lämnas en resultatredovisning av övrig forskning och teknikutveckling som bedrivits av Totalförsvarets forskningsinstitut och Förvarshögskolan.

Forskning och teknikutveckling för Försvarsmaktens behov

Resultat

Under året har implementeringen av Försvarsmaktens strategi för forskning och teknikutveckling, den så kallade FoT-strategin, inriktats mot att stödja utvecklingen av det nätverksbaserade försvaret. På system- och delsystemnivå har tyngdpunkten legat på:

- spaningsförmåga och förmåga till informationsinhämtning mot luft-, yt- och undervattensmål. Det handlar främst om sensortillämpningar i form av radarteknik, IR-teknik och akustisk teknik samt systemkompetens för obemannade plattformar.
- ledningsförmåga på operativ och taktisk nivå genom studier av nätverksuppbyggnad (t.ex. arkitekturer och gränssnitt), informationssystemteknik, informations-säkerhet och informationskrigföring, sambandsteknik, tekniker för sensorer och datafusion, människa-system-interaktion, rymdtillämpningar samt modulering och simulering.
- bekämpningsförmåga på det framtida slagfältet, förmåga till väpnad strid, förmåga

att tillämpa telekrigsteknik, signaturanpassningsteknik, undervattensteknik och vapentechnik (inom precisionsbekämpning, fjärrstridsmedel samt enskilda stridsdelars effekt).

- skyddsförmåga i en framtida hot- och stridsmiljö, avseende skydd mot fjärrstridsmedel, ballistiska skydd samt personliga skydd.

Försvarsmakten genomför även ett program med 14 olika demonstratorprojekt. Detta sker genom Försvarets materielverk i samverkan med industrin och syftet är att stärka Försvarsmaktens förmåga till anpassningsåtgärder samt att tillföra flera alternativa materiellösningar och beslutsunderlag inför framtida vägval. Den första fasen i ett långsiktigt program för att undersöka nanoteknikens möjligheter i framtida försvarsapplikationer har även påbörjats.

Under året har satsningar gjorts för att öka samverkan med den civila forskningen. Det pågår även ett arbete med att upprätta en databas för öppna forskningsrapporter för att på så sätt öka utnyttjandet av forskningsresultat i vid bemärkelse.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att sambandet mellan Försvarsmaktens forskning och teknikutveckling och dess operativa behov bör göras tydligare, där så är möjligt. Regeringen finner det positivt att Försvarsmakten har ökat samverkan med den civila forskningen för att på så sätt ta till vara den civila tekniska och vetenskapliga utveckling och som har betydelse för Försvarsmaktens forskning och teknikutveckling.

Övrig forskning och teknikutveckling vid Totalförsvarets forskningsinstitut och Förvarshögskolan

Resultat

Förutom den forskning och teknikutveckling som Totalförsvarets forskningsinstitut utfört på beställning av Försvarsmakten, Försvarets materielverk och andra uppdragsgivare har myndigheten under 2003 även bedrivit anslagsfinansierad forskning inom områdena säkerhets- och försvarspolitisk forskning för regeringens behov, NBC-skyddsforskning samt flygteknisk resurs- och kompetensutveckling.

Inom ramen för säkerhets- och försvarspolitisk forskning för regeringens behov har Totalförsvarets forskningsinstitut studerat säkerhets- och försvarspolitisk utveckling i Ryssland och närområdet, utvecklingen inom Nato och EU/ESDP, utvecklingen av totalförsvarets förmåga och det nätverksbaserade försvaret.

NBC-skyddsforskningen har bl. a. inriktats mot att analysera och värdera den tekniska och säkerhetspolitiska utvecklingen i omvärlden i syfte att identifiera nya hot från och nya möjligheter till skydd mot NBC-stridsmedel. Under 2003 har en mängd projekt bedrivits inom NBC-området, bl. a. avseende framtida behandlingsmetoder och vacciner mot B-vapen samt tekniskt skydd. Kunskapen gör det möjligt för Försvarsmakten att utveckla nya koncept för skydd mot NBC för exempelvis internationella insatser. Totalförsvarets forskningsinstitut bidrar även med kompetens till NBC-insatsstyrkan och NBC-kompaniet på uppdrag av och i samverkan med Försvarsmakten.

Den flygtekniska forskningen har inriktats mot flygtekniska basteknikområden som experimentell aerodynamik och hållfasthet och har till betydande del bedrivits i internationellt projektsamarbete. Den internationella samverkan fortsätter att öka i betydelse för Totalförsvarets forskningsinstitut, och samarbetet sker bl. a. inom det s.k. sexnationerssamarbetet, EU:s ramprogram, den västeuropeiska försvarsmaterielgruppen (WEAG) och Nato inom ramen för Partnerskap för fred samarbetet. Den bilaterala samverkan är den mest omfattande för Totalförsvarets forskningsinstitut förutom inom den flygtekniska forskningen där multilateralt samarbete dominerar. Myndigheten samverkar vidare inom nationell civil forskning och samarbetet med universitet och högskolor ökade under 2003 jämfört med 2002. Totalförsvarets forskningsinstitut bedriver även forskning och teknikutveckling genom beställningar från andra totalförsvarsmyndigheter, övriga statliga myndigheter och affärsverk samt industri och forskningsinstitut i Sverige och andra länder.

Försvarshögskolan bedriver viss forskning på beställning av Försvarsmakten. Under 2003 har forskningen inom området ledningsvetenskap främst omfattat Framtidens ledningsrum, principer för ledning, samt modeller för beslutsstöd. Exempel på projekt inom andra

områden är Ledarskap och stress, Exekutivt ledarskap och Anpassningsförmåga.

Försvarshögskolans anslag för forskningsverksamhet har i huvudsak använts för att bekosta professurer och rekryteringstjänster vid skolan i syfte att bygga upp skolans vetenskapliga grund. Försvarshögskolan bedriver även forskning för regeringens behov. Denna forskning inriktas av Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) och sker inom kompetensområdena: statvetenskap, säkerhetspolitik, militärteori- och krigshistoria, militärhistorisk forskning, folkrätt och forskning om cyberterrorism. Försvarshögskolan menar att dessa forskningsområden har en direkt anknytning till undervisningen på skolan och därmed bidrar till att höja kvaliteten på denna.

Analys och slutsatser

Regeringen anser att Totalförsvarets forskningsinstitut genom den säkerhets- och försvarspolitiska forskningen för regeringens behov bidragit till Regeringskansliets (Försvarsdepartementets) arbete på ett konstruktivt sätt både avseende kompetensuppbyggnad och avtappande verksamhet. Hot-, analys- och skyddsforskningen inom NBC fortsätter att fylla en viktig funktion både i ett lång- och kortsiktigt perspektiv samtidigt som expertstödet, bl. a. till Försvarsmakten, är av fortsatt betydelse. Inom den flygtekniska resurs- och kompetensutvecklingen noterar regeringen att ominriktningen av området Flygfarkoster inneburit en anpassning av verksamheten. Det är positivt att multinationella samverkansformer fortsätter att utvecklas. Området flygfarkoster och därmed den framtida utvecklingen inom den flygtekniska resurs- och kompetensutvecklingen vid myndigheten bedöms även påverkas av utpekandet av nationella nischer.

Det är positivt att Försvarshögskolans redovisning inom forskningsområdet har strukturerats på ett bättre sätt än tidigare. Särskilt positivt är det att notera att forskningens koppling till utbildningen tydliggjorts i allt högre grad. Regeringen bedömer dock att rekryteringen till forskning kan bli lidande av de planerade neddragningarna inom det militära försvaret.

Internationellt materielsamarbete

Det övergripande målet för Sveriges internationella försvarsmaterielsamarbete är, att på ett resurseffektivt sätt säkerställa att Försvarsmaktens behov av materiel kan tillgodoses, så att Försvarsmakten skall kunna lösa sina uppgifter såväl nationellt som internationellt. I det följande redovisas utvecklingen av det internationella samarbetet inom materieförsörjningsområdet.

Multilateralt materielsamarbete

Europa

Resultat

Vid EU:s möte för försvarsmaterieldirektörerna i Dublin, i februari 2004, beslöts att panel I och III inom Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen (WEAG) skulle avvecklas och överföras till den europeiska försvarsbyrån när denna var operativ och redo att ta över dessa funktioner. Panel II för forskning och teknologi bedöms under ytterligare en tid ligga utanför den europeiska försvarsbyrå som inrättades av rådet den 12 juli 2004 och tills vidare placeras inom västeuropeiska försvarsmaterielorganisationen (WEAO).

Som sista land ratificerade Italien under 2004 det s.k. sexnationersinitiativets ramavtal om åtgärder för att underlätta omstrukturering och drift av den europeiska försvarsindustrin genom Framework Agreement/Letter of Intent (FA/LOI), vilket därmed kom att träda i kraft för samtliga deltagande nationer. Ett flertal förslag till underavtal (genomförandebestämmelser) har förhandlats fram. Regeringen har beslutat att underteckna samtliga dessa underavtal. Endast avtalen för harmonisering av militära krav respektive forskning och teknologi har dock undertecknats av samtliga deltagande stater och därmed trätt i kraft. Inom ramen för dessa två avtal har substantiella samarbeten inletts under 2004.

Analys och slutsatser

Enligt regeringens bedömning är det gynnsamt att under en övergångsperiod låta den forskningsverksamhet som bedrivs i WEAG panel II ligga utanför byrån. Anledningen är att det substantiella forskningssamarbete som

bedrivs i panelen sannolikt inte redan från början kan tas om hand av byrån då denna inte är operativ förrän under 2005.

Enligt regeringen är det ett viktigt framsteg för samarbetet inom ramen för FA/LOI att avtalen för harmonisering av militära krav respektive forskning och utveckling har börjat implementeras. Regeringen bedömer att samtliga underavtal inom FA/LOI kommer vara undertecknade under 2004 och att implementeringen av dessa därmed kan påbörjas.

Norden

Resultat

Såväl det gemensamma multilaterala materielsamarbetet mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige - benämnt NORDAC - som Sveriges bilaterala samarbete med dessa länder har fortsatt varit omfattande. Ett flertal projekt och arbetsgrupper har varit verksamma. I samarbetet om en gemensam utveckling av ubåtar (Viking) har Norges status i samarbetet ändrats under 2003 från att vara medlem till att vara observatör i projektet. Samtidigt har Danmark under sommaren 2004 anmält att man avser att lämna projektet efter den nu pågående produktdefinitionsfasens slut vid utgången av året. Singapore har under 2004 tagits in som observatör i projektet. I helikopterprojektet fortsätter samarbetet inom underhålls- och utbildningsfrågor. Även inom andra materielområden pågår gemensamma projekt, exempelvis granatkastarsystemet Amos, torped, mina, sensor (TMS), 40 mm närstridsvapen, hörselskydd med kommunikationsutrustning samt elledning - och observationsinstrument. En särskild samarbetsgrupp har bildats mellan Danmark, Norge och Sverige om artillerilokaliseringssradarn Arthur. För att bredda informationen om NORDAC redovisas samarbetet numera på hemsidan www.nordac.org.

Industrisamarbetet på ammunitionsområdet medförde under 2001 att ett avtal slöts mellan länderna om stöd för industrisamarbete inom försvarsmaterielområdet. Avtalet har under 2002 ratificerats av länderna och trädde i kraft den 24 november 2002. Arbete pågår om att till huvudavtalet knyta ytterligare industriannex förutom NAMMO.

Analys och slutsatser

Det nordiska försvarsmaterielsamarbetet har fortsatt att utvecklas positivt och har varit värdefullt för länderna. Det är enligt regeringens mening av vikt att samarbetet med de nordiska länderna, såväl det gemensamma som det bilaterala samarbetet, ytterligare fördjupas och effektiviseras.

Bilateralt materielsamarbete*Resultat*

Sverige har bilaterala samarbetsavtal med flertalet europeiska länder men även med länder utanför Europa. Under 2003 tillkom ett avtal med Spanien. De bilaterala samarbetena spänner över flera områden, såsom informationsutbyte, forskning, utveckling och upphandling. Flera bilaterala samarbetsprojekt kan även utvecklas genom samarbetet till multilaterala projekt och kan därigenom bl.a. minska kostnaderna för varje enskilt land.

Sveriges bilaterala samarbete med USA är betydelsefullt då USA är världsledande inom kvalificerade försvarsteknikområden som Sverige har behov av, inte minst för att genomföra omstruktureringen av Försvarsmakten. Sverige för därför diskussioner med USA om möjligheterna att underlätta för tekniköverföring och främja ökad handel mellan länderna. Inom ramen för principdeklarationen från 2003 mellan USA och Sverige som rör försvarsmateriel och försvarsindustri, har fortsatta samtal och förhandlingar ägt rum. Dessa har resulterat i avtal inom områdena marknadstillträde, leveranssäkerhet och industriell säkerhet.

Ett ändrat generellt samarbetsavtal från februari 2004 med Storbritannien har skapat ökade förutsättningar för att utveckla materielsamarbetet.

Analys och slutsatser

För flera av länderna som Sverige har bilaterala samarbeten med kan noteras att allt mer av forskningssamarbetet övergår i multilaterala samarbeten.

Sverige skall fortsätta att utveckla sina bilaterala samarbetsrelationer inom försvarsmaterielområdet med betoning på våra viktigaste samarbetsländer. Särskilt betydelsefulla är våra relationer med USA och Storbritannien - inte

minst med avseende på utvecklingen mot ett nätverksbaserat försvar. Inom det bilaterala materielsamarbetet med Storbritannien finns potential att samarbeta såväl inom materielcykelns tidigaste faser som i senare utvecklingsskeden.

Exportstöd*Resultat*

Behovet av export och internationellt materielsamarbete har blivit allt tydligare som ett medel att säkerställa försörjning av materiel och kompetens till det svenska försvaret, vilket motiverar ett ökande engagemang från Regeringskansliet och myndigheterna. Även möjligheter till civil s.k. spin-off och civila synergieffekter motiverar exportstödet. Stödet har bedrivits samordnat och aktivt från såväl Regeringskansliet som myndigheterna. Verksamheten inom Regeringskansliets exportstödsgrupper, de s.k. Koordinations- och referensgrupperna, har ytterligare utvecklats och effektiviserats från att omfatta specifika produkter till ett bredare produktområde och systemtänkande. Bland exportstödsframgångarna under 2004 kan särskilt nämnas Tjeckiens val av JAS 39 Gripen.

Analys och slutsatser

Regeringskansliet och myndigheterna skall fortsätta att utveckla formerna för exportstödet till försvarsindustrin. Med Försvarsmaktens operativa förmågebehov som grund bör exportmöjligheterna tidigt vägas in som en faktor i materielförsörjningen. Exportmöjligheterna bör också beaktas och lyftas fram vid deltagande i olika internationella fora, exempelvis inom ramen för EU:s försvarsbyrå (EDA) och inom FA/LOI. Vidare bör formerna för ledningen av exportstödet vidareutvecklas inom Regeringskansliet och myndigheterna. Dessutom bör strategier för exportstödet, exempelvis i form av landstrategier, utvecklas så att detta såväl tillgodoser statens och industrins intressen som att det kan inrymmas inom tillgängliga budgetramar. Genomförandet bör snarare fokuseras på marknadsföring av systemkoncept, än enskilda vapensystem, samt på internationella samarbeten.

3.7.1.4 Insatser

Grundberedskap

Resultat

Försvarsmakten har under 2003 med såväl grundorganisationens resurser som med insatsorganisationen upprätthållit av regeringen beslutad beredskap. Särskilda beredskapskontroller och övningar har genomförts. Effekter av genomförd verksamhet har uppnåtts främst avseende förmåga att möta begränsade insatser, vidta skyddsåtgärder vid insatser mot civila och militära mål, möta intrång på vårt territorium, ingripa mot kränkningar samt avvisa säkerhetshot. Planerad gångtid med enheter ur sjöinformationsbataljonerna har dock inte uppfyllts främst med anledning av personalbrist. Sjöräddningsberedskap enligt avtal med Sjöfartsverket har upprätthållits. I samband med styrkeuppladdningen inför och utbrottet av krigshandlingarna i Irak anpassades Försvarsmaktens ledningsberedskap. Vidare genomfördes samordning av verksamhet såväl inom myndigheten som mellan övriga totalförsvarsmyndigheter och regeringskansliet.

Incidentinsatser

Resultat

Incidentberedskapen har upprätthållits med resurser ur grundorganisationen i enlighet med av regeringen ställda krav. Luft- och sjöbevakning samt stridsledning enligt IKFN har genomförts. Den begränsade tillgängligheten på bland annat radarsystemet PS 870 har medfört att kraven på radartäckning för sjöövervakning tidvis inte kunnat uppfyllas. Försvarsmakten har genomfört en nära samverkan med övriga totalförsvarsmyndigheter och civila myndigheter för att utveckla förmågan för såväl förebyggande åtgärder som insatser vid eventuella incidenter. Under året har Försvarsmakten genomfört en analys samt förändrat rutiner för rapportering enligt IKFN-förordningen. Detta med anledning av vissa brister från 2002. Försvarsmakten redovisar vidare att utvecklingen fortsatt mot att samma plattform (exempelvis ett örlogsfartyg) nyttjas mot att lösa uppgifter inom flera olika funktioner. Genom detta uppnås en ökad kostnadseffektivitet utgående från samtliga

enheter ur totalförsvaret som verkar inom olika funktioner. Insatser av rutinkaraktär har genomförts under året.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att Försvarsmakten med tillgängliga resurser upprätthållit beredskap för att upptäcka och ingripa mot kränkningar i enlighet med ställda krav.

Beredskap för internationella insatser

Följande förband har under 2003 varit anmälda till internationella styrkeregister:

- två mekaniserade bataljoner,
- ett militärpolis kompani,
- ett ingenjörskompani med ammunitions- och minröjningsförmåga,
- en underhållsenhet,
- en underrättelsepluton,
- en televapentropp,
- en sjöminröjningsstyrka,
- ett korvetförband,
- ett ubåtsförband,
- ett transportflygförband samt
- ett spaningsflygförband.

Regeringen har fr.o.m. den 1 juli 2004 även anmält en NBC-insatsstyrka och fr.o.m. den 1 januari 2005 en artillerilokaliseringsradargrupp samt en jägarpluton till internationella styrkeregister.

Militärpolis kompaniet har under året haft vissa personella begränsningar. Det beror till största delen på att Försvarsmakten har valt att vakanshålla 30 befattningar i kompaniet och att viss utbildning inte har genomförts. Delar av kompaniet deltar nu i olika insatser och regeringen har därför beslutat att sänka beredskapen på kompaniet.

Den mekaniserade bataljonen med stridsfordon 90 I har 30 dagars beredskap sedan den 1 juli 2003. Bataljonen avlöste ett mekaniserat skyttekompani utrustad med pansarbandvagn 302 som fram till dess var satt i 30 dagars beredskap. Ett kompani från den mekaniserade bataljonen har sedan blivit insatt i Liberia, varför regeringen har beslutat att sänka beredskapen för resterande del av bataljonen.

Den mekaniserade bataljonen har genomfört slutträning och Försvarsmakten bedömer att bataljonen kan lösa en fredsbevarande uppgift,

men för att lösa en fredsframtvängade uppgift behövs kompletterande utbildning. Bataljonen har också vissa begränsningar vad avser skydd mot NBC-stridsmedel.

Den svenska delen av den nordiska logistikbataljonen, NL 03, är i huvudsak utbildad. Dock har förbandet inte kunnat upprätthålla anbefalld beredskap från den 1 juli 2003 utan behöver 30- 60 dagars förberedelseid utöver beredskapstiden för att med vissa begränsningar kunna lösa sina huvuduppgifter. Bataljonsstaben har samövat under Nordic Peace 03 med gott resultat.

Materieltillförseln till de förband som är anmälda till styrkeregister har under året prioriterats. Till utlandsstyrkan har leverans av stridsledningssystem för logistikbataljon samt för mekaniserad bataljon 90 I och pansarterrängbilsbataljon påbörjats. Anskaffning av radiolänkpansarbandvagn 3024 för mekaniserad bataljon 90 I pågår. Skyddspaket till stridsfordon 90 avsedda för internationell tjänst har börjat levereras. Ca 200 pansarterrängbilar har levererats avsedda för utlandsstyrkan och de förband som är anmälda till styrkeregister.

Under 2003 har Försvarsmakten inom ramen för Sveriges individuella partnerskapsplan (IPP) deltagit i aktiviteter inom olika områden, exempelvis, luftförsvar, ledning och informationssystem, civil beredskapsplanering och krishantering samt militära övningar och därtill relaterade träningsaktiviteter.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att beredskapen för internationella insatser har upprätthållits på en godtagbar nivå. I samband med att delar av ett förband har satts in i internationella insatser under 2003 och 2004 har det inte varit möjligt att, inom de givna ekonomiska ramarna, upprätthålla beredskap med återstående delar av förbanden. Tillgängligheten, uthålligheten och flexibiliteten bör ses över i dessa delar.

Inom samtliga samarbetsområden inom IPP där Försvarsmakten deltagit har utbytet till största delen varit gott och bidragit till att öka Försvarsmaktens internationella förmåga. I de flesta fall får detta effekt på utvecklingen och produktion av nya förband, men i vissa fall kan erfarenheterna implementeras direkt i befintliga förband.

Internationella insatser

Resultat

Kfor i Kosovo

FN:s säkerhetsråd har gett ett bemyndigande till Nato samt mandat för en multinationell fredsstyrka i Kosovo med stöd av kapitel VII i FN-stadgan. Den internationella fredsstyrkan har funnits i Kosovo sedan juni 1999 och leds av Nato. Sverige har sedan hösten 1999 bidragit med trupp. Den svenska styrkan har under huvuddelen av året uppgått till cirka 740 personer. Verksamheten i den svenska bataljonen i Kosovo har under året till stor del fokuserat på övertagandet av brigadledningsansvaret efter Finland. Den 1 november 2003 övertog Sverige ledningen av den multinationella brigaden, MNB (C). Inför övertagandet av brigadledningen genomfördes en särskild brigadstabsövning.

Sfor i Bosnien-Hercegovina

Nato har i enlighet med beslut av FN:s säkerhetsråd lett en multinationell fredsstyrka i Bosnien-Hercegovina sedan 1995. Den svenska styrkan har under året bestått av en underrättelseenhet och stabsofficerare vid Sfor högkvarter. Sammantaget har det svenska bidraget till Sfor omfattat 5 personer.

Concordia i Makedonien

Insatsen i Makedonien påbörjades den 31 mars 2003 och var den första EU-ledda militära krishanteringsinsatsen. Sverige deltog med stabsofficerare på olika nivåer och två övervakningsteam om ca 10 personer. Den totala operativa styrkan uppgick till 350 personer. Insatsen avslutades som planerat den 15 december 2003. Den svenske kontingentschefen ledde, i egenskap av chef för logistikheten i Eufor:s högkvarter, avvecklingsarbetet för hela missionen.

Isaf i Afghanistan

Sverige har sedan början av 2002 deltagit med trupp i den multinationella fredsstyrkan i Afghanistan. Det svenska bidraget har under året bestått av ungefär 40 personer med till största delen uppgifter inom civil-militär-samverkan.

US Centcom

Sverige har från och med mars 2002 haft två samverkansofficerare vid United States Central

Command, (US Centcom) i Tampa, Florida. Regeringen bedömer att säkerheten för det svenska bidraget till Isaf förbättrats genom den insyn Sverige erhållit vid US Centcom.

Monuc i Demokratiska Republiken Kongo (DR Kongo)

Sverige har sedan juni 2003 deltagit i FN:s fredsbevarande mission DR Kongo. Sverige var det första västlandet att bidra med trupp till insatsen och det svenska bidraget har varit en flygplatsenhet med ansvar för flygplatsen i Kindu i nord-östra DR Kongo. Enheten har bestått av ungefär 90 personer. Förbandet har erhållit mycket beröm för den genomförda insatsen av Monuc. Professionalism och hög effektivitet har varit och är ett kännetecken för förbandet. En mindre del av förbandet har varit stationerade i Entebbe i Uganda för att stödja Monuc:s operationer i nordöstra DR Kongo. Insatsen i Monuc i DR Kongo var planerad till 12 månader. Flygfältsenheten kunde därför enligt plan avvecklas med mycket gott resultat i juni 2004.

Artemis i Demokratiska Republiken Kongo (DR Kongo)

Under våren 2003 beslutade EU att delta med en snabbinsatsstyrka i nord-östra DR Kongo med målet att stoppa övergrepp på civilbefolkningen, att förbättra den humanitära situationen och att ge stöd till FN:s ansträngningar samt till fredsprocessen i DR Kongo. Insatsen var EU:s första snabbinsats och leddes av Frankrike. I enlighet med riksdagsbeslutet bestod det svenska bidraget av högst 100 personer ur specialförbandet som tjänstgjorde under drygt två månader. Insatsen rönt stor uppmärksamhet internationellt och ansågs som mycket lyckad. Vidare gav insatsen viktig erfarenhet av snabbinsatser och en förstärkt roll för Sverige inom EU/ESDP.

Shirbrig

Under 2003 har Shirbrig arbetat med stöd till "African capacity building", något som man planerat fortsätta med under 2004. Vidare har planering inför en konceptuell utveckling av Shirbrig ägt rum. Konferenser på olika nivåer, kurser och övningar har genomförts.

På insatssidan har Shirbrig stött ECOWAS planering inför insatsen i Elfenbenskusten med ett planeringsteam. Vidare har stöd givits inför

etablering av Unmil i Libera genom Shirbrig planeringselement och genom att bidra med en förtrupp för etablering ett högkvarter för insatsen.

Nordcaps

Under sommaren 2003 operativförklarades Nordcaps krishanteringsstyrka upp till brigads storlek.

Under hösten 2003 påbörjades planering inför ett gemensamt nordiskt bidrag, under brittisk ledning, till ett nyetablerat PRT i Afghanistan. Arbetet bedrivs så att NSG, genom ordföranden, stod i kontakt med Storbritannien medan NMCG påbörjade arbetet med att ta fram ett "military estimate".

Vidare integrerades Island i Nordcaps samarbetet under hösten 2003.

Ekonomiskt resultat

Utfallet för anslagsposten 6:1:2 *Fredsfrämjande truppinsatser* i sin helhet och per insats för 2003 framgår av tabellen nedan:

Tabell 3.5 Utfall fredsfrämjande truppinsatser

Tusen kronor

Verksamhet	Utfall
Kfor, Kosovo	918 582
Sfor, Bosnien-Hercegovina	12 707
Concordia, Afghanistan	9 697
Isaf	65 917
Monuc, DR Kongo	105 086
Artemis, DR Kongo	59 056
Shirbrig	1 783
UNDOF	513
US CENTCOM	1 868
Liberia (förberedelser)	6 589
Dokumentation	3 932
Övrigt	209
Summa	1 185 939

Utfallet visar att anslagssparandet uppgick till 5,8 procent. Detta berodde främst på att insatstiden för specialstyrkan i DR Kongo blev kortare än beräknat samt på omorganisationen av den svenska bataljonen i Kosovo.

Återbetalningar från FN har under året uppgått till 4 593 933 kronor, varav 3 756 048 kronor utgör ersättning för truppbidrag (flygfältsenheten i Monuc, DR Kongo).

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att de svenska insatserna genomförts med mycket gott resultat och att förmågan att bidra tillsammans med andra länder utvecklats under året. Regeringen anser att Försvarsmakten på ett föredömligt sätt deltagit i EU:s första militära krishanteringsinsats i Makedonien. Nya erfarenheter har vidare kommit Försvarsmakten till del genom de missioner som genomförs med en högre hotbild, tex Artemis i DR Kongo. Att Sverige samtidigt stärkte sin roll i EU/ESDP-arbetet har varit en positiv bieffekt.

3.7.1.5 Försvarsunderrättelseverksamhet*Resultat*

Förmågan att följa, utnyttja och inrikta underrättelseproduktionen i vid mening har ytterligare stärkts. Vid sidan av det särskilda inriktningsarbetet har en rad tematiska samordningsprojekt genomförts i seminarieform, varvid försvarsunderrättelsemyndigheterna, tillsammans med andra myndigheter, bidragit med relevant underlag.

Vid Försvarets radioanstalt (FRA) hade underrättelseproduktionen under våren 2003 en stark fokusering mot Irak för att sedan övergå till normal verksamhet inom etablerade rapporteringsområden. Sveriges internationella engagemang har dock höjt kraven på snabb anpassning till förändringar i uppdragsgivarnas prioriteringar. Tonviktsförskjutningen mot nya hot fortsätter. Svårigheten att inhämta relevant kommunikation försvårar alltjämt bevakningen av vissa prioriterade frågor. Ett problem som under 2003 alltmer accentuerats är bristen på råmaterial, dvs. inhämtade signaler.

Det kontinuerliga arbetet med att uppdatera signalreferensbiblioteket (SRB) har fortsatt under 2003. Inhämtningen sker dels från två fasta signalspaningsstationer, dels från de rörliga plattformarna fartyget Orion och flygplan S 102 B.

För att öka produktionen till stöd för Försvarsmaktens internationella insatser har den flygburna signalspaningen (S 102 B) även under 2003 i ökande omfattning inriktats mot Balkan. Förutom flygningar över Adriatiska havet med start och landning i Sverige har två stycken fyra dagar långa tillfälliga baseringar till den italienska flygbasen Pratica di Mare genomförts under

oktober och december 2003. Erfarenheter och resultat är mycket goda.

Inom Försvarsmakten leds underrättelsefunktionen av den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten (MUST). Under 2003 har MUST tagit fram underlag för Försvarsmaktens beredskap, operativa verksamhet och förbandsutveckling samt för insatsorganisationens utveckling och materiell förnyelse. MUST har enligt regeringens bestämmande deltagit i den strategiska underrättelsetjänsten och bedömer att man under året utvecklat sin förmåga att bedöma utvecklingen av de säkerhetspolitiska systemen i Europa.

Arbete med förberedelser för internationella insatser har utförts liksom stöd till svenska förband i utlandsstyrkan. Bedömningar kring säkerhetshotet och utbildning för att förbättra säkerhetsskyddet har varit en del av detta. Underlag inför nya möjliga insatser har tagits fram.

MUST har under året ökat sin förmåga till daglig informationsinhämtning bl.a. genom öppna nätverksbaserade informationskällor.

Försvarsattachéverksamheten hade den 1 januari 2003 ackreditering i 36 länder. Försvarsattachéer är en resurs i det bilaterala samarbetet och i underrättelseinhämtningen. Stöd har under året lämnats till svenska totalförsvarsmyndigheter m.fl. i ärenden som berör inköp eller försäljning av materiel och tjänster med militär anknytning.

Teknisk underrättelsetjänst för Försvarsmaktens behov har bedrivits vid försvarsunderrättelsemyndigheterna Försvarets materielverk och Totalförsvarets forskningsinstitut. Underlag från dessa myndigheter har inarbetats i MUST:s underlag och analyserats och bearbetats i den ordinarie underrättelseprocessen.

Analys och slutsatser

Den formaliserade inriktningsprocessen har utvecklats ytterligare under verksamhetsåret. Inriktningsprocessen har bekräftat att Regeringskansliets behov av underrättelser till stöd för svensk utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik huvudsakligen rör frågor av civil karaktär. I inriktningsarbetet har också konstaterats att Sveriges deltagande i internationella insatser medför ett ökat behov av underrättelser avseende såväl militära som

politiska, socioekonomiska, säkerhets- och terrorismrelaterade förhållanden.

Regeringens särskilda inriktning av försvarsunderrättelsemyndigheterna har inneburit en möjlighet för dessa att i högre grad kunna bidra med ett relevant och efterfrågat underlag till stöd för den svenska utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik. Resultatet har emellertid inte varit helt tillfyllt och under året har ett arbete pågått med att förbereda en anpassning av relevant lagstiftning för att ta hänsyn till såväl förändrade tekniska förutsättningarna som den förändrade säkerhetspolitiska miljön.

Utvecklingen inom telekommunikationsområdet är mycket snabb. Det breda kommersiella utbudet av olika produkter innebär utmaningar för signalspaningen. Bristen på råmaterial beror till mycket stor del på att endast eterburen kommunikation får inhämtas av FRA.

FRA besitter nu mycket god kunskap avseende såväl de tekniska som de administrativa aspekterna på informationssäkerhet och är en eftertraktad resurs bland myndigheter.

Försvarsmaktens ökade deltagande i internationella insatser medför ett ökat behov av deltagande från FRA på flera områden.

Tillfälliga baseringar av den flygburna signalspaningen utomlands ger betydligt längre inhämtningstid i operationsområdet jämfört med flygningar från svensk bas.

Arbetet med att ominrikta försvarsunderrättelsemyndigheterna och förbättra graden av relevans för underrättelseproduktionen fortsätter.

Den övergripande inriktningen av försvarsunderrättelsemyndigheterna är fortsatt giltig.

3.7.2 Verksamhetsområdet Det civila försvaret

Målet för verksamhetsområdet 2003 mot vilken resultatbedömningen har gjorts är att värna civilbefolkningen, trygga en livsnödvändig försörjning, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och bidra till Försvarsmaktens förmåga vid ett väpnat angrepp, att bidra till fred och säkerhet i omvärlden samt att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred.

3.7.2.1 Sammanfattande bedömning av förmågan inom det civila försvaret

Resultat

Personalresurser för elförsörjning vid höjd beredskap har förstärkts genom att civilpliktiga har utbildats för reparation av ställverk och kraftledningar samt till kraftverksoperatörer. Genom utbildning och övning har kompetensen hos den särskilda beredskapspolisen bibehållits och den kommunala räddningstjänstens förmåga vid höjd beredskap har stärkts, bl.a. genom utbildning av räddningsmän och ammunitionsröjare. De frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet har bl.a. inneburit att ytterligare kompetens tillförts samhället. De frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet består framförallt av stöd till samhället i olika former. Det handlar bl.a. om stöd till kommunerna med frivilliga resursgrupper och i kriskommunikationsfrågor. Investeringar och underhåll av befintligt material och anläggningar har stärkt samhällets förmåga inom el-, tele- och transportsektorerna vid höjd beredskap. Möjligheterna att kunna starta produktion och distribution av el i öar, s.k. ö-drift, tills dess att det nationella nätet åter är i funktion efter ett långvarigt elavbrott har förbättrats. Därtill har reparationsberedskapen förbättrats och driftscentraler säkrats.

Analys och slutsatser

Den samlade förmågan inom det civila försvaret bedöms av Krisberedskapsmyndigheten som godtagbar. På samverkansområdesnivå bedöms förmågan inom det civila försvaret som godtagbar i samtliga fall. En förutsättning för att kunna hantera ett väpnat angrepp är att ansvariga myndigheter, vid ett förändrat omvärldsläge, vidtar åtgärder som stärker förmågan. Majoriteten av aktörerna inom det civila försvaret bedöms ha tillfredsställande möjligheter att under en anpassningsperiod hinna bygga upp den kompetens och den infrastruktur som behövs för att möta ett militärt angrepp. Bedömningen förutsätter att medel tillförs verksamheten under anpassningsperioden.

Regeringen anser att förmågan inom det civila försvaret som helhet var tillfredsställande vid utgången av 2003. Av särskild betydelse är att det här är fråga om en förmåga som behövs först efter en anpassningsperiod.

3.7.2.2 Redovisning av gemensamma frågor för civilt försvar

Krisberedskapsmyndigheten

Resultat

Krisberedskapsmyndigheten har varit verksam under två år. I slutet av 2003 fick myndigheten uppgiften att ansvara för utbyggnad, drift och förvaltning av det gemensamma radiokommunikationssystemet för skydd och säkerhet (RAKEL). Detta innebär att en delvis ny etableringsfas påbörjades under andra halvåret 2003.

Krisberedskapsmyndigheten arbetar med att utveckla krisberedskapen i det svenska samhället. Tillsammans med en mängd myndigheter, landsting, kommuner, organisationer och delar ur näringslivet har Krisberedskapsmyndigheten börjat skapa arbetsformer för att gemensamt minska samhällets sårbarhet och förbättra förmågan att hantera kriser. Under 2003 har myndigheten främst prioriterat arbetet med planeringssystemet, att utveckla stödet till de geografiskt områdesansvariga aktörerna samt att utveckla metoder för risk- och sårbarhetsanalyser.

Krisberedskapsmyndigheten påverkar som samordnande myndighet långsiktigt samhällets krishanteringsförmåga, bl.a. genom planeringsprocessen, metodutveckling samt det stöd som lämnas till de områdesvisa nivåerna och sektoransvariga myndigheter. Krisberedskapsmyndigheten bedömer att myndigheten genom kunskapsutveckling, inriktning, samordning, stöd och uppföljning har bidragit till att minska sårbarheten och förbättrat förmågan att hantera kriser i samhället. Krisberedskapsmyndigheten har skapat ytterligare förutsättningar för att höja grundförmågan hos myndigheten och andra aktörer i krishanteringssystemet.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att Krisberedskapsmyndigheten har uppfyllt ställda mål för verksamheten. Genom de aktiviteter som genomförts har förutsättningar skapats för att successivt kunna höja förmågan både hos myndigheten och hos andra aktörer inom krishanteringssystemet.

Trots viss underrepresentation av kvinnor i ledande befattningar och män i stödbefattningar bedömer regeringen att Krisberedskapsmyndigheten gör ett bra arbete i sin rekrytering genom

att man är medveten om de brister i könsfördelningen som finns och att myndigheten arbetar för att få en mer jämställd arbetsplats.

Regeringen bedömer att Krisberedskapsmyndigheten gjort ett bra arbete inom ohälsoområdet då den totala sjukfrånvaron i Krisberedskapsmyndigheten var 2 procent för hela året. Regeringen ser att myndigheten arbetar för att bibehålla denna låga nivå. Den låga sjukfrånvaron kan bl. a. förklaras med att myndigheten är ung såväl ur etablerings- som ålderssynpunkt. Genomsnittsåldern på Krisberedskapsmyndigheten är ca 41 år.

Styrelsen för psykologiskt försvar

Resultat

Styrelsen för psykologiskt försvar har deltagit i arbetet i två samverkansområden, Teknisk infrastruktur respektive Områdesvis samordning, samverkan och information.

Styrelsen har administrerat Medierådets verksamhet. Medierådet är ett samarbetsorgan som skall verka för att den privata och offentliga sektorn har en gemensam syn på behovet av säkerhet, beredskap, krishanteringsförmåga och samverkan. I Medierådet finns representanter från Krisberedskapsmyndigheten, Post- och telestyrelsen, Radioutgivareföreningen, Statens räddningsverk, Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB, Teracom AB, Tidningarnas Telegrambyrå AB, Tidningsutgivarna och TV 4 AB.

Styrelsen har under året publicerat den årliga opinionsstudien "Opinion 2003". En sådan studie har genomförts regelbundet sedan 1952. Opinionsstudierna är ett viktigt komplement till bilden av befolkningens syn på samhället, säkerhetspolitiken, totalförsvaret, försvarsviljan samt upplevelse av hot mot bakgrund av förändringar i omvärlden. En studie om hur några större svenska tidningar rapporterade krigsskeendet i Irak under några veckor våren 2003, "Ett gott krig eller en ond opinion", har publicerats.

Styrelsen har vidare administrerat verksamheten i Totalförsvarets informationsråd som består av företrädare för Försvarsmakten, Krisberedskapsmyndigheten, Totalförsvarets pliktverk, Statens räddningsverk, Försvarshögskolan, Centralförbundet Folk och Försvar

samt Frivilligorganisationernas samarbetskommitté.

Under 2003 har arbetet med regeringens uppdrag att skapa en informationsbank på Internet om M/S Estonias haveri varit omfattande. En första version publicerades på Internet den 1 september 2004.

Under 2003 kunde det psykologiska försvaret fira en femtioårig verksamhet. Detta uppmärksammades bland annat genom att Styrelsen gav ut en jubileumsbok.

Analys och slutsatser

Styrelsen för psykologiskt försvar tidigare insatser inom området massmedieberedskap var inriktad på att följa och vid behov stödja public service-företagens beredskapsplanläggning. Från och med 2003 har Styrelsens arbete delvis en ny inriktning. Myndighetens angrepps- och synsätt har såväl koncentrerats som breddats. Koncentrationen i sig innebär att ett antal mer inriktade studier har planlagts under året för att genomföras under 2004. Syftet med arbetet är att kartlägga medieföretagens roll och förutsättningar i det nya krishanteringssystemet. Det breda synsättet visar sig bl.a. genom att Styrelsen även avser att arbeta mer utifrån ett helhetsperspektiv, där inte enbart medieföretagen, utan också samhällsmedborgarnas förutsättningar att ta till sig viktig samhällsinformation analyseras. Analyssättet utgår från den betydelse som medierna har som nyhetsförmedlare och opinionsbildare.

Regeringen bedömer att Styrelsen har uppfyllt ställda mål för verksamheten.

3.8 Inriktning

3.8.1 Inriktning Verksamhetsområdet Det militära försvaret

I prop. 2004/05:5 föreslår regeringen vilka krav på operativ förmåga som skall gälla för Försvarsmakten och bedömer där också att det militära försvaret inom ramen för sin huvuduppgift, förmågan att kunna föra väpnad strid, skall uppnå denna förmåga och genomföra de insatser som krävs (se även avsnitt 3.3.1). Nedan följer regeringens bedömning av vilken inriktning för 2005 som i övrigt bör gälla för Försvarsmaktens verksamhetsgrenar.

3.8.1.1 Utbildning, planering m.m. och stridskrafternas utveckling

---

Regeringens bedömning: Under 2005 bör utbildnings- och övningsverksamheten inriktas mot att öka förmågan att verka med behovssammansatta styrkor inom ramen för samordnade insatser. Härvid bör särskilt uppmärksammas arbetet med att bidra till och utveckla EU:s snabbinsatsförmåga.

Förmågan att samverka med civila myndigheter bör vara fortsatt hög. Utvecklingen av förband, kompetens och förmåga bör ske samordnat och inom ramen för utvecklingen mot ett försvar på nätverksbaserad grund och en ökad internationell förmåga såväl kvalitativt som kvantitativt.

Avveckling av förband och personal bör fullföljas snarast och genomföras skyndsamt.

Det svenska bidraget till internationella styrkeregister bör successivt utvecklas mot en högre ambitionsnivå avseende förband, beredskapstider och uthållighet. Utgångspunkt bör vara de kapacitetsmål som är fastställda i EU Headline Goal 2010.

Särskilda åtgärder bör vidtas för att säkerställa rekryteringen av totalförsvarspliktiga till internationella insatser.

Skälen för regeringens bedömning: De insatsförband som enligt regeringens förslag i prop. 2004/05:5 Vårt framtida försvar skall ingå i insatsorganisationen och ha beredskap för territoriell integritet och internationella insatser, bör enligt regeringens uppfattning prioriteras när det gäller utbildnings- och övningsverksamhet, utveckling m.m. Detta är även väsentligt för utvecklingen av förband som skall bidra till EU:s snabbinsatsstyrka. När det gäller övriga förband bör sådan verksamhet endast undantagsvis genomföras bl.a. i syfte att vidmakthålla och utveckla kompetenser.

Det är enligt regeringens uppfattning viktigt att de förband som inte längre skall ingå i insatsorganisationen enligt regeringens förslag i prop. 2004/05:5 Vårt framtida försvar avvecklas skyndsamt. Detta bidrar till att resurser kan frigöras för att genomföra den verksamhet och de ambitionshöjningar inom vissa områden som regeringen har föreslagit och bedömt i ovannämnda proposition.

Operativ ledning och logistik

Inriktningen för operativ ledning och logistik under 2005 bör vara att inleda de av riksdagen beslutade reduktionerna inom grund- och insatsorganisationen.

Under 2005 kommer påbörjandet av omstruktureringen att vara en viktig uppgift för Försvarmaktens centrala ledning. Den Operativa insatsledningens (OPIL) samlokalisering till Uppsala och kommande reduceringar av den centrala ledningen är andra förutsättningar i arbetet.

Kompetensen i operativ och taktisk stabs-tjänst samt internationell samverkan bör utvecklas.

Utvecklingen inom såväl lednings- som logistikfunktionen bör bygga på anpassning av systemen till internationell och gemensam standard.

Möjligheterna till utläggning av verksamheter på entreprenad bör prövas och göras där detta är kostnadseffektivt.

Utvecklingen inom internationell militär och civil logistik bör följas i syfte att FM LOG skall kunna stödja Försvarmaktens förband såväl nationellt som internationellt.

Markstridskrafter

Inriktningen för markstridskrafterna under 2005 bör vara att inleda de av riksdagen beslutade reduktionerna inom grund- och insatsorganisationen. Organisationen av snabbinsatsstyrkan skall påbörjas.

Utbildningen bör inriktas mot att öka förmågan till väpnad strid i sammansatta och integrerade förband. Enligt vad som redovisats tidigare har förmåga att leda högre förband förstärkts genom övningsverksamhetens goda resultat. Regeringen anser att det är viktigt att Försvarmakten fortsätter denna utveckling för att stärka förmågan att leda högre förband. Det är inte minst viktigt i ett internationellt perspektiv. Övningar med inslag av gemensamma operationer, d.v.s. övningar med flera stridskrafter, är även fortsättningsvis av stor vikt.

De viktigaste övningarna för markstridskrafterna är slutövningen och arméns stabs- och sambandsövning. Även deltagande i internationella övningar bör prioriteras.

Den viktigare materielltillförseln för arméstridskrafterna under 2005 består av leveranser av pansarterrängbil 202/203 och måldetekterande artillerigranat (Bonus). Under 2005 planeras utvecklingen av den moderniserade och dumperiserade versionen av haubits 77 påbörjas. Anskaffning är dock inte planerad förrän tidigast 2008.

Sjöstridskrafter

Inriktningen för sjöstridskrafterna under 2005 bör vara att inleda de av riksdagen beslutade reduktionerna inom grund- och insatsorganisationerna samt prioritera utbildnings- och övningsverksamheten. Planeringen inför utvecklandet av förband med snabbinsatsförmåga är i detta avseende av särskild vikt.

Regeringen anser att det är av vikt att det fortsatt bedrivs tillämpade övningar med behovssammansatta styrkor. Vidare bör förbanden ha en god incidentberedskap. På motsvarande sätt anser regeringen att internationella övningar med förband anmälda till internationella styrkeregister bör ges stor vikt. Utbildning m.m. skall vidare planeras, genomföras och följas upp så att den även motsvarar de ökade krav som följer av regeringens beslut att anmäla vissa förband till internationella styrkeregister. En förutsättning för att upprätthålla beredskapskraven för förband anmälda till internationella styrkeregister är enligt regeringens uppfattning en fortsatt hög ambitionsnivå inom utbildning, planering och övningsverksamheten m.m. Planeringen inför utvecklandet av förband med snabbinsatsförmåga är i detta avseende av särskild vikt.

Den materiella förnyelsen i insatsorganisationen kommer fortsatt att omfatta bland annat halvtidsmoderniseringen av minröjningsfartyg typ Landsort. Arbetet med att utveckla ett nytt torped-, min- och sensorsystem (TMS) fortsätter.

Luftstridskrafter

Inriktningen för luftstridskrafterna under 2005 bör vara att inleda de av riksdagen beslutade reduktionerna inom grund- och insatsorganisationen.

Planeringen inför utvecklandet av förband med snabbinsatsförmåga är i detta avseende av särskild vikt.

Inriktningen för luftstridskrafterna i övrigt innebär i huvudsak följande. Vidareutvecklingen av Gripensystemet bör fortsätta, liksom den materiella utvecklingen med bl.a. tillförandet av JAS 39 C/D-plan. Utvecklingen av förmågan att genomföra precisionsbekämpning bör fortsätta. Swafrap bör prioriteras avseende materiel, utbildnings- och övningsverksamhet. Luftstridskrafterna bör fortsätta att delta i såväl multinationell som bilateral övningsverksamhet i syfte att förbättra Försvarsmaktens samlade förmåga, främst på högre konfliktnivåer. Övningar på högre taktisk nivå bör genomföras. I ordinarie utbildning bör grundläggande förmåga att delta i internationella insatser skapas, dels genom nationell utbildning, dels genom medverkan i internationella övningar.

För att uppnå de kvalitativa målen vid luftstridskrafterna och möjliggöra förmåga till exportstöd, bör verksamheten inriktas mot en ökning av flygtidsproduktionen samt förmågan att taktiskt leda luftstridskrafterna. Därvid skall:

- genomförandeplan för flygutbildning verkställas,
- flygtidsproduktionen optimeras mot flygförare i förbandsgrupp 1 samt
- övningsverksamhetens omfattning och kvalitet inriktas mot nivå tre på den femgradiga bedömnings skalan och inkludera utveckling av nationell ledningsförmåga.

Som regeringen tidigare har anmält till riksdagen är helikopterförbanden inne i en period med stora förändringar. Detta präglar förbanden, deras utveckling och förmåga i det korta perspektivet. Inriktningen av helikopterförbanden under 2005 bör fortsatt vara att utveckla helikopterbataljonen, med mark- och sjöoperativinriktning. Helikopterbataljonen fortsätter införandet av helikopter 14 och helikopter 15. Mot bakgrund av det begränsade antalet helikoptrar måste en prioritering ske mellan helikopterbataljonens uppgifter.

Parallellt med anskaffningen kommer merparten av de befintliga helikoptersystemen och helikoptrarna att avvecklas.

Regeringen vill också erinra om betydelsen av att helikopterförbanden deltar i internationella

övningar. Hittills genomförda internationella övningar har tillfört förbanden värdefulla erfarenheter.

Utvecklingen mot ett nätverksbaserat försvar (NBF)

Inom ramen för utvecklingen mot ett nätverksbaserat försvar (NBF) sker Försvarsmaktens omstrukturering från ett invasionsförsvar mot ett flexibelt insatsförsvar. Detta bedöms medge ett mera effektivt utnyttjande och samordning av stridskrafterna. Med stöd av modern informations- och kommunikationsteknik skapas förutsättningar för förbättrad förmåga inom följande delar:

- information och omvärldsuppfattning,
- ledning med beslutsstöd samt
- insats och verkan.

Regeringen finner det angeläget att det sker en kontinuerlig växelverkan mellan utvecklingsprocesserna teknik, personalkompetens, metodik-, och organisationsutveckling. Denna växelverkan skall baseras på fastställda målsättningar, aktiviteter och analyser med erfarenhetsutvärdering. Utgående från detta anser regeringen att det måste finnas förutsättningar att revidera såväl målsättningar som planering för fortsatt utveckling. Genom detta erhålls handlingsfrihet och det skapas förutsättningar för att undvika låsningar i såväl ekonomiska som tekniska termer.

Vidare finner regeringen det angeläget att det råder en långsiktig bemanningssäkerhet inom Försvarsmakten. Det är i detta sammanhang angeläget att betona att detta även omfattar de delområden som verkar under central nivå och ut till förbandsnivån.

I Försvarsmaktens fortsatta utvecklingsarbete mot ett nätverksbaserat försvar är det angeläget att utformningen av såväl de tekniska delarna som metodiken för insatsledning medger förmåga att utbyta information och samverka med andra aktörer. Deltagande i internationella insatser ställer krav på interoperabilitet vilket gör att det är väsentligt att undvika svenska särlösningar. Vidare är det väsentligt att utvecklingen medger att utbyte av information och samverkan med andra totalförsvarsmyndigheter och civila myndigheter kan ske under såväl fred, kris som krig vilket därmed ger förutsättningar

för att öka samhällets totala förmåga att samordnat hantera svåra kriser eller påfrestningar på vårt samhälle.

Personalförsörjning

Inledning

Arbetet med att genomföra den förändring av Försvarsmaktens personalförsörjningssystem som redovisades i propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret pågår (prop. 2001/02:10, bet. 2001/02:FöU7, rskr. 2001/02:192). Regeringen redovisar sin syn på det fortsatta utvecklingsarbetet i prop. 2004/05:5.

Totalförsvarspliktiga

Regeringen anser att det är av vikt att volymen totalförsvarspliktiga redan under 2005 anpassas till den insatsorganisation som regeringen föreslår i prop. 2004/05:5 Vårt framtida försvar. Den föreslagna totalförsvarspliktsvolymen, som bedöms uppgå till ca 10 000 inryckande, förutsätter att de mest motiverade uttas till tjänstgöring. En följd effekt av detta kan även bli att personalförsörjningen för de internationella insatserna tryggas. Regeringen anser att Totalförsvarets pliktverk, med stöd av Försvarsmakten, i detta hänseende bör vidta åtgärder för att höja intresset samt förfina urvalsprocessen vid mönstring.

Regeringen överväger att pröva ett system med årlig uppräknings av de totalförsvarspliktigas förmåner.

Frivilliga försvarsorganisationer

Regeringen avser att ge Försvarsmakten och Krisberedskapsmyndigheten i uppdrag att redogöra för hur uppgifterna för de frivilliga försvarsorganisationerna och behovet av frivillig personal bör se ut i framtiden.

Regeringen behandlar i prop. 2004/05:5 Vårt framtida försvar den framtida inriktningen för den frivilliga försvarsverksamheten. Enligt regeringen är stora delar av dagens frivilligverksamhet inriktad mot det gamla invasionsförsvaret och anpassat till en numerärt större insatsorganisation med högre behov av stöd från frivilliga än dagens. Inriktningen är att en reduktion av anslaget 6:9 Stöd till frivilliga

försvarsorganisationer görs med 12,6 miljoner kronor 2005. Regeringen avser därutöver reducera uppdragsmedlen under 2005 med ca 20 procent.

Diskriminering och mångfaldsfrågor

Totalförsvarets pliktverk är i högre utsträckning än övriga myndigheter totalförsvarets ansikte mot övriga samhället då kontakterna med allmänheten är omfattande under mönstrings- och inskrivningsprocessen. Vid dessa kontakter med mönstrande ungdomar får det inte råda något tvivel om vilka attityder och värderingar som det svenska försvaret är satt att skydda och som dess myndigheter också skall präglas av. Myndigheten skall därför intensifiera sitt arbete tillsammans med Försvarsmakten för att motverka ogynnsamma attityder och säkerställa att alla ungdomar, oaktat kön, etnisk tillhörighet och sexuell läggning m.m. känner sig välkomna och respekterade.

Både Försvarshögskolan och Försvarsmaktens skolor har en speciell roll i det att de utbildar och formar officerare och chefer inom totalförsvaret. Regeringen bedömer att ledarskapet är avgörande för att skapa en arbetsmiljö som främjar jämställdhet och ökad mångfald och där alla ges samma utvecklingsmöjligheter. Det är viktigt att chefer inom det militära försvaret får tillräckliga kunskaper om jämställdhets- och diskrimineringsfrågor för att kunna bli goda ledare i arbetslivet. Det är därför nödvändigt att Försvarsmakten och Försvarshögskolan verkar för att bidra till detta. Regeringen har gett Försvarsmakten, Försvarshögskolan och Totalförsvarets pliktverk ett uppdrag att arbeta med dessa frågor och även följt delar av arbetet under 2004.

3.8.1.2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

---

Regeringens bedömning: Under 2005 bör materielförsörjningen inriktas mot en förbättrad handlingsfrihet, en utvecklad styrning, en påbörjad framtagning av ett fördjupat underlag avseende nischer, en fördjupning av inriktningen för internationella samarbeten, en fortsatt utveckling av vissa materiellprojekt, en vidareutveckling av samarbetsformer som ger ytterligare möjligheter till synergieffekter med

civil teknik samt en utveckling av formerna för exportstöd.

Vidare bör frågan om ett eventuellt utnyttjande av industrin som s.k. systemhus, liksom industrins framtida roll avseende drift, underhåll och avveckling beredas under 2005.

För att stärka styrningen av materielförsörjningen och kunna tillhandahålla kompetens inom områdena internationella samarbeten, export och försvarsindustriella analyser bör under 2005 en analys- och ledningsstödsresurs organiseras vid Försvarets materielverk. Denna resurs bör anslagsfinansieras (se avsnitt 3.10.2).

Inriktningen för avvecklingen av överskottsmateriel är att denna bör ske på det mest ekonomiskt fördelaktiga sättet. Anläggningar som inte behövs i insatsorganisationen bör avvecklas.

Skälen för regeringens bedömning:

Materielförsörjning samt forskning och teknikutveckling

Regeringen menar att materielförsörjningen, inkluderande Försvarets materielverks anslag för forskning och teknikutveckling bör inriktas i enlighet med den samlade materielförsörjningsstrategi som redovisas i prop. 2004/05:5. Regeringens avsikt är att implementera och vidareutveckla denna successivt. För 2005 innebär detta beslut bland annat att ett eventuellt ökat utnyttjande av den inhemska industrin i materielförsörjningen bör studeras närmare. Det gäller såväl möjligheterna att låta industrin ta en större roll avseende systemintegration, bilda s.k. systemhus, som att låta industrin ta ett mer omfattande ansvar för underhåll, drift och avveckling. Vilken omfattning sådana utökade åtaganden skulle kunna ha måste enligt regeringen prövas utifrån varje områdes olika förutsättningar. Enligt regeringens uppfattning bör vidare styrningen genom nationella nischer utvecklas under 2005, inte minst med avseende på eventuella förändrade krav på operativ förmåga.

Försvarets utskottet har i betänkande Försvaret och beredskap mot sårbarhet (bet. 2002/03:FöU1) uttalat att olika aktörers roller och uppgifter i materielförsörjningen borde preciseras. Riksdagen menar i sin

rapport Materiel för miljarder (Rir. 2004:6) att kompetensen och kapaciteten för att hantera materiel och försvarsindustrifrågor behöver förstärkas. Med anledning av detta har chefen för Försvarets materielverk givit överdirektören vid Försvarets materielverk i uppdrag att biträda Regeringskansliets (Försvarets materielverks) framtagande av underlag rörande Försvarets materielverks myndighetsroll och behov av kompetens. Uppdraget redovisades den 17 juni 2004 (Fö2004/1410/MIL). Utifrån den redovisningen menar regeringen att en resurs bör organiseras och utvecklas vid Försvarets materielverk med uppgift att kunna tillhandahålla kompetens för analys- och ledningsstöd inom materielförsörjningen bl.a. till Regeringskansliet. Denna resurs bör anslagsfinansieras (se avsnitt 3.10.2).

Materiel som inte behövs för att uppfylla de långsiktiga kraven på operativ förmåga och kompetenser skall avvecklas. Avvecklingen bör ske på det sätt som är mest ekonomiskt fördelaktigt.

Anläggningar

Försvarets materielverks anläggningsförsörjning bör anpassas efter beredskapsbehoven. Anläggningar som inte behövs i insatsorganisationen bör avyttras. Enligt regeringens uppfattning är det viktigt att avvecklingen sker kostnadseffektivt.

Regeringens bedömning: Det nationella flygtekniska forskningsprogrammet bör fortsätta under perioden 2005 – 2008.

Skälen för regeringens bedömning: Riksdagen har tidigare beslutat om det nationella flygtekniska forskningsprogrammet (NFFP). Det senaste beslutet omfattade 2004 (prop. 2003/04:1, bet. 2003/04:FöU1, rskr. 2003/04:98).

Riksdagsbeslutet omfattar tillsammans perioden 1993/1994 – 2004. Det statliga bidraget till finansiering av programmet har hittills uppgått till högst 30 000 000 kronor per år. Flygindustrin har bidragit med motsvarande summa.

Målet för programmet är att genom stimulans till forskningsarbete bidra till att svensk flygindustris kompetens och konkurrenskraft

utvecklas. Programmet omfattar sådan flygteknisk forskning som är av gemensamt civilt och militärt intresse. Vidare bidrar programmet till att stärka landets förmåga att aktivt delta i och dra nytta av internationellt forsknings- och teknologisamarbete. Projekten inom programmet genomförs i samverkan mellan flygindustri, universitet och högskolor samt forskningsinstitut. Programmet leds i samverkan mellan industrin och staten. Programmet har bl.a. inför den kommande forskningspolitiska propositionen utvärderats under 2004. I utvärderingsrapporten (VINNOVA, rapport 2004:9) har förslag lämnats om programmets framtida omfattning, avgränsning, inriktning och styrning.

Regeringen bedömer att programmet har bedrivits på ett effektivt sätt och att resultaten hittills av programmet är positiva. Flygindustrin stödjer även förslaget i utvärderingsrapporten om en fortsättning av programmet. Programmets betydelse från förvars- och näringspolitiska utgångspunkter motiverar enligt regeringen att programmet fortsätter. Regeringen bedömer i enlighet med utvärderingens rekommendationer att programmets ekonomiska nivå bör höjas och att programperioden bör utökas till att omfatta fyra år.

Regeringen har 2004 uppdragit åt en särskild förhandlare att för statens räkning förhandla med flygindustrin om programmets omfattning, avgränsning, inriktning och styrning från och med 2005.

Regeringen avser att vidare behandla det nationella flygtekniska forskningsprogrammet i kommande forskningspolitiska proposition och där lämna nödvändiga förslag.

3.8.1.3 Insatser

Regeringens bedömning:

Incidentinsatser

Försvarsmakten bör ingripa mot kränkningar av svenskt territorium.

Internationella insatser

Sverige bör under 2005 kunna delta i fredsfrämjande insatser, i första hand med resurser och förband som har anmälts eller kan komma att anmälas till internationella styrkeregister. Förmågan att delta i fredsfrämjande insatser över hela skalan bör öka både kvalitativt och kvantitativt.

Skälen för regeringens bedömning:

Incidentinsatser

I enlighet med regeringens förslag i prop. 2004/05:5 skall Försvarsmakten ha förmåga att upptäcka och avvisa alla former av kränkningar av svenskt territorium. Förmågan att snabbt kunna öka denna förmåga bör finnas i anslutning till akuta kriser. Därutöver bör förmågan att upptäcka och avvisa säkerhetshot samt att tidigt kunna upptäcka NBC-insatser i närområdet vidmakthållas.

Anpassningsförmåga

För att få ett starkare genomslag för de förändrade krav som ställs kommer regeringen inte längre att ställa krav i termer av anpassningsförmåga, utan istället styra i termer av beredskap och krav på flexibilitet och utveckling.

Mot bakgrund av de delvis förändrade kraven på operativ förmåga i prop. 2004/05:5 har regeringen uppdragit åt Försvarsmakten att se över beredskapssystemet. Översynen berör framförallt i vilken omfattning Försvarsmakten bör ha förband med låg beredskap, dvs. längre beredskapstid än ett år. Principen om att insatsorganisationen skall ha en varierande uppfyllnad av personal, materiel etc. är emellertid fortfarande viktig för att Sverige inom en given ekonomisk ram fullt ut skall kunna utveckla de

förband som skall kunna genomföra insatser och även skapa uthållighet för pågående insatser.

Inriktning avseende flexibilitet och utveckling framgår av avsnitten om inriktning av utbildning, planering m.m. och materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling.

Grundberedskap

Resurser ur grundorganisationen jämte delar ur insatsorganisationen bör ha beredskap för att möta de hot som kortsiktigt kan uppstå i rådande omvärldsläge. Beredskap för ingripande mot kränkningar av svenskt territorium bör finnas med kraftsamling till tider och områden där risken för kränkningar är som störst. Försvarsmakten skall upprätthålla den beredskap som framgår av hemligt regeringsbeslut.

Beredskap för internationella insatser

Försvarsmaktens förmåga till internationella insatser är i flera avseenden styrande för insatsorganisationen och myndighetens framtida utformning i övrigt. Den ställer krav på interoperabilitet, personell tillgänglighet, förmåga till väpnad strid, uthållighet och tillgång till strategisk transportförmåga. Försvarsmakten skall bidra till att förebygga och hantera kriser i Europa och globalt. Förmågan skall även medge svensk ledning av multinationella förband. Försvarsmakten skall kunna verka i hela skalan av fredsfrämjande uppgifter från förtroendeskapande, konfliktförebyggande, fredsbevarande uppgifter till fredsframtvängande operationer, och i vissa fall även stöd till humanitära insatser. Värt att notera i sammanhanget är det internationella samfundets ökade ansträngningar att motverka spridning av massförstörelsevapen, inte minst till icke-statliga aktörer.

Utvecklingen av framför allt Sveriges bidrag till EU:s snabbinsatsstyrka bör innebära en förstärkning av den internationella förmågan och bidrar till en högre ambitionsnivå avseende anmälningar till internationella styrkeregister. Utgångspunkten för utvecklingen av den internationella förmågan bör vara de kapacitetsmål som är fastställda i EU Headline Goal 2010. Regeringen anser att det är viktigt att det finns flexibilitet avseende förbandsanmälningar och beredskapstider. Därför avser

regeringen att kontinuerligt utvärdera och eventuellt ompröva anmälda bidrag. Förändrade behov skall kunna påverka anmälningarna. Insatsorganisationens utveckling och ett svenskt bidrag till EU:s snabbinsatsstyrka kommer också att påverka anmälningarna till internationella styrkeregisterbidrag. Förändrade behov skall kunna påverka anmälningarna.

Inriktning Internationella insatser

Allmänt

Antalet internationella krishanteringsinsatser, där FN, EU eller andra regionala aktörer tar ett större ansvar, förväntas öka. Regeringens ambition att kvantitativt och kvalitativt höja Sveriges förmåga att delta i fredsfrämjande insatser över hela skalan bör ses i detta ljus. Svenskt deltagande i nya insatser kan därför komma att bli aktuella under budgetåret.

Kostnaderna för de internationella insatserna har under året varit fortsatt höga i relation till t.ex. mängden personal i bidragen. Med anledning av detta vill regeringen understryka vikten av att de ytterligare resurser som 2005 tillförs för internationella insatser kan omsättas i ökade bidrag till operationernas genomförande.

Kfor i Kosovo

I mars 2004 uppstod oroligheter i Kosovo och situationen för det svenska förbandet var ansträngd. Regeringen beslutade därför i april 2004 om en förstärkning med högst 150 personer.

En reducering av det svenska truppbidraget i Kosovo genomfördes under sommaren 2004. Det svenska bidraget omfattar ett skyttekompani, underrättelsefunktioner och stabsofficerare, motsvarande ca 330 personer. Nato har beslutat om att under året återuppta utredningen av ett så kallat stridsgruppskoncept för styrkan Kfor i Kosovo. Det svenska bidraget är i sin nuvarande utformning väl anpassat för denna organisationsförändring. Sammantaget innebär det ett för svensk del oförändrat bidrag under 2005.

Althea i Bosnien-Hercegovina

EU beslutat att genomföra en EU-ledd insats efter den Nato-ledda insatsen SFOR i Bosnien-Hercegovina. Insatsen har fått namnet Althea. Det svenska inriktningen är att från och med

december 2004, då insatsen beräknas starta, bör insatsen inledningsvis omfatta en logistikenhet och stabsofficerare. Sverige har för avsikt att delta i det norra området med Finland som framework nation.

Insatsen beräknas pågå i två år vilket medför att 2005 blir det första helår som den hittills största EU-gemensamma insatsen med både civila och militära verksamheter sätts på prov.

Isaf i Afghanistan

Riksdagen gav i maj 2004 ett förnyat mandat till svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (Isaf). Det svenska bidraget byggs sedan i juni 2004 upp till ca 115 personer bestående bland annat av en säkerhetspluton, två militära observatörsteam (MOT), ca 10 brandmän vid Kabuls internationella flygplats samt stabs- och samverkanspersonal i Kabul. Inriktningen är att det svenska bidraget skall vara av långsiktig karaktär och det planeras därför att finnas på plats under hela 2005. Behov av samverkansofficerare vid US Centcom finns så länge Sverige deltar med trupp i Afghanistan, inriktningen för dessa två tjänster är således att de förlängs under 2005.

Unmil i Liberia

Riksdagen medgav i februari 2004 att Sverige skall delta i FN:s fredsbevarande mission (Unmil) i Liberia tillsammans med Irland. Bidraget består av ett förstärkt mekaniserat skyttekompani på ca 240 personer. Mandatet gäller för 12 månader. Inriktningen är att det svenska bidraget på ett förstärkt mekaniserat skyttekompani skall fortsätta även under 2005. Regeringen avser återkomma till riksdagen med en proposition om svenskt deltagande i Liberia.

3.8.1.4 Försvarsunderrättelseverksamhet

Regeringens bedömning: Ominriktningen av underrättelseverksamheten mot strategiska underrättelser av relevans för utrikes-, säkerhets- och försvarspolitikerna bör under 2005 fortsätta. Försvarsunderrättelseverksamheten bör också vidareutvecklas för att stärka förmågan att bidra till det internationella samarbetet, särskilt avseende det stöd som kan lämnas till EU. Ytterligare ansträngningar att stödja svensk trupp och personal i fredsfrämjande och andra

internationella insatser bör göras. Mot bakgrund av de säkerhetspolitiska förändringarna under de senaste åren bör formerna för underrättelse-tjänsten ytterligare genomlysas.

Skälen för regeringens bedömning: Den tyngdpunktsförskjutning som skett från traditionell militär förvarning och heltäckande operativ och taktisk förvarning mot strategiska och icke-militära underrättelser och den vidgade hotbilden bör fortsätta. Det innebär en fortsatt utveckling av försvarsunderrättelsemyndigheternas förmåga att stödja regeringen med underrättelser som är relevanta för utrikes-, säkerhets- och försvarspolitikerna.

Regeringen gör sammantaget bedömningen att det är av vikt att det förändringsarbete som inletts för att förbättra inriktningen, inhämtningsmetoderna och analyserna i syfte att öka underrättelseproduktionens relevans fortsätter. Regeringen gör också bedömningen att de djupgående förändringar som skett under de senaste åren avseende både den säkerhetspolitiska miljön och den tekniska utvecklingen motiverar en anpassning av den lagstiftning som reglerar förutsättningarna för försvarsunderrättelsemyndigheterna. Ny lagstiftning avseende underrättelseinhämtning och andra aspekter av underrättelseverksamheten är under beredning.

Mot bakgrund av de ovan angivna förändringarna och de krav som de ställer på en väl fungerande underrättelsetjänst bör också formerna för den svenska underrättelsetjänsten genomlysas.

Därutöver ställer det intensifierade internationella underrättelsesamarbetet nya krav på försvarsunderrättelseverksamheten. Inte minst innebär stödet till EU:s framväxande förmåga inom ramen för GUSP och ESFP att försvarsunderrättelseverksamheten måste utvecklas för att bättre svara mot dessa nya och föränderliga behov.

I takt med att Sveriges deltagande i internationella insatser kan förväntas öka är det också angeläget att ansträngningar görs för att stödja svensk trupp och annan personal i insatsområdet. Ett fullgott underrättelsestöd är av stort värde såväl inför beslut om insatser som under pågående operation.

3.8.2 Inriktning Verksamhetsområdet Det civila försvaret

I prop. 2004/05:5 bedömer regeringen vilket mål som bör gälla för verksamheten inom det civila försvaret (se även avsnitt 3.3.2). Nedan följer regeringens bedömning av vilken inriktning som i övrigt bör gälla för det civila försvaret under 2005.

3.8.2.1 Övergripande inriktning av verksamheten

Åtgärder som genomförs för att stärka samhällets förmåga att hantera svåra påfrestningar i fred förbättrar också förmågan för det civila försvaret. Inriktning för den verksamhet som i huvudsak stärker samhällets förmåga att hantera svåra påfrestningar på samhället i fred redovisas i avsnittet 4.7.1 Inriktning Verksamhetsområdet Svåra påfrestningar.

Verksamhet för att säkerställa grundläggande förmåga inom det civila försvaret innefattar bl.a. utbildning av totalförsvarspliktiga uttagna med civilplikt, uppdrag till frivilliga försvarsorganisationer, omvärldsbevakning för höjd beredskap, underhåll av skyddsrum och fullträffskyddade teleanläggningar samt utbildning för minröjning. Verksamhet som utförs av de frivilliga försvarsorganisationerna bör i högre grad än i dag utformas för att möta kommunernas faktiska behov av förmågor. Områden av stor betydelse är el-, tele- och informations säkerhet samt skydd mot CBRN-händelser (kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära händelser). Krisberedskapsmyndigheten har en viktig roll att prioritera och samordna den verksamhet som genomförs inom verksamhetsområdena Det Civila försvaret respektive Svåra påfrestningar för att få ut största totala effekt på samhällets samlade förmåga.

3.8.2.2 Inriktning för gemensamma frågor för civilt försvar

Krisberedskapsmyndigheten

Regeringen anser att en utvecklad samverkan mellan offentlig sektor och näringsliv är en viktig

del av strukturen för krishantering. Regeringen ser därför näringslivssamverkan som en viktig del i Krisberedskapsmyndighetens arbete med att stärka samhällets krishanteringsförmåga.

Under perioden fram till 2010 kommer Krisberedskapsmyndigheten att arbeta för att skapa en tydligare koppling mellan forskning, utveckling och övrig utbildningsverksamhet. Regeringen har uppdragit åt Krisberedskapsmyndigheten i regleringsbrevet för år 2004 att redovisa hur forskning inom myndighetens verksamhetsområde har initierats samt redovisa former för planering, uppföljning och utvärdering. Denna redovisning skall utgöra grund för fortsatt utveckling av myndighetens uppgifter inom forskningsområdet.

Styrelsen för psykologiskt försvar

Syftet med massmedieföretagens beredskap är att förebygga och minska sårbarheten i produktion och distribution samt skapa en sådan säkerhet och förmåga till krishantering att samhällets behov av information och fri opinionsbildning kan tillgodoses i alla situationer. I december 2003 gav regeringen Styrelsen för psykologiskt försvar i uppdrag att kartlägga hur medieföretagen inom privata sektorn, främst de stora och medelstora företagen, och public service-företagen ser på hot, risker och sårbarhet. Kartläggningen skall omfatta såväl producerande som distribuerande företag och redovisas senast den 31 januari 2005.

Styrelsen skall slutföra arbetet med upprättandet av en informationsbank avseende M/S Estonias haveri. Vidare skall en ny opinionsstudie genomföras om befolkningens syn på samhället, säkerhetspolitiken, totalförsvaret, försvarsviljan samt upplevelse av hot mot bakgrund av förändringar i omvärlden.

3.9 Revisionens iakttagelser

Årlig revision

Riksrevisionen granskar varje år myndigheternas årsredovisningar och delårsrapporter. För myndigheterna inom politikområdet har Riksrevisionen lämnat revisionsberättelser utan

anmärkningar förutom för Försvarsmakten och Försvarets radioanstalt.

För huvuddelen av myndigheterna som vidtagit åtgärder med stöd av bidrag från anslaget 6:5 *Civilt försvar* utgör denna verksamhet endast en del av myndigheternas totala verksamhet. Riksrevisionens iakttagelser redogörs för under det politik- eller verksamhetsområde där myndigheterna hör hemma. Riksrevisionen bedömer att Krisberedskapsmyndighetens och Styrelsen för psykologiskt försvars årsredovisningar i allt väsentligt är rättvisande.

Försvarsmakten

Försvarsmakten har för 2003 erhållit en revisionsberättelse med invändning. Riksrevisionen har riktat kritik mot myndighetsledningens förvaltning på grund av brister i intern styrning och kontroll. Bl.a. har anslagsposten 6:2:1 *Utveckling och anskaffning, vidmakthållande och avveckling av anläggningar* överskridits med 6,7 miljoner kronor, en okänd differens i balansräkningen för posten Avräkning med statsverket på 758 miljoner kronor identifierats och ett överskridande för villkor nr 26 i regleringsbrevet för Försvarsmakten, Säkerhetsfrämjande samarbete med Estland, Lettland och Litauen under anslagsposten 6:1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap m.m.* skett med 12 miljoner kronor.

Riksrevisionen gör bedömningen att överskridandet på anslagsposten 6:2:1 *Utveckling och anskaffning, vidmakthållande och avveckling av anläggningar* beror på brister i den löpande uppföljningen av utfallet på anslagsposten. För differensen avseende posten Avräkning med statsverket i balansräkningen anges att Försvarsmakten saknar rutiner för avstämningar av posten. För överskridandet av villkor nr 26 är den främsta orsaken att den del av finansieringen för det säkerhetsfrämjande samarbetet med Estland, Lettland och Litauen som, enligt regeringsbeslut den 6 februari 2003, skulle belasta anslaget 6:2 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling* felaktigt belastat anslagsposten 6:1:1 *Förbandsverksamheten och beredskap*.

I revisionsrapporten har Riksrevisionen förutom ovan nämnda differens och överskridanden tagit upp senarelagda beställningar, administrativa tjänster, beredskapsinventarier samt resultatredovisningen. På grund av utgiftsbegränsningen på anslaget 6:2 *Materiel,*

anläggningar samt forskning och teknikutveckling under 2003 genomförde Försvarsmakten tillsammans med Försvarets materielverk omförhandlingar som resulterade i senarelagda beställningar på 794 miljoner kronor. De senarelagda beställningarna samt beloppet för dessa redovisades inte tillräckligt tydligt i årsredovisningen utan nämndes endast i myndighetschefens inledning. Enligt Riksrevisionen skulle Försvarsmakten ha redovisat genomförda omförhandlingar samt totalt belopp som dessa uppgick till under rubriken Väsentliga händelser i årsredovisningen. Därutöver borde omförhandlingarnas påverkan på olika poster ha redovisats i not till dessa.

Utfallet på kontot för de administrativa tjänsterna visar att beloppet endast till viss del avser administrativa tjänster, vilket innebär att kontering på annat konto skulle ha skett. Riksrevisionen anger att Försvarsmakten bör ändra rutinerna så att korrekta S-koder används och redovisningen därmed kan ske på rätt konton. För beredskapsinventarierna bör Försvarsmakten justera avskrivningstiden för de flygplan som skall övergå till annan användare. Avskrivningstiden motsvarar idag inte verklig ekonomisk livslängd. Slutligen kan nämnas att Riksrevisionen konstaterat att flera av de brister som tidigare påpekats i resultatredovisningen fortfarande kvarstår.

Försvarsmakten har i sitt svar till Riksrevisionen angett att åtgärder kommer att vidtas så att överskridande av anslagspost respektive villkor till anslagspost inte uppstår för 2004. Försvarsmakten har accepterat revisionens kommentarer på alla punkter utom den avseende posten Avräkning med statsverket i balansräkningen, där myndigheten anser att detta inte beror på bristande rutiner i avstämningen av posten. Myndigheten anser sig ha agerat korrekt utifrån regeringsbeslut daterat den 19 april 1997.

Regeringen avser följa upp att problemen med den interna styrningen och kontrollen åtgärdas, rutinerna förbättras och en regelbunden uppföljning inom myndigheten införs.

Försvarets radioanstalt

Försvarets radioanstalt har erhållit en revisionsberättelse med invändning.

Den första gällde att resultatredovisningen inte lämnade någon redovisning av

verksamhetens kostnader och intäkter i enlighet med kraven i 3 kap. 2 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

I den andra invändningen ansåg Riksrevisionen anser att FRA hade bristande rutiner för att säkerställa värdet på balansräkningsposten ”Materiella anläggningstillgångar”. Bristerna hade lett till att FRA inte hade kunnat visa att värdet på anläggningstillgångarna 289 miljoner kronor och statskapital 279 miljoner kronor gav en rättvisande bild.

Vad avser den första punkten har myndigheten senare inkommit med den saknade redovisningen. Den andra punkten har lett till att myndigheten påbörjat ett arbete för att förbättra anläggningsregistret och därtill hörande rutiner.

Regeringen anser det som grundläggande att Försvarets radioanstalts anläggningsregister skall vara fört på ett rättvisande sätt. Särskilt viktigt är det mot bakgrund av myndighetens i år genomförda övergång till lånefinansiering och de därmed ökade kraven på korrekt ekonomiskt beslutsunderlag. Uppföljningen av övergången till lånefinansiering är en viktig fråga för regeringen. Regeringen har därför bl.a. beslutat om en ökad redovisningsskyldighet för radioanstalten.

Särskilda rapporter

Den 12 juni 2003 överlämnade Riksrevisionsverket sin granskningsrapport Försvarets omstrukturering – Granskning av planering och genomförande (RRV 2003:20). Rapporten ingår i den granskning av försvarets omstrukturering och ekonomi som Riksrevisionsverket gjort under perioden 2001 – 2004. I rapporten hemställde Riksrevisionsverket om att Försvarets radioanstalt senast den 12 december 2003 skulle inkomma med en skriftlig redogörelse för de åtgärder som vidtagits eller kommer att vidtas i anledning av revisionsrapporten. Riksrevisionsverket medgav senare att redogörelsen fick lämnas senast den 1 april 2004.

Av rapporten framgår i sammandrag följande. Riksrevisionsverket tar upp en rad personella aspekter på genomförandet av försvarsreformen. Bl.a. konstateras att ett lämpligt personal- och kompetensförsörjningssystem inte kommer att vara operationellt vid utgången av 2004. Riksrevisionsverket menar vidare att det sannolikt inte kommer att finnas tillgänglig

personal med tillräckliga kunskaper för att uppnå den förmåga och kompetens i organisationen som beslutats. Riksrevisionsverket bedömer att Försvarets radioanstalt kommer att kunna minska antalet yrkesofficerare i enlighet med planeringen men att detta sker till höga kostnader. Riksrevisionsverket konstaterar vidare att Försvarets radioanstalt skyndsamt behöver införa en tydlig personal- och personalkostnadsredovisning och att de korta tjänstgöringstiderna för yrkesofficerarna inte är bra för verksamheten. Riksrevisionsverket anser att Försvarets radioanstalt bör fortsätta att påverka statsmakterna så att möjlighet ges till visstidsanställning. Riksrevisionsverket understryker att Försvarets radioanstalt fortsatt behöver stärka sin arbetsgivarroll. Vidare pekar Riksrevisionsverket på behovet av att Försvarets radioanstalts ledning deltar i förändringsarbetet kring de värderingar och attityder som rör jämställdhet, främlingsfientlighet och mångfald.

Riksrevisionsverkets uppföljning av materielavvecklingen visar att Försvarets radioanstalt har vidtagit en rad åtgärder för att påskynda denna. Risker att målet för materielavvecklingen inte kan uppnås har enligt Riksrevisionsverket minskat. Behovssättningen av materiel för Försvarets radioanstalt vid utgången av 2004 fastställdes i januari 2003, vilket innebär att omfattningen av materielavvecklingen definierats. Riksrevisionsverket har dock noterat att organisationen för materielavveckling ännu inte fungerar fullt ut tillfredsställande.

Försvarets radioanstalt har lämnat den redogörelse som Riksrevisionsverket begärt.

Försvarets radioanstalt menar att den kompetensbrist som uppstått är en följd av nödvändigheten att tillvarata alla de möjligheter som funnits för att minska antalet anställda. Försvarets radioanstalt menar att det från ett verksamhetsperspektiv är nödvändigt att värna om de yngsta officerarna och att skapa utrymme för nyrekrytering. Enligt Försvarets radioanstalts mening har systemet med särskild pension (SP) bidragit till att myndigheten kunnat undvika anställningsstopp och uppsägningar av yrkesofficerare. Försvarets radioanstalt har vidare lämnat exempel på det utvecklingsarbete som bedrivs inom de områden Riksrevisionsverket aktualiserat.

I Försvarets radioanstalts yttrande framgår det att det i huvudsak finns två orsaker till en ökad belastningen på avvecklingsorganisationen. Den

första orsaken är att regeringen, under pågående avvecklingsprocess, givit direktiv till Försvarsmakten att avveckla myndighetens materiella mobiliseringsenheter. Den andra orsaken är att överskottsmateriel från tidigare försvarsbeslut ännu inte avvecklats, vilket Försvarsmakten nu åtgärdar. Försvarsmaktens bedömning är att avvecklingen av överskottsmateriel från innevarande försvarsbeslut i huvudsak kommer att vara klart vid utgången av 2004.

Försvarsmakten delar vidare inte Riksrevisionsverkets uppfattning att organisationen för materielavveckling inom Försvarsmakten/FMLOG och Försvarets materielverk inte fullt ut fungerar tillfredsställande. För att fastställa övergripande strategier och övergripande frågor finns en styrgrupp med deltagare från myndigheterna. När det gäller operativa frågor på kort sikt beslutas dessa i en arbetsgrupp med representanter från myndigheterna i månatliga möten. Slutligen anordnas fyra gånger per år möten där avvecklingsorganisationen avrapporterar måluppfyllelsen från det senaste kvartalet. Där delges även direktiv för nästkommande kvartal i form av mål för avvecklingsarbetet.

Enligt regeringens mening förstärker Riksrevisionsverkets rapport den bild som regeringen har av försvarsreformen. Riksrevisionsverkets rapport utgjorde därmed ett viktigt underlag för de planeringsanvisningar som regeringen den 26 juni 2003 gav Försvarsmakten inför 2004 års försvarsbeslut. I prop. 2004/05:5 utvecklar regeringen bl.a. sin syn på de frågor som Riksrevisionsverket tagit upp.

Riksrevisionen menar i sin rapport Materiel för miljarder (Rir. 2004:6) att kompetensen och kapaciteten för att hantera materiel och försvarsindustrifrågor behöver förstärkas. Med anledning av detta har chefen för Försvarsdepartementet givit överdirektören vid Försvarets materielverk i uppdrag att biträda Regeringskansliets (Försvarsdepartementets) framtagande av underlag rörande Försvarets materielverks myndighetsroll och behov av kompetens. Uppdraget redovisades den 17 juni 2004 (Fö2004/1410/MIL). Utifrån den redovisningen menar regeringen att en resurs bör organiseras och utvecklas vid Försvarets materielverk med uppgift att kunna tillhandahålla kompetens för analys- och ledningsstöd inom materieförsörjningen bl.a. till

Regeringskansliet. Denna resurs bör anslagsfinansieras (se avsnitt 3.10.2).

3.10 Budgetförslag

Vid beräkningen av anslagen inom politikområdet har regeringen utgått från den inriktning för den ekonomiska ramen för utgiftsområdet som regeringen föreslår i prop. 2004/05:5 Vårt framtida försvar. I enlighet med vad regeringen där framhåller om ytterligare beslutsunderlag avseende Försvarsmakten och de totalförsvarsgemensamma myndigheterna, kan såväl storleken på som fördelningen av anslagsbeloppen för 2006-2007 komma att behöva förändras. Regeringen återkommer således i budgetförslagen för 2006 resp. 2007.

3.10.1 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.

Tabell 3.6 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2003	Utfall	21 598 580	Anslags- sparande	189 247
2004	Anslag	21 673 554	¹ Utgifts- prognos	21 361 773
2005	Förslag	22 125 249		
2006	Beräknat	21 425 756	²	
2007	Beräknat	19 909 980	³	

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 21 198 110 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 19 364 219 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget omfattar utbildnings- och övningsverksamhet för utvecklingen av insatsorganisationen, planering m.m., insatser samt försvarsunderrättelseverksamhet. Under anslaget finansieras den fredsfrämjande verksamhet med trupp utomlands som Försvarsmakten genomför efter beslut av regeringen. Vidare finansierar anslaget Sveriges del av de gemensamma kostnader som kan komma att uppstå i samband med EU-ledda internationella insatser. Under anslaget beräknas belopp för de frivilliga försvarsorganisationernas utbildningsverksamhet, liksom för deras verksamhet i Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland. Anslaget finansierar vidare åtgärder för att främja den svenska

försvarsindustrins exportverksamhet, Försvarsmaktens säkerhetsfrämjande samarbete med Estland, Lettland och Litauen samt avveckling av materiel.

Anslaget är till sin helhet hänförligt till verksamhetsområdet Det militära försvaret.

Prognosen för 2004 innebär att ett anslagssparande uppstår. Detta beror i huvudsak på regeringens beslut om utgiftsbegränsningar.

För utgiftsutveckling i övrigt se avsnitt 3.2 och 3.7.1.4.

Regeringens överväganden

Tabell 3.7 Härladning av anslagsnivån 2005–2007, för 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.

Tusental kronor				
	2005	2006	2007	
Anvisat 2004¹	21 673 554	21 673 554	21 673 554	
Förändring till följd av:				
Pris- & löneomräkning ²	239 795	475 122	857 401	
Beslut	0	-1 025 096 ³	-3 128 366 ⁴	
Överföring till/från andra anslag	211 900	302 176	507 391	
Förslag/beräknat anslag	22 125 249	21 425 756	19 909 980	

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

³ Motsvarar 1 miljard kronor i 2004 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 3 miljarder kronor i 2004 års prisnivå.

Regeringen har i förhållande till 2004 beräknat anslaget enligt följande.

I enlighet med inriktningen om sänkningen av ramen för utgiftsområdet i prop. 2004/05:5 och vad som ovan sagts i avsnitt 3.10 har anslaget genom beslut minskats med 1 miljard kronor 2006 och 3 miljarder kronor 2007.

Innevarande år uppgår anslagsposten för de fredsfrämjande truppinsatserna till drygt 1 200 miljoner kronor. I enlighet med vad regeringen i prop. 2004/05:5 framhållit om ambitionsnivån för de fredsfrämjande truppinsatserna har anslaget ökat med 200 miljoner kronor 2005, 300 miljoner kronor 2006 och 500 miljoner kronor 2007. Beloppen har tidigare beräknats under anslaget 6:2 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling*.

Anslaget har fr.o.m. 2005 ökat med 12,6 miljoner kronor som tidigare beräknats under

anslaget 6:9 *Stöd till frivilliga försvarsorganisationer*.

Anslaget har från och med 2005 minskats med 0,7 miljoner kronor för att delvis finansiera det Nationella Centrumet för erfarenhetsåterföring från olyckor (NCO) som beräknas under anslaget 7:4 *Samhällets skydd mot olyckor*.

Till sist har anslaget minskats med 12 miljoner kronor fr.o.m. 2006 som istället beräknas under anslaget 7:1 *Kustbevakningen*.

3.10.2 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

Tabell 3.8 Anslagsutveckling

Tusental kronor				
2003	Utfall	19 350 439	Anslags-sparande	2 050 603
2004	Anslag	18 391 147	¹ Utgifts-prognos	17 107 311
2005	Förslag	17 391 059		
2006	Beräknat	17 864 976	²	
2007	Beräknat	18 669 005	³	

¹ Inklusive av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 17 392 626 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 17 697 652 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget omfattar utveckling, anskaffning, vidmakthållande och avveckling av materiel, anskaffning, vidmakthållande och avveckling av anslagsfinansierade anläggningar samt forskning och teknikutveckling. Anslaget finansierar fr.o.m. 2005 Försvarets materielverks arbete med analys och ledningsstöd inom materieförsörjningsområdet (se avsnitt 3.8.1.2). Anslaget används också för finansiering av Försvarets materielverks och Totalförsvarets forskningsinstitutets deltagande i internationell verksamhet inom försvarsmateriel- och forskningsområdet. Vidare används anslaget för kostnader för det nationella flygtekniska forskningsprogrammet (NFFP), den europeiska försvarsbyrån (EDA) samt för det säkerhetsfrämjande samarbetet med Estland, Lettland och Litauen. Anslaget finansierar vidare åtgärder för att främja den svenska försvarsindustrins exportverksamhet.

Anslaget är till sin helhet hänförligt till verksamhetsområdet Det militära försvaret.

Prognosen för 2004 innebär att ett anslagssparande uppstår. Detta beror i huvudsak på regeringens beslut om utgiftsbegränsningar. För utgiftsutveckling i övrigt se avsnitt 3.2.

Investeringsplan

Regeringens förslag: Förslaget till investeringsplan för Försvarsmakten för perioden 2005-2007 godkänns (tabell 3.9).

Tabell 3.9 Investeringsplan

Miljoner kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Budget 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
Materiel och anläggningar	18 322	16 417	16 361	16 915	17 769
Forskning och teknikutveckling	1 028	1 029	1 030	950	900
Summa investeringar	19 350	17 446	17 391	17 865	18 669
Anslag	19 350	17 446	17 391	17 865	18 669
Summa finansiering	19 350	17 446	17 391	17 865	18 669

Skälen för regeringens förslag: Investeringsplanen är regeringens förslag till inriktning för materielanskaffningen 2005-2007.

Investeringarna i Materiel och anläggningar omfattar bland annat de objekt som regeringen styr genom objektsramar, dvs. splitterskyddad granatkastare (Amos), måldetekterande artillerigranat (Bonus), stridsfordon 90, stridsvagn 121/122 Leopard, korvett av Visbyklass, torpeder, flygburet radarsystem FRS 890, JAS 39 Gripen, helikopter 14 samt helikopter 15. Investeringsplanen omfattar också regeringsobjekt samt objekt som Försvarsmakten fattar beslut om. Planen innefattar även beställningar rörande vidmakthållande av befintliga system.

I investeringsplanen ingår bland annat följande materielobjekt, utöver objektsramarna, som redan har beställts:

- delbeställningar av ledningssystemets tekniska grund för det nätverksbaserade försvaret (Ledsyst T),
- anskaffning av luftvärnsrobotsystem RBS 23 Bamse,
- anskaffning av nytt igenkänningssystem (IK NY),
- anskaffning av eldlednings- och observationsinstrument (EOI) till markstridskrafterna,
- utveckling av nytt pansarskott (NLAW),
- utveckling av radarjaktroboten Meteor för JAS 39 Gripen,
- utveckling av nästa generations artillerigranat (Excalibur),
- vidareutveckling av luftspaningsradar PS 860,

- forskning och teknikutveckling avseende luftfarkoster,
- renovering och modifiering av haubits 77 B - steg 1, och
- demonstrator för nytt gemensamt taktiskt radiosystem (GTRS).

Bl.a. följande återstår att beställa under 2004:

- delbeställning av ledningssystemets tekniska grund för det nätverksbaserade försvaret (Ledsyst T),
- anskaffning av försvarsmaktsgemensamt högfrequensradiosystem och
- utveckling av materiel för IT-försvarsförband.
- beställning av planerings-, utbildnings- och utvärderingsutrustning till JAS 39 C/D (Petra).

Bl.a. följande objekt har planerade beställningsbeslut under 2005:

- anskaffning av materiel till IT-försvarsförband,
- beställning (fas 2) inom det internationella flygtekniksamarbetet ETAP och
- utveckling av s.k. AESA multifunktionssensor.

Bl.a. följande objekt har planerade beställningsbeslut under 2006 och 2007:

- renovering och modifiering av haubits 77 B - steg 2 och 3,
- anskaffning nytt pansarskott (NLAW),
- anskaffning av splitterskyddad enhetsplattform (SEP),
- anskaffning av torped, mina, sensor (TMS),

- viss modifiering av JAS 39 för internationella insatser (interoperabilitet),
- anskaffning av materiel för IT-försvarsförband och
- delbeställning av ledningssystemets tekniska grund för det nätverksbaserade försvaret (Ledsyst T).

Investeringar i anläggningar omfattar bl.a. ombyggnad av vissa ledningsplatser med planerade beställningsbeslut 2005.

Investeringarna i Forskning och teknik-utveckling omfattar bl.a. ett antal tekniska demonstratorprojekt, till exempel utveckling av simuleringsdemonstrator för informations- och ledningskrigföring, utveckling av demonstrator för NBC-ledningssystem och demonstrator för höghastighetsraket. Vidare ingår forskning och teknikutveckling rörande främst ledningsförmåga i det nätverksbaserade insatsförsvaret, tekniker för samband och kommunikation, informationskrigföring, vapen- och sensortechnik, forskning inom det nationella flygtekniska forskningsprogrammet samt verksamhet i övrigt för Forsvarsmaktens kompetensuppbyggnad.

Bl.a. följande objekt har planerade beställningsbeslut under 2005:

- demonstrator för ett integrerat navigeringssystem fas 2,
- demonstrator för simulator för undervattensstrid fas 2,
- demonstrator för luftmålsraketen Abraham fas 3,
- demonstrator för syntetisk aperturradar (SAR) fas 2,
- demonstrator för vapeneffekt med graderad verkan, High Power Microwave (HPM/RF-stridsdel) fas 2,
- demonstrator NBC-ledningssystem fas 2,
- undersökning av nanoteknikens möjligheter i framtida försvarsapplikationer fas 2 och
- nationella flygtekniska forskningsprogrammet (NFFP) fas 4.

Bl.a. följande objekt har planerade beställningsbeslut under 2006 och 2007:

- demonstrator för vapeneffekt med graderad verkan, High Power Microwave (HPM/RF-stridsdel) fas 3,
- demonstrator för ökad ledningsförmåga inom informationskrigsområdet, ledningskrigssimulator fas 2 och
- nya demonstratorer ur demonstratorprogram 2.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2005 för ramanslaget 6:2 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling* besluta om beställningar av materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling som inklusive tidigare gjorda beställningar medför utgifter på högst 68 500 000 000 kronor efter 2005. (tabell 3.10)

Tabell 3.10 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007–
Utestående åtaganden vid årets början	68 163 300	67 727 237 ²	66 517 933		
Nya åtaganden	18 564 376 ¹	14 535 893 ³	19 373 126		
Infriade åtaganden	19 350 439	15 745 197 ⁴	17 391 059 ⁴	17 392 627	51 107 373
Utestående åtaganden vid årets slut	67 377 237	66 517 933	68 500 000		
Erhållet/förslaget bemyndigande	71 600 000	68 500 000	68 500 000		

¹ Bemyndigandet skall enbart avse de åtaganden som kräver anslag som ännu inte tilldelats. Därför har avdrag gjorts motsvarande det utgående anslagssparandet på 2 050 603 tkr.

² Korrigerat med indraget anslagssparande på 350 000 tkr. Ett indraget anslagssparande innebär att bemyndiganderamen måste höjas med motsvarande belopp.

³ Efter avdrag för ett prognostiserat anslagssparande ut från 2004 på 2 645 950 tkr.

⁴ Endast åtaganden som inte finansieras med ingående anslagssparande.

Skälen för regeringens förslag: Behovet av bemyndiganden omfattar bland annat de objekt som regeringen styr genom objektsramar, d.v.s. splitterskyddad granatkastare (Amos), måldetekterande artillerigranat (Bonus), stridsfordon 90, stridsvagn 121/122 Leopard, korvett av Visbyklass, torpeder, flygburet radarsystem FSR 890, JAS 39 Gripen, helikopter 14 samt helikopter 15. Inom objektsramarna är verksamheten i huvudsak beställd. Bemyndigandebehovet omfattar också regeringsobjekt samt objekt som Försvarsmakten fattar beslut om. Bemyndigandet innefattar även beställningar rörande vidmakthållande av befintliga system.

Utöver objektsramarna ingår i förslaget till bemyndiganderam materielobjekt som redan har beställts och materielobjekt med planerade beställningsbeslut under 2005 och som redovisas i regeringens förslag till investeringsplan. Bemyndiganden för Försvarsmaktens materieförsörjning m.m. avser således gjorda och kommande åtaganden i form av beställningar inom anslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling med ekonomiskt utfall från och med 2006.

Försvarsutskottet har i bet. 2003/04:FöU6 påtalat att informationen till riksdagen om bemyndiganden behöver utvecklas. Regeringen har tillsatt en utredning som bland annat har till uppgift att analysera och utvärdera tillämpningen av systemet med beställningsbemyndiganden inom försvaret, samt formerna för redovisning av bemyndiganden till riksdag och regering. I avvaktan på utredningsresultatet har regeringen endast i begränsad omfattning ändrat redovisningen i budgetpropositionen. Regeringen förordar att Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) muntligen beskriver bemyndigandebehovet mer i detalj för riksdagen (försvarsutskottet).

Regeringens överväganden

Regeringen har i förhållande till 2004 beräknat anslaget enligt följande.

I enlighet med inriktningen om sänkningen av ramen för utgiftsområdet i prop. 2004/05:5 och vad som ovan sagts i avsnitt 3.10 har anslaget genom beslut minskats med 600 miljoner kronor 2005 och 500 miljoner kronor 2006.

I statsbudgeten för 2004 minskades anslaget engångsvis med drygt 6 miljoner kronor.

Anslaget har ökat med motsvarande belopp från 2005.

För att finansiera den ökade ambitionsnivån för de fredsfrämjande truppinsatserna har anslaget minskats med 200 miljoner kronor 2005, 300 miljoner kronor 2006 och 500 miljoner kronor 2007.

Tabell 3.11 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

Tusental kronor			
	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	18 376 147	18 376 147	18 376 147
Förändring till följd av:			
Pris & löneomräkning ²	-197 756	295 933	799 983
Beslut	-593 543	-508 052	0
Överföring till/från andra anslag	-193 789	-299 052	-507 125
Förslag/beräknat anslag	17 391 059	17 864 976	18 669 005

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Försvarsmaktens avgiftsbelagda verksamhet m.m.

För 2005 beräknar regeringen att Försvarsmakten kommer att disponera avgiftsinkomster om ca 1 142 miljoner kronor. Av dessa utgör inkomster enligt 4 § avgiftsförordningen (1992:191) ca 407 miljoner kronor och övriga avgiftsinkomster ca 735 miljoner kronor. Därutöver disponerar myndigheten även inkomster för royalties, övertalig materiel m.m. som för 2005 beräknas uppgå till ca 126 miljoner kronor.

3.10.3 6:3 Krisberedskapsmyndigheten

Tabell 3.12 Anslagsutveckling

Tusental kronor				
2003	Utfall	127 029	Anslags-sparande	15 015
2004	Anslag	143 331	¹ Utgifts-prognos	134 291
2005	Förslag	144 649		
2006	Beräknat	144 277	²	
2007	Beräknat	146 791	³	

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 142 671 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 142 671 tkr i 2005 års prisnivå.

Krisberedskapsmyndigheten är en central förvaltningsmyndighet med särskilt ansvar enligt 4 och 8 §§ förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap. Anslaget finansierar myndighetens förvaltningsutgifter. Verksamheten som finansieras från anslaget är hänförligt till politikområdet Totalförsvaret, verksamhetsområdet Det civila försvaret och politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar, verksamhetsområdet Svåra påfrestningar.

Anslagssparandet från 2003 beror på att rekryteringen till myndighetens vakanta befattningar tagit längre tid än beräknat och att kompetensutveckling av personalen endast skett i begränsad omfattning.

Prognosen för 2004 innebär att ett anslagssparande uppstår. Detta beror i huvudsak på regeringens beslut om utgiftsbegränsningar.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.13 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003 (varav tjänsteexport)	509	509	0
Prognos 2004 (varav tjänsteexport)	730	730	0
Budget 2005 (varav tjänsteexport)	2 500	2 500	0

Med uppdragsverksamhet avses i detta sammanhang den avgiftsbelagda verksamhet som regleras i 7 § förordningen (2002:518) med instruktion för Krisberedskapsmyndigheten. Instruktionen anger att Krisberedskapsmyndigheten får åta sig att mot avgift utveckla och förvalta tekniskt stöd åt andra myndigheter samt åt kommuner och landsting.

Regeringens överväganden

Anslaget har i förhållande till 2004 minskats med 0,4 miljoner kronor för att delvis finansiera det Nationella Centrumet för erfarenhetsåterföring från olyckor (NCO) som beräknas under anslaget 7:4 *Sambällets skydd mot olyckor*.

Vidare har anslaget minskats med 2 miljoner kronor fr.o.m. 2006 som istället beräknas under anslaget 7:1 *Kustbevakningen*.

Tabell 3.14 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 6:3 Krisberedskapsmyndigheten

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	143 331	143 331	143 331
Förändring till följd av:			
Pris- & löneomräkning ²	1 718	3 351	5 907
Överföring till/från andra anslag	-400	-2 405	-2 446
Förslag/beräknat anslag	144 649	144 277	146 791

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

3.10.4 6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar

Tabell 3.15 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2003	Utfall	14 978	Anslags- sparande	978
2004	Anslag	17 279 ¹	Utgifts- prognos	16 361
2005	Förslag	17 467		
2006	Beräknat	17 701 ²		
2007	Beräknat	18 020 ³		

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 17 467 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 17 467 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget finansierar Styrelsen för psykologiskt försvars förvaltningsuppgifter samt arvoden till ledamöterna i Överklagandenämnden för totalförsvaret och övriga kostnader för nämndens verksamhet. Anslaget finansierar också den verksamhet som myndigheten genomför inom områdena massmediernas beredskap, sprida kunskap om säkerhetspolitik och totalförsvaret samt opinionsundersökningar, dvs. att följa svensk opinionsutveckling av betydelse för totalförsvaret. Vidare finansierar anslaget vägledande och rådgivande verksamhet för totalförsvarets pliktiga. Verksamheten som finansieras från anslaget är hänförligt till politikområdet Totalförsvaret, verksamhetsområdet Det civila försvaret och politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra

påfrestningar, verksamhetsområdet Svåra påfrestningar.

Anslagssparandet från 2003 hänger samman med att kansliet för Överklagandenämnden för totalförsvaret överflyttades till Styrelsen för psykologiskt försvar.

Prognosen för 2004 innebär att ett anslagssparande uppstår. Detta beror i huvudsak på regeringens beslut om utgiftsbegränsningar.

Regeringens överväganden

Tabell 3.16 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	17 279	17 279	17 279
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	188	422	741
Förslag/beräknat anslag	17 467	17 701	18 020

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Medlen för informationsuppdraget i fråga om M/S Estonias haveri finansieras genom den s.k. övertäckningsfonden som disponeras av Sjöfartsverket.

3.10.5 Försvarets materielverk

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.17 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003	19 923 417	19 890 688	32 729
(varav tjänsteexport)	14 668	14 703	- 35
Prognos 2004	17 840 000	17 780 000	60 000
(varav tjänsteexport)	14 000	14 000	0
Budget 2005	18 663 900	18 663 900	0
(varav tjänsteexport)	16 000	16 000	0

Försvarets materielverk är en avgiftsfinansierad myndighet vars främsta uppgift är att anskaffa, vidmakthålla och avveckla materiel och förnödenheter på uppdrag av Försvarmakten och andra kunder. Myndigheten bistår Försvarmakten i fråga om långsiktig materielförsörjningsplanering och materiel-systemkunskap. För de enskilda uppdragen utformar Försvarets materielverk offerter utifrån Försvarmaktens fastställda materielplan. Försvarmakten gör sedan kundbeställningar gentemot Försvarets materielverk. Kundbeställningarna utgör ett åtagande för Försvarets materielverk gentemot kunden och är grunden för uppföljning av myndighetens verksamhet.

Försvarets materielverk får disponera intäkterna från den avgiftsbelagda verksamheten.

Regeringen uppskattar att av de budgeterade kostnaderna för 2005 kan ca 18 656 miljoner kronor hänföras till det militära försvaret och ca 8 miljoner kronor till det civila försvaret.

Fr.o.m. 2005 har regeringen under anslaget 6:2 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling* beräknat belopp för Försvarets materielverks arbete med analys och ledningsstöd inom materielförsörjningsområdet (se avsnitt 3.8.1.2).

Investeringsplan

Regeringens förslag: Förslaget till investeringsplan för Försvarets materielverk för perioden 2005-2007 godkänns (tabell 3.18).

Tabell 3.18 Investeringsplan

Tusental kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Budget 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
Investeringsbudget avseende anläggningstillgångar		140 984	154 520	144 635	156 635
Summa investeringar		140 984	154 520	144 635	156 635
Lån i Riksgäldskontoret		140 984	154 520	144 635	156 635
Summa finansiering		140 984	154 520	144 635	156 635

Skälen för regeringens förslag: Investeringsutgifterna förväntas öka under åren 2005-2007 i förhållande till tidigare år. En stor del av ökningarna av investeringarna avser bättre IT-stöd som myndigheten planerar att införa under perioden. Vidare kommer investeringar att göras bl.a. för att förbättra säkerheten i Försvarets materielverks lokala nätverk.

Rörelsekapital

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2005 låta Försvarets materielverk disponera en kredit i Riksgäldskontoret på högst 25 000 000 000 kronor för att tillgodose behovet av rörelsekapital.

Skälen för regeringens förslag: Försvarets materielverk behöver ett rörelsekapital för att finansiera utstående förskott till industrin och övrigt behov av rörelsekapital. Regeringen föreslår, mot bakgrund av det bedömda framtida kreditbehovet, att krediten i Riksgäldskontoret uppgår till 25 000 000 000 kronor.

3.10.6 6:5 Totalförsvarets pliktverk

Tabell 3.19 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2003	Utfall	233 320	Anslags- sparande	5 518
2004	Anslag	245 068	¹ Utgifts- prognos	234 554
2005	Förslag	248 049		
2006	Beräknat	250 370	²	
2007	Beräknat	254 601	³	

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 248 049 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 248 049 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget disponeras av Totalförsvarets pliktverk för mönstring, antagningsprovning, inskrivning och stöd under grundutbildning samt enskilda ärenden inom området. Vidare finansierar anslaget Totalförsvarets pliktverks verksamhet med att ge myndigheter och andra som har bemanningsansvar inom totalförsvaret stöd och service avseende bemanning med totalförsvarspliktiga.

Verksamheten som finansieras från anslaget är hänförligt till verksamhetsområdena Det militära respektive Det civila försvaret.

Anslagssparandet från 2003 beror på att lönekostnaderna blivit lägre än beräknat till följd av att tillsättningar av vakanser förskjutits under året, samt att viss planerad verksamhet under året inte kunnat genomföras.

Prognosen för 2004 innebär att ett anslagssparande uppstår. Detta beror i huvud-

sak på regeringens beslut om utgiftsbegränsningar.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.20 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003 (varav tjänsteexport)	58 416	61 215	-2 799
Prognos 2004 (varav tjänsteexport)	57 384	60 791	- 3 407
Budget 2005 (varav tjänsteexport)	60 100	60 100	0

Huvuddelen av den avgiftsbelagda verksamheten avser tjänster som Totalförsvarets pliktverk lämnar till Försvarmakten. Totalförsvarets pliktverk disponerar intäkterna.

Regeringens överväganden

Regeringen uppskattar att av de budgeterade utgifterna under anslaget för 2005 kan ca 241 miljoner kronor hänföras till Det militära försvaret och ca 7 miljoner kronor till Det civila försvaret. För verksamheten personalredovisning avser ca 23 miljoner kronor det militära försvaret och ca 6 miljoner kronor det civila försvaret.

Tabell 3.21 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 6:5 Totalförsvarets pliktverk

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	245 068	245 068	245 068
Förändring till följd av:			
Pris- & löneomräkning ²	2 981	5 302	9 533
Förslag/beräknat anslag	248 049	250 370	254 601

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

3.10.7 6:6 Försvarshögskolan

Tabell 3.22 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2003	Utfall	31 721	Anslags-sparande	919
2004	Anslag	30 399	¹ Utgifts-prognos	27 839
2005	Förslag	30 596		
2006	Beräknat	30 929	²	
2007	Beräknat	31 464	³	

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 30 596 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 30 596 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget disponeras av Försvarshögskolan för forskning och utveckling m.m. inom skolans kompetensområde. Verksamheten skall kunna knytas till utbildningen och tillgodose totalförsvarets behov.

Verksamheten som finansieras från anslaget är hänförligt till verksamhetsområdena Det militära respektive Det civila försvaret.

Anslagssparandet från 2003 beror bl.a. på att myndigheten valt att senarelägga vissa investeringar mot bakgrund av den förestående flytten till nya lokaler 2005. Prognosen för 2004 innebär att ett anslagssparande uppstår. Detta beror i huvudsak på regeringens beslut om utgiftsbegränsningar.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.23 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003 (varav tjänsteexport)	388 058 (470)	367 105 (400)	20 953 (70)
Prognos 2004 (varav tjänsteexport)	374 299 (700)	371 200 (630)	4 099 (70)
Budget 2005 (varav tjänsteexport)	360 342 (500)	364 000 (450)	-3 658 (50)

Huvuddelen av Försvarshögskolans avgiftsbelagda verksamhet utgörs av utbildningsverksamheten som beställs av Försvarmakten. Försvarshögskolan disponerar intäkterna från den avgiftsbelagda verksamheten.

Regeringens överväganden

Regeringen uppskattar att av de budgeterade utgifterna under anslaget för 2005 kan omkring hälften hänföras till verksamhetsområdet Det militära försvaret och omkring hälften till Det civila försvaret.

Anslaget har i förhållande till 2004 minskats med 200 000 kronor för att delvis finansiera det Nationella Centrumet för erfarenhetsåterföring från olyckor (NCO) som beräknas under anslaget 7:4 *Sambällets skydd mot olyckor*.

Tabell 3.24 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 6:6 Försvårshögskolan

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	30 399	30 399	30 399
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	397	732	1 270
Överföring till/från andra anslag	-200	-202	-206
Förslag/beräknat anslag	30 596	30 929	31 464

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

3.10.8 6:7 Försvarets radioanstalt

Tabell 3.25 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2003	Utfall	473 294	Anslags-sparande	1 232
2004	Anslag	415 325	¹ Utgifts-prognos	399 675
2005	Förslag	424 764		
2006	Beräknat	451 830	²	
2007	Beräknat	479 220	³	

¹ Inklusive av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 442 796 tkr i 2005 års prinsnivå.

³ Motsvarar 460 476 tkr i 2005 års prinsnivå.

Anslaget finansierar den verksamhet med signalspaning som Försvarets radioanstalt bedriver. Efter övergången till lånefinansiering den 1 januari 2004 finansierar också anslaget kapitalkostnaden för den teknikutveckling som behövs för denna verksamhet. Anslaget finansierar även Försvarets radioanstalts bidrag till att ge förvarning om förändrade förhållanden i vår omvärld samt myndighetens

lämnande av stöd vid fredsfrämjande internationell verksamhet.

Verksamheten som finansieras från anslaget är hänförligt till verksamhetsområdet Det militära försvaret, politikområdet Utrikes- och säkerhetspolitik samt politikområdet Rättsväsendet.

Anslagssparandet från 2003 beror delvis på den utgiftsbegränsning som myndigheten erhöll under 2003. Prognosen för 2004 innebär att ett anslagssparande uppstår. Även detta beror i huvudsak på regeringens beslut om utgiftsbegränsningar.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.26 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003	75 753	75 753	0
(varav tjänsteexport)			
Prognos 2004	63 465	63 465	0
(varav tjänsteexport)	63 465	63 465	0
Budget 2005	50 000	50 000	0
(varav tjänsteexport)	50 000	50 000	0

Den avgiftsfinansierade verksamheten omfattar uppdrag som genomförs för att lämna stöd till myndigheter m.m. samt uppdrag för att genomföra IT-säkerhetsanalyser. Intäkterna disponeras av myndigheten.

Regeringens överväganden

I statsbudgeten för 2004 ökades anslaget engångsvis med drygt 6 miljoner kronor. Anslaget har minskats med motsvarande belopp från 2005.

Med anledning av övergången till lånefinansiering av myndighetens investeringar har regeringen i förhållande till 2004 genom beslut ökat anslaget för att finansiera utgifter för räntor och amorteringar.

Uppföljningen av övergången till lånefinansiering är en viktig fråga för regeringen. Regeringen har därför bl.a. beslutat om en ökad redovisningsskyldighet för radioanstalten.

Tabell 3.27 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 6:7 Fösvarets radioanstalt

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	415 325	415 325	415 325
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	-1 734	6 704	15 101
Beslut	17 384	36 139	55 258
Överföring till/från andra anslag	-6 211	-6 338	-6 464
Förslag/beräknat anslag	424 764	451 830	479 220

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

3.10.9 6:8 Totalförsvarets forskningsinstitut

Tabell 3.28 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2003	Utfall	188 783	Anslags-sparande	437
2004	Anslag	192 162	¹ Utgifts-prognos	181 553
2005	Förslag	189 759		
2006	Beräknat	192 136	²	
2007	Beräknat	195 548	³	

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 189 759 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 189 759 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget finansierar säkerhets- och försvarspolitisk forskning för regeringens behov, NBC-skyddsforskning samt flygteknisk kompetens- och resursutveckling. Totalförsvarets forskningsinstituts verksamhet skall tillgodose totalförsvaret med forskning, metod- och teknikutveckling samt med utredningsverksamhet. Kompetensen skall kunna nyttiggöras utanför totalförsvaret samt som stöd till svensk industri och vid export av krigsmateriel.

Verksamheten som finansieras från anslaget är hänförligt till verksamhetsområdena Det militära respektive Det civila försvaret.

Anslagssparandet från 2003 beror främst på den utgiftsbegränsning som myndigheten erhöll under 2003. Prognosen för 2004 innebär att ett anslagssparande uppstår. Även detta beror i huvudsak på regeringens beslut om utgiftsbegränsningar.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.29 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt-kostnad)
Utfall 2003	1 045 586	-1 036 053	9 533
(varav tjänsteexport)	17 397	-17 139	258
Prognos 2004	1 087 720	-1 083 920	3 800
(varav tjänsteexport)	18 200	-117 700	500
Budget 2005	1 125 000	-1 121 000	4 000
(varav tjänsteexport)	15 000	-11 000	4 000

Den avgiftsfinansierade verksamheten omfattar forskning samt teknik- och metodutveckling för bl. a. Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Krisberedskapsmyndigheten samt andra kunder. Totalförsvarets forskningsinstitut får disponera intäkterna.

Regeringens överväganden

Utredningen om översyn av Totalförsvarets forskningsinstitut har lämnat sitt betänkande (SOU 2004:41) och bl.a. föreslagit att myndigheten tilldelas anslagsmedel för främjande av strategisk forskning och utveckling. Regeringen avser att lämna uppdrag till Totalförsvarets forskningsinstitut att inkomma med ytterligare beslutsunderlag för att regeringen skall kunna ta ställning till förslaget.

Regeringen beräknar att av de budgeterade utgifterna under anslaget för 2005 kan omkring 102 miljoner kronor hänföras till verksamhetsområdet det militära försvaret och omkring 87 miljoner kronor till verksamhetsområdet det civila försvaret.

Anslaget har i förhållande till 2004 minskats med 300 000 kronor för att delvis finansiera det Nationella Centrumet för erfarenhetsåterföring från olyckor (NCO) som beräknas under anslaget 7:4 *Sambällets skydd mot olyckor*.

Tabell 3.30 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 6:8 Totalförsvarets forskningsinstitut

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	192 162	192 162	192 162
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris & löneomräkning ²	-2 103	278	3 695
Överföring till/från andra anslag	-300	-304	-309
Förslag/beräknat anslag	189 759	192 136	195 548

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

3.10.10 6:9 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer

Tabell 3.31 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2003	Utfall	88 175	Anslags- sparande	0
2004	Anslag	88 265	¹ Utgifts- prognos	86 639
2005	Förslag	75 665		
2006	Beräknat	75 665		
2007	Beräknat	75 665		

¹ Inklusive av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

Anslaget finansierar utgifter för stöd till den verksamhet som anges i förordningen (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet. De frivilliga försvarsorganisationerna, som anges i bilaga till förordningen, får bidrag för den del av deras verksamhet som främjar totalförsvaret och som omfattar ledning och administration, försvarsupplysning, rekrytering, funktionärsutbildning för den egna organisationen samt ungdomsverksamhet. Anslaget disponeras av Försvarsmakten och Krisberedskapsmyndigheten.

Verksamheten som finansieras från anslaget är hänförligt till verksamhetsområdena Det militära respektive Det civila försvaret.

Regeringens överväganden

Tabell 3.32 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 6:9 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	88 265	88 265	88 265
<i>Förändring till följd av:</i>			
Överföring till/från andra anslag	-12 600	-12 600	-12 600
Förslag/beräknat anslag	75 665	75 665	75 665

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

I enlighet med inriktningen för den frivilliga försvarsverksamheten i prop. 2004/05:5 har regeringen minskat anslaget med 12,6 miljoner kronor fr.o.m. 2005 (se avsnitt 3.8.1.1). Beloppet har i stället beräknats under anslaget 6:1 *Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande trupperinsatser m.m.*

3.10.11 6:10 Nämnder m.m.

Tabell 3.33 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2003	Utfall	6 649	Anslags- sparande	353
2004	Anslag	7 095	¹ Utgifts- prognos	5 770
2005	Förslag	7 139		
2006	Beräknat	7 139		
2007	Beräknat	7 139		

¹ Inklusive av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

Anslaget finansierar den verksamhet som bedrivs av vissa mindre nämnder samt bidrag till Svenska Röda Korset och till Centralförbundet Folk och Försvar.

Prognosen för 2004 innebär att ett anslagssparande uppstår. Detta beror i huvudsak på regeringens beslut om utgiftsbegränsningar.

Regeringens överväganden

Medel för Delegationen för folkrättslig granskning av vapenprojekt har till och med 2004 beräknats under utgiftsområde 1, anslaget 90:5 *Regeringskansliet m.m.* Då delegationen har sin instruktion i förordning är den rätteligen att betrakta som en

myndighet. Budget för myndigheten bör därför beräknas under det utgiftsområde där dess verksamhet hör hemma. Regeringen förslår därför att 44 000 kronor från och med 2005 beräknas under detta anslag.

Tabell 3.34 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 6:10 Nämnder m.m.

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	7 095	7 095	7 095
Förändring till följd av:			
Överföring till/från andra anslag	44	44	44
Förslag/beräknat anslag	7 139	7 139	7 139

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Regeringen bedömer att verksamheten inom Svenska Röda Korset och Centralförbundet för Folk och Försvar huvudsakligen är hänförligt till verksamhetsområdet Det civila försvaret. Vad gäller anslaget i övrigt bedömer regeringen att de budgeterade utgifterna huvudsakligen kan hänföras till verksamhetsområdet Det militära försvaret.

4 Politikområde Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar

4.1 Omfattning

Politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar omfattar verksamhetsområdet Svåra påfrestningar och verksamhetsområdet Skydd mot olyckor. Inom politikområdet bedrivs verksamhet som omfattar beredskapen för vissa normala fredstida olyckor liksom extrema fredstida störningar och olyckor med omfattande konsekvenser som t.ex. svåra epidemier och allvarliga smittsamma djursjukdomar samt allvarliga störningar i elförsörjningen eller telekommunikationerna. Avgörande är förmågan att kunna motstå störningar och olyckor samt att kunna hantera konsekvenserna av det inträffade.

Med normala fredstida olyckor menas både olyckor som människan vållat och naturolyckor där skador kan förorsakas på människa, på egendom eller i miljö. Verksamheten omfattar räddningstjänst, olycks- och skadeförebyggande verksamhet samt övriga åtgärder vid olyckor enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, lagen (1982:821) om transport av farligt gods, lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor samt lagen (1988:868) om brandfarliga och explosiva varor. Vidare styrs verksamheten av ett antal författningar inom sjösäkerhetsområdet. Politikområdet omfattar även åtgärder som vidtas för att förebygga jordskred och andra naturolyckor. Statens räddningsverk prövar enligt lagen om skydd mot olyckor och den därtill knutna förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor frågan om ersättning till kommuner för vidtagna åtgärder

och uppkomna merkostnader vid genomförda räddningsinsatser.

Myndigheter inom utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet, som bedriver verksamhet med stöd av nämnda författningar är Statens räddningsverk och Kustbevakningen.

Inom politikområdet skall vidare tillräcklig förebyggande verksamhet bedrivs och tillräcklig krishanteringsförmåga åstadkommas i händelse av att en svår påfrestning på samhället i fred inträffar. Genom att höja förmågan inför en svår påfrestning på samhället i fred ökas också förmågan att motstå ett väpnat angrepp.

4.1.1 Omfattning Verksamhetsområdet Svåra påfrestningar

Samhällets planering av åtgärder inom beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred sker sedan den 1 juli 2002 samordnat med planeringen för det civila försvaret inom ramen för de sex samverkansområdena (se avsnitt 3.1.2). Berörda myndigheter framgår av bilagan till förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap.

I prop. 2004/05:5 Vårt framtida försvar redogör regeringen bl.a. för inriktningen av det civila försvaret under den kommande perioden och för förändrade finansieringsprinciper för samhällets krisberedskap. Av propositionen framgår att regeringen anser det som nödvändigt att eftersträva en generell förmåga att förebygga och hantera händelser som kan leda till svåra påfrestningar på samhället i fred. Regeringen

anser att det behöver avsättas särskilda medel för att åstadkomma en förstärkt fredstida förmåga. Därför föreslås att det nuvarande anslaget 6:5 *Civilt försvar* beräknas under politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar istället för politikområdet Totalförsvaret och att anslaget byter namn till Krisberedskap. Även fortsättningsvis kommer sådan verksamhet som i huvudsak stärker det civila försvarets förmåga att finansieras över detta anslag. Resultat och effekter av den verksamheten kommer att redovisas under politikområdet Totalförsvaret medan den verksamhet som i huvudsak stärker samhällets förmåga att motstå och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred redovisas under detta politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar.

4.1.2 Omfattning Verksamhetsområdet Skydd mot olyckor

Verksamhetsområdet omfattar åtgärder för att förebygga och begränsa konsekvenser av olyckor samt avhjälpa skador. Verksamhetsområdet begränsas till att omfatta verksamheter som bedrivs av Statens räddningsverk och Kustbevakningen inom utgiftsområdet. Liknande verksamheter med motsvarande målsättning och

till del baserade på samma lagstiftning bedrivs även av ett antal statliga myndigheter inom andra politikområden samt av kommunerna.

Regeringen har givit Krisberedskapsmyndigheten uppgiften att införa, förvalta och utveckla ett gemensamt radiokommunikationssystem för skydd och säkerhet (RAKEL). Krisberedskapsmyndigheten har för detta ändamål under 2004 disponerat anslaget 37:6 *Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet* under utgiftsområde 22 samt bemyndigats att ingå avtal om anskaffning av infrastruktur. Försvarets materielverk gavs i maj 2003 i uppdrag att upphandla systemet. Riksdagen beslutade i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (prop. 2003/04:100) att de ändamål och verksamheter som finansieras med anslaget 37:6 *Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet* skall överföras till utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet. I denna proposition föreslår regeringen därför att anslaget 7:6 *Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet* anvisas under utgiftsområde 6. Samtidigt som anslaget överförs övertar Försvarsdepartementet ett samordnande ansvar inom Regeringskansliet för frågan om ett gemensamt radiokommunikationssystem för skydd och säkerhet.

4.2 Utgiftsutveckling

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom politikområdet

Miljoner kronor

	Utfall 2003	Budget 2004 ¹	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
7:1 Kustbevakningen	536,3	621,6	590,6	641,9	682,9	766,9
7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	26,9	25,0	24,5	25,0	25,0	25,0
7:3 Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst	38,3	20,0	19,6	20,0	20,0	20,0
7:4 Samhällets skydd mot olyckor	602,2	621,2	593,1	734,9	734,6	741,4
7:5 Krisberedskap	1 729,0 ²	1 855,0 ²	1 705,6 ²	1 747,4	1 776,1	1 826,2
7:6 Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet		0,0 ³		323,0	219,0	35,0
Totalt för politikområde Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar	2 932,7	3 142,8	2 933,5	3 492,2	3 457,6	3 414,5

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FIU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Avser anslaget 6:5 Civilt försvar.

³ Anslaget redovisas t.o.m. 2004 i statsbudgetsystemet under utg.omr. 22 varför beloppen först fr.o.m. 2005 ingår i redovisningen för utg.omr. 6.

4.2.1 Utgiftsutveckling Verksamhetsområdet Svåra påfrestningar

Med anledning av riksdagens beslut om prop. 2001/02:158 Samhällets säkerhet och beredskap ersattes de tidigare tio funktionsanslagen som anvisats för funktioner inom det civila försvaret med tre anslag; ett anslag vardera för Krisberedskapsmyndighetens och Styrelsen för psykologiskt försvars förvaltningsutgifter samt ett anslag för verksamhetskostnader inom det civila försvaret och vissa åtgärder inom beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred (bet. 2001/02:FöU10, rskr. 2001/02:261). På funktionsanslagen hade det uppstått anslagssparanden vilka utnyttjades under 2003. Tilldelade medel 2003 för det civila försvaret uppgick till 2 033 miljoner kronor, inklusive anslagssparande. Genom regeringens beslut om utgiftsbegränsningar uppgick det totala tillgängliga utrymmet till 1 880 miljoner kronor. De totala utgifterna 2003 (inklusive utnyttjande av anslagssparande från funktionsanslagen) uppgick till 1 808 miljoner kronor. Vid utgången av 2003 var anslagssparandet 225 miljoner kronor. Förseningar i arbetet med att bygga upp en certifierings- och evalueringsfunktion inom IT-området, i Vägverkets materielbeställningar, lägre utfall i investeringar i lokala ledningsplatser och i länsstyrelsernas arbete med att stärka krishanteringsförmågan på regional nivå samt att det tagit längre tid än beräknat att bygga upp försöksverksamheten GotSam ligger bakom anslagssparandet.

Utgifter för de åtgärder som framförallt inneburit att en förmåga skapats för att hantera svåra påfrestningar på samhället i fred uppgick 2003 till ca 1 192 miljoner kronor.

4.2.2 Utgiftsutveckling Verksamhetsområdet Skydd mot olyckor

För 2003 uppgick tilldelat belopp inklusive anslagssparande till 1 235 miljoner kronor. Genom regeringens beslut om utgiftsbegränsningar blev utgifterna 1 204 miljoner kronor. Vid utgången av 2003 fanns därmed ett anslagssparande om 31 miljoner kronor vilket bland annat berodde på ett lägre utfall för räntor och amorteringar i Kustbevakningens verksamhet

samt omorganisering inom Statens räddningsverk.

4.3 Mål för politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar

Målet för politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar är att minska risken för och konsekvenserna av olyckor och svåra påfrestningar på samhället i fred och minska lidande och skadeverkningar av olyckor och katastrofer i andra länder.

4.3.1 Mål Verksamhetsområdet Svåra påfrestningar

Målet är att minska risken för och konsekvenserna av svåra påfrestningar på samhället i fred. Om en sådan påfrestning skulle inträffa skall människors liv, personliga säkerhet och hälsa tryggas samt skador på egendom eller i miljö hindras eller begränsas.

4.3.2 Mål Verksamhetsområdet Skydd mot olyckor

Målet är att skydda människors liv, säkerhet och hälsa mot olyckor samt att förhindra eller begränsa skador på egendom och miljö.

4.4 Politikens inriktning

Den verksamhet som bedrivs inom politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar skall leda till att det sker färre olyckor i Sverige, att färre människor skadas eller dödas samt att miljön utsätts för mindre påfrestningar till följd av de olyckor som trots allt inträffar. Inom politikområdet skall – såväl till lands som till sjöss – förebyggande, skadeavhjälpande och skadebegränsande arbete bedrivs för att uppnå regeringens mål. Regeringen anser att arbetet med att förebygga olyckor skall intensifieras. Arbetet inom verksamhetsområdet Skydd mot

olyckor skall även fortsättningsvis präglas av minskad detaljreglering, införande av nationella mål, förebyggande arbete och en förändrad utbildningsstruktur. Det skall finnas en räddningstjänst som effektivt kan begränsa konsekvenserna för människor och miljö av olyckor som ändå sker. Räddningstjänsten skall ha folkets förtroende.

Det är viktigt att hela samhället engageras i verksamheten inom politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. I vårt gemensamma arbete med att öka säkerheten i samhället måste fler kvinnor och fler personer med olika etnisk bakgrund uppmuntras att delta. All den kunskap och erfarenhet som finns bland oss måste tas till vara så att vi på bästa sätt är rustade att förebygga, avhjälpa och begränsa skador vid olyckor och svåra påfrestningar. Under 2005 kommer arbetet mot diskriminering på grund av kön, sexuell läggning, ursprung eller religion och arbetet för ökad jämställdhet inom politikområdet att fortsätta.

För att regering och myndigheter skall få bättre underlag inför kommande prioriteringar i säkerhetsarbetet kommer arbetet med att följa upp samhällets olycksförebyggande arbete att fortsätta. Ett starkt bidrag till detta är den fortsatta satsningen på Nationellt centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor (NCO). NCO bidrar till förmågan att göra en samlad bedömning av olycksutvecklingen och säkerhetsarbetet i Sverige. Bedömningen skall årligen redovisas till regeringen och arbetet skall ske i samverkan mellan berörda myndigheter, institutioner, organisationer och företag.

För att uppnå målet med färre antal döda, färre antal skadade och mindre förstörelse av miljö och egendom krävs ökat fokus på de insatser som höjer den enskilda människans förmåga. I detta arbete är det särskilt viktigt att komma ihåg alla barn i samhället och beakta de särskilda aspekter som barns och ungas rätt till säkra miljöer ställer. För att tydliggöra detta skall Räddningsverket tilldelas ett samordnande ansvar att driva frågor om barnsäkerhet. Barnsäkerhetsarbetet syftar till att förbättra säkerheten samt motverka olycksfall och skador till följd av brister i den inre och yttre miljön.

De bidrag som ges till frivilliga försvarsorganisationer för att stärka den enskilda människans förmåga skall fortsättningsvis hanteras av Räddningsverket för att ytterligare kunna stimulera ett brett samhällsinriktat

säkerhetsarbete. Utbildningsåtgärder riktade till den kommunala nivån bör öka så att bättre genomslag i säkerhetsarbetet kan uppnås.

Arbetet med att minska risken för och konsekvenserna av olyckor i samhället är grunden för vår beredskap mot svåra påfrestningar. Det ordinarie olycksförebyggande arbetet är inte tillräckligt utan måste kompletteras med ett långsiktigt och strukturerat arbete mot svåra påfrestningar för att leda till en ökad säkerhet i samhället. En viktig aspekt i detta arbete är en ökad samordning och ett ökat samarbete mellan de insatser som enskilda, det offentliga och det privata genomför. Resultatet av detta arbete skall ge en förbättrad krishanteringsförmåga. Befolkningens förtroende för och tillit till att samhället faktiskt kan hantera de mest extrema situationerna är en viktig dimension av säkerhetsarbetet. Denna dimension innebär att vårt samhälle också känns tryggt och säkert. Den faktiska förmågan och upplevelsen av säkerhet är båda viktiga för samhällets risk- och krishanteringsarbete.

Både elsystemet och de elektroniska kommunikationerna är gränssättande för samhällets samlade förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred.

Då de olika systemen tenderar till att kopplas samman i en allt högre grad så uppstår ömsesidiga beroenden. Insatser i bl.a dessa system minskar samhällets sårbarhet har därför fortsatt hög prioritet.

Såväl avsiktlig som oavsiktlig användning och spridning av CBRN (kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära substanser) kan få långtgående och omfattande konsekvenser. Därför bör förmågan att förebygga och minska risken för sådana händelser fortsatt stärkas, liksom förmågan att hantera konsekvenser av inträffade CBRN-händelser.

4.5 Insatser

4.5.1 Insatser inom politikområdet

Sedan den 1 januari 2004 gäller lagen (2003:778) om skydd mot olyckor som ersätter den tidigare gällande räddningstjänstlagen. I lagen betonas kommunernas förebyggande verksamhet. Den innehåller också bestämmelser om de

förebyggande åtgärder som enskilda skall vidta. Bland materiella förändringar kan nämnas att det i lagen anges övergripande nationella mål, som skall kompletteras med verksamhetsmål och handlingsprogram. Det medför bl. a. att kommunerna har fått en ökad möjlighet till lokal anpassning av organisation och dimensionering av verksamheten. Andra nyheter är att brandsynen ersatts av en ny ordning, att kommunerna är skyldiga att se till att en olycka som har föranlett en räddningsinsats blir undersökt och att staten getts rätt att överklaga domstols avgörande beträffande en kommuns rätt till ersättning av staten i vissa fall.

4.5.1.1 Insatser inom Verksamhetsområdet Svåra påfrestningar

En överenskommelse har den 23 juni 2004 träffats mellan staten och Svenska Kommunförbundet om kommunernas uppgifter och ersättning i det nya krishanteringssystemet. Överenskommelsen innebär att kommunernas uppgifter i krisberedskapen anpassas till den breddade hotbild som samhället möter i dag. Avtalet innebär bl.a. att kommunerna skall genomföra risk- och sårbarhetsanalyser för all verksamhet som måste upprätthållas vid en extraordinär händelse samt verka för en samordning av statens, landstingets, företags och organisationers förberedelser för hanteringen av en extraordinär händelse och regelbundet utbilda och öva politiker och tjänstemän så att de kan lösa sina uppgifter. Överenskommelsen kommer att ligga till grund för det fortsatta arbetet gällande kommunernas uppgifter i krishanteringssystemet.

4.5.1.2 Insatser inom Verksamhetsområdet Skydd mot olyckor

Statens räddningsverks utbildningsstab och fyra skolor har organiserats till ett Centrum för risk- och säkerhetsutbildning inom verket. Centrumets verksamhet startade den 1 januari 2003 och bedriver sedan den 1 september 2003 en ny tvåårig, eftergymnasial och studiemedelsfinansierad utbildning i skydd mot olyckor. Den nya utbildningen skall bidra till ett vidgat och fördjupat säkerhetsarbete inom hela sektorn skydd mot olyckor.

Räddningsverket har även på regeringens uppdrag tagit fram ett nytt vidareutbildningssystem avseende tillämpning av den nya lagen för skydd mot olyckor. Vidareutbildningen startar höstterminen 2004 och omfattar program inom områdena: Samhällsinriktat säkerhetsarbete, Räddningstjänst och Tillsyn samt olycksförebyggande verksamhet. Regeringen har i maj 2004 uppdragit åt Räddningsverket att utreda förutsättningarna för och konsekvenserna av att nuvarande tillträde genom arbetsgivarens försorg kompletteras med egentillträde till vidareutbildningssystemet. Uppdraget innebär även att analysera konsekvenserna av om utbildningen skall vara studiemedelsberättigande eller inte.

Vidare har regeringen i maj 2004 uppdragit åt Räddningsverket att förbereda inrättandet av en ny grundutbildning till skorstensfejare och vidareutbildning till skorstensfejartekniker med planerad start den 1 januari 2005.

Regeringen uppdrog den 27 maj 2004 åt Kustbevakningen och Sjöfartsverket att gemensamt utreda om genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/59/EG såvitt avser bestämmelserna om mottagande av fartyg i nöd bör förändras för att förbättra möjligheterna att handla effektivt i dessa sammanhang (jfr prop. 2003/04:88, s. 17). Det skall särskilt belysas om det finns anledning att ändra gränsdragningen mellan statlig och kommunal räddningstjänst. Uppdraget skall redovisas den 1 december 2004. Under året har Kustbevakningen genom införandet av de nya reglerna kring Sjöfartsskydd fått nya uppgifter. Myndigheten har också fått vissa nya uppgifter inom det polisiära området, bl. a. genom införandet av den så kallade europeiska arresteringsordern.

4.5.2 Insatser utanför politikområdet

Kustbevakningen bedriver inom ramen för sina ordinarie uppgifter en betydande del av sin verksamhet utanför politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. Myndigheten bedriver således verksamhet inom ramen för politikområdena Skatt, tull och exekution, Rättsväsendet, Miljöpolitik, Kommunikationer, och Livsmedelspolitik (Utgiftsområden 3, 4, 20, 22 och 23).

Den mest omfattande verksamheten utanför politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar genomförs av kommunerna inom ramen för den kommunala räddningstjänsten. Exempel på statlig verksamhet inom området är att polisen enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor har ansvaret för fjällräddning och efterforskning av försvunna personer. Sjöfartsverket och Luftfartsverket ansvarar för sjö- respektive flygräddningen. Statens haverikommission utreder svårare olyckor och olyckstillbud. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut svarar för flödes- och driftinformation. Länsstyrelserna har, bl.a. med bistånd från Statens strålskyddsinstitut, huvudansvar för insats vid utsläpp av radioaktiva ämnen. Vidare kan nämnas att för transport av farligt gods har bl.a. Polisen, Banverket, Sjöfartsverket och Luftfartsverket tillsynsansvar. Dessutom har Banverket, Vägverket, Sjöfartsverket och Luftfartsverket ansvar för förebyggande av olyckor inom sina respektive ansvarsområden.

Keminsatsstyrkan, Chemical Support Team, där bland annat personal från Räddningsverket och Kustbevakningen ingår, har inrättats som stöd till The Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons (OPCW) i Haag inom ramen för Kemvapenkonventionen (CWC). Styrkan kan bistå andra stater vid befarad eller konstaterad användning av kemiska stridsmedel eller i händelse av större kemikalieolyckor. Genomförandet av den gemenskapsmekanism för räddningstjänst (The Community Mechanism for Civil Protection) som inrättades i oktober 2001 fortskrider. Gemenskapsmekanismen har tillkommit för att underlätta för medlemsstaterna att snabbt kunna hjälpa varandra med insatser för att hantera svåra olyckor till lands och till sjöss. Den har aktiverats vid flera tillfällen under 2003, exempelvis vid oljekatastrofen utanför Portugals kust med fartyget Prestige och vid de omfattande skogsbränderna i södra Europa. Under 2004 har Kommissionen lämnat förslag till medlemsländerna för hur gemenskapsmekanismen skall kunna förstärkas, inte minst mot bakgrund av ett ökat terroristhot.

Räddningstjänst utgör, vid sidan av polis, rättsstat och civil förvaltning, ett av de fyra prioriterade områdena i EU:s civila krishantering. Vid toppmötena i Feira 2000 och Göteborg 2003 antogs kapacitetsmål för de fyra

kapaciteterna. Dessa kapacitetsmål har uppnåtts och Sverige har på räddningstjänstområdet anmält 262 befattningshavare till den s.k. koordineringsmekanismen. Dessa resurser är desamma som Sverige anmält till gemenskapsmekanismen. För att undvika duplicering av strukturer har Rådet och kommissionen genom en gemensam deklaration gjort det möjligt att utnyttja gemenskapsmekanismen för en krishanteringsinsats inom den europeiska säkerhets- och försvarspolitik (ESFP).

Rådet godkände den 14 juni 2004 en handlingsplan för civila aspekter av ESFP. Denna handlingsplan syftar till att utveckla EU:s civila krishanteringskapacitet genom ett antal åtgärder.

Räddningstjänst har ännu inte medverkat i en ESFP-insats. Dock övades för första gången gemenskapsmekanismen i en ESFP-insats i EU-övningen Crisis Management Exercise 2004.

4.6 Resultatbedömning

4.6.1 Verksamhetsområdet Svåra påfrestningar

4.6.1.1 Sammanfattande bedömning av förmågan inom samhällets beredskap mot svåra påfrestningar på samhället i fred

Myndighetens bedömning

Krisberedskapsmyndigheten bedömer beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred sammantaget som icke godtagbar. Föregående års bedömning att elförsörjningen och de elektroniska kommunikationerna är gränssättande för samhällets samlade förmåga att stå emot och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred kvarstår och är viktiga förklaringar till innevarande års bedömning. Elförsörjningen och de elektroniska kommunikationerna är ofta viktiga komponenter i övervaknings- och kontrollsystem i bl.a. energi- och den finansiella sektorn. En viktig skillnad jämfört med föregående års bedömning är de brister som under 2003 identifierats inom bl.a. dricksvattenförsörjningen, de samhällsviktiga transfereringssystemen, förmågan att hantera CBRN-relaterade hot (kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära) som inte bara utgörs av massförstörelsevapen samt förmågan att

hantera kriser som kräver stora polis- eller sjukvårdsinsatser.

Regeringens bedömning

Att väga samman och göra en bedömning av samhällets samlade förmåga när det gäller svåra påfrestningar på samhället i fred är behäftat med stor osäkerhet. Den bedömning som Krisberedskapsmyndigheten har lämnat är en sammanvägning av flera olika mångfacetterade verksamheter som, beroende på typ av kris, kommer att involveras i olika omfattning och utsträckning. Det finns brister i de samhällsviktiga systemen som påverkar samhällets totala förmåga att motstå och hantera en svår påfrestning på samhället i fred. Det handlar framförallt om förmågan inom elförsörjningen och de elektroniska kommunikationerna. I enskilda verksamheter eller system kan IT-beroende vara avgörande. När det gäller krishanteringsförmågan har läget förbättrats jämfört med föregående år genom de åtgärder som vidtagits inom utgiftsområdet. Förutom dessa åtgärder finns det andra faktorer som påverkar samhällets förmåga. Det handlar främst om den tekniska utvecklingen och förändringar av samhällets strukturer. Med dessa faktorer invägda är tillståndet i samhällets beredskap svårare att bedöma.

När det gäller beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred är det fråga om en förmåga som måste finnas omedelbart. Regeringen anser att det i denna förmåga finns brister i samhällsviktiga system som bör åtgärdas i närtid. Det faktum att krishanteringsfrågorna fått ökad uppmärksamhet påverkar förmågan då allt fler aktörer vidtar åtgärder i den normala verksamheten som också är till gagn för förmågan vid mer extrema situationer.

4.6.1.2 Samverkansområde Teknisk infrastruktur

Resultat

Samhällets sårbarhet vid långvariga och omfattande elavbrott har minskat som en följd av att åtgärder vidtagits i elsystemet. Möjligheterna att starta ö-drift i prioriterade områden och återstarta systemet vid totalt elavbrott samt säkerhetsskyddet vid prioriterade anläggningar har förbättrats. Genom utbildning och övning, bl.a. avseende

krisledning, har reparationsberedskapen bibehållits och förbättrats.

Projektet Helhetssyn för elförsörjningens säkerhet och beredskap, det s.k. HEL-projektet, skapar goda förutsättningar för att utveckla arbetet med en robust och säker elförsörjning. En viktig del av projektet är utvecklingen av privat-offentlig samverkan på lokal, regional och nationell nivå. Projektet har bidragit till en ökad förståelse inom näringslivet för de krav som den nya inriktningen av samhällets krisberedskap ställer.

Genom att följa utbyggnaden av den nya IT-infrastrukturen med hög överföringskapacitet är det möjligt att identifiera sätt att påverka utformningen av denna ur ett beredskapsperspektiv. Myndigheternas samarbete med teleoperatörer och elsektorn förväntas ge en bild av de områden där elektroniska kommunikationer är särskilt sårbara för avbrott i elförsörjningen, vilket ger en helhetssyn på sårbarhetsaspekterna. Ett gott samarbete mellan el- och teleområdena är av stor betydelse, liksom en god förmåga till krishantering när svåra störningar uppstår. Placeringen av transmission, växlar och stödsystem i skyddade lokaler har gett en ökad säkerhet för de elektroniska kommunikationerna.

Störningar inom informationssamhället har ökat under de senaste åren. En av orsakerna till detta är det allt större beroendet av olika former av informationssystem och därmed exponeringen för IT-relaterade hot, men framför allt p.g.a. störningar som beror på systemens komplexitet, misstag och olyckor. Det har också medfört att frågan om informations säkerhet har hög prioritet.

Analys och slutsatser

Krisberedskapsmyndigheten har bedömt samhällets förmåga att hantera svåra påfrestningar på samhället i fred inom samverkansområdet Teknisk infrastruktur som icke godtagbar. Bristerna inom elförsörjning och telekommunikationer kvarstår samtidigt som svagheter inom dricksvattenförsörjningen har identifierats. Bristerna är av stor betydelse för hela samhällets förmåga. Elsystemets förmåga bedöms ha en särställning på grund av dess betydelse för övriga samhällsfunktioner. Vad gäller IT är detta ett område där utvecklingen går fort och beroendet ökar. Att uttala sig generellt om bristerna inom IT-

området är mycket svårt. Det är angeläget att följa utvecklingen inom olika delar av samhället eftersom bilden kan se mycket olika ut. På samhälls nivå tenderar sårbarheter att öka till följd av att ömsesidiga beroendeförhållanden mellan infrastrukturerna blir mer komplexa. Samhällskritiska infrastrukturer förlitar sig allt mer på ett fungerande IT-stöd och dessa infrastrukturer växer också samman i en allt högre grad.

Regeringen delar Krisberedskapsmyndighetens bedömning av förmågan inom samverkansområdet. Trots att de åtgärder som vidtagits under 2003 bedöms ha åstadkommit förbättringar inom elförsörjningsområdet samt ökad förmåga till handlingsfrihet och insatsberedskap finns fortfarande brister i elsystemet.

Omfattande och långvariga avbrott i elförsörjningen och kabelbrott i centrala delar i de elektroniska kommunikationssystemen bedöms som det allvarligaste hotet mot telekommunikationerna i fredstid. Ytterligare gränssättande faktorer är graden av redundans och flexibilitet i nätverken och vilket skydd som finns mot både fysiska och elektromagnetiska hot. Systemens komplexitet, misstag, olyckor, medvetna intrång i viktiga informationssystem och manipulationer av vitala funktioner är ett potentiellt mycket allvarligt hot mot infrastrukturen för de elektroniska kommunikationerna.

Inom detta samverkansområde behandlas de delar som berör den tekniska försörjningen med dricksvatten. Försörjningen med dricksvatten är känslig för störningar. Sabotage och oavsiktliga händelser kan snabbt få stora konsekvenser för distributionen. Det utvecklingsarbete Livsmedelsverket driver gentemot kommunerna har bidragit till en ökad förmåga att säkra försörjningen. Kunskaper och förbättringsåtgärder ligger trots det på en för låg nivå, såväl lokalt som regionalt.

Genom de åtgärder som vidtagits sedan regeringen gav Krisberedskapsmyndigheten, Post- och telestyrelsen, Försvarets radioanstalt och Försvarets materialverk ett utpekade ansvar inom informationssäkerhetsområdet samt den allmänt ökande medvetenheten om dessa frågor kan konstateras att det skett avsevärda förbättringar. Förutom de utpekade myndigheterna har även andra, såsom Rikspolisstyrelsen och Försvarmakten, organiserat särskilda enheter

för att hantera dessa frågor inom respektive myndighets ansvarsområde. Även andra myndigheter har vidtagit åtgärder för att bättre kunna möta den ökande användningen av IT och de risker som det innebär. För att ytterligare förbättra den nationella strategin inom detta område har regeringen i juli 2002 beslutat om direktiv (2002:103) till en särskild utredning angående vissa frågor om informationssäkerheten i samhället. Förutom att lämna förslag på en förbättrad strategi skall utredaren utvärdera de åtgärder som vidtagits inom informationssäkerhetsområdet. Utredaren kommer att lämna sitt slutbetänkande under 2005.

4.6.1.3 Samverkansområde Transporter

Resultat

Under 2003 har förmågan att leda järnvägstrafik vid avbrott i elförsörjningen förbättrats genom investeringar i reservkraft. Även i flygtrafikledningssystemet har åtgärder genomförts för att minska sårbarheten vid ett eventuellt bortfall i elförsörjningen. Flygtrafikledningen har stärkts genom diverse åtgärder, bl.a. genom investeringar i flygledartorn och i ökad IT-säkerhet. Arbetet med att inrätta ett nationellt ambulansflyg har fortsatt och ett flygplan kan nu ställas om till ett avancerat ambulansflyg med tolv vårdplatser.

Analys och slutsatser

Krisberedskapsmyndigheten har bedömt att samhällets förmåga inom samverkansområdet Transporter att hantera svåra påfrestningar på samhället i fred är godtagbar. Denna bedömning baseras främst på att huvuddelen av samhällets gods- och persontransporter sker med väg-, järnvägs- och sjötransporter och att dessa transportslag bedöms ha godtagbar förmåga.

Regeringen delar Krisberedskapsmyndighetens bedömning av förmågan inom samverkansområdet. Det svenska transportsystemet uppfyller i stor utsträckning de krav som kan ställas när det gäller den fredstida förmågan. Vissa brister kvarstår dock beträffande flygtrafikledningssystemet.

4.6.1.4 Samverkansområde Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen

Resultat

Kompetensen hos personal inom polis, akutsjukvård och räddningstjänst vid CBRN-händelser (händelser med kemiska, biologiska, radiologiska eller nukleära substanser) har höjts genom ökad utbildning och övning av s.k. "first responders". Cirka 400 handledare har utbildats som i sin tur kommer att genomföra utbildningar för ett större antal "first responders". Fördjupad specialistutbildning av CBRN-instruktörer har genomförts inom polisen för att öka förmågan i den nationella insatsstyrkan, bombgrupperna och piketorganisationen. CBRN-kompetens har höjts hos myndigheterna med ansvar för gränskontroll, vilket lett till bättre förmåga att förhindra försök till smuggling av dessa ämnen. Särskild sjukvårdsmateriel och ett antal specifika läkemedel för CBRN-händelser har anskaffats och upphandling av nya autoinjektorer påbörjats. Förmågan att genomföra personsanering efter inträffade CBRN-händelser har förbättrats. Ett expertregister har skapats för snabb och säker tillgång till expertkunskap vid CBRN-händelser.

Den nationella beredskapen mot B-hot har stärkts bl.a. genom att jourberedskap, diagnostik och vaccinationsberedskap förbättrats. Tillgången till vissa läkemedel och sjukvårdsmaterial har säkerställts. Inom bl.a. diagnostiken kommer utvecklingsarbetet att fortsätta för att ytterligare stärka området. Kapaciteten i den nationella laboratorieberedskapen har förbättrats genom att samordningen av laboratorier utvecklats och genom att en databas över främmande smittsamma sjukdomar tagits fram. Säkerhetslaboratorier för att kunna hantera extremt smittsamma djursjukdomar har uppförts och anpassats så att de är en del av den nationella laboratorieberedskapen mot B-händelser. Förutsättningar för att förbättra säkerheten och beredskapen inom livsmedelsområdet har skapats genom att information, checklistor och handböcker tagits fram för livsmedelsproducenter och för kommunernas tillsynsverksamhet.

Den nationella strålskyddsberedskapen har förbättrats genom bl.a. investeringar som

förbättrar kapaciteten för mätningar, analys, ledning och samordning vid R- och N-händelser.

Inom detta samverkansområde behandlas de delar av dricksvattenförsörjningen som rör kvaliteten på vattnet. Livsmedelsverket har initierat och genomfört utbildningar och handledning för kommunerna i syfte att stärka skyddet av dricksvattenförsörjningen. Livsmedelsverkets arbete gentemot kommunerna har givit ett gott resultat både vad det gäller kommunernas insikt och deras krishanteringsförmåga inom området. Vid utgången av 2004 kommer 153 kommuner att ha genomfört utbildningen.

Analys och slutsatser

Krisberedskapsmyndigheten har bedömt samhällets förmåga att hantera svåra påfrestningar på samhället i fred som icke godtagbar inom samverkansområdet Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen. Brister föreligger bland annat avseende förmåga och kapacitet för indikering, identifiering och sanering.

Regeringen delar Krisberedskapsmyndighetens bedömning.

4.6.1.5 Samverkansområde Ekonomisk säkerhet

Resultat

En rad scenario- och krisledningsövningar med de större företagen inom den finansiella sektorn har genomförts för att klarlägga sektorns motståndskraft mot olika samhällshot. Erfarenheterna visar att sektorn har motståndskraft mot de risker som är förknippade med de enskilda företagens verksamhet, men att sektorn är starkt beroende av att andra samhällsfunktioner, som el, telekommunikationer och Internet, fungerar. Effekten av elavbrott medför t.ex. redan efter tre dygn svårigheter att upprätthålla kontantförsörjningen i samhället.

De aktiviteter som har genomförts under 2003 har sammantaget lett till en stärkt förmåga hos myndigheterna. Genom risk- och sårbarhetsanalyser har gränsvytor kartlagts och beroenden identifierats samt åtgärder vidtagits för att minska dessa brister. Vidare har utbildning av organisationer och personal genomförts.

Analys och slutsatser

Krisberedskapsmyndigheten har bedömt samhällets förmåga att hantera svåra påfrestningar på samhället i fred inom samverkansområdet Ekonomisk säkerhet som icke godtagbar. Bristerna rör främst de samhällsviktiga transfereringssystemen. Störningar i systemens funktion skulle få mycket svåra konsekvenser för samhället, oavsett om systemen är avsedda för den enskilda individens, näringslivets eller för det offentliga ekonomiska överföringar och verksamhet.

Regeringen delar Krisberedskapsmyndighetens bedömning. Det finns enligt regeringen behov av att tydliggöra vad som är verksamhetsviktiga funktioner och av fortsatta omvärldsanalyser.

4.6.1.6 Samverkansområde Områdesvis samordning, samverkan och information

Resultat

Enligt lagen (2002:833) om extraordinära händelser i fredstid hos kommuner och landsting skall det i varje kommun finnas en krisledningsnämnd. I 111 kommuner har krisledningsnämnden utbildats för sin uppgift. Under 2003 har 22 kommuner på något sätt aktiverat sin krisledningsnämnd. Bland annat har det skett vid elavbrottet den 23 september 2003 då stora delar av södra Sverige drabbades, andra lokala elavbrott, oljeutsläpp och vid mordet på Sveriges utrikesminister.

Kommunerna har fortsatt arbetet med att upprätta risk- och sårbarhetsanalyser och 117 kommuner har en sådan för den centrala administrationen och informationsverksamheten. 108 kommuner arbetar med att ta fram risk- och sårbarhetsanalyser. Den övervägande delen av kommunerna har fastställda lednings- och informationsplaner för det fall att en kris inträffar. Antalet övningar som genomförts under 2003 har ökat med cirka 50 procent jämfört med 2002.

Vid länsstyrelserna har metoder för och arbetet med risk- och sårbarhetsanalyserna byggts upp och vidareutvecklats. Genom utbildning och övning har länsstyrelsernas förmåga vid en svår påfrestning på samhället i fred förbättrats. Utbildnings- och övningsfrekvensen varierar dock mellan länsstyrelserna. I sitt arbete

med stöd till kommunerna har länsstyrelserna anordnat och bistått vid seminarier, utbildningar och övningar. Flera länsstyrelser har inrättat regionala krishanteringsråd där de samhällsviktiga aktörerna på regional och till viss del lokal nivå ingår.

Försöksverksamheten GotSam är ett femårigt samverkansprojekt mellan Rikspolisstyrelsen, Försvarsmakten, Kustbevakningen, Tullverket, Länsstyrelsen i Gotlands län och Sjöfartsverket, med lokalisering i Visby. Mot bakgrund av att arbetet med att sätta igång försöksverksamheten tagit längre tid än beräknat har regeringen beslutat om en förlängning av försöksverksamheten med ett år till utgången av år 2007. GotSam syftar till att skapa möjligheter för att samordna och samutnyttja befintliga resurser på Gotland. Från och med den 1 juli 2004 omfattas inte Tullverket av uppdraget att delta i försöksverksamheten eftersom de inte längre kommer att ha någon fast bemanning på Gotland.

I arbetet med att utveckla former för samverkan med näringslivet har Krisberedskapsmyndigheten genomfört ett antal åtgärder, bl. a. har en permanent arbetsgrupp skapats inom informationssäkerhetsområdet. Studier har initierats om former för samverkan mellan näringslivet och offentlig sektor vid inträffade kriser och samarbete i det förebyggande och föreberedande arbetet.

Det övergripande, långsiktiga målet för forskning för samhällets krisberedskap är att ge kunskap som kontinuerligt bidrar till att minska sårbarheten i samhället och förbättrar samhällets krishanteringsförmåga.

En av Krisberedskapsmyndighetens uppgifter, som samordnande myndighet för planeringen av åtgärder som stärker beredskapen när det gäller svåra påfrestningar och civilt försvar, är att initiera forskning och studier samt ta del av, analysera och förmedla forskningsresultat. Krisberedskapsmyndigheten verkar därmed som sammanhållande länk på forskningsfältet, vilket bl.a. innebär att utifrån en utvecklad uppfattning om kunskapsbehovet med hjälp av finansiella medel initiera och inrikta forskningsinsatser samt att förmedla resultat från forskningen till rätt aktörer i krishanteringssystemet.

Analys och slutsatser

Krisberedskapsmyndigheten har bedömt samhällets förmåga att hantera svåra påfrest-

ningar på samhället i fred inom samverkansområdet Områdesvis samordning, samverkan och information som godtagbar.

Utvecklingen av den kommunala förmågan att hantera extraordinära händelser har varit positiv, men det finns fortfarande brister i kommunernas krishanteringsförmåga. Utbildningsnivån är fortfarande för låg och den utbildning som genomförts har främst varit av orienterande karaktär varför övningsverksamheten bör öka ytterligare. De statliga myndigheterna inom krisberedskapen spelar en viktig roll i detta arbete genom att erbjuda kommunerna stöd i såväl övningsmetodik som under övningar och utbildningar.

Länsstyrelserna bedöms ha en godtagbar krishanteringsförmåga, vilket är av avgörande betydelse för den samlade bedömningen inom samverkansområdet.

Regeringen delar Krisberedskapsmyndighetens bedömning. Möjligheten att informera allmänheten under kriser kommer att förbättras genom regeringens beslut den 19 februari 2004 om att Krisberedskapsmyndigheten skall upprätta en nationell portal för krisinformation. Portalen skall rikta sig till allmänheten med information om samhällets krishantering och innehålla länkar till relevanta aktörers webbplatser. Samtidigt har myndigheterna inom krishanteringssystemet fått i uppdrag att tillhandahålla information vid kriser. Krisberedskapsmyndigheten skall verka för att även kommuner och landsting upprättar liknande funktioner på sina webbplatser. För utbyte av information mellan aktörerna i krishanteringssystemet kommer även ett webbaserat informationssystem att utvecklas.

4.6.1.7 Samverkansområde Skydd, undsättning och vård

Resultat

Manöversystemet för utomhusvarning har förbättrats vilket innebär att systemet kan användas i geografiskt avgränsade delar. Denna förbättring innebär att utomhusvarningen nu är bättre lämpad för fredstida förhållanden än tidigare. Produktionen av nya skyddsrum har upphört men det befintliga skyddsrumsbeståndet har vidmakthållits och vårdats. Kommunerna har fått stöd vid produktion av

räddningscentraler när det gäller ledning och samband.

Landstingen och akutsjukhusen har fått stöd till investeringar i förbättrade tekniska ledningssystem, reservkrafts- och reservvattenförsörjning. Viss materiel och utrustning har avvecklats och lagringen av kvarvarande resurser har effektiviserats. Utbildningar har genomförts för att upprätthålla den katastrofmedicinska kunskapen och lärdomar har via observatörsinsatser vunnits från inträffade katastrofer i andra länder. Socialstyrelsen, som är sammanhållande myndighet för det nordiska hälsoberedskapsavtalet, har bidragit till att skapa en struktur för samarbetet mellan de nordiska länderna när det gäller hälso- och sjukvårdsberedskapen.

Den särskilda beredskapspolisens utbildning och övning samt utrustning för att kunna klara sin uppgift både vid höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred. De personer inom den särskilda beredskapspolisens, med vilka det slutits avtal, kan efter regeringens beslut användas vid svåra påfrestningar på samhället i fred. De åtgärder som genomförts under 2003 har gett en godtagbar förmåga för beredskapspolisens att agera över hela hotskalan.

Analys och slutsatser

Krisberedskapsmyndigheten har bedömt samhällets förmåga att hantera svåra påfrestningar på samhället i fred inom samverkansområdet Skydd, undsättning och vård som icke godtagbar. Framförallt finns det brister i förmågan att genomföra personalintensiva insatser under en längre period.

Regeringen delar Krisberedskapsmyndighetens bedömning. Regeringens ovan nämnda beslut om att Krisberedskapsmyndigheten skall upprätta en nationell portal för krisinformation och att myndigheterna skall tillhandahålla krisinformation är en viktig del i arbetet att utveckla den gemensamma ledningsförmågan hos aktörerna aktiva i samhällets krishantering.

4.6.2 Verksamhetsområde Skydd mot olyckor

4.6.2.1 Sammanfattande bedömning av verksamhetsområdet Skydd mot olyckor

Regeringen bedömer att miljöräddningstjänsten har bedrivits effektivt och att verksamheten bidragit till att begränsa skadorna på den marina miljön. Regeringen anser emellertid att miljöövervakning bör intensifieras i syfte att bidra till minskningen av antalet utsläpp av olja och andra skadliga ämnen till sjöss i enlighet med vad som angavs i prop. 2000/01:130 Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier. Vidare måste stor vikt läggas vid det förebyggande arbetet med tillsyn i syfte att förhindra olyckor med konsekvenser för människa och miljö.

Regeringen anser att den verksamhet och de åtgärder som vidtagits av myndigheterna inom verksamhetsområdet har haft en positiv inverkan på samhällets förmåga att förebygga, förhindra och begränsa konsekvenserna av olyckor. Regeringen konstaterar emellertid att åtgärderna inom vissa delar av politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar inte har varit tillräckliga för att uppfylla de långsiktiga målen, t.ex. att antalet olyckor skall minska. Regeringen anser därför att det finns behov av ytterligare åtgärder för att utveckla samhällets förmåga att förebygga och begränsa konsekvenserna av olyckor särskilt i arbetet med att förebygga personskador.

Det internationella arbetet har på ett positivt sätt bidragit till att utveckla den svenska förmågan att agera tillsammans med resurser från andra länder och till att minska lidandet och skadeverkningarna av olyckor och katastrofer i andra länder.

4.6.2.2 Resultat

Kustbevakningen

Inom sjösäkerhetsarbetet har tillsynen av lastbärare avskilda för sjötransport och bemanningskontroller avseende svenska fartyg upp till 1 500 brutto prioriterats. Under året har Kustbevakningen även verkat för att fördjupa kontakterna med transportnäringen och inom ramen för myndighetens

förebyggande verksamhet har tjänstemän besökt speditörer och åkerier för att informera och bistå med tolkningar av regelverket. Vidare har Kustbevakningen i samråd med Sjöfartsinspektionen genomfört en inventering av samtliga hamnar där farligt gods hanteras. Kustbevakningen har därutöver bedrivit sjötrafikövervakning i syfte att öka säkerheten till sjöss och minska antalet överträdelser mot gällande regelverk. Det stora behovet av tillsyn inom sjösäkerhetsområdet skall bl.a. ses mot bakgrund av de allvarliga konsekvenser brister i säkerheten kan ge upphov till.

Kustbevakningen har en ständig beredskap till sjöss och har under 2003 genomfört 34 oljeskyddsoperationer, en kemoperation och sju förebyggande operationer. Totalt har 734 m³ olja tagits upp, varav merparten härrör från det kinesiska fartyget Fu Shan Hai, som förliste utanför Bornholm. Genom de förebyggande operationerna har myndigheten lyckats förhindra skadliga utsläpp till följd av olyckor och incidenter. De registrerade utsläppen inom svenskt ansvarsområde har under senare år minskat, jämfört med 1995 kan t.ex. en reducering av utsläppen med över 50 procent konstateras. Utsläppen till sjöss är i hög grad koncentrerade till de stora fartygsstråken, dvs. görs av fartyg som passerar svensk ansvarszon, på väg till eller från hamnar utanför Sverige. De senaste årens minskning av antalet oljeutsläpp har skett i de stora farledsstråken, vilket tyder på att Kustbevakningens flygövervakning, riktade operationer med satelliter och fartyg samt det internationella samarbetet har haft en preventiv effekt, även om antalet illegala oljeutsläpp fortfarande är oacceptabelt många. Det finns emellertid en betydande risk att det utöver de konstaterade utsläppen föreligger ett mörkertal. Havsmiljökommissionen skriver i sitt betänkande Havet – tid för ny strategi (SOU 2003:72) att det sannolikt bara är cirka hälften av utsläppen som upptäcks och registreras.

Under 2003 svarade Kustbevakningen för 233 sjöräddningsinsatser, vilket motsvarar ca en fjärdedel av det totala antalet som genomfördes i svenska vatten.

Enligt regeringens bedömning har Kustbevakningen genomfört sjösäkerhetstillsyn, miljöövervakning och miljöräddningstjänst enligt de mål som ålagts myndigheten.

Kustbevakningen har vidare medverkat i det internationella samarbetet inom miljöräddnings-

tjänstområdet, bl. a. genom deltagande vid internationella möten inom ramen för Helsingforskommissionen (HELCOM), EU, Bonn-överenskommelsen, International Maritime Organization (IMO), Arktiska rådet och Köpenhamnsavtalet. Erfarenhetsutbyte bidrar även till kompetensuppbyggnad. Under året har Kustbevakningen och finska Gränsbevakningen fördjudat sin samverkan genom en överenskommelse angående flygövervakningen av Bottniska viken. Myndigheten har vidare fortsatt arbetet med att utveckla miljöövervakningen med hjälp av satellitbilder.

Statens räddningsverk

Målet att antalet olyckor skall minska har inte uppnåtts under 2003. För att ytterligare öka kunskapen om olycksutvecklingen och säkerhetsarbetet bör det göras analyser på nationell, regional och lokal nivå. Tre faktorer som enligt regeringens bedömning på sikt kan bidra till att minska antalet olyckor är den nya lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, den nya tvååriga yrkesutbildningen i skydd mot olyckor samt tillgången på analyser från Nationellt Centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor (NCO) i Karlskoga.

De rapporter som Statens räddningsverk fått från de lokala polismyndigheterna tyder på att skador vid användning av nöjesfyrverkerier har minskat.

Räddningsverket har som mål att stödet till länsstyrelserna skall utvecklas så att den regionala tillsynsverksamheten bättre anpassas till en målstyrd verksamhet. Detta för att över hela landet säkerställa en kvantitativt och kvalitativt jämn nivå på tillsynen.

Under året har personal och civilpliktiga under utbildning vid Räddningsverkets skola i Skövde deltagit vid räddningsinsatsen efter det oljeutsläpp utanför Bornholm som främst drabbade Ystads och Simrishamns kommuner. Medverkan av civilpliktiga under utbildning bidrog positivt till räddningsinsatsen. Räddningsverkets skolor i Revinge och Sandö har även medverkat med personal, civilpliktiga och utrustning vid kommunala räddningsinsatser i samband med översvämning i Kristianstad respektive vid en skogsbrand i Sollefteå.

Räddningsverket genomför inte några räddningsinsatser på nationell nivå. Som nämnts ovan har verket dock på begäran av olika

kommuner medverkat med personal. Räddningsverket har även genomfört fyra internationella observatörsinsatser, vilka bidragit till att målet för verksamhetsgrenen Åtgärder efter räddningsinsatser har uppfyllts.

Räddningsverket skall redovisa utbetalningar till kommuner som sker enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, samt före 1 januari 2004 enligt räddningstjänstlagen (1986:1102) med angivande av ändamålet för respektive utbetalning. Under 2003 har ersättning för oljesaneringskostnader utbetalats till Kungälv, Gotlands, Ystads, Simrishamns och Trelleborgs kommuner. Under 2003 har 6 111 tkr utbetalats för räddningstjänstkostnader till sju kommuner. Två utbetalningar avser fall där kommunen överklagat Räddningsverkets beslut och där domstolen bifallit kommunens överklagande. Efter den 1 januari 2004 har Räddningsverket möjlighet att överklaga förvaltningsdomstols beslut i ersättningsärenden. En utbetalning under året avser delutbetalning i ett tidigare ärende med anledning av att kommunen inkommit med kompletterande uppgifter.

Räddningsverkets förberedelser inför införandet av nya utbildningar och ny lagstiftning inom området skydd mot olyckor har krävt stora arbetsinsatser. Verksamhetsförändringarna har genomförts inom tilldelade ramar. För att göra detta möjligt har Räddningsverket sedan 2002 genomfört ett omställningsarbete som syftat till rationaliseringar, besparingar och en betydande minskning av Räddningsverkets organisation.

Personalstyrkan har minskat med 140 medarbetare. Nu har myndigheten ca 780 anställda. Den 1 januari 2004 infördes en ny organisation för den centrala förvaltningen med inslag av processorientering där bl.a. hela den förebyggande verksamheten samlats i en avdelning. I förändringsarbetet har myndigheten även tagit till vara personalens intressen vid den tidigare Sprängämnesinspektionen som avvecklades den 30 september 2001 varvid verksamheten och personalen överfördes till Räddningsverket. Utvecklings- och omställningsarbetet har varit en stor utmaning för Räddningsverket, men är en viktig förändring för att nå ett säkrare samhälle genom ett vidgat och systematiskt arbete för skydd mot olyckor.

Minhantering, civil krishantering och humanitära hjälpinsatser

Målen för verksamhetsgrenen Internationella katastrof- och biståndsinsatser är att bidra till att minska lidande och skadeverkningar av olyckor och katastrofer i andra länder, medverka i uppbyggnad och beredskap för internationell civil krishantering samt att öka internationell samordning inom området genom bl.a. kunskapsutveckling och kunskapsspridning. När det gäller humanitär minröjning är målet att Räddningsverket skall tillsammans med Försvarsmakten bidra till att utveckla SWEDEC som svenskt kompetenscentrum för ammunitions- och minröjning för att höja kompetensen i Sverige. Räddningsverket och SWEDEC har under 2003 bl.a. i samarbete rekryterat svensk personal till Räddningsverkets insats i minröjning i södra Irak. Räddningsverket skall även bidra med kompetens till det internationella minröjningscentret Geneva International Centre for Humanitarian Demining (GICHD). Verket har bidragit till att svensk kompetens i minröjning har utvecklats i viss mån.

Regeringen bedömer att de internationella insatserna till stöd för humanitär hjälpverksamhet indirekt eller direkt medverkat till att minska lidande och skadeverkningar av olyckor och katastrofer i de drabbade länderna. Beredskapen vid Räddningsverket för att genomföra insatserna är enligt regeringens bedömning väl utvecklad. Räddningsverket samverkar såväl nationellt med berörda myndigheter som internationellt med andra länder, FN, EU och Nato/PFF. Kriget i Irak medförde ett stort antal större och mindre insatser i Irak och angränsande länder. Uppgifterna var dels stöd med logistik, utbildning och samband till olika FN-organ, dels stöd för minhantering. Räddningsverket har även medverkat vid två jordbävningkatastrofer i Algeriet och Iran.

Internationell förtroendeskapande verksamhet

Målet när det gäller säkerhetsfrämjande arbete i Central- och Östeuropa är att vidmakthålla och utveckla samarbetet med länderna i regionen på räddningstjänstområdet. Särskild

vikt skall läggas vid miljöskyddsarbetet. Räddningsverket skall bidra till att utveckla samarbetet mellan svensk räddningstjänst och motsvarande organisationer i Estland, Lettland och Litauen i syfte att ömsesidigt kunna bistå varandra med räddningsinsatser till lands i samband med allvarliga olyckor. Förutsättningarna för stöd till de baltiska länderna har ändrats sedan de blev medlemmar av EU. Detta innebär att fortsatta utbildningsinsatser finansieras framför allt av EU. Verksamheten i Ryssland och övriga Östeuropa påverkas dock inte.

Utvärderingarna av PFF-kurserna visar att kurserna håller hög kvalitet. Räddningsverket har genomfört en analys tillsammans med Natos civila direktorat för att kartlägga elevunderlaget och säkra kvaliteten i utbildningen. Den förtroendeskapande verksamheten har utvecklats på ett förtjänstfullt sätt genom den PFF-verksamhet som genomförts i form av kurser med hög kvalitet och framgångsrikt deltagande i övningsverksamhet. Det är vidare positivt att en analys av kursverksamhetens fortsatta inriktning påbörjats bl.a. mot bakgrund av den förändring av PFF-inriktningen som bl.a. Natos utvidgning inneburit. Övningsverksamheten har utvecklats bl.a. genom den övningspolicy, som behandlas inom SCEPC. Deltagandet bör även fortsättningsvis så långt möjligt innehålla element av samverkan mellan civila och militära element.

Miljöarbete

Miljöaspekter skall beaktas i allt arbete inom verksamhetsområdet Skydd mot olyckor.

Kustbevakningens verksamhet har betydelse för miljön främst genom den miljöövervakning och de utsläppsbekämpande åtgärder som myndigheten företar inom ramen för sitt ansvarsområde. Åtgärderna bedöms ha haft en positiv miljöeffekt. Myndigheten arbetar successivt med att byta ut motorer, installera reningsutrustning, samt med att växla över till vissa underhållsprodukter som har en mindre negativ miljöpåverkan. Kustbevakningen har, enligt regeringens bedömning, genomfört miljöarbetet på ett bra sätt.

Statens räddningsverk har redovisat ett regeringsuppdrag om arbetet med det särskilda sektorsansvaret för ekologisk hållbar utveckling till Naturvårdsverket. Räddningsverket har också medverkat i beredningsgruppen för

uppföljning av de nationella miljökvalitetsmålen. För att öka kunskapen om olyckor med miljöeffekter har ett antal projekt bedrivits. Ett flerårigt provtagningsprojekt har genomförts. Tillsammans med Naturvårdsverket har inletts ett projekt om dioxinbildning vid soptippar. Utbildning om miljöeffekter av olyckor har genomförts för kommuner och länsstyrelser. En revidering av miljöläroboken för räddningstjänsten har också tills stora delar genomförts. Räddningsverket redovisar i sin årsredovisning att den kommunala räddningstjänstens intresse för att agera miljömedvetet inom den egna verksamheten, såväl vid det olycksförebyggande arbetet som under insatser, bedöms ha stärkts avsevärt under de senaste åren. Kunskapen om olyckors miljöpåverkan är fortfarande ofullständig, men de projekt som genomförts har successivt minskat kunskapsluckorna. Fortsatt långsiktig forskning är därför nödvändig för att klarlägga olyckornas totala miljöpåverkan. Regeringen anser att Räddningsverket har genomfört miljöarbetet på ett bra sätt.

Jämställdhet och mångfald

Regeringen beslutade den 3 juni respektive den 23 juni 2004 att myndigheter under Försvarsdepartementet som ett led i det pågående arbetet med jämställdhetsintegrering skall redovisa förslag till mål- och resultatindikatorer för den egna verksamheten. Förslagen skall tillsammans med myndighetens analys redovisas i anslutning till budgetunderlaget för 2006 genom en särskild skrivelse. Arbetet skall ske i nära samverkan med övriga berörda myndigheter och bedrivs på ett sådant sätt att Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) ges insyn och möjlighet att påverka arbetet.

Kustbevakningen arbetar aktivt för att få in fler kvinnor och personer av annan etnisk bakgrund än svensk i sin verksamhet. Andelen kvinnor i linjeorganisationen är emellertid låg och i dagsläget utgörs knappt en procent av personalen av personer som inte är födda i Sverige. Myndigheten gör bedömningen att arbetet med etnisk mångfald och jämställdhet har utvecklats positivt och bl. a. bidragit till att allmänheten oftare möter kvinnliga kustbevakningstjänstemän i kontakten med myndigheten. Under 2003 har Kustbevakningen även sett över lönebildningen för att kartlägga, analysera och i

förekommande fall upptäcka osakliga löneskillnader. Myndigheten har vidare förbättrat den interna och externa informationen om myndighetens policy och handlingsplan i jämställdhetsarbetet. Myndigheten arbetar aktivt med att försöka öka intresset för Kustbevakningens verksamhet och medverkar bl. a. vid utbildnings- och rekryteringsmässor. Vidare planeras särskilda informationsinsatser vid gymnasieskolor och högskolor med sjöfartsutbildning, bl.a. för att sprida information och upplysning om kustbevakningsyrket vid grund- och gymnasieskolor.

Regeringen beslutade den 11 december 2003 att Statens räddningsverk skall redovisa en plan för att motverka diskriminering av homosexuella, bisexuella och transpersoner i årsredovisningen för 2004.

Räddningsverket har sett över antagningskraven för fysisk förmåga för att få en jämnare könsfördelning till den nya tvååriga utbildningen för skydd mot olyckor. En normaltränad kvinna eller man bör klara de fysiska baskraven. Särskilda åtgärder för att marknadsföra utbildningen har riktats mot kvinnor. En uttalad ambition med att införa den nya utbildningen har varit att i högre grad beakta jämställdhets- och mångfaldsaspekter. Av de 180 personer som har antagits till utbildningen är 26 kvinnor, vilket motsvarar drygt 14 procent. Åtta procent av de sökande till utbildningen under 2004 var kvinnor, detta såväl under vårens som under höstens ansökningsomgångar. Det är en ökning med en procentenhet sedan höstterminen 2003.

Räddningsverket har i arbetet med sin nya personalorganisation arbetat med att öka jämställdheten i chefspositioner med resultatet att andelen kvinnor i chefsposition ökat från 20 till 30 procent. Vidare har verket i en lönekartläggning under hösten 2003 särskilt justerat lönesättning med avseende på osakliga löneskillnader på grund av kön.

Regeringen anser att Kustbevakningen och Räddningsverket har genomfört arbetet med jämställdhet och mångfald på ett bra sätt men att det återstår omfattande arbete för att nå effekt i organisationerna.

Nationellt centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor

Genom regeringsbeslut i februari 2002 fick Statens räddningsverk i uppdrag att påbörja

uppbyggnaden av ett Nationellt centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor (NCO). Syftet är att uppnå en ökad, tvärsektorieell samverkan samt en sammanhållen insamling av data från olika sektorer om olycksutvecklingen för att samlat kunna bedöma behov och effekter av genomförda åtgärder nationellt, regionalt och lokalt.

Regeringen uppdrog i regleringsbrevet för 2004 åt ett stort antal myndigheter att redovisa på vilket sätt respektive myndighet kan bidra till verksamheten vid NCO samt att bedöma nyttan för den egna verksamheten av att delta i samarbetet. Av redovisningarna framgår att flertalet myndigheter anser att nyttan med NCO är stor och att ett stort antal gemensamma projekt initierats eller planeras att påbörjas. De flesta myndigheter förordar att NCO har egen finansiering i grunden, men att de myndigheter som deltar i projekt och aktiviteter står för sina egna kostnader.

Regeringen anförde i budgetpropositionen för 2002 att det skulle vara önskvärt att kunna lämna en samlad bedömning av det offentliga olycksförebyggande och skadeavhjälpande arbetet till riksdagen.

En nationell bild av olycksutvecklingen i Sverige ges i rapporten Olyckor i siffror som NCO redovisat de två senaste åren. Vidare har NCO utgett en s.k. äldreskadeatlas som särskilt fokuserar på olyckor bland äldre människor.

Av NCO:s rapporter framgår att den långsiktiga trenden för dödsfall till följd av olyckor har varit neråtgående sedan slutet av 1980-talet. Minskningen har dock avstannat och under de två senaste åren ersatts av en viss uppgång. Mellan åren 1999 - 2001 har antalet dödsfall ökat med drygt 14 procent till 2 861.

Vidare framgår att antalet dödsfall till följd av olyckor inom arbetslivet har under en följd av år varit minskande. Under de senaste åren har minskningen planat ut. I mitten av 50-talet omkom drygt 400 arbetstagare per år till följd av olyckor. I dag är antalet omkomna 50 per år.

Det totala antalet dödsfall i trafiken fortsätter att minska men har ökat i åldersgrupperna 18-24 år under de två senaste åren. Större reduktioner av dödsfall i vägtrafiken har under de senaste två decennierna i första hand skett bland fotgängare, cyklisterna och bilpassagerare. I mitten på 60-talet omkom drygt 1 400 personer per år i vägtrafiken. Idag är motsvarande antal ca 500 personer. Under samma period har antalet

fordon på vägarna mer än fördubblats. Ungefär 80 procent av alla olyckor som föranleder ett besök på en akut- eller jourmottagning inträffar i hem- och fritidsmiljöer. Här skadar sig framför allt barn, ungdomar och äldre. Antalet olyckor i hem- och fritidsmiljöer ökar svagt.

Antalet omkomna i bränder per år har pendlat mellan 100 och 150 per år. Någon tydlig trend går inte att urskilja. Antalet omkomna till följd av drunkning ligger i samma storleksordning som för bränder och har under en följd av år varit minskande. Under de två senaste åren har dock en viss uppgång av drunkningsfall skett vilket möjligen kan förklaras av varma somrar dessa år.

Antalet stora olyckor (olyckor med fem eller fler omkomna) minskar, i både antal och omfattning. I stället inträffar fler olyckor med inte lika katastrofala konsekvenser, till exempel förgiftningar och fallolyckor.

I jämförelse med andra liknande länder inom EU eller OECD avviker Sverige enligt NCO:s rapporter endast i två avseenden och båda är positiva. Det gäller dels olyckor i vägtrafiken där Sverige under lång tid tillhört de mest säkra länderna, dels säkerheten i arbetslivet.

Sverige ligger också i topp när det gäller barnsäkerhet. I mitten av 1950-talet omkom 450 barn, i åldrarna 0 till 14 år, per år till följd av olycksfall. År 2001 omkom 45 barn.

Regeringen anser att det finns ett stort värde i att ha en samlad olycksstatistik som inte enbart följer de olika sektorsmyndigheternas ansvarsområden. Det kommer på sikt att ge bättre möjlighet att spåra orsakerna till olyckor och därigenom har regeringen bättre underlag för prioriteringar.

4.6.2.3 Analys och slutsatser

Miljöräddningstjänsten till sjöss syftar till att begränsa och avhjälpa konsekvenserna av ett utsläpp av olja eller andra skadliga ämnen. Målet är att minimera de miljömässiga konsekvenserna. Bekämpning av utsläppen till sjöss är därtill mer kostnadseffektivt än att ta hand om föroreningarna på stränderna. Regeringen gör bedömningen att korta insatstider för miljöräddningstjänsten och närvaro till sjöss är en förutsättning för en hög beredskap och en effektiv miljöräddningstjänst. Närvaron till sjöss utgör även grunden för Kustbevakningens

förmåga avseende sjöräddningsinsatser och andra myndighetsuppgifter till sjöss. Regeringen bedömer att dessa målsättningar, liksom målsättningarna vad gäller sjösäkerhetsarbetet, har uppfyllts.

Regeringen bedömer att de åtgärder som vidtagits inom verksamhetsområdet Skydd mot olyckor har bidragit till att stärka samhällets förmåga att förebygga, förhindra och minska konsekvenserna av olyckor.

Den samlade bilden av olycksutvecklingen, tillsammans med övriga förändringar i samhället, pekar på att ökade ansträngningar i det förebyggande arbetet primärt bör inriktas mot hem- och fritidsmiljöer. Det gäller i första hand fallolyckor bland äldre, men även äldres säkerhet i stort måste prioriteras.

Vad gäller internationell förtroendeskapande verksamhet bedömer regeringen att tillräckliga åtgärder har vidtagits för att vidmakthålla samarbetet med länder i Öst- och Centraleuropa. Regeringen har den 10 april 2003 beslutat om en överenskommelse mellan Sverige och Litauen om samarbete inom området förebyggande av, beredskap för och insatser vid olyckshändelser. Ett liknande beslut har fattats den 19 maj 2004 avseende samarbete med Ukraina. Överenskommelser med Estland och Lettland och Ryssland finns sedan tidigare.

4.7 Inriktning

4.7.1 Inriktning Verksamhetsområdet Svåra påfrestningar

I avsnitt 4.3.1 har regeringen angett målet för verksamhetsområdet. Nedan bedömer regeringen vad som i övrigt bör gälla under 2005.

Under 2005 bör åtgärder vidtas som förbättrar samhällets krishanteringsförmåga att leda, samordna, samverka och informera under en kris. Vidare bör åtgärder vidtas som stärker insatsberedskapen och förmågan att genomföra operativa insatser inom främst polis, hälso- och sjukvård och räddningstjänst samt insatser som minskar samhällets sårbarhet och ökar robustheten i samhällsviktiga system. När det gäller krishanteringsförmågan bör det finnas en tillräcklig uthållighet och tillgänglighet hos berörda aktörer och de områdesvisa organen så att insatser kan genomföras och upprätthållas

under ett utdraget krisförlopp motsvarande svåra påfrestningar på samhället i fred.

Myndigheterna bör vidta åtgärder för att inom en rimlig tid kunna uppnå en godtagbar förmåga att hantera svåra påfrestningar på samhället i fred. Detta innebär att myndigheterna bör identifiera de åtgärder som ger störst effekt för att snabbt öka samhällets beredskap mot svåra påfrestningar på samhället i fred. En icke godtagbar förmåga innebär större krav på samtliga aktörers förmåga att kunna leda, samordna, samverka och informera om en kris skulle inträffa. Viktiga instrument för att skapa denna krishanteringsförmåga är bl.a. utbildning och övning. Frekvensen av utbildningar och övningar bör därför öka.

För att åstadkomma en tillräcklig krishanteringsförmåga i samhället bör åtgärder prioriteras som syftar till att öka säkerheten inom områdena elförsörjning och elektroniska kommunikationer. Förutom de åtgärder som vidtas för att öka säkerheten i produktion och distribution av el och elektroniska kommunikationer bör användarna av dessa tjänster beakta och överväga åtgärder som minskar skadeverkningarna om ett långvarigt och omfattande avbrott i elförsörjningen och i de elektroniska kommunikationerna inträffar. Målet är att snabbt kunna få fungerande el- och elektroniska kommunikationssystem efter ett avbrott. Det är respektive leverantörs ansvar att vidta de åtgärder som behövs för att upprätthålla leveranssäkerhet i fred. Det är av stor betydelse att det i händelse av störningar finns etablerade kommunikationskanaler, liksom att personal och system är väl utbildade och övade. Ömsesidiga beroenden mellan elförsörjningen och elektroniska kommunikationer bör analyseras och åtgärder som minskar beroendeförhållandena genomföras.

Det är angeläget att bygga upp och vidmakthålla en förmåga att analysera risker, hot och sårbarheter för samhällsviktiga transport- och varudistributionssystem samt att identifiera åtgärder som möjliggör en större utbytbarhet mellan transportslagen. Målet är ökad handlingsfrihet och flexibilitet samt minskad sårbarhet i samhällsviktiga transport- och varudistributionssystem.

Åtgärder för att förebygga och minska risken för såväl avsiktlig som oavsiktlig användning och spridning av CBRN bör fortsatt stärkas, liksom förmågan att hantera konsekvenser av inträffade

CBRN-händelser. De operativt ansvariga aktörerna bör tillförsäkras snabb och säker tillgång till experter inom C-, B-, R- och N-områdena. Nödvändig teknisk utrustning för bl.a. laboratorieanalyser och indikering bör finnas tillgänglig. Det är av stor vikt att skapa goda förutsättningar för effektiv operativ samverkan, bl.a. genom att genomföra gemensamma utbildnings- och övningsinsatser för operativt ansvariga och expertberedskapens aktörer. Därutöver bör även förutsättningarna för att hantera en kris i försörjningen av dricksvatten ytterligare stärkas. Det är av vikt att stödet till kommunerna fortskrider och utvecklas så att dessa kan förbättra robustheten i dricksvattensystemen och förmågan att hantera störningar som kan inträffa i vattenförsörjningen. Information om vattenförsörjningen samt ansvarsfördelningen mellan olika myndigheter har betydelse för den slutliga förmågan och är därför viktig.

Förmågan att hantera störningar i betalningsväsendet och värdepappershandeln samt de samhällsviktiga transfereringssystemen bör utvecklas vidare. Därför bör de åtgärder som leder till att det finns en förmåga hos myndigheterna att kunna hantera omfattande avbrott i el- och teletjänster ha hög prioritet. Fortsatta utbildnings- och övningsinsatser inom den finansiella sektorn är viktiga. Åtgärder för att ytterligare förbättra förmågan att försörja reservkraften med bränsle under elavbrott bör vidtas.

Det är av stor vikt att förmågan att genomföra operativa insatser vid en svår påfrestning på samhället i fred säkerställs. Polisens lednings- och insatsförmåga bör utvecklas och stärkas. Den fredstida räddningstjänstens förmåga i samband med CBRN-händelser, och då främst i storstäderna, bör stärkas. Ambitionen gällande utbyggnad av räddningscentraler bör vara något begränsad. Kapacitet och förmåga vid akutsjukhus, i sjuktransportfordon, samt inom landstingens katastrofmedicinska beredskap bör bevaras och förbättras. Den gemensamma ledningsförmågan inom insatsberedskapen bör vidareutvecklas.

De områdes- och sektorsansvariga organen bör ha en egen grundläggande lednings- och handlingsberedskap, inklusive förmåga att under en kris hålla sig underrättad om händelseutvecklingen och förmedla lägesinformation till berörda organisationer. Detta

innebär bland annat att ha personal som är utbildad och övad, ändamålsenliga lokaler samt ett lämpligt tekniskt ledningsstöd.

Den regionala nivån bör utveckla förmågan till regional samordning mellan aktörer på olika nivåer, samverka med andra myndigheter och kommuner. Det bör finnas väl fungerande samverkansrutiner med andra myndigheter och samhällsaktörer såsom frivilligorganisationer, trossamfund och näringsliv samt med Försvarsmakten.

4.7.2 Inriktning Verksamhetsområdet Skydd mot olyckor

I avsnitt 4.3.2 har regeringen angett målet för verksamhetsområdet. Nedan bedömer regeringen vad som i övrigt bör gälla under 2005.

Regeringen anser att arbetet med det riskanalysbaserade systemet för sjösäkerhetstillsynen bör fortgå och bör ske i nära samverkan med Sjöfartsverket. Enligt regeringens bedömning bör utvecklingen av det riskanalysbaserade systemet kunna bidra till en effektivare inspektionsverksamhet.

Östersjön blev i mars 2004 klassat som ett särskilt känsligt havsområde (PSSA) av den internationella Sjöfartsorganisationen (IMO). Arbetet med att skydda den marina miljön är ett prioriterat område och ett flertal åtgärder har vidtagits för att minska antalet illegala utsläpp från fartyg. Åtgärdernas positiva effekt stöds av statistik från Kustbevakningen, som visar att antalet illegala utsläpp minskar. En utökad övervakning med satellit, flyg och fartyg, kombinerat med en effektiv lagföring, är enligt regeringens bedömning åtgärder som har en preventiv effekt. Regeringen gör bedömningen att en ökad flygövervakning och närvaro till sjöss är avgörande för att uppnå målet om att antalet utsläpp av olja och andra skadliga ämnen i Östersjön och Västerhavet skall vara försumbara senast år 2010 (prop. 2000/2001:130).

Under de senaste åren har sjötransporterna i Östersjöregionen ökat. Utvecklingen sker i två riktningar, dels mot ökade volymer, dels mot större fartygsstorlekar. Särskilt tydligt är denna utveckling avseende oljetransporterna, som sedan senare delen av 1990-talet ökat med mer än 50 procent. Prognoser för sjötrafikutvecklingen i Östersjöområdet talar om en fortsatt ökning av transporterna under de

kommande 10–15 åren. Andra faktorer som indikerar en fortsatt ökning är den ekonomiska utvecklingen i Östersjöområdet och den fortsatta utbyggnaden av oljeterminalerna i Ryssland.

Havsmiljökommissionen (SOU 2003:72) konstaterar i sitt betänkande att ett allvarligt problem med oljehantering är förekomsten av undermåliga fartyg som i kombination med otillräckligt underhåll ökar risken för en olycka kraftigt. Regeringens bedömning är att de riskreducerande åtgärder som successivt införs inte helt kan kompensera den ökande risken för tankfartygsolyckor. Utvecklingen ställer därför höga krav på det förebyggande arbetet, arbetet med att förhindra och begränsa olyckor samt förmågan att bekämpa ett större oljeutsläpp. Regeringen bedömer att en hög beredskap och en adekvat nationell förmåga att möta både större och mindre oljeutsläpp är centrala för att minimera skador på den marina miljön och kostnader för sanering. Vidare är ett väl utvecklat internationellt samarbete inom miljöräddningstjänstens område en förutsättning för att skydda våra hav och kuster mot avsiktliga eller oavsiktliga oljeutsläpp. Det är därför angeläget att Kustbevakningen även fortsättningsvis medverkar till att utveckla det internationella samarbetet inom området miljöräddningstjänst.

För att tillförsäkra en adekvat nationell förmåga krävs enligt regeringens bedömning att det finns en förmåga att i första hand förhindra ett större oljeutsläpp och i andra hand begränsa konsekvenserna av ett sådant. Det behövs således resurser med förmågan att bogsera, nödläktra, bekämpa bränder och ta upp olja. Mot denna bakgrund gavs Kustbevakningen i regleringsbrevet för 2003 i uppdrag att genomföra en förstudie avseende tre större miljöskyddsfartyg. En delredovisning lämnades den 15 augusti 2003 och slutredovisningen lämnades den 1 december samma år.

Under 2004 har Kustbevakningen och Sjöfartsverket även sett över möjligheterna att använda isbrytare av Viking-klass i Kustbevakningens och Sjöfartsverkets verksamhet för att möta den förändrade riskbilden. Regeringen bedömer att det är av stor vikt att verksamheten bedrivs med så effektiva medel som möjligt samt på ett för staten ekonomiskt fördelaktigt sätt. Leasing av fartyg bedöms mot denna bakgrund inte vara aktuellt eftersom

fartygen skall brukas i statlig verksamhet under lång tid. För att möta den förändrade riskbilden anser regeringen att Kustbevakningen bör investera i två större kombinationsfartyg av den typ som myndigheten föreslagit i förstudien. Fartygen bör bli operativa snarast möjligt. I ovan nämnda förstudie gör Kustbevakningen bedömningen att det behövs tre större kombinationsfartyg för att möta den förändrade riskbilden. Regeringen bedömer att två fartyg avsevärt ökar förmågan och att erfarenheterna från dessa två fartyg bör ligga till grund för en bedömning av om ytterligare fartyg bör införskaffas. Av denna anledning anser regeringen att det senare bör finnas möjlighet att införskaffa ytterligare fartyg för detta ändamål.

På regeringens uppdrag inkom Kustbevakningen även den 27 februari 2004 med en plan för hur kommande investeringar skulle kunna genomföras. Myndighetens befintliga fartygsflotta är till stora delar ålderstigen och i behov av förnyelse. Regeringen bedömer att det är mycket angeläget att Kustbevakningen har plattformar (flygplan, svävare, fartyg, etc.) som är lämpade och anpassade för den verksamhet som myndigheten bedriver och till de krav som omvärldssituationen ställer, bl. a. för att möta de förändringar som ett ökat trafikflöde, en ökad privat införsel och en ökad risk för smuggling förväntas innebära. Mot denna bakgrund anser regeringen att investeringar bör göras för att bibehålla och stärka myndighetens kapacitet.

Under 2001 genomförde Statskontoret en översyn av Kustbevakningens verksamhet (Statskontoret 2000:1) och påtalade då att möjligheterna till samordning med andra myndigheter borde prövas ytterligare. Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) gav därför den 10 december 2001 en konsult i uppdrag att se över samordningsmöjligheterna i materielplanen. Uppdraget redovisades den 31 januari 2002. I redovisningen av uppdraget gjorde konsulten bedömningen att det fanns viss materiel, bl. a. från Försvarsmakten, som skulle kunna överföras till Kustbevakningens verksamhet. Försvarsutskottet anförde i sitt bet. 2002/03:FöU:1 att det är angeläget att regeringen redovisar sina överväganden och ställningstaganden till det förslag som lagts fram i rapporten av konsulten. Regeringen gjorde i budgetpropositionen för 2004 bedömningen att ett beslut om en eventuell överföring av materiel till Kustbevakningen kunde fattas först efter

försvarsbeslutet för 2005–2007. Regeringen gör bedömningen att det kan finnas en begränsad mängd materiel som i och med Försvarsmaktens nya organisation blir övertalig och som skulle kunna användas i Kustbevakningens verksamhet. En överföring av sådan materiel är emellertid förknippad med anpassningskostnader, för att utrustningen skall kunna användas i Kustbevakningens verksamhet. Enligt regeringens bedömning rör det sig framförallt om mindre fartyg samt viss annan materiel. Regeringen avser därför att lämna ett uppdrag till Försvarsmakten och Kustbevakningen att se över om det finns övertalig materiel som kan användas i Kustbevakningens verksamhet och där det för staten är fördelaktigt att åta sig förenade anpassningskostnader.

Samhällets förmåga att förebygga och hantera olyckor bör utvecklas ytterligare. Införandet av en ny lag om skydd mot olyckor och en ny utbildning i skydd mot olyckor som bl.a. ger brandmannakompetens, är viktiga för att kunna möjliggöra vidareutvecklingen. Arbetet med förebyggande och skadebegränsande åtgärder bör prioriteras även fortsättningsvis. Viktiga led i det förebyggande arbetet är tillsyn och statistikupbyggnad. Regeringen anser att det är viktigt att verksamheten vid Nationellt centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor fortsätter. Det krävs en fortsatt satsning under ett antal år för att etablera ett kompetenscentrum i Karlskoga som ligger på en så kvalificerad nivå och har tillräcklig attraktionsnivå, för att utgöra en samlande tvärssektoriell arena.

Planläggning för räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning och sanering efter sådana utsläpp bör enligt regeringen ägnas större uppmärksamhet. Enligt regeringens bedömning har planläggningen för sanering inte givits tillräcklig prioritet hos länsstyrelserna och inte heller anpassats till regionala förhållanden.

Den internationella förtroendeskapande verksamheten bör utvecklas särskilt vad gäller övnings- och utbildningsverksamhet samt civil-militär samverkan.

Regeringen bedömer att arbetet i Kustbevakningen och Räddningsverket med att öka andelen kvinnor och andelen med annan etnisk bakgrund än svensk måste fortgå och avser att noga följa arbetet med att främja etnisk mångfald och jämställdhet.

Barnsäkerhet

Barnsäkerhetsarbetet syftar till att förbättra säkerheten samt motverka olycksfall och skador till följd av brister i den inre och yttre miljön. I budgetpropositionen för 2004 (utg.omr. 9, pol.omr. 6) anförde regeringen att Statens räddningsverk bör vara den myndighet som skall ha det övergripande ansvaret för barnsäkerhetsfrågor. Regeringen uppdrog därför den 20 november 2003 åt Räddningsverket att under 2004 genomföra ett projekt som närmare belyser på vilket sätt frågorna om barns rätt till säkra och utvecklade miljöer kan inordnas i myndighetens verksamhet. Räddningsverket redovisade i juni 2004 delrapport med förslag på hur arbetet kan bedrivas.

Regeringen anser att Räddningsverket bör få uppgiften att samordna barnsäkerhetsarbetet. Samordningsrollen innebär att på ett övergripande plan samordna och vara pådrivande i barnsäkerhetsarbetet. Övriga sektorsmyndigheter skall oförändrat ha kvar sina respektive ansvarsområden och skall med sin expertis aktivt medverka till att barnsäkerhetsarbetet får brett genomslag även på lokal nivå. I enlighet med detta har regeringen under anslaget 7:4 *Samhällets skydd mot olyckor* beräknat belopp för detta (se avsnitt 4.9.4).

4.8 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionen bedömer att Kustbevakningens och Statens räddningsverks årsredovisningar i allt väsentligt är rättvisande.

I rapporten Upphandling vid Kustbevakningen redovisade Riksrevisionsverket ett antal brister i Kustbevakningens rutiner och förfarande vid upphandling. Bland annat konstaterade RRV att det fanns brister i Kustbevakningens tillämpning av lagen (1992:1528) om offentlig upphandling (LOU). Regeringen gav därför i regleringsbrevet för 2003 Kustbevakningen i uppdrag att redovisa de åtgärder som myndigheten vidtagit med anledning av Riksrevisionsverkets rapport. Kustbevakningen lämnade den 29 januari 2003 en redovisning av åtgärder som vidtagits med anledning av RRV:s rapport. Bedömningen av de åtgärder som Kustbevakningen redovisar är att om dessa genomförs fullt ut och det nya regelverket stötts av organisatoriska

förändringar bör dessa innebära att myndighetens upphandlingar genomförs i enlighet med LOU samt bidra till att konkurrensen tillvaratas på ett mer effektivt sätt. För att följa upp Kustbevakningens arbete med att avhjälpa de påtalade bristerna har regeringen i regleringsbrevet för 2004 lämnat ett uppdrag till Kustbevakningen att i samband med årsredovisningen inkomma med en särskild redovisning om de vidtagna åtgärderna har inneburit att upphandlingsverksamheten sker i enlighet med gällande regelverk.

4.9 Budgetförslag

4.9.1 7:1 Kustbevakningen

Tabell 4.2 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Slagslag	Utfall	År	Slagslag	Utfall
2003	Utfall	536 304	2003	Anslags-sparande	11 683
2004	Anslag	621 634	2004	Utgifts-prognos	590 584
2005	Förslag	641 875			
2006	Beräknat	682 902			
2007	Beräknat	766 920			

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 675 472 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 745 565 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget finansierar Kustbevakningens verksamhet med att utföra sjöövervakning och annan kontroll- och tillsynsverksamhet samt räddningstjänst till sjöss. Anslaget finansierar även Kustbevakningens kostnader för samordning av de civila behoven av sjöövervakning och sjöinformation. Verksamheten som finansieras från anslaget är hänförligt till politikområdet Totalförsvaret, verksamhetsområdet Det civila försvaret och politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. Anslaget finansierar även Kustbevakningens verksamhet inom politikområdena Skatt, tull och exekution, Rättsväsendet, Miljöpolitik, Livsmedelspolitik, samt Kommunikationer.

Anslagssparandet från 2003 beror på att myndigheten erhållit medel för räntor och amorteringar som inte förbrukats, att lönekostnaderna blivit lägre än beräknat, samt att viss planerad utbildning under året inte kunnat genomföras.

Prognosen för 2004 innebär att ett anslagssparande uppstår. Detta beror i huvudsak på regeringens beslut om utgiftsbegränsningar.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.3 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003	1623	0	0	1623
Prognos 2004	2000	0	0	2000
Budget 2005	2000	0	0	2000

Intäkterna avser oljeskadeersättning som påförs fartygsägare för uppkomna oljeskador. Intäkterna för denna inkomsttitel är svåra att prognostisera. För att få ut avgiften krävs ibland att skadevällaren förs inför domstol, vilket gör att det kan dröja flera år innan statens fordran säkrats.

Mot inkomsttiteln redovisas även vattenföroreningsavgifter som redovisas av Tullverket för Kustbevakningens räkning (se vidare utgiftsområde 3, anslaget 3:3 *Tullverket*).

Tabell 4.4 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003 (varav tjänsteexport)	2 500	2 500	0
Prognos 2004 (varav tjänsteexport)	2 500	2 500	0
Budget 2005 (varav tjänsteexport)	2 500	2 500	0

Kustbevakningen utför uppdrags- och serviceverksamhet åt samverkande myndigheter samt andra uppdragsgivare och avnämare. Myndigheten får disponera intäkterna.

Investeringsplan

Regeringens förslag: Förslaget till investeringsplan för Kustbevakningen för perioden 2005-2007 godkänns (tabell 4.5).

Tabell 4.5 Investeringsplan

Miljoner kronor

	Antal	Totalt	Anskaffat t.o.m. 2003	Prognos 2004	Budget 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
Investeringar							
Flygplan	3	630	0	0	210	420	0
Större kombinationsfartyg	2	660	0	0	0	0	330
Kombinationsfartyg	8	1200	0	0	0	0	0
Övervakningsfartyg	10	200	0	0	0	0	0
Övriga investeringar	-	-	-	96	74	67	59
Summa investeringar		2690	0	96	284	487	389
Lån		2690	0	96	284	487	389
Summa finansiering		2690	0	96	284	487	389

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har tidigare redovisat behovet av en investering i nya flygplan till Kustbevakningen och föreslår nu att den planerade investeringen genomförs. Därutöver föreslår regeringen att Kustbevakningen bör få investera i två större kombinationsfartyg i syfte att möta den förändrade riskbilden avseende oljeutsläpp. I ett första skede bör en investering i två fartyg ske, vilket avsevärt bedöms öka förmågan att förhindra, begränsa och bekämpa ett större oljeutsläpp. Erfarenheterna från dessa två fartyg bör ligga till grund för en bedömning av om ytterligare fartyg bör införskaffas. Det bör därför finnas möjlighet att senare införskaffa ytterligare fartyg. Regeringen har tidigare redovisat att det inom Kustbevakningen finns ett stort behov av att ersätta delar av den befintliga fartygsflottan, då flera fartyg tjänat ut. Regeringen föreslår därför en plan för att ersätta de äldre fartygen i syfte att bibehålla och stärka myndighetens kapacitet. Investeringen förväntas innebära en bibehållen och i vissa fall avseenden ökad förmåga att svara upp mot de förändringar som ett bl. a. ökat trafikflöde, en ökad privat införsel och en ökad risk för smuggling förväntas innebära till havs.

Regeringens överväganden

Anslaget har i förhållande till 2004 ökat genom beslut för att finansiera utgifter för räntor och amorteringar enligt ovanstående investeringsplan.

Anslaget har dessutom minskats med 100 000 kronor för att delvis finansiera det Nationella Centrumet för erfarenhetsåterföring från olyckor (NCO) som beräknats under anslaget 7:4 *Sambällets skydd mot olyckor*.

Anslaget har vidare genom överföring från andra anslag inom utgiftsområdet ökat för att dels finansiera utgifter för räntor och amorteringar, dels från och med 2006 finansiera utgifter för att bemanna och driva plattformarna enligt ovanstående investeringsplan.

Tabell 4.6 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 7:1 Kustbevakningen

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	621 634	621 634	621 634
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	7 658	14 580	25 683
Beslut	1 023	-3 123	23 323
Överföring till/från andra anslag	11 560	49 811	96 280
Förslag/beräknat anslag	641 875	682 902	766 920

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

4.9.2 7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra olyckor

Tabell 4.7 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2003	Utfall	26 900	Anslags-sparande	0
2004	Anslag	25 000	¹ Utgifts-prognos	24 539
2005	Förslag	25 000		
2006	Beräknat	25 000		
2007	Beräknat	25 000		

¹ Inklusive av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

Från anslaget som disponeras av Statens räddningsverk utbetalas ersättning till kommuner för åtgärder som vidtas för att förebygga jordskred och andra naturolyckor.

Verksamheten som finansieras från anslaget är hänförligt till verksamhetsområdet Skydd mot olyckor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2005 för ramanslaget 7:2 *Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 15 000 000 kronor efter 2005.

Tabell 4.8 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007–
Utestående åtaganden vid årets början	13 282	12 598	15 000		
Nya åtaganden	7 973	10 531	10 000		
Infriade åtaganden	8 657	8 129	12 000	10 000	3 000
Utestående åtaganden vid årets slut	12 598	15 000	13 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	15 000	15 000	15 000		

Skälen för regeringens förslag: Bemyndigandet avser bidrag till kommunernas verksamhet att förebygga jordskred och andra naturolyckor för att stimulera sådana åtgärder. Regeringen bedömer att anslagsnivån inte bör ändras för åren 2005 till 2007.

Regeringens överväganden

Kommunerna kan ansöka om statsbidrag för åtgärder som de har utfört eller avser att utföra.

Ansökan ställs till Statens räddningsverk tillsammans med erforderligt tekniskt underlag. Grundprincipen är att utbetalningen sker när åtgärderna, för vilka bidrag beviljats, är genomförda och slutbesiktigade. För att stimulera kommunerna att utföra förebyggande åtgärder kan hälften av bidraget för planerade men ännu inte utförda åtgärder betalas efter att slutligt beslut har fattats. Resterande del utbetalas när åtgärderna utförts och är slutbesiktigade. Efter det att projektet godkänts har kommunen tre år på sig att genomföra

åtgärderna. Principen att det slutliga bidraget inte betalas ut förrän projektet är slutbesiktigat medför ofta förskjutningar i utbetalningarna och anslagssparande kan därför uppkomma.

4.9.3 7:3 Ersättning vid räddningstjänst m.m.

Tabell 4.9 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2003	Utfall	38 319	Anslags- sparande	2 142
2004	Anslag	20 000	¹ Utgifts- prognos	19 632
2005	Förslag	20 000		
2006	Beräknat	20 000		
2007	Beräknat	20 000		

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

Under anslaget som disponeras av Statens räddningsverk utbetalas i enlighet med lagen (2003:778) om skydd mot olyckor vissa ersättningar till följd av uppkomna kostnader vid genomförda räddningsinsatser, insatser för att bekämpa olja m.m. till sjöss samt för utredning av allvarliga olyckor. Anslaget finansierar även de räddningsinsatser som Räddningsverket kan behöva genomföra till lands i Estland, Lettland och Litauen.

Verksamheten som finansieras från anslaget är hänförligt till verksamhetsområdet Skydd mot olyckor.

Under 2003 har från anslaget drygt 6 miljoner kronor utbetalats till 7 kommuner för ersättning räddningstjänstkostnader på grund av bl.a. översvämningar, skogsbränder och snöoväder. Vidare har från anslaget sammanlagt 21,6 miljoner kronor utbetalats i ersättning till fem kommuner för oljesanering på land.

För kostnader som uppkommer i samband med oljeutsläpp eller utsläpp av andra skadliga ämnen i vatten utnyttjades för Kustbevakningen 9,9 miljoner kronor 2003.

Räddningsverket har vidare utbetalat 690 000 kronor till Statens haverikommission för utredning av allvarliga olyckor.

Regeringens överväganden

Utfallet på anslaget varierar kraftigt mellan åren. Detta beror på att det är svårt att förutsäga

antalet olyckor som kräver räddningsinsatser och konsekvenserna av dessa. Flera beslut om ersättning har också resulterat i överklaganden och i vissa fall har kompletterande utbetalningar beslutats.

Utfallet har de senaste fem åren legat både över och under på statsbudgeten anvisat anslag. Regeringen bedömer därför att anslagsnivån inte bör ändras för åren 2005-2007.

4.9.4 7:4 Samhällets skydd mot olyckor

Tabell 4.10 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2003	Utfall	602 191	Anslags- sparande	17 550
2004	Anslag	621 183	¹ Utgifts- prognos	593 141
2005	Förslag	734 901		
2006	Beräknat	734 567	²	
2007	Beräknat	741 378	³	

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 725 793 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 719 592 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget som disponeras av Statens räddningsverk, finansierar verksamhet inom räddningstjänstområdet inklusive olycks- och skadeförebyggande åtgärder samt beredskap för och indirekta kostnader i samband med internationella insatser. Anslaget finansierar även bidrag för främjande av den enskilda människans förmåga. Beredskapen för internationella insatser omfattar även minröjning och en kemikalieinsatsstyrka. Delar av Centrum för risk- och säkerhetsutbildnings verksamhet finansieras från anslaget liksom delar av verksamheten vid Nationellt Centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor (NCO). Anslaget finansierar även ersättning till länsstyrelserna för tillkommande uppgifter med anledning av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Verksamheten som finansieras från anslaget är i huvudsak hänförligt till verksamhetsområdet Skydd mot olyckor.

Anslagssparandet från 2003 beror på att Räddningsverket genomförde neddragningar och besparingsåtgärder för att skapa ett utrymme för finansiering av avvecklingskostnader under 2004. Vidare medförde arbetet med myndighetens omorganisation att

verksamheten avstannade mer än beräknat innan den nya organisationen införts den 1 januari 2004.

Prognosen för 2004 innebär att ett anslagssparande uppstår. Detta beror i huvudsak på regeringens beslut om utgiftsbegränsningar.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.11 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomstitel
Utfall 2003	15 185
Prognos 2004	59 000
Budget 2005	15 000

Avgifter som tas ut med stöd av lagen (1988:868) om brandfarliga och explosiva varor redovisas mot inkomstitel 2552 Övriga offentligrättsliga avgifter.

Inkomster från oljeskadeersättning enligt sjölagen (1994:1009) redovisas mot inkomstitel 2713 Vattenföreningssavgifter m.m.

Prognosen för 2004 innebär att intäkterna blir högre än normalt pga. de intäkter som inkommer efter oljeolyckan utanför Bornholm sommaren 2003.

Tabell 4.12 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003	200 877	191 875	9 002
(varav tjänsteexport)	10 544	9 664	880
Prognos 2004	224 000	223 400	600
(varav tjänsteexport)	15 000	14 400	600
Budget 2005	226 900	231 200	-4 300
(varav tjänsteexport)	13 000	11 700	1 300

Myndigheten får disponera intäkterna. Statens räddningsverk utför uppdrags- och serviceverksamhet åt samverkande myndigheter och andra uppdragsgivare. Med uppdragsverksamhet avses i detta sammanhang tjänsteexport enligt tjänsteexportförordningen (1992:192) samt den avgiftsbelagda verksamhet som regleras i 3 b och 5 §§ förordningen (1988:1040) med instruktion för Statens räddningsverk.

Enligt Räddningsverkets instruktion får myndigheten delta i internationella räddnings- och katastrofinsatser förutsatt att det finns en extern finansiering. Vidare får Räddningsverket, om verksamheten har anknytning till myndighetens uppgifter, mot avgift tillhandahålla fortbildning, uppdragsutbildning samt konferens- och internattjänster.

Investeringsplan

Regeringens förslag: Förslaget till investeringsplan för Statens räddningsverk, såvitt avser Samhällets skydd mot olyckor, för perioden 2005–2007 godkänns (tabell 4.13).

Tabell 4.13 Investeringsplan

Tusental kronor

	Totalt	Anskaffat t.o.m. 2003	Prognos 2004	Budget 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
Övriga förvaltningsinvesteringar	562 167	522 042	11 775	10 850	9 250	8 250
Internationell verksamhet	63 232	35 232	5 500	5 500	5 500	11 500
Investeringar i CRS	130 275		31 915	38 360	30 000	30 000
Investeringar i inomhusvarning	31 506			31 506		
Summa investeringar	787 180	557 274	49 190	86 216	44 750	49 750
Lån	751 948	522 042	49 190	86 216	44 750	49 750
Anslag	35 232	35 232				
Summa finansiering	787 180	557 274	49 190	86 216	44 750	49 750

Skälen för regeringens förslag: Investeringar planeras inom Räddningsverkets Centrum för risk- och säkerhetsutbildning. I övrigt planeras investeringar inom den gemensamma administrationen främst av IT-utrustning. Nyanskaffning av RDS-mottagare för beredskapen runt kärnkraftverken finns med i investeringsplanen för perioden.

Regeringen uppdrog i april 2003 åt Statens räddningsverk att i samråd med Statens strålskyddsinstitut lämna förslag till samt beräkna kostnaderna för den framtida utformningen av larmningssystem för varning av allmänheten omkring de svenska kärnkraftverken. Räddningsverket redovisar i sin rapport av uppdraget en rekommendation att fortsätta med ett system för varning av allmänheten med hjälp av RDS-mottagare och att nya bör anskaffas för att ersätta tidigare mottagare i berörda områden runt kärnkraftverken.

Regeringens överväganden

Regeringen har i förhållande till 2004 beräknat anslaget enligt följande.

Anslaget har ökat med 80,7 miljoner kronor 2005, 76,5 miljoner kronor 2006 och 74,3 miljoner kronor 2007 för förvaltningskostnader som tidigare beräknats under anslaget 6:5 *Civilt försvar*.

Anslaget har från och med 2005 ökat med 25 miljoner kronor för ersättning till frivilliga försvarsorganisationer m.m. för främjande av den enskilda människans förmåga. Syftet är att stimulera ett brett samhällsinriktat säkerhetsarbete. Beloppet har tidigare beräknats under anslaget 6:5 *Civilt försvar*. Någon reglering av uppdragsnivåerna kommer inte i fortsättningen att göras utan fördelning av uppdragsmedel skall vägas mot andra åtgärder inom politikområdet.

Anslaget har från och med 2005 ökat med 2 miljoner kronor för finansiering av de ovan i investeringsplanen nämnda RDS-mottagarna. Även detta belopp har tidigare beräknats under anslaget 6:5 *Civilt försvar*.

Anslaget har från och med 2005 ökat med 1,7 miljoner kronor för att delvis finansiera det Nationella Centrumet för erfarenhetsåterföring från olyckor (NCO). Beloppet har tidigare beräknats under andra anslag inom utgiftsområdet. Inom ramen för detta anslag har

regeringen beräknat ytterligare 13,3 miljoner kronor för finansiering av NCO.

Anslaget har från och med 2005 ökat med 3 miljoner kronor för samordning av frågor om barnsäkerhet. Beloppet har tidigare beräknats under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, anslaget 19:7 *Allmänna försäkringskassan* och under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget 15:3 *Insatser för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige*.

Vidare har anslaget minskats med 5 miljoner kronor fr.o.m. 2006 som istället beräknas under anslaget 7:1 *Kustbevakningen*.

Anslaget har slutligen minskats med 7 miljoner kronor från och med 2005, som istället beräknas under utgiftsområde 15, anslaget 25:2 *Studiemedel m.m.* och utgiftsområde 16, anslaget 25:80 *Centrala studiestödsnämnden m.m.* för att finansiera studiemedelsberättigandet av utbildningen i skydd mot olyckor.

Tabell 4.14 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 7:4 Samhällets skydd mot olyckor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	621 183	621 183	621 183
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- & löneomräkning ²	8 253	15 862	27 310
Överföring till/från andra anslag	105 465	97 522	92 885
Förslag/beräknat anslag	734 901	734 567	741 378

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

4.9.5 7:5 Krisberedskap

Tabell 4.15 Anslagsutveckling

<i>Tusental kronor</i>				
2003	Utfall	1 729 007	Anslags-sparande	188 315
2004	Anslag	1 854 960	¹ Utgifts-prognos	1 705 581
2005	Förslag	1 747 434		
2006	Beräknat	1 776 100	²	
2007	Beräknat	1 826 187	³	

¹ Inklusivt av riksdagen beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2005.

² Motsvarar 1 732 891 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 738 401 tkr i 2005 års prisnivå.

Detta anslag beräknades t.o.m. 2004 under politikområdet Totalförsvaret (6:5 *Civilt försvar*).

Anslaget finansierar åtgärder för att bibehålla och förbättra samhällets robusthet mot och förmåga att hantera svåra påfrestningar på samhället, åtgärder som behöver genomföras i nuvarande omvärldsläge för att säkerställa samhällets beredskap inför ett väpnat angrepp och åtgärder för att kunna stödja och ta emot stöd från andra länder vid svåra påfrestningar i fred. Planeringen av åtgärderna sker inom ramen för samverkansområdena Teknisk infrastruktur, Transporter, Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen, Ekonomisk säkerhet, Områdesvis samordning, samverkan och information samt Skydd, undsättning och vård. Dessutom finansieras kostnader vad avser den regionala försöksverksamheten inom det s.k. GotSam från anslaget.

Verksamheten som finansieras från anslaget är hänförligt till politikområdet Totalförsvaret, verksamhetsområdet Det civila försvaret och politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar, verksamhetsområdet Svåra påfrestningar.

Anslagssparandet från 2003 beror på förseningar i arbetet med att bygga upp en certifierings- och evalueringsfunktion inom IT-området, i Vägverkets materielbeställningar, lägre utfall i investeringar i lokala ledningsplatser och i länsstyrelsernas arbete med att stärka krishanteringsförmågan på regional nivå samt att det tagit en längre tid att bygga upp försöksverksamheten GotSam än beräknat.

Prognosen för 2004 innebär att ett anslagssparande uppstår. Detta beror i huvudsak på regeringens beslut om utgiftsbegränsningar.

Investeringsplan

Regeringens förslag: Förslaget till investeringsplan för Krisberedskapen för perioden 2005 – 2007 godkänns (tabell 4.16).

Tabell 4.16 Investeringsplan

Tusental kronor

	Anskaffat t.o.m. 2003	Prognos 2004	Budget 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
So Teknisk infrastruktur	50	530	18 100	14 100	3 100
So Transporter	180 965	39 525	37 375	42 055	38 450
So Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen	295 776	61 250	32 345	32 250	30 150
So Ekonomisk säkerhet	0	0	5 605	4 300	4 300
So Områdesvis samordning, samverkan och information	114 203	24 900	22 800	24 300	22 300
So Skydd, undsättning och vård	375 320	69 260	29 435	26 340	22 340
Summa investeringar	966 314	195 465	145 660	143 345	120 640
Lån	505 200	98 670	33 565	27 000	24 300
Anslag	461 114	96 795	112 095	116 345	96 340
Summa finansiering	966 314	195 465	145 660	143 345	120 640

Skälen för regeringens förslag: Investeringar under 2005 inom samhällets krisberedskap genomförs inom samtliga samverkansområden. Huvuddelen av investeringarna är undantagna från reglerna om lånefinansiering och finansieras i stället med anslag.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2005 för ramanslaget 7:5 *Krisberedskap* besluta om avtal och beställningar av tjänster, utrustning och anläggningar för beredskapsåtgärder samt åtgärder för att hantera svåra påfrestningar på samhället i fred som, inklusive tidigare gjorda beställningar, medför utgifter på högst 403 750 000 kronor efter 2005.

Tabell 4.17 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007–
Utestående åtaganden vid årets början	192 993	219 942	182 620		
Nya åtaganden	194 948	122 000	340 250		
Infriade åtaganden	167 999	159 322	119 358	284 500	119 012
Utestående åtaganden vid årets slut	219 942	182 620	403 512		
Erhållet/förslaget bemyndigande	405 000	199 000	403 750		

Skälen för regeringens förslag: Bemyndigandet avser verksamhet som bedrivs inom samverkansområdena Teknisk infrastruktur, Transporter, Områdesvis samordning, samverkan och information samt Skydd, undsättning och vård.

Beredskapsinvesteringar

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2005 låta Statens räddningsverk disponera en låneram i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar på högst 660 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att för 2005 låta Socialstyrelsen disponera en låneram i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar på högst 200 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Från och med 1998 övergick Statens räddningsverk till att lånefinansiera beredskapsinvesteringar. Låneramen för 2005 skall även täcka tidigare gjorda beredskapsinvesteringar.

Från och med 1999 övergick Socialstyrelsen till att lånefinansiera beredskapsinvesteringar. Låneramen för 2005 skall även täcka tidigare gjorda beredskapsinvesteringar.

Avgift för elektroniska kommunikationer

Regeringens förslag: Avgiftsuttaget för att finansiera åtgärder för att skydda elektroniska kommunikationer mot allvarliga hot och påfrestningar i fredstid som tas ut i enlighet med lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation fastställs till högst 100 000 000 kronor under 2005.

Skälen för regeringens förslag: Finansieringen av åtgärder mot allvarliga fredstida hot och påfrestningar som gäller elektronisk kommunikation sker genom att den som äger allmänna kommunikationsnät av betydelse från allmän synpunkt och som bedriver verksamhet som är anmäld enligt 2 kap. 1 § i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation betalar en avgift. Åtgärder som finansieras genom avgifterna syftar till att säkra de elektroniska kommunikationernas robusthet.

Elberedskapsavgift

Regeringens förslag: Avgiftsuttaget för elberedskapsavgiften, som tas ut i enlighet med elberedskapslagen (1997:288) för att finansiera beredskapsåtgärder som beslutas med stöd av nämnda lag, fastställs till högst 250 000 000 kronor under 2005.

Skälen för regeringens förslag: Finansieringen av åtgärder som genomförs enligt elberedskapslagen (1997:288) sker genom att den som innehar nätkoncession enligt ellagen (1997:857) betalar en avgift. Åtgärderna som finansieras syftar till att tillgodose elförsörjningen i landet vid höjd beredskap och vid beslut om utformningen av åtgärderna skall även effekterna för beredskapen inför svåra påfrestningar på samhället i fred beaktas.

Regeringens överväganden

Verksamhet som utförs under politikområdena Totalförsvaret samt Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar är på många sätt kommunicerande kärn. Det finns tydliga inbördes samband mellan åtgärder inom ramen för det civila försvaret och åtgärder som stärker beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred. Därför är det viktigt att behålla flexibiliteten med att finansiera verksamheten över ett anslag. För att tydliggöra att beredskapen och krishanteringsförmågan byggs underifrån föreslår regeringen här att det tidigare anslaget 6:5 *Civilt försvar* beräknas under politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar istället för under politikområdet Totalförsvaret. Vidare föreslås att anslaget byter namn till *Krisberedskap*. De åtgärder som enbart bidrar till det civila försvarets förmåga kommer även fortsättningsvis att redovisas under politikområdet Totalförsvaret medan övriga satsningar på krisberedskapen redovisas under politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar.

Regeringen har i förhållande till 2004 beräknat anslaget enligt följande.

Med anledning av riksdagens beslut om prop. 2001/02:158 Samhällets säkerhet och beredskap

ersattes de tidigare tio anslagen som anvisats för funktioner inom det civila försvaret med tre anslag; ett anslag vardera för Krisberedskapsmyndighetens och Styrelsen för psykologiskt försvars förvaltningsutgifter samt ett anslag för det civila försvaret som är avsett för verksamhetskostnader inom det civila försvaret (bet. 2001/02:FöU10, rskr. 2001/02:261). Vid förändringen fördes även medel avseende förvaltningsutgifter vid Statens räddningsverk, Socialstyrelsen och Verket för näringslivsutveckling över till anslaget 6:5 *Civilt försvar*. Inriktningen är att en myndighets förvaltningsutgifter bör samlas under ett anslag som myndigheten disponerar, vilket innebär att dessa medel borde ha förts till respektive myndighets förvaltningsanslag. Denna justering föreslås istället genomföras nu. Därför har anslaget minskats med 82,8 miljoner kronor 2005, 78,6 miljoner kronor 2006 och 76,4 miljoner kronor 2007. Beloppen har istället beräknats under anslaget 7:4 *Samhällets skydd mot olyckor*, anslaget 38:1 *Verket för näringslivsutveckling: Förvaltningskostnader* under utgiftsområde 22 och anslaget 13:6 *Socialstyrelsen* under utgiftsområde 9.

Anslaget har från och med 2005 minskats med 25 miljoner kronor avseende bidrag för främjande av den enskilda människans förmåga. Beloppet beräknas istället under anslaget 7:4 *Samhällets skydd mot olyckor*.

Anslaget har från och med 2005 minskats med 2 miljoner kronor för att finansiera anskaffningen av RDS-mottagare för inomhusvarning runt kärnkraftsverken. Beloppet har istället beräknats under anslaget 7:4 *Samhällets skydd mot olyckor*.

Anslaget har minskats med 11,7 miljoner kronor 2005, 30,8 miljoner kronor 2006 och 30,2 miljoner kronor 2007. Beloppen har istället beräknats under anslaget 7:1 *Kustbevakningen*.

Inom ramen för föreliggande anslag 2005 har 272 076 000 kronor beräknats för samverkansområdet Teknisk infrastruktur, 100 000 000 kronor för åtgärder för att skydda elektroniska kommunikationer mot allvarliga hot och påfrestningar i fredstid, 250 000 000 kronor för elberedskapsåtgärder, 88 670 000 kronor för samverkansområdet Transporter, 152 694 000 kronor för samverkansområdet Spridning av allvarliga smittämnen, farliga kemikalier och radioaktiva ämnen, 25 765 000 kronor för samverkansområdet Ekonomisk säkerhet.

480 688 000 kronor för samverkansområdet Områdesvis samordning, samverkan och information, 367 523 000 kronor för samverkansområdet Skydd, undsättning och vård samt 10 000 000 kronor för vissa fredsfrämjande och humanitära insatser.

Kostnader för åtgärder som främst ger en förmåga att motstå och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred beräknas uppgå till ca 1,5 miljarder kronor. I de flesta fall medför åtgärderna en nytta över hela hotskalan, fred såväl som krig.

Tabell 4.18 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 7:5 Krisberedskap

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	1 854 960	1 854 960	1 854 960
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- & löneomräkning ²	13 950	60 550	108 327
Överföring till/från andra anslag	-121 476	-139 411	-137 099
Förslag/beräknat anslag	1 747 434	1 776 100	1 826 188

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

4.9.6 7:6 Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet

Tabell 4.19 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2003	Utfall	5 624	¹ Anslags-sparande ¹	1 726
2004	Anslag	192 000	¹ Utgifts-prognos ¹	70 500
2005	Förslag	270 000		
2006	Beräknat	219 000		
2007	Beräknat	35 000		

¹ Anslaget redovisas t.o.m. 2004 i statsbudgetsystemet under utg.omr. 22 varför beloppen först fr.o.m. 2005 ingår i redovisningen för utg.omr. 6.

Detta anslag beräknades till och med 2004 under utgiftsområde 22 Kommunikationer (37:6 *Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet*).

Anslaget finansierar utbyggnad, driftsbidrag och förvaltning av ett gemensamt radiokommunikationssystem för skydd och säkerhet.

Verksamheten som finansieras från anslaget är hänförligt till verksamhetsområdet Skydd mot olyckor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.20 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003 (varav tjänsteexport)	0	0	0
Prognos 2004 (varav tjänsteexport)	0	0	0
Budget 2005 (varav tjänsteexport)	26 267	16 000	10 267

I enlighet med 7 § förordningen (2002:518) med instruktion för Krisberedskapsmyndigheten tas avgifter ut för finansiering av drift och förvaltning av Rakelsystemet. Intäkterna disponeras av myndigheten.

Investeringsplan

Infrastrukturen för radiokommunikationssystemet finansieras av staten. Av den första etappen 2004–2006 finansieras huvuddelen med anslag medan den andra etappen till största del finansieras med lån i Riksgäldskontoret.

Tabell 4.21 Investeringsplan

Miljoner kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Budget 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
Anskaffning	-	44	276	369	677
Summa investeringar	-	44	276	369	677
Anslag	-	44	276	240	52
Lån	-	-	-	129	625
Summa finansiering	-	44	276	369	677

Redovisning av bemyndigande

Tabell 4.22 Redovisning av bemyndigande

Tusental kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Beräknat 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007–
Utestående åtaganden vid årets början	-		2 236 000		
Nya åtaganden	-	2 280 000	0		
Infriade åtaganden	-	44 000	276 000	369 000	1 591 000
Utestående åtaganden vid årets slut	-	2 236 000	1 960 000		
Erhållet bemyndigande	-	2 280 000	-		

För 2004 erhöll regeringen ett bemyndigande för att anskaffa infrastrukturen för det gemensamma radiokommunikationssystemet. Ovan redovisar regeringen avräkningen mot erhållet bemyndigande. Prognosen för 2004 är mycket osäker på grund av att upphandlingen överklagats.

Regeringens överväganden

Riksdagen har i samband med behandlingen av 2004 års ekonomiska vårproposition beslutat att de ändamål och verksamheter som finansieras med anslaget 37:6 *Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet* under utgiftsområde 22 överförs till utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet. Denna indelning skall tillämpas från och med denna budgetproposition.

I förhållande till 2004 har regeringen beräknat anslaget i enlighet med den finansiering som

framgick i budgetpropositionen för 2004 (prop. 2003/04:1, utg.omr. 22, avsnitt 10.10.6). Dessutom har anslaget engångsvis för 2005 ökat med 53 miljoner kronor som tidigare beräknats under utgiftsområde 4 Rättsväsendet, anslaget 4:1 *Polisorganisationen* för att finansiera en tidigareläggning av utbyggnaden av det gemensamma radiokommunikationssystemet i Kronobergs län.

Tabell 4.23 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 7:6 Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	0	0	0
<i>Förändring till följd av:</i>			
Överföring till/från andra anslag	323 000	219 000	35 000
Förslag/beräknat anslag	323 000	219 000	35 000

¹ Anslaget redovisas t.o.m. 2004 i statsbudgetsystemet under utg.omr. 22 varför beloppen först fr.o.m. 2005 ingår i redovisningen för utg.omr. 6. Anslaget uppgick till 192 miljoner kronor 2004.

Bilaga 1

Objektsramar

Objektsramar

En objektsram skall bestå av ett väldefinierat materielinnehåll, en ekonomisk ram samt en tidsplan. Det är regeringen som fastställer objektsramen och beslutar om anskaffningar inom varje objektsram. Objektsramarna skall årligen redovisas av Försvarmakten till regeringen. Regeringen informerar årligen riksdagen om utvecklingen inom respektive objektsram. Nedan lämnas en redogörelse för de nu aktuella materielprojekten som regeringen beslutat skall styras och följas upp med objektsramar. Redogörelsen omfattar även regeringens bedömning av utvecklingen inom objektsramarna samt resultatbedömning för de objektsramar som Försvarmakten lämnat årsredovisning för.

Den ekonomiska planeringsramen som redovisas för varje objektsram är i 2004 års prisläge. Om inget annat sägs under respektive objektsram så skall varje objektsram innehålla:

- reserver,
- Försvarets materielverks omkostnader samt
- räntekostnader för förskott till industrin.

Regeringen avser vidare att avsluta objektsramarna Spanings- och eldledningsradar ArtE 740, måldetekterande artillerigranat Bonus och Stridsfordon 90. ArtE 740 har drabbats av tekniska problem och oacceptabla fördyringar och avslutas i år. Bonus är under serieleverans med fast pris, Försvarmakten avser därför att slutredovisa detta projekt nästa år. Samtliga Stridsfordon 90 är levererade vilket innebär att Försvarmakten avser att även slutredovisa detta projekt nästa år.

Splitterskyddad 120 mm granatkastare (Amos)

Objektsramen omfattar tiden 1998 – 2009. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 1 769 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarmakten i följande underenheter:

- utveckling,
- anskaffning av 40 chassier för bandgående granatkastare,
- anskaffning av 40 torn för bandgående granatkastare inkluderat integration med chassi,

- anskaffning av torn för hjulgående granatkastare inkluderat integration med chassi,
- anskaffning av systemmateriel samt
- anskaffning av utbildningsmateriel.

Splitterskyddad granatkastare (SSG 120) anskaffas för att öka stridseffekten i markstridsfunktionens bataljonsnivå. Systemet skall införas som bataljonsartilleri i mekaniserade insatsbataljoner. Systemet ger förmåga att skjuta indirekt eld från ett fordon som har både splitterskydd och hög rörlighet. Splitterskyddad granatkastare skall ersätta dagens dragna 12 cm granatkastare m/41. Systemet skall även utnyttjas i förband avsedda för internationella insatser. Produktdefinitions- och utvecklingsfasen har startat under 2004 och serieleveranser planeras till åren 2008-2013. Utvecklingsarbetet bedrivs i samarbete med Finland och huvudleverantör är Patria Hägglunds Oy.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2003 har 514 miljoner kronor utbetalats. Försvarmakten redovisar för 2004 ett anslagsbehov om 69 miljoner kronor samt för 2005 ett anslagsbehov om 171 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

En fördjupad konceptstudie syftande till att ge ett mer detaljerat underlag avseende olika tekniska lösningar inför fortsatt utveckling har slutförts. Under 2003 har förberedelser vidtagits inför nästa fas i utvecklingen, produktdefinitionsfasen. Offerter har inhämtats och prov med försökspjäns integrerat på stridsbåt har genomförts.

Under 2003 levererades de sista 20 av de beställda 40 bandgående stridsfordonschassierna i samma version som Stridsfordon 90. Chassierna är försedda med invändigt splitterskydd och förberedda för yttre skydd. Yttre skydd anskaffas till ett mindre antal fordon.

Försvarmakten redovisar att anskaffning av torn för hjulgående granatkastare inkluderat integration med chassi inte längre är aktuellt. Behovet av antalet torn för bandgående granatkastare inkluderat integration med chassi kommer att utredas vidare under 2004. Försvarmakten har vidare hemställt om att låta förlänga objektsramens omfattning till 2013 beroende på Försvarmakten ändrade planering.

Regeringens samlade bedömning är att systemet i huvudsak utvecklas enligt den planerade inriktningen. Först efter myndigheternas genomförda försök och utvärdering av industriofferter kan regeringen bedöma den ekonomiska och tekniska säkerheten i projektet. Regeringen delar vidare Försvarmaktens bedömning beträffande ovan beskrivna förändringar i objektsramen. Regeringen avser därför att i regleringsbrevet för år 2005 för Försvarmakten förändra objektsramen enligt Försvarmaktens förslag.

Måldetekterande artillerigranat (Bonus)

Objektsramen omfattar tiden 1994 – 2007. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 1 410 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarmakten i följande underenheter:

- utveckling Bonus,
- serieförberedelser Bonus samt
- serieanskaffning Bonus.

Bonus anskaffas för att öka stridseffekten i Försvarmaktens system för indirekt eld. Genom införandet utvecklas förbandens förmåga att bekämpa en motståndares pansarskyddade fordon. Bonus utgör därmed ett komplement till direktriaktade pansarvärns-system. Bonus är en granat avsedd att skjutas från 155 mm haubitsar, t ex haubits 77B och BD. Med Bonus är det således möjligt att bekämpa mål på avstånd upp till ca 30 km. Granaten innehåller två målväckande substridsdelar som efter separation ur granatkroppen, oberoende av varandra bekämpar främst pansarskyddade mål.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2003 har 606 miljoner kronor utbetalats. Försvarmakten redovisar för 2004 ett anslagsbehov om 300 miljoner kronor samt för 2005 ett anslagsbehov om 249 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarmakten redovisar att slutserieprov av Bonus genomförts under 2003 och de första serieleveranserna har tagits emot. Produktionen planeras vara avslutad 2006. Försvarmakten föreslår med hänsyn till att Bonus är under serieleverans att objektsramen avslutas och att projektet slutredovisas i och med nästa års objektsramsredovisning.

Regeringens samlade bedömning är att systemet utvecklats enligt den planerade inriktningen. Programmet som helhet bedöms ha uppnått en god ekonomisk och teknisk säkerhet. Granatens prestanda har överträffat Försvarmaktens ursprungliga krav. Regeringen avser att avsluta objektsramen och slutredovisa projektet i och med nästa års objektsredovisning.

Stridsfordon 90

Objektsramen omfattar tiden 1994 – 2010. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 11 792 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarmakten i följande underenheter:

- studier av varnar- och motmedelssystem,
- anskaffning av 509 stridsfordon 90 steg 1-4,
- anskaffning av utbildningsmateriel,
- modifiering av luftvärnskanonvagn 90 och stridsledningspansarvagn 90,
- anskaffning av ytminröjningssystem,
- anskaffning av tilläggsskydd för vagnar avsedda för internationell verksamhet samt
- anpassning av luftvärnskanonvagn 90 för internationell tjänst.

Stridsfordon 90 anskaffas för att utveckla markstridsförbandens stridsförmåga avseende eldkraft, rörlighet och skydd. Fordonssystemet ersätter och kompletterar äldre pansarbandvagnar. Systemet är flexibelt uppbyggt med kontinuerlig teknikutveckling och flera versioner som byggs på samma chassi. Ett visst antal har anpassats för internationell tjänst. Huvudleverantör är HB Utveckling AB (Joint Venture mellan Hägglunds Vehicle och Bofors Defence).

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2003 har 10 806 miljoner kronor utbetalats. Försvarmakten redovisar för 2004 ett anslagsbehov om 421 miljoner kronor samt för 2005 ett anslagsbehov om 292 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarmakten redovisar bl.a. följande. Serieleveranser av fordon har pågått sedan mitten av 1994. Fordonen slutlevererades under 2002. Studier av varnings- och motmedelssystem fortgår och en teknikdemonstrator, baserad på stridsfordon 9040B utrustad med olika varnings- och motmedelssystem, har levererats.

Försök med ytminröjningssystemets ytminplog har genomförts och fyra plogar har levererats. 32 ytminplogar inklusive systemmateriel har beställts medan deluppdraget lätt minvält avbrutits på grund av tekniska problem.

Ett antal fordon avsedda för internationella insatser har utrustats med tilläggskydd.

Försvarsmakten föreslår att objektsramen avslutas och att projektet slutredovisas i och med nästa års objektsredovisning.

Regeringens bedömning är att systemet utvecklats enligt den planerade inriktningen. Regeringen avser att avsluta objektsramen och slutredovisa projektet i och med nästa års objektsredovisning.

Stridsvagn 121/122 Leopard

Objektsramen omfattar tiden 1994 – 2010. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 11 002 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarsmakten i följande underenheter:

- anskaffning och modifiering av 160 stridsvagnar av typmodell 121 inklusive simulatorer m.m,
- anskaffning av 120 stridsvagnar av typmodell 122 inklusive ledningssystem, simulatorer m.m,
- anskaffning av systemmateriel,
- anskaffning av 10 bärgningsbandvagnar av typmodell 120 samt
- anskaffning av minskydd för internationella insatser.

Stridsvagnssystemet anskaffas för att utveckla Försvarsmaktens förmåga att slå en angripares markstridsförband. Systemet består av två typer av vagnar, 121 och 122. Båda vagnarna har samma eldkraft och rörlighet medan stridsvagn 122 har en högre skyddsnivå än stridsvagn 121. Stridsvagn 122 har dessutom ett avancerat ledningssystem.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2003 har 9 720 miljoner kronor utbetalats. Försvarsmakten redovisar för 2004 ett anslagsbehov om 403 miljoner kronor samt för 2005 ett anslagsbehov om 211 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarsmakten redovisar bl.a. följande. Projektet har i stort följt fastställd tidsplan. De

enda avvikelser som är noterbara är leveransförseningar av övningsvapen, vilket medfört vissa problem under grundutbildning.

Samtliga stridsvagnar av typmodell 122 och bärgningsbandvagn har levererats. Reservmaterielleveranserna till bärgningsbandvagnarna har dock försenats.

Ett antal stridsvagnar av typmodell 122 skall utrustas med ökat minskydd för att kunna delta i internationella insatser. Det utökade minskyddet kommer att levereras 2004-2005.

Försvarsmakten har hemställt om en omdefiniering av objektsramen. Försvarsmakten föreslår att verksamheten anskaffning och modifiering av stridsvagnar av typmodell 121 utgår då inga nya investeringar skall göras inom stridsvagn 121. Försvarsmakten föreslår vidare att verksamheten anskaffning av systemmateriel reduceras då denna verksamhet delvis är kopplad till verksamheten anskaffning och modifiering. Försvarsmakten föreslår även att verksamheten anskaffning av minskydd utökas. Försvarsmakten har dessutom behov av att anskaffa ett ingenjorsfordon, både för internationella insatser och inom insatsorganisationen. Då ingenjorsfordonet planeras att utnyttja Leopard 2-chassi som plattform finns stora systemlikheter med stridsvagn 122 och bärgningsbandvagn 120. Av denna anledning föreslår Försvarsmakten att en ny verksamhet (anskaffning av ingenjorsfordon) tillförs objektsramen. Anskaffningen omfattar 6-9 fordon med planerad första leverans 2008. Slutligen föreslår Försvarsmakten att objektsramens ekonomiska utgiftsram utökas med 168 miljoner kronor samt att perioden förlängs till 2012.

Regeringens bedömning är att systemet utvecklats enligt den planerade inriktningen. Regeringen avser att omdefiniera objektsramen med hänvisning till planerad anskaffning av ingenjorsfordon. Regeringen delar även Försvarsmaktens övriga bedömning beträffande omdefiniering av objektsramen. Regeringen avser därför att i regleringsbrevet för 2005 avseende Försvarsmakten förändra objektsramen enligt Försvarsmaktens förslag. Därmed avser regeringen även att omdefiniera objektsramen till att omfatta 11 170 miljoner kronor.

Korvett av Visbyklass

Objektsramen omfattar tiden 1995 – 2009. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst

9 252 miljoner kronor. Objektsramen skall ha följande materiella innehåll och redovisas av Försvarmakten i följande underenheter:

- studier, projektering och utveckling av ytstridsfartyg,
- utveckling och projektering av ubåtsjaktraketer,
- anskaffning av fem fartyg,
- anskaffning av sambandsintegration,
- anskaffning av referensanläggning,
- anskaffning av motmedel,
- anskaffning av utbildningsanläggning,
- anskaffning av övrig vapenmateriel,
- anskaffning av bas- och underhållssystem,
- anskaffning av reservdelar,
- anskaffning av minjaktmateriel,
- anskaffning av ubåtsjaktraketer,
- anskaffning av integrering av robotsystem 15 MK II till ledningssystemet samt
- vidareutveckling av simulator.

Korvetter av Visbyklass anskaffas för att användas vid väpnat angrepp, för att hävda rikets territoriella integritet samt för internationella insatser. Korvettsystemet kan utnyttjas för flera olika operativa uppgifter såsom ubåtsjakt, minröjning, sjömålsbekämpning samt spanings- och bevakningsuppgifter. Systemet har en stor mångsidighet och dessutom en utvecklad smygteknik vilken gör fartygen svårupptäckta.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2003 har 3 386 miljoner kronor utbetalats. Försvarmakten redovisar för 2004 ett anslagsbehov om 672 miljoner kronor samt för 2005 ett anslagsbehov om 1 350 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarmakten redovisar bl.a. följande. Under året har projektet i stort löpt enligt gällande plan. Det andra fartyget i serien, HMS Helsingborg, övertogs av Försvarets materielverk från byggnadsvarvet Kockums AB i juni 2003. Under 2003 har det första fartyget i serien, HMS Visby, avslutat sina inledande provturer och återlämnats till byggnadsvarvet för fortsatta installationer.

Försvarets materielverk har under 2003 tecknat kompletterande kontrakt avseende utrustning och integration av sjömålsrobot och undervattensfarkoster för minjakt.

Under hösten 2003 har FMV haft förnyade diskussioner med Kockums AB sedan byggnadsvarvets berednings- och produktionskapacitet inte levt upp till de kontraktsändringar parterna undertecknade i juni 2003. Även leverantören General Dynamics Canada har redovisat vissa problem. Försvarmakten redovisar att målsättningarna måste, med hänsyn till de förändrade villkoren, ses över om balans mellan krav och tillgängliga medel skall kunna uppnås.

Försvarmakten har hemställt om en omdefiniering av objektsramen. Försvarmakten föreslår att följande verksamheter utgår: Studier, projektering och utveckling av ytstridsfartyg, Utveckling och projektering av ubåtsjaktraketer, Anskaffning av ubåtsjaktraketer samt Anskaffning av utbildningsanläggning. Slutligen föreslår Försvarmakten att objektsramens ekonomiska utgiftsram minskas med 264 miljoner kronor samt att perioden förlängs till 2011.

Regeringens bedömning är att systemet utvecklas enligt den planerade inriktningen. Vissa problem har dock uppstått, dels på grund av leveransförseeningar från industrin, dels på grund av minskade ekonomiska ramar för Försvarmakten. Regeringen avser därför att omdefiniera objektsramen. Regeringen delar Försvarmaktens bedömning beträffande ovan beskrivna förslag till omdefiniering av objektsramen. Regeringen avser därför att i regleringsbrevet för 2005 avseende Försvarmakten förändra objektsramen enligt myndighetens förslag.

Torpeder

Objektsramen omfattar tiden 1993 – 2005. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 1 432 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarmakten i följande underenheter:

- utveckling och utprovning av torped 62,
- anskaffning av torped 62,
- anskaffning av systemmateriel för torped 62,
- anskaffning av aktiv målsökare för torped 62,
- anskaffning av bärgningssystem för torpeder,
- vidareutveckling av torped 45 och

- vidareutveckling av zonnör till tunga och lätta torpeder.

Torped 62 anskaffas för att utgöra ubåtarnas huvudvapen för sjömålsbekämpning mot ytmål. För ytstridsfartyg, ubåtar och helikoptrar utgör torped 45 huvudvapen för bekämpning av ubåtar.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2003 har 957 miljoner kronor utbetalats. Försvarmakten redovisar för 2004 ett behov om 296 miljoner kronor och för 2005 ett behov om 141 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser inom objektsramen.

Försvarmakten redovisar bl.a. följande. På grund av leverantörsförseningar kommer slutleveransen av torped 62 att försenas med mer än ett år. Serieleveranserna påbörjades 2001 och bedöms nu avslutas 2007. Anskaffningen av aktiv målsökare för torped 62 har också försenats och även här bedöms slutleveransen ske 2007.

Under 2003 har FMV genomfört utprovning av ROV (Remotely Operated Vehicles) på torpedbärgare. Leveranser av ROV beräknas ske under 2004.

Försvarmakten har under 2002 beställt studier för vidareutveckling av Torped 45 och Försvarmakten planerar att beställa utvecklingen under 2004. Vidareutvecklingen kommer att försenas två år på grund av produktionsförutsättningarna vid FMV och bedöms därmed avslutas 2007.

Även vidareutvecklingen av zonnör är försenad cirka ett år på grund av begränsade personella resurser hos Försvarets materielverk. Slutleverans beräknas ske 2007.

Försvarmakten har hemställt om att låta förlänga perioden till 2007 samt att minska objektsramens ekonomiska utgiftsram till 1 352 miljoner kronor.

Regeringens bedömning är att systemet utvecklats enligt den planerade inriktningen, dock något försenat. Regeringen delar vidare Försvarmaktens bedömning beträffande ovan beskrivna förändringar i objektsramen. Regeringen avser därför att i regleringsbrevet för 2005 avseende Försvarmakten förändra objektsramen enligt myndighetens förslag.

Spanings- och eldledningsradar ArtE 740

Objektsramen omfattar tiden 1997 – 2005. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 632 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarmakten i följande underenheter:

- studier,
- utvecklingsarbete,
- anskaffning av serieförberedelser och referensanläggning och
- anskaffning av fem anläggningar samt uppgradering av referensanläggning och ett förserieexemplar.

ArtE 740 är en bepansrad fordonsmonterad radarstation avsedd att ingå i amfibiebrigad. Objektsramen omfattar sex serieanläggningar och en referensanläggning. Systemet är avsett för ledning av strid mot luft-, sjö- och markmål samt viss förbandsledning. Framtagningen av ArtE 740 är samordnad med utveckling och anskaffning av underrättelse- och ledningssystem för korvetter av Visbyklass (CETRIS), Underrättelseenhet 23 avsedd för Robotsystem 23 Bamse, Robotsystem 77 Hawk samt artillerilokaliseringssradar Arthur.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2003 har 571 miljoner kronor utbetalats. Försvarmakten redovisar för 2004 ett anslagsbehov om 49 miljoner kronor. Försvarmakten beslutade i mars 2004 att avsluta projektet vilket innebär att det inte finns något anslagsbehov för 2005.

I redovisningen av objektsramarna för 2002 redovisade Försvarmakten att tilldelade ekonomiska medel inom objektsramen var upparbetade och för fortsatt utveckling och anskaffning av ArtE 740 erfordrades ianspråktagande av reserver samt tillskott av ekonomiska medel. Orsaken till den uppkomna situationen uppgavs vara att de tekniska system som Försvarets materielverk tidigare utvecklat och som skulle merutnyttjas i projektet inte visade sig uppfylla erforderliga tekniska krav. Försvarets materielverk har vidare haft problem med projektledning och ekonomisk uppföljning.

Försvarmakten gav med anledning av detta FMV i uppdrag att utreda och kostnadsberäkna olika handlingsalternativ. Efter att ha tagit del av FMV:s utredning beslutade Försvarmakten i mars 2004 att projektet skulle avslutas.

Arbetet inom objektsramen har under det senaste året inriktats mot målsättningsarbete för demonstratorer och att säkerställa att gjorda investeringar kan utnyttjas i det framtida arbetet.

Mot bakgrund av den uppkomna situationen delar regeringen Försvarmaktens uppfattning och avser att avsluta objektsramen 2004 och slutredovisa projektet i och med nästa års objektsredovisning.

Flygburet radarsystem

Objektsramen omfattar tiden 1985 – 2005. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 3 431 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarmakten i följande underenheter:

- utveckling och anskaffning av sex radarsystem,
- integration och verifiering av flygburet radarsystem,
- utprovning,
- anskaffning av sex flygplan typmodell Saab 340 och
- anskaffning av underhållssystem.

Det flygburna radarsystemet (FSR 890) anskaffas som en integrerad sensorplattform för luft- och sjöbevakning för att hävda rikets territoriella integritet samt, för att användas vid väpnat angrepp. Systemet har god läghöjdstäckning även på långa avstånd samt har goda möjligheter att upptäcka små mål. Genom sin rörlighet kan systemet snabbt täcka luckor i markradarsystemens täckning. Det kan även användas för att stödja samhället, t.ex. vid olyckor till sjöss. Systemet kan efter modifiering användas i internationella insatser.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2003 har 2 903 miljoner kronor utbetalats. Försvarmakten redovisar för 2004 ett behov om 318 miljoner kronor och för 2005 ett behov om 93 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarmakten redovisar bl.a. följande. Samtliga sex flygplan samt fyra radarenheter är levererade till Försvarmakten. De återstående två radarenheterna kommer att levereras under 2004.

Antikollisionssystem, terrängvarningssystem samt nya nödsändare kommer att installeras

under 2004 för att uppfylla de nya kraven inom den civila luftfarten som börjar gälla från 2005.

Två flygplan med spaningsradar har i exportstödande syfte varit uthyrda till Ericsson Microwave Systems AB (EMW) för att utgöra interimslösning för grekiska flygvapnet. Grekland sade upp avtalet i förtid 2003 på grund av ekonomiska reduceringar för dess försvarsmakt med anledning av de olympiska spelen, och de två systemen har återlämnats till Ericsson EMW.

En radarflyggrupp har krigsorganiserats och man planerar att organisera en andra grupp 2005. FSR 890 har använts för förbandsproduktion, deltagit i övningsverksamhet samt utnyttjats i incidentberedskapen.

Försvarmakten har vidare hemställt om att låta förlänga perioden till 2007. Anledningen är förskjutningar i tid bl.a. avseende införandet av ett radiosystem.

Regeringens bedömning är att systemet i huvudsak utvecklats enligt den planerade inriktningen. Programmet bedöms ha en godtagbar ekonomisk och teknisk säkerhet. Regeringen delar vidare Försvarmaktens bedömning beträffande ovan beskrivna förändring i objektsramen. Regeringen avser därför att i regleringsbrevet för år 2005 för Försvarmakten förändra objektsramen enligt Försvarmaktens förslag.

JAS 39 Gripen

JAS 39 Gripen har hanterats som en objektsram i och med att beslut om utveckling av flygplanstypen togs 1982. Nuvarande objektsram definierades i regleringsbrevet för 2000. Objektsramen omfattar tiden 1997 – 2009. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 81 596 miljoner kronor i 2004 års prisläge. Totalt skall 174 stycken JAS 39 (delserie 2 och 3) anskaffas inom objektsramen.

Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarmakten i följande underenheter:

- utvecklingsarbete JAS 39 B,
- utvecklingsarbete delserie 3,
- anpassningsprogram avionik och sensorer,
- anpassningsprogram flygprestanda,
- anpassningsprogram framtida vapen,
- anskaffning av 110 flygplan JAS 39 A och B i delserie 2,

- anskaffning av 64 flygplan JAS 39 A och B i delserie 3,
- anskaffning av underhållssystem,
- anskaffning av sensor- och motmedelssystem,
- anskaffning av kommunikationsutrustning för delserierna 1, 2 och 3
- anskaffning av planerings- och utvärderingssystem,
- anskaffning av flygutbildningssystem,
- anskaffning av spaningskapsel,
- anskaffning av ammunition till automatkanon,
- anskaffning av jaktvapen,
- anskaffning av attackvapen,
- vidareutveckling och retromodifiering av flygplan ur delserie 1, 2 och 3,
- vidareutveckling av JAS 39 D,
- ränta på Försvarets materielverks rörelsekapital och gemensamma kostnader.

JAS 39 Gripen anskaffas för att Försvarmakten på kortare sikt skall kunna möta insatser av fjärrstridsmedel och begränsade luftrörliga styrkor, samt på längre sikt kunna utveckla förmåga att möta mer omfattande militära operationer. Vidare skall systemet bidra till Försvarmaktens förmåga att upptäcka och ingripa mot kränkningar av territoriet. Uppgifter inom ramen för internationella insatser skall kunna lösas. Systemet är flexibelt genom att i samma flygplanstyp uppnå förmåga att lösa jakt-, attack- och spaningsuppgifter. Systemet skall utvecklas och successivt anpassas för att kunna bidra till Försvarmaktens förmåga under mer än 30 år.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2003 hade 47 540 miljoner kronor utbetalats. Försvarmakten redovisar för 2004 ett behov om 5 891 miljoner kronor och ett behov för 2005 om 6 000 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarmakten redovisar bland annat följande. Av totalt 110 flygplan i delserie 2 har 109 flygplan levererats den 1 september 2004. Dessutom har ett flygplan ur delserie 3 levererats. Leveranser av den nya s.k. C-versionen av flygplanet har försenats på grund av tekniska problem, främst rörande en ny radioutrustning kallad CDL 39. Samtidigt har

felintensiteten för flygplan av A/B-version ur delserie 1 och 2 varit den lägsta sedan systemet infördes vid förband. Utvecklingen av mjukvara, s.k. editionsutveckling, har förbättrats och utgör inte längre den största projektrisken. En ny datoredition tas fram för att tillgodose behoven för den internationella insatsstyrkan SWAFRAP med JAS 39 C från 2006.

I det följande framgår redovisning för vissa underenheter.

Utvecklingsarbetet av den tvåsitsiga versionen JAS 39 B har avslutats. Inom anpassningsprogrammet för avionik/sensor har ett antal utvecklingsprogram för radarn fortsatt liksom studier avseende sensorintegration.

Utvecklingsarbetet i internationell samverkan avseende ny IR-jakrobot IRIS –T har slutförts och MoU för serieproduktion har undertecknats av samtliga deltagande länder. Förberedelser för anskaffning av s.k. hjälmsikte till roboten pågår. Roboten uppfyller samtliga ställda prestandakrav, i många fall med god marginal.

Under 2003 har 17 flygplan inom delserie 2 levererats. Problemen med det nya sambandssystemet CDL 39, innehållande digital störskyddad radio, har berört flygplan ur delserie 2 och delserie 3. Problemen bedöms kunna åtgärdas under 2005 genom byte av leverantör. Problemet har även funnits med det system som skall göra att piloten tål hög svängbelastning. Detta har dock lösts. Under slutet av 2003 uppstod onormala oljud i motorerna då vissa nya motordelar (s.k. flambållare) m.m. infördes. Oljuden utreds för närvarande av industrin.

Utveckling och anskaffning av varnar- och motmedelssystem fortsätter. Vissa förseningar, finns som kan komma att påverka SWAFRAP.

För JAS 39 C/D planeras upphandling av ett nytt planerings-, utvärderings-, tränings- och analysystem kallat PETRA. Upphandlingen är försenad och har därmed blivit tidskritisk för introduktionen av JAS 39 C/D vid förband, för internationella insatser och utbildning av utländska flygförare.

Anskaffning och integration av ett begränsat antal spaningskapslar har påbörjats, men är försenad. Anskaffningen genomförs för att tillgodose behovet för internationella insatser från och med 2006 samt för underrättelseinhämtning i Sveriges närområde.

Anskaffning av laserbomber för korträckviddig precisionsbekämpningsförmåga pågår. I systemet ingår funktioner för mål-

identifiering, laserutpekning samt navigering. Slutleverans är planerad under 2005. För närvarande planeras inte anskaffning av andra typer av attackvapen.

Samtliga flygplan JAS 39 modifieras successivt till en grundläggande gemensam nivå som säkerställer en rationell och kostnadseffektiv drift, s.k. retromodifiering. Försvarmakten föreslår att medel omfördelas till vidareutveckling och retromodifiering av flygplan ur delserie 1, 2 och 3 för robusthöjande åtgärder i syfte att öka flygplantillgängligheten vid förband, minska felutfallet och sänka underhållskostnaderna. Dessa medel finns för närvarande avsatta för att täcka kostnader för ränta på rörelsekapital, d.v.s. den räntekostnad FMV har för att låna pengar till att betala fakturor från industrin innan FMV fått betalt från Försvarmakten. Kostnaderna för ränta på rörelsekapital har inte behövt utnyttjas i tänkt omfattning på grund av kortare tider än planerat mellan utbetalning till industrin och Försvarets materielverks fakturering till Försvarmakten.

Försvarmakten har hemställt om en omdefiniering av objektsramen för JAS 39. Försvarmakten föreslår att utvecklingsarbete JAS 39 B, anpassningsprogram flygprestanda och anskaffning av ammunition för automatkanon utgår eftersom verksamheten är slutförd. Försvarmakten föreslår vidare att anskaffning av långräckviddigt tungt attackvapen och signalsökande robot samt vidareutveckling av JAS 39 D utgår på grund av ramsänkningen för Försvarmakten. Myndigheten föreslår också att ambitionsnivån sänks något för anpassningsprogram avionik/sensor, kommunikationsutrustning för delserierna 1, 2 och 3, planerings- och utvärderingssystem samt flygutbildningssystem. En ambitionsökning för underenheten vidareutveckling och retromodifiering av flygplan ur delserie 1, 2 och 3 samt anskaffning av sensor- och motmedelssystem bland annat för SWAFRAP behov föreslås. Försvarmakten föreslår också att medel för anskaffning av utvärderingsutrustning till spaningskapselns elektrooptiska sensorer avsätts inom objektsramen. Försvarmakten föreslår vidare att reserver främst avsätts för att täcka behov av robusthöjande åtgärder. Slutligen föreslås att underenheterna anpassningsprogram framtida vapen och anskaffning av jaktvapen ändrar benämning till anskaffning av IR-jaktrobot RB 98 respektive anskaffning av radarjaktrobot RB

99 eftersom endast dessa system finns kvar under de aktuella rubrikerna.

Försvarmaktens samlade bedömning är att objektsramen kommer att innehållas vad avser teknik, tid och ekonomi även om vissa problemområden finns.

Regeringen delar Försvarmaktens uppfattning om behovet av förändringar i objektsramen för JAS 39. Av Försvarmakten föreslagen omfördelning av medel inom objektsramen bedöms vara en lämplig anpassning till behoven av att öka tillgängligheten i flygtidsproduktionen, behovet för internationella insatser samt bli en konsekvens av anslagsreduceringar. Regeringen kommer därför att omdefiniera objektsramen. Regeringen avser att i regleringsbrevet till Försvarmakten för 2005 reglera den nya ekonomiska ramen samt anpassa strukturen för underenheterna.

Regeringens samlade bedömning är att JAS 39-programmet som helhet, trots vissa tekniska problem, i huvudsak utvecklas enligt den planerade inriktningen. Regeringen vill dock betona att det är angeläget att de tekniska problemen löses. Investeringar i programmet bör ske på ett kostnadseffektivt sätt med hänsyn till inriktningen för antalet flygplan i insats- och grundorganisationen, samt möjligheterna till teknisk ensning med de flygplan som levereras till exportkunder.

Helikopter 14

Objektsramen omfattar tiden 1997 - 2010. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 7 151 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarmakten i följande underenheter:

- samnordisk utveckling,
- projektledning Helikopter 14,
- anskaffning av 18 stycken Helikopter 14,
- anskaffning av underhållssystem och
- anskaffning av utbildningsanläggning.

Helikopter 14 anskaffas som Sveriges del i det nordiska (Sverige, Norge och Finland) försvarssamarbetet inom Nordic Standard Helicopter Program (NSHP). Helikopter 14 kommer att utgöra huvudplattformen för helikopterbataljonerna med mark- och sjöoperativa huvuduppgifter. Vald helikopter är NH90, vilken tillverkas av ett industri-konsortium, NH Industries, med tyska, franska, italienska och holländska medlemmar.

Förutom mark- och sjöoperativa funktioner avses Helikopter 14 också användas i räddningstjänst. Helikopter 14 skall kunna operera tillsammans med övriga förband inom ramen för det nätverksbaserade försvaret. Helikoptrarna utrustas också för att kunna verka såväl nationellt som internationellt.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2003 har 1 531 miljoner kronor utbetalats. Försvarmakten redovisar för 2004 ett behov om 279 miljoner kronor och för 2005 ett behov om 1 418 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarmakten redovisar bl.a. följande. Under 2002 etablerades NSHP Configuration Control Board med huvudsyfte att skapa ett beslutsorgan för att reducera behovet av tekniska förändringar. Detta bedöms leda till minskade underhålls- och utbildningskostnader. Under 2003 har vidare arbetet i huvudsak fokuserats på uppföljning av kontraktet mot NH Industries i form av tekniska granskningar. Leveranser av trupptransportversionen påbörjas 2005 och leveranser av den sjöoperativa versionen påbörjas 2007.

Försvarmaktens bedömning är att projektet framskrider enligt plan. Dock har vissa risker identifierats, som ackreditering av lednings-systemets programvara och tillstånd att nyttja viss teknisk utrustning från USA respektive Storbritannien.

Regeringens bedömning är att systemet utvecklas enligt den planerade inriktningen. Programmet bedöms i huvudsak ha en god ekonomisk och teknisk säkerhet.

Helikopter 15

Objektsramen omfattar tiden 2000 - 2008. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 1 418 miljoner kronor. Objektsramen har

följande materiella innehåll och redovisas av Försvarmakten i följande underenheter:

- projektledning av Helikopter 15 och
- anskaffning av 20 stycken Helikopter 15.

Helikopter 15 anskaffas som huvudplattform för taktisk träning och besättningsträning. Helikoptern skall därutöver kunna genomföra uppgifter inom mark- och sjöoperativa funktioner. Dessutom skall helikoptern kunna användas i räddningsuppgifter för framför allt samhällets behov.

Helikopter 15 är en utvecklad version av en lätt helikopter (3 ton) med ursprungsbeteckningen AGUSTA A109. Helikoptern tillverkas av Finmeccanica SpA, AGUSTA, i Italien. I sjöoperativ konfiguration skall Helikopter 15 kunna baseras ombord på korvetter av Visbyklass.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2003 har 59 miljoner kronor utbetalats. Försvarmakten redovisar för 2004 ett behov om 423 miljoner kronor och för 2005 ett behov om 276 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarmakten redovisar bland annat följande. Under 2002 överlämnades två civila helikoptrar till Försvarmakten. Dessa utgör ett lån från leverantören och skall återlämnas när de sex första helikoptrarna är levererade. I början av 2003 meddelade Finmeccanica SpA, AGUSTA, att det kommer att bli leveransförseningar. Förseningarna innebär att företaget inte kan leverera det första exemplaret till Försvarets materielverk förrän vid årsskiftet 2004/2005. Detta innebär en försening med ett år jämfört med tidigare planering. Projektets totalekonomi befinner sig, trots leveransförseningarna, i balans.

Regeringen bedömer att projektet sammantaget, trots leveransförseningarna, i huvudsak utvecklas enligt den planerade inriktningen.

Bilaga 2

Förkortningar och benämningar

Förkortningar och benämningar

Följande förkortningar och benämningar av internationella truppinsatser, övningar och samarbetsorgan samt militära vapensystem m.m. används i försvarsdepartementets del av Budgetproposition för 2005.

Principer för förkortningar:

Om förkortningen uttalas bokstav för bokstav används versaler (PFF). Det samma gäller för förkortningar som uttalas som ett ord och som har en eller två stavelser (PLIS).

I de fall förkortningen uttalas som ett ord och har tre eller fler stavelser används versal begynnelsebokstav (Shirbrig). Under förutsättning att förkortningen är allmänt känd kan denna princip även användas för förkortningar med två stavelser och som uttalas som ett ord (Nato).

Inom försvarsdepartementets verksamhetsområde är förkortningarna på internationella övningar och insatser samt vapensystem att betrakta som allmänt kända. Därför skrivs sådana förkortningar med versal begynnelsebokstav även om de endast har två stavelser (Baltbat).

Förkortningar och benämningar

Förkortningar och benämningar	Förklaring
AESA	Active Electronically Scanned Array, aktivt styrd elektronisk antenn
AET	Agency Establishment Team
AHPG	Ad Hoc Preparatory Group
AJS 37	Attack-, jakt- och spaningsflygplan 37 Viggen
Althea	EU:s insats i Bosnien-Hercegovina
Amos	Splitterskyddad granatkastare
Ample Train	Internationell flygövning
Annika	Ledningsövning för militärstaber
ASÖ	Arméns slutövning
ASSÖ	Arméns stabs- och sambandsövning
Artemis	EU:s insats DR Kongo
Baltic Bridge	Marint övningsutbyte mellan Sverige och Danmark
Baltops	"Baltic operations", militär övning i Östersjön där partnerländerna deltog
Bonus	Måldetekterande artillerigranat
CBRN	Kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära substanser
CCRA	"Arrangement on the Recognition of Common Criteria Certificates in the field of Information technology security"
Cimic	"Civil Military Cooperation", civil och militär samverkan
CME 03	Europeisk krishanteringsövning
Concordia	Den EU-ledda insatsen i Makedonien
Cooperative Endeavour /Cooperative Key	Internationell flygövning
Coreper	Comité de Representantes Permanentes
Crown Eagle	Ubåtsräddningsövning mellan Sverige och Polen

CWC	"Chemical Weapons Convention", kärnvapenkonventionen
DRK	Demokratiska Republiken Kongo
EADRCC	Nato/PFF-ländernas katastrofcentrum.
EAPC/ EAPR	"Euro Atlantic Partnership Council", EAPC utgör ett ramverk i politiska och säkerhetsrelaterade frågor för Partnerskap för fred- samarbetet mellan Nato- och partnerländerna/ "Euro- Atlantiska Partnerskapsrådet". EAPR utgör en ram för Partnerskap för fred-samarbetet och är ett forum för konsultationer mellan Nato - och partnerländerna.
EA-värdering	Mätning och värdering av myndigheters ekonomiadministrativa rutiner
ECOM	Robot mot mark- och sjömål
ECOWAS	Economic Community of West African States
EDA	European Defence Agency, den europeiska försvarsbyrån
EMAS	"European Eco Management and Audit Scheme", europeisk standard för offentlig redovisning.
EOD	Explosive Ordnance Disposal, ammunitionsröjningsverksamhet
EOI	Eldlednings- och observationsinstrument
Erieye	Flygburet radarsystem
ESDP	European Security and Defence Policy
ESFP	Europeisk säkerhets- och försvarspolitik
ESV	Ekonomistyrningsverket
ETAP	European Technology Acquisition Programme
EU	Europeiska Unionen
EU-for	European Union Force i Bosnien-Hercegovina
Excalibur	Nästa generations artillerigranat
FA	Framework Agency
FHS	Försvarshögskolan
First responders	Den polis-, räddnings- och sjukvårdspersonal som utgör första ledet i hanteringen av inträffade olyckshändelser
FM	Försvarsmakten
FM Log	Försvarsmaktens logistik
Focus	Flygvapenövning
FOI	Totalförsvarets forskningsinstitut
Fost	"Flag Officer Sea Training", Utbildning i Storbritannien bl.a. för skyddstjänst, navigation och sjömanskap
FoT	Forskning och teknikutveckling
FRA	Försvarets radioanstalt
FSR-890	Flygburet spaningsradarsystem
FTN	Försvarets telenät
FUS	Flygutbildningssystem
FVÖ 03	Flygvapenövning 03
GAERC	General Affairs and External Relations Council
Garteur	"Group for Aeronautical Research and Technology in Europe" forum för samarbete på regeringsnivå mellan Frankrike, Storbritannien, Tyskland, Nederländerna, Spanien och Sverige med målsättning att stärka samarbetet inom flygteknisk forskning
GFU	Grundläggande flygutbildning
GICHD	"Geneva International Centre for Humanitarian Demining"
GotSam	Samarbete mellan Rikspolisstyrelsen, Försvarsmakten, Kustbevakningen, Sjöfartsverket och Länsstyrelsen i Gotlands län
GSM-krypto	Krypteringssystem för digital mobiltelefoni

GSM-nät	Nät för digital mobiltelefoni
GTRS	Gemensamt taktiskt radiosystem
GTU	Grundläggande taktisk utbildning
GUSP	EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik
haubits 77	Artillerisystem 77
HBT	Homo-, bisexuella och transpersoner
HELCOM	Helsingforskommissionen
Hel-projektet	Helhetssyn för elförsörjningens säkerhet och beredskap
HPM	High Power Microwawe
IEA	"International Energy Agency", internationellt program inom energiområdet där de flesta OECD-länderna deltar
IEP-avtalet	Internationellt avtal inom energiområdet
IMO	International Maritime Organization
IR-teknik	Teknik inom det infraröda frekvensområdet
Isaf	International Security and Assistance Force i Afghanistan
ISFV	Informationssystem Flygvapen
ISO 14001	Internationell kvalitetssäkerhetsnorm för varor och tjänster
JA 37	Jakt- och attackflygplan 37 Viggen
JAS 39	Jakt-, attack- och spaningsflygplan 39 Gripen
JAS 39B	Jakt-, attack- och spaningsflygplan 39 Gripen. Tvåsitsig version
JMC	"Joint Maritime Course", övning där väpnad strid till sjöss, på, under och över vattenytan i gränsytan mellan kust och hav övas i syfte att öka förmågan att kunna delta i internationellt sammansatta styrkor
Kfor	"Kosovo Force", Natoledd multinationell fredsstyrka i Kosovo.
IKFN	Förordning om Försvarsmaktens ingripande vid kränkningar
IK NY	Nytt igenkänningssystem
KBM	Krisberedskapsmyndigheten
KBV	Kustbevakningen
Ledsyst	Ledningssystem (inom ramen för utvecklingen mot ett nätverksbaserat försvar)
Ledsyst M	Metodikutveckling (inom ramen för utvecklingen mot ett nätverksbaserat försvar)
Ledsyst O	Organisationsutveckling (inom ramen för utvecklingen mot ett nätverksbaserat försvar)
Ledsyst P	Personalutveckling (inom ramen för utvecklingen mot ett nätverksbaserat försvar)
Ledsyst T	Teknikutveckling (inom ramen för utvecklingen mot ett nätverksbaserat försvar)
Leo	Försvarsmaktens nuvarande operativa ledningssystem
LINUS	Ledningsövning för civila regionala myndigheter och militära staber
LOI	Letter of Intent
Lovisa	Bilateral övning mellan Sverige och Finland
LUF	Trådlös markanslutning (materielsystem inom Flygvapnet)
METEOR	Flygburen radarjaktrobot
MNB (C)	Multi National Brigade (Centre)
Monuc	United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of Congo
MOT	Military observer Team
MSS	Mission Support System
MUST	Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten

NAD	National Armaments Director
Nato	North Atlantic Treaty Organization
NBC-beredskap	Beredskap för försvar mot anfall med nukleära, biologiska och kemiska vapen
NBC-vapen	Nukleära, biologiska och kemiska vapen
NBF	Nätverksbaserat försvar
NCO	Nationellt Centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor
NFFB	Nationella flygtekniska forskningsprogrammet
NLAW	New light anti armoured weapon, pansarskott
NMCG	Nordic Movement Coordination Centre
NORDAC	Nordic Armaments Co-operation
Nordcaps	"Nordic coordination arrangements for peace support". Fredsfrämjande nordiskt samarbete inom ramen för Partnerskap för fred.
Nordic Air Meet	Internationell flygövning
Nordic Peace	Internationell militär övning i Partnerskap för freds anda
Northern light	Internationell militär övning där Amfibiekåren deltagit
NSG	Nordcaps styrgrupp
OCCAR	Organisation Conjointe de Coopération en matiere
Olja o Gas	Nätverk för att höja kompetensen inom olje- och gasområdet
OPCW	"Organisation for the prohibition och chemical weapons"
OPIL	Operativa insatsledningen
OSSE	"Organisationen för Säkerhet och Samarbete i Europa"
PARP	"Planning and Review Process", Partnerskap för fred- ländernas försvarsplaneringsprocess för krishantering och interoperabilitet
PETRA	Planning, Evaluation, Training, Rehearsal, Analysis. System inom Flygvapnet
PFF	"Partnerskap för fred", forum för samarbete mellan Nato-medlemmar och vissa icke Nato-medlemmar
PLIS	Totalförsvarets pliktverks informationssystem
PLIS 2	Den del av Pliktverkets informationssystem som skall hantera personalredovisningen av krigsorganisationen
PLIS/Integer	Personalförsörjningssystem för hälso- och sjukvårdspersonal
PRT	Provincial Reconstruction Team
PSSA	Särskilt känsliga havsområden
PS 860	Luftspaningsradar
PS 870	Spaningsradar
PS 890	Flygburet radarsystem
PTS	Post och Telestyrelsen
RAKEL	Gemensamt radiokommunikationssystem
RBS 23 Bamse	Luftvärnsrobotsystem
RBS 90	Luftvärnsrobotsystem med mörkerkapacitet
RDS	Radio Data System
Relax	Foreign Relations Counsellors
REMO	Renovering och modifiering
Robot 15	Sjömålsrobot 15
Robot 99	Radardjaktrobot 99
ROLF	Rörlig operativ ledningsfunktion
S-102 B	Signalspaningsflygplan 102 B Gulfstream
Sam Marin	Nationell marin övning

SAR	Syntetisk Aperturradar
SCEPC	Senior Civil Emergency Planning Committee
SEP	Splitterskyddad enhetsplattform
SFOR	"Stabilization Force", Natoledd multinationell fredsstyrka i Bosnien-Hercegovina.
Shirbrig	"Multinational United Nations Stand-by Forces High Readiness Brigade", internationell snabbinsatsstyrka
SHK	Statens Haverikommission
SIDA	Styrelsen för internationellt utvecklingsarbete
SITIC	Sveriges IT-incidentcentrum
SK 37	Skolflygplan 37
SK 60	Skolflygplan 60
SNAM	Svenska Nationella Ambulansflyget
SPF	Styrelsen för psykologiskt försvar
SRB	Signalreferensbibliotek
SRV	Statens Räddningsverk.
StriC	Stridsledningscentral
Strix	Målsökande artillerigranat
SwAFRAP	Swedish Airforce Rapid Reaction Unit.
SWEDAC	Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll
SWEDE	Informations och ledningssystem för akuta sjukvårdsinsatser inom och mellan landsting
SWEDEC	Swedish EOD and Demining Centre, Totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum
Swedint	"Swedish International command", Sveriges internationella kommando
Swenic	Swedish National Intelligence Cell
TARAS	Radio system inom flygvapnet
TMS	Torped Mina Sensor
TP 84	Transportflygplan Hercules
TPV	Totalförsvarets pliktverk
UAV	Obemannade flygande spaningsfarkoster
UNHCR	"United Nations High Commissioner for Refugees", FN:s flyktingorgan
Unmil	FN:s mission i Liberia
US Centcom	United States Central Command
VASA II	Internationell marinövning med svenskt deltagande
WEAO	Western European Armaments Organisation
WEAG	"Western European Armaments Group", västeuropeiska försvarsmaterielgruppen
VEU	"Västeuropeiska Unionen", Sverige deltar som observatör.
VINNOVA	Verket för innovationssystem
VMA	Viktigt meddelande till allmänheten
YSNY	Ytstridsfartyg nytt
ö-drift	Fortsatt drift av elsystemet i separata delsystem i händelse av att stamnätet sätts ur funktion
ÖNT	Överklagandenämnden för Totalförsvaret